BORİS AKUNİN

TÜRK GAMBİTİ

Rusçadan çeviren: Uğur Büke

BİR ERAST FANDORİN ROMANI

ALFA

BORİS AKUNİN

TÜRK GAMBİTİ

BİR ERAST FANDORİN ROMANI

Türkiye ile Rusya'nın korkunç ve çok kanlı bir savaşa girdiği 1877 yılında, Varvara Suvorova adlı, dönemin fikirlerine kapılarak nihilist olmaya heves etmiş genç bir kadın, askeri harekat bölgesindeki nişanlısının yanına gitmek için yola çıkar.

Neşeli bir macera olarak başlayan seyahat, yolda tesadüfen yaşanan tatsız olaylar yüzünden rota değiştirir. Genç kadın birdenbire kendini Rus imparatorluğunun gizli ajanı Erast Fandorin'le birlikte Balkanlar'da, entrikaların ortasında bulur.

THG 0540292 HSG

ALFA
alfakitap
alfakitap
alfakitap
www.alfakitap.com
9 786051 716305
EDEBİYAT

TÜRK GAMBİTİ

BORİS AKUNİN (1956)

Gürcistan'ın Zestaponi şehrinde doğan Akunin, edebiyata on yaşında annesinin önerisiyle *Savaş ve Barış*'ı okuyarak yöneldi. Tunus ve Japonya'da geçen çocukluğundan sonra, 1973 yılında Moskova Devlet Üniversitesi Asya Enstitüsünde Japon Filolojisi bölümüne girdi. Mezun olduktan sonra Japon edebiyatından çeviriler yaptı; 1986 yılında editör olarak girdiği ünlü *İnostrannaya Literatura* (*Yabancı Edebiyat*) dergisinin bir süre sonra yayın yönetmeni oldu. Gerçek adı Grigoriy Şaloviç Çhartişvili olan yazar 1998 yılından itibaren B.Akunin adını kullanmaya başladı. Bu adın düşünür Bakunin'i çağrıştırmak üzere seçildiği de, Akunin'in Japonca karşılığı yüzünden seçildiği de söylenmektedir. Erast Fandorin dizisi, ilk kitabının yayınlandığı 1998 yılından itibaren büyük bir başarı kazandı. Kısa sürede Rusya'nın en başarılı tarihsel polisiye yazarı haline gelen Akunin'in kitapları otuzdan fazla dile çevirildi, sinema ve televizyona uyarlandı. Çarlık dönemi uzmanı olan Akunin altmışa yakın kitabın sahibidir; son olarak Rusya tarihini yeniden yazmaya yönelmiştir.

UĞUR BÜKE (1959)

Suşehri'nde doğdu. Akşehir Erkek İlk Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra AÜ DTCF Rus Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. 1983 yılından beri Rus edebiyat çevreleriyle ilişkisini sürdüren Uğur Büke'nin birçok dergi ve gazetede Sovyet ve Rus Edebiyatıyla ilgili yazıları yayımlandı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi olan Uğur Büke, halen İstanbul'da yaşıyor. Çevirilerinin bazıları şunlardır: İvan Bunin, *Arsenyev'in Yaşamı*; Y. Bondarev, *Oyun*; A. Rıbakov, *Arbat Çocukları*, *1935 ve Sonrası;*, S. Uturgauri, *Boğazdaki Beyaz Ruslar*; İ. Boyaşov, *Tankçı ya da Beyaz Kaplan*; N. Nekrasov, *Ayaz Paşa Kol Geziyor*, *Rusya'da Kim İyi Yaşar*; O. Suleymenov, *Ve Gülümsedi Tanrı Her Sözcükte*, *Aziya*; L. Tolstoy, *Dört Okuma Kitabı*, *Anna Karenina*; V. Rasputin, *Mariya İçin Para*, *İvan'ın Annesi*, *İvan'ın Kızı*; N. Leskov, *Eski Zaman Delileri*; İ. Ehrenburg-V. Grosman, *Kara Kitap*; İ. Turgenyev, *Babalar ve Oğullar*; N. Gogol, *Palto-Burun-Bir Delinin Hatıra Defteri*, *Ölü Canlar*.

Türk Gambiti
© 2016, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Турецкий гамбит
© 1998, Boris Akunin

Kitabın Türkçe yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtımı Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtımı amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Kitap Editörü Sabri Gürses
İllustrasyonlar İgor Sakurov
Kapak Tasarımı Füsun Turcan Elmasoğlu
Sayfa Tasarımı Zuhal Turan

ISBN 978-605-171-630-5
1. Basım: Ocak 2018

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika no: 10905

BORİS AKUNİN

TÜRK GAMBİTİ

BİR
ERAST
FANDORİN
ROMANI

Rusçadan çeviren: Uğur Büke

ALFA

Boris Akunin *Erast Fandorin*

< Azazel >

< Türk Gambiti >

Leviathan

Akhilleus'un Ölümü

BORİS AKUNİN

Aksi belirtilmedikçe bütün notlar çevirmene aittir.

Avrupa'da prens unvanına karşılık sayılabilecek, ama onunla aynı olmayan Knyazın karısına Knyaginya, bekar kızına knyajna, bekar oğluna ise Knyajiç denmektedir. Çocuklar evlendiklerinde erkek Knyaz, kız ise Knyaginya olarak çağrılır. Rusça'daki Büyük Knyaz ve Büyük Knyaginya ise çar ailesinden olanların taşıdığı bir unvandır.

Unvan ve rütbe tablosu kitabın sonundadır.

AYDIN BİR KADININ BİR ÇIKMAZA DÜŞTÜĞÜ

| BİRİNCİ BÖLÜM |

"Revue Parisienne" (Paris)

14 (2) Temmuz 1877

İki haftadır Rus Tuna Ordusu karargâhında bulunan muhabirimizin bildirdiğine göre; İmparator Aleksandr, 1 Temmuz (Avrupa takvimine göre 13 Temmuz) tarihli dünkü kararnamesinde, başarılı bir biçimde Tuna'yı zorlayan ve Osmanlı Devleti'nin sınırlarından içeri giren muzaffer ordusunu kutladı. Yüksek karargâhtan yapılan açıklamada düşmanın tamamen bozulduğu ve en geç iki hafta sonra Konstantinopolis'teki Hagia Sophia'nın üzerine Ortodoks haçının dikileceği belirtildi. Vahşi ahlaki anlayışları ve kana susamış merhametsizlikleriyle ün yapan ve Başıbozuk ("delibaş") denilen yarı çapulcu yarı partizan yıldırım birliklerinin Rus iletişim hatlarına yaptıkları sivrisinek ısırığı gibi saldırılarını saymazsak ileri hareketteki ordu hiçbir direnişle karşılaşmamaktadır.

Aziz Augustinus kadının zayıf ve güvenilmeyecek bir mahluk olduğunu söyler. Bu kadın düşmanı, bu gerici haklıdır, hem de bin kez. En azından Varvara Suvorova söz konusu olduğunda.

Her şey neşeli bir macera olarak başlamıştı ama nasıl bitti. Aptala böylesi lazım zaten. Annesi her zaman Varya'nın er ya da geç belaya bulaşacağını söylerdi ve işte bulaşmıştı. Bilge biri olan ve bir melek sabrına sahip babası aralarındaki her zamanki tartışmalardan birinde kızının yaşamını üç bölüme ayırmıştı; etekli şeytan olduğu dönem, Tanrı'nın cezası olduğu dönem ve yarım akıllı bir nihilist olduğu dönem. Varya bugüne kadar bu tanımlamayla gurur duyar ve ulaştığıyla yetinmeyi düşünmediğini söylerdi ama sonunda kendine güveni ona acı bir oyun oynadı.

Neden bu handa ya da burada; dedikleri gibi bu batakhanede konaklamıştı ki? Arabacı, alçak hırsız Mitko sızlanmaya başlamıştı: "Atlara su vermemiz lazım, atlara su vermemiz lazım." İşte atları sulamışlardı. Tanrım, şimdi ne yapacaktı?..

Varya bu tükürülesi ahırın karanlık bir köşesinde, doğru dürüst düzeltilmemiş tahta bir masada oturuyor ve ölesiye korkuyordu. Böylesi umutsuzca bir korkuyu yalnızca bir kez, altı yaşındayken ninesinin sevdiği fincanını kırdığında kaçınılmaz cezayı bekleyerek divanın altına saklandığında tatmıştı.

Dua etse iyiydi ama aydın kadınlar dua etmezdi. Oysa tamamen çıkışı olmayan bir durumdaydı.

Neyse. Yolun Petersburg-Bükreş arası çabuk aşılmıştı hatta oldukça konforluydu, (iki yolcu vagonu ve on silah taşıyan yük vagonuyla) hızlı tren, Varya'yı üç gün içerisinde Romen Krallığının başkentine ulaştırmıştı. Savaş tiyatrosunun sahnesine çıkmaya hazırlanan subaylar ve askeri memurlar, sigara içen ve ilke olarak el öptürmeyen bu kısa saçlı hanımın kahverengi gözleri uğruna neredeyse birbirlerini öldürecek hale gelmişlerdi. Her istasyonda ona buketler ve çilek dolu

sepetler getirmişlerdi. Uygun bulmadığı için çiçekleri pencereden atıyordu, kısa süre sonra çilekleri de reddetmek durumunda kalmıştı çünkü her yerinde kırmızı kabarcıklar çıkmaya başlamıştı. Akıl ve düşünce açısından bütün kavalyelerin hiç kuşkusuz, muhteşem birer terliksi hayvan olmalarına karşın yolculuk neşeli ve hoş geçmişti. Yalnızca Lamartine okuyan ve hatta Schopenhauer'in adını bile duyan genç bir süvari yüzbaşısı vardı ve o diğerlerine göre daha zarif biçimde kur yapıyordu ama Varya, ona nişanlısına gittiğini dostça açıklamıştı, bu açıklamadan sonra yüzbaşı daha da dikkatli davranmaya başlamıştı. Öyle çirkin falan da değildi ve Lermontov'a benziyordu. Neyse, Tanrı yolunu açık etsin...

Yolun ikinci etabı da öyle böyle sorunsuz geçti. Bükreş'ten Turnu-Megurele'ye kadar posta arabasıyla gitti. Biraz sarsılmak ve toz yutmak zorunda kaldı ama amacına da iyice yakınlaşmıştı, söylentilere göre Tuna Ordusu karargâhı, nehrin öte kıyısında, Tsarevets'de konuşlanmıştı.

Şimdi sıra, daha Petersburg'ta üzerinde çalıştığı Plan'ın en önemli ve son bölümünün gerçekleştirilmesine gelmişti. (Varya'nın kendisi böyle diyordu, büyük harfli Plan.) Tuna'yı daha iki hafta önce General Dragomirov'un kahraman 14. Tümeninin aşılmaz denilen su engellerini zorladığı Zimnitsa'nın biraz yukarısından, karanlıktan da yararlanarak sandalla dün akşam geçmişti. Türk toprakları ve savaş alanı buradan başlıyordu, ele geçmesi işten bile değildi. Yolda Kazak müfrezeleri dolaşıyordu, dikkat etmezse yakalanır ve gözünün yaşına bakmadan Bükreş'e geri gönderilirdi. Ama Varya akıllı bir kızdı ve bunları düşünmüş ve önlemini almıştı.

Tuna'nın güney kıyısındaki Bulgar köyünde kötü sayılmayacak bir han buldu. Sonrası daha iyiydi; ha-

nın sahibi Rusça anlıyordu ve hepsi hepsi beş rubleye güvenilir bir vodaç, yani rehber bulmaya söz verdi. Varya şalvara benzeyen geniş pantolon, gömlek, çizme, yelek ve çuhadan aptalca bir şapka satın aldı. Bunları giyince Avrupai bir hanımefendiden zayıf bir Bulgar yeniyetmeye dönüşüverdi. Böyle biri hiçbir şekilde dikkat çekmezdi. Askeri birliklerle karşılaşmamak için yolu bir daire çizecek şekilde seçmişti, böylece Tsaravets'e kuzeyden değil güneyden girecekti. Orada, ordu karargâhında Varya'nın... aslında nesi olduğu belli olmayan Petya Yablokov vardı. Nişanlısı? Yoldaşı? Kocası? Şöyle diyelim; eski kocası ve gelecekteki nişanlısı. Eee, doğal olarak da yoldaşı.

Hava kararınca gıcırdayıp sarsılan bir arabayla yola çıktılar. Gri bıyıklı, az konuşan, mütemadiyen tütün çiğneyen ve yol boyunca ağzındakileri epeyce ileriye tükürüp duran (Varya her seferinde irkiliyordu) rehber Mitko, önceleri egzotik Balkan şarkıları tutturmuştu ama daha sonra susmuş ve –ne olduğu artık anlaşılan– derin düşüncelere dalmıştı.

Varya beni öldürebilir diye düşündü ürpererek. Ya da daha kötüsü. Hiç kimsenin de umurunda olmazdı. Başıbozuklar mı ne diyorlar, işte onlar yapmıştır, diye düşünürlerdi.

Ama öldürülmeden de durumu berbatlaşmıştı. Hain Mitko yolcusunu, handan çok haydut mekanına benzeyen bir meyhaneye sokmuş, bir masaya oturtturmuş, peynir ve şarap vermelerini emretmiş ve hemen döneceğini işaret ederek kapıya yönelmişti. Bu pis, karanlık, leş kokulu inde kalmak istemeyen Varya onun peşinden davrandığı anda Mitko, doğal gereksinimleri için gitmek zorunda olduğunu söyledi. Varya söyleneni anlamayınca öyle bir hareketle açıkladı ki kıpkırmızı kesilen Varya hemen yerine döndü.

Doğal gereksinim, düşünce sınırlarını zorlarcasına

uzadıkça uzadı. Varya ağzına birazcık lezzetsiz tuzlu peynirden attı, bir yudum ekşi şarap içti ve sonra da meyhanenin korkunç müşterilerinin göstermeye başladıkları ilgiye daha fazla dayanamayıp avluya çıktı.

Çıkar çıkmaz da donup kaldı.

Arabanın izi bile yoktu. Hem de eşyalarıyla birlikte. Valizin içindeki ecza kutusu da. Ecza kutusundaki iplikler ve bantlar arasındaki paraları ve pasaportu da.

Varya yola doğru koşmak istedi ama o anda kırmızı gömlekli, mor burunlu, yanağında koca bir siğil bulunan meyhaneci dışarı çıkıp öfkeyle, önce öde sonra git gibisinden bağırıp çağırmaya başladı. Varya geri döndü çünkü meyhaneciden korkmuştu ve hesabı ödeyecek parası yoktu. Sessizce köşesine oturdu ve olan biteni bir macera olarak görmeye çalıştı ama yapamadı.

Meyhanede tek bir kadın bile yoktu. Pis ve yaygaracı köylüler, sarhoş olmadıkları sürece hafif sesle konuşan uysal Rus köylülerinden çok farklı davranıyorlardı, olanca sesleriyle bağırıyor, büyük bardaklarla kırmızı şarap içiyor ve sürekli kahkahalar (Varya'ya öyle geliyordu) atıyorlardı. Dipteki uzun masada zar atıyorlar ve her seferinde gürültüyle bağırıyorlardı. Birden gürültüler her zamankinden daha fazla çıkmaya başladı, ufak tefek sarhoş birinin kafasına kil şarap bardağını indirmişlerdi. Masanın altına yuvarlanan adamın yanına kimse gitmedi bile.

Meyhaneci Varya'yı başıyla gösterip pis pis sırıtarak bir şeyler söyledi, yandaki masalarda oturan herkes Varya'ya dönüp iğrenç bir şekilde gülmeye başladı. Varya iyice büzüldü ve şapkasını gözlerine kadar indirdi. Meyhanede başka kimse şapkayla oturmuyordu. Ancak çıkaramazdı, saçları dağılabilirdi. Saçları uzun olmamasına, çağdaş bir kadınınki gibi kısa kesilmesine karşın yine de zayıf cinse ait oldukları

hemen belli olacaktı. Erkeklerin uydurduğu aptalca bir şeydi, bu "zayıf cins." Ne var ki doğruydu.

Yapışkan, pis bakışlar şimdi Varya'yı dört bir yandan kuşatmaya başlamıştı. Yalnızca barbut atanların, bir de bara yakın masada sırtı Varya'ya dönük oturan ve şarap bardağına dalan hüzünlü bir adamın umurunda değildi. Adamın sadece, kısa kesilmiş siyah saçları ve hafif aklaşmış şakakları görünüyordu.

Varya korkmaya başladı. Mızırdanmaya başlama, dedi kendi kendine. Sen olgun, güçlü bir kadınsın, çıtkırıldım bir hanım evladı değil. Rus olduğunu, ordudaki nişanlına gittiğini söylemelisin. Biz, Bulgaristan'ın kurtarıcılarıyız, bizi severler. Hem Bulgarca konuşmak çok kolay, her şeyin sonuna bir "be ya" ekle yeter. Rus ordusu be ya. Nişanlı be ya. Rus askerinin nişanlısı be ya. İşte böyle şeyler.

Mitka'nın dönüp dönmediğini görmek için pencereye döndü. Belki gelmiştir? Atları sulayıp geri dönüyordur? Ne var ki tozlu yolda ne Mitko'nun izi vardı ne de arabanın ama Varya o zamana kadar dikkat etmediği başka bir şey gördü. Evlerin üzerinden yer yer sıvası dökülmüş kısa bir minare görünüyordu. Aman! Burası Müslüman köyü olmasın? Ama Bulgarların, Hıristiyan ve Ortodoks olduklarını herkes bilir. Üstelik şarap içiyorlar, Müslümanların içmesi Kuran tarafından yasaklanmıştı. Yok eğer Hıristiyan köyüyse minarenin ne işi vardı? Müslüman köyüyse buradakiler kimden yanaydı, bizden mi Türklerden mi? Sanmam ki bizden olsun. Demek ki "orduta"nın pek faydası olmayacaktı.

Tanrım, ne yapmalıydı?

On dört yaşındayken din dersinde, Varenka Suvorova'nın aklına çürütülmesi olanaksız bir fikir takılmıştı, bunu daha önce kimse neden akıl edememişti ki? Eğer Tanrı önce Âdem'i, sonra da Havva'yı yarat-

mışsa bu, erkeklerin daha önemli olduklarını değil kadınların mükemmel olduklarını gösterirdi. Erkek, insanoğlunun bir taslağı, bir eskiziydi, kadın ise onun düzeltilmiş, mükemmelleştirilmiş son hali. Böyle olduğu aşikârdı! Gerçek yaşamın erkeklere ait olması ve kadınlarınsa yalnızca doğurup dikmekle uğraşmaları ne kadar tuhaf. Bu adaletsizliğin nedeni ne? Çünkü erkekler daha güçlü. Demek ki güçlü olmak gerekli.

Varenka da daha farklı yaşamaya başladı. İşte, Birleşik Amerika'da Mary Jacobi ilk kadın doktor, Antoinette Blackwell de ilk kadın rahip olmuştu, Rusya'da ise geri kalmışlık ve gelenekler. Neyse her şeyin zamanı var.

Varya liseyi bitirince, Amerikan eyaletleri gibi zaferle sonuçlanan bir bağımsızlık savaşı başlattı (babası avukat Suvorov bu konuda çok yumuşak başlı çıkmıştı) ve "Tanrı'nın cezası"ndan "deli nihilist"e dönüşerek ebelik kurslarına başladı.

Kursa pek alışamadı. Varenka işin kuram kısmını zorlanmadan geçti ama insanoğlunun yaratılış süreciyle ilgili birçok şey ona şaşırtıcı ve inanılmaz gelse de gerçek bir doğumla yüz yüze gelince utandı. Gebenin canhıraş çığlıklarına ve kanlar içindeki perişan bedenden çıkan bebeğin yassı başının korkunç görüntüsüne dayanamayan Varya utanç verici bir biçimde bayılıverdi ve bu olaydan sonra da telgrafçılık kurslarına gitmekten başka çaresi kalmadı. Önceleri, Rusya'nın ilk kadın telgrafçılarından bir olma düşüncesi bir hayli çekici gelmişti. Hatta 28 Kasım 1875 tarihli "Petersburg Vedemosti" gazetesinde yayınlanan "Zamanı gelmişti" adlı makalede Varya'dan bahsedilmişti ama iş korkunç derecede tekdüzeydi ve herhangi bir geleceği de yoktu.

Varya da ailesini rahatlatarak Tambov'daki çiftliklerine gitti, öyle aylaklık yapmaya değil köylü çocuk-

larını okutup eğitmeye. Orada, çam talaşları kokan okulda Petersburglu öğrenci Petya Yablokov'la tanıştı. Petya matematik, coğrafya ve doğal bilimler derslerini verirken Varya da diğer derslere girmeye başladı. Kısa süre sonra köylüler çocuklarının okula gidişinden ne para ne de başka bir şey kazanamayacaklarını anlayınca bütün çocukları okula yollamaktan vazgeçtiler (kafa patlatmaya gerek yoktu, çalışmalıydılar) ama o zamana kadar Varya ve Petya çoktan sonraki yaşamlarını, özgür, çağdaş, karşılıklı saygı dolu ve yükümlülükleri akıllı biçimde paylaşılacak yaşamlarını planlamışlardı.

Ailelerinin yardımlarına olan aşağılayıcı bağımlılık sona ermişti. Vıborgskaya'da daire kiraladılar, fare doluydu ama üç odası vardı. Çernişevski'nin kahramanı Vera Pavlovna'nın Lopuhov'la yaşadığı gibi yaşamaları için herkesin kendi odası vardı, üçüncü oda ise sohbetler ve konukların kabulü için kullanılacaktı. Ev sahibine karı koca olduklarını söylemelerine karşın kesinlikle arkadaş gibi yaşıyorlardı; akşamları ortak konuk odasında kitap okuyor, çay içiyor ve konuşuyorlardı sonra da birbirlerine iyi geceler dileyip odalarına çekiliyorlardı. Neredeyse bir yıla yakın böyle yaşadılar, ahlaksızlık ve pisliğin olmadığı gönüllerince yaşanan bir süre. Petya üniversiteye gidiyor ve ders veriyordu, Varya da steno öğrenmişti ve ayda yüz ruble kadar kazanıyordu. Mahkeme tutanaklarını tutuyor, Varşova fatihi kafayı yemiş yaşlı bir generalin anılarını yazıyordu. Daha sonra arkadaşlarının tavsiyesi üzerine Büyük Yazar'ın (adını vermeyelim çünkü bu iş oldukça kötü bitmişti) romanını stenoya çekmeye başladı. Varya, Büyük Yazar'a hayranlık duyuyordu, yaptığı işten zevk duyduğu için ücret almayı kesin bir şekilde reddetti ama büyük düşünce adamı bunu yanlış anladı. Oldukça yaşlıydı, altmışlı yaşla-

rındaydı, geniş bir ailesi vardı ve son derece çirkindi. Ancak çok güzel ve ikna edici konuşuyordu; bekaretin gülünç bir önyargı, burjuva ahlakının da iğrenç olduğunu, insanın doğası gereği bunlarda utanılacak hiçbir şey bulunmadığını tartışmaya bile gerek yoktu. Varya bunları dinliyor sonra da Petruşa'yla saatlerce ne yapması gerektiğini konuşuyordu. Petruşa da bekaret ve sofuluğun kadına vurulmuş pranga olduğunu kabul ediyor ama Büyük Yazar'la fizyolojik bir ilişkiye girmesini kesinlikle önermiyordu. Ateşli biçimde eski hizmetlerine karşın onun büyük bir yazar olmadığını, ilerici birçok kişinin onu muhafazakâr saydığını kanıtlamaya çalışıyordu. Varya'nın bu işi daha önce de söylediğimiz gibi kötü bitti. Bir keresinde Büyük Yazar, romanın olağanüstü güzel bir yerinde (Varya gözünde yaşlarla yazıyordu) dikte etmeyi bırakmış, gürültüyle nefes almış, burnunu çekmiş ve kumral saçlı stenografı omzundan beceriksizce yakalamış ve divana çekmişti. Varya onun kanca ve düğmeler arasında birbirine dolaşan titreyen parmaklarının dokunuşuna ve anlaşılmaz fısıltılarına bir süre dayandı ama sonra bunun doğru olmadığını, gerçekleşmemesi gerektiğini anladı, daha doğrusu anlamadı hissetti. Büyük Yazar'ı üzerinden atıp bir daha dönmemek üzere oradan uzaklaştı.

Bu hikâye Petya'yı kötü etkiledi. Mart ayıydı, bahar erken gelmişti, Neva'dan enginlerin ve buzların çözülüşünün kokusu geliyordu ve Petya da ültimatomu çekmişti; böyle daha fazla yapamayacağını, birbirleri için yaratıldıklarını, ilişkilerinin zamanın süzgecinden geçtiğini söyledi. İkisi de gençtiler ve doğanın yasalarına karşı çıkmanın anlamı yoktu. Evlilik dışı ilişkiyi kuşkusuz kabul ediyordu ama en iyisi evlenmekti, çünkü bu resmiyet bir sürü sorunu ortadan kaldırıyordu. Sonrasında konuyu öylesine bir usta-

lıkla yönlendirdi ki resmi nikâhlı mı yoksa nikâhsız mı birlikte yaşamayı tartışmaya başladılar. Tartışma nisan ayına kadar devam etti, nisan ayındaysa çoktandır beklenen Slav kardeşleri kurtarma savaşı başladı. Petya Yablokov da her dürüst insan gibi gönüllü yazıldı. Ayrılış öncesi Varya ona iki şeyin sözünü verdi; kısa süre içinde nihai kararını verecek ve en kısa sürede yan yana savaşacaklardı, bunun için birşeyler düşünecekti.

Düşündü de. Hemen değil ama bir yolunu buldu. Geçici askeri hastanede ya da sahra revirinde hemşire olmayı beceremedi, Varya'nın bitiremediği ebelik kurslarını dikkate almadılar. Kadın telgrafçıları ise cephedeki orduya kabul etmiyorlardı. Varya tam ümitsizliğe düşmek üzereyken Romanya'dan bir mektup geldi. Petya düztaban olduğu için onu piyadeye ayırmadıklarını şikayet ediyor, matematikçi olan gönüllü Yablokov'un orduda bir hayli ihtiyaç duyulan şifre çözücü olarak başkomutan Büyük Knyaz Nikolay Nikolayeviç'in karargâhında görevlendirildiğini yazıyordu.

Artık ana karargâhta bir işe girmenin ya da en kötü olasılıkla cephenin karmaşasında kaybolmanın zor olmayacağını düşünen Varya, hiç zaman geçirmeden, iki aşaması mucize gibi işleyen ama üçüncü aşaması fiyaskoyla sonuçlanan Plan'ını yaptı.

Bu arada iş sona doğru yaklaşıyordu. Mor burunlu meyhaneci tehditkâr bir şeyler homurdanmış, elini gri havluya silerek badi badi yürüyüşüyle Varya'ya yönelmişti. Kırmızı gömleğiyle keseceği kafaya yaklaşan cellada benziyordu. Varya'nın ağzı kurudu, hafifçe midesi bulandı. Sağır ve dilsiz kız rolü mü yapsaydı? Daha doğrusu sağır dilsiz erkek.

Başı öne eğik, sırtı dönük oturan adam yavaşça yerinden kalktı, Varya'nın masasına gelip hiçbir şey

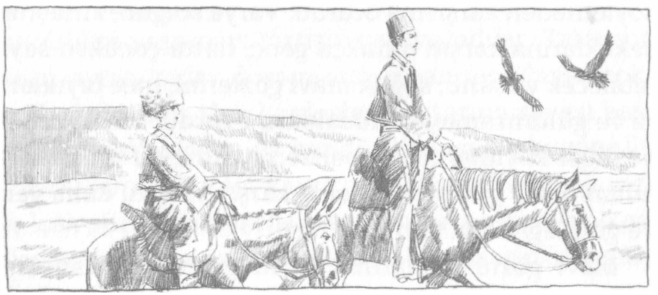
söylemeden karşısına oturdu. Varya solgun, kırlaşmış şakaklarına karşın oldukça genç, hatta çocuksu sayılabilecek yüzünü, soğuk mavi gözlerini, ince bıyıklarını ve gülümsemeyen dudaklarını gördü. Yüzü tuhaftı ve diğer köylülerinkine benzemiyordu, bu tanımadığı adam onlar gibi giyinmesine karşın montu daha yeni ve gömleği daha temizdi.

Mavi gözlü yanlarına doğru gelen meyhaneciye bakmadı bile, küçümser bir havada elini salladı ve korkunç cellat anında tezgâhının ardına döndü. Ne var ki bu hareket Varya'yı rahatlatmadı. Tam tersine, en kötüsünün şimdi başlayacağını düşündü.

Alnını kırıştırıp bu yabancının ne söyleyeceğini dinlemeye hazırlandı. En iyisi hiç konuşmamak, başını yukarı aşağı ya da sağa sola sallamaktı. Bu arada bu hareketlerin Bulgarlardaki anlamının tam ters olduğunu da unutmaması gerekirdi, yani "hayır" diye salladığında "evet" dediğini varsayıyorlardı.

Ancak mavi gözlü hiçbir şey sormadı. Üzgün bir halde iç çekip hafifçe kekeleyerek temiz bir Rusçayla konuşmaya başladı:

"Eee, ma-matmazel, nişanlınızı evde bekleseydiniz ya. Mayne Reid romanı mı burası? Çok kötü bi-bitebilirdi."

BİRÇOK İLGİNÇ ERKEĞİN ORTAYA ÇIKTIĞI

| İKİNCİ BÖLÜM |

"Russkiy İnvalid" (St-Petersburg)
2(14) Temmuz 1877

...Bab-ı Ali ile Sırbistan arasında ateşkes imzalandıktan sonra cesur General Çernyayev yönetiminde gönüllü olarak savaşan birçok Slav yurtsever ve Rus toprağının yiğit evladı, Kurtarıcı Çar'ın çağrısına uyup yaşamlarını tehlikeye atarak vahşi dağlar ve ormanlar arasından Ortodoks savaşçılarımızla birleşmek ve bu kutsal, kahramanca davranışlarını uzun zamandır beklenen zaferle taçlandırmak için Bulgar topraklarına akın etmektedirler.

Varya söylenenleri hemen anlayamadı. İstemsizce başını önce öne eğdi, sonra iki yana salladı ve ancak bundan sonra şaşkınlık içinde ağzı açık kaldı.

"Hiç şaşırmayın," dedi bezgin bir sesle yabancı köylü. "Sizin kı-kız olduğunuz hemen belli oluyor, işte şapkanın altından perçeminiz görünüyor. Bu bir." (Varya panikle bu hain saçı şapkasının içine soktu.) "Rus olduğunuz da çok belli; kalkık burun, Ruslara özgü elmacık kemikleri, kumral saçlar ve en ö-önemli-

si de yüzünüzde güneş yanığı olmaması. Bu iki. Nişanlı konusu da çok kolaydı; gizlice g-girmeye çalışmanız özel bir nedeni gösteriyor. Sizin yaşınızdaki bir genç kızın savaşan orduya katılmak için nasıl bir özel nedeni olabilir ki? Tabii ki romantik. Bu üç. Şi-şimdi de dördüncü; sizi buraya getirip sonra da ortadan kaybolan şu bıyıklı, sizin rehberiniz miydi? Paralar da kuşkusuz arabadaki eşyaların içerisinde saklıydı? A-aptalca. Gerekli her şeyi ya-yanında tutmalı. Adınız ne?

"Varya Suvorova. Varvara Andreyevna" diye fısıldadı ürkekçe. "Siz kimsiniz? Nereden geliyorsunuz?"

"Erast Petroviç Fandorin. Sırbistan gönüllüsü. Tü-Türk esaretinden geliyorum."

Tanrı'ya şükür, yoksa Varya halüsinasyon gördüğüne inanacaktı az kalsın. Sırbistan gönüllüsü! Türk esaretinden! Kırlaşmış şakaklarına saygıyla baktı, kendini tutamadı ve nezaketsizce parmağıyla göstererek sordu:

"Bunu orada yaptılar, değil mi? Türklerin esirlere korkunç davrandıklarını okumuştum. Kekelemeniz de bu yüzden sanırım."

Erast Petroviç Fandorin suratını asıp isteksizce yanıtladı.

"Kimse bana işkence yapmadı. Sabah akşam kahve i-ikram ettiler ve sürekli olarak Fransızca konuştular. Vidin ka-kaymakamının misafiriydim."

"Kimin" diye sordu anlayamayan Varya.

"Vidin, Romanya sınırında bir şehir. Kaymakam ise vali demek. Ke-kekelemeye gelince, çok eski bir yaralanmadan kalma."

"Kaçtınız, değil mi?" diye sordu Varya kıskançlıkla. "Şimdi de savaşmak için orduya gidiyorsunuz?"

"Hayır. Yeterince savaştım."

Varya'nın yüzünde büyük bir şaşkınlık olmalıydı. Çünkü gönüllü açıklama yapmak zorunluluğu hissetti.

"Savaş, Varvara Andreyevna, korkunç bir alçaklıktır. Savaşta ne haklı ne de haksız va-vardır. Her iki tarafta da iyiler ve kötüler vardır. Ne yazık ki, genellikle kötüler iyileri öldürür."

"O zaman neden gönüllü olarak Sırbistan'a gittiniz?" diye atıldı Varya. "Kimse sizi zorlamadı ya?"

"Bencil düşünceler yüzünden. Hastaydım, tedavi gerekliydi."

Varya şaşırdı:

"Ne yani savaşta tedavi mi ediyorlar?"

"Evet. Başkasının a-acısını görünce kendininkine daha rahat dayanıyorsun. Çernyayev'in ordusunun bozgunundan iki hafta önce cepheye katıldım. Sonrasında dağlarda doya doya dolaşıp ateş ettim. Tanrı'ya şükür ki kimseye denk gelmedi."

Ya ilgi çekmek istiyor ya da edepsizin teki, diye düşündü Varya kızgınlıkla ve iğneli biçimde sordu:

"Madem öyle savaşın sonuna kadar makamınızın yanında otursaydınız. Neden kaçtınız?"

"Kaçmadım. Yusuf Paşa bıraktı."

"O zaman sizi Bulgaristan'a getiren ne?"

"İşim var" dedi kısaca Fandorin. "Siz, ne-nereye böyle?"

"Tsarevets'e, başkomutanlık karargâhına. Ya siz?"

"Bela'ya. Söylentilere göre ma-majestelerinin karargâhı orada." Gönüllü sustu, istemsizce ince kaşlarını oynattı ve iç çekti. "Ama başkomutanlığa da gidebilirim."

"Gerçekten mi?" diye memnun oldu Varya. "Hadi birlikte gidelim, ha? Sizinle karşılaşmasaydım ne yapardım kim bilir."

"Ba-basit. Meyhaneciye sizi en yakın Rus birliğine götürmesini emrederdiniz, olur biterdi."

"Emretmek mi? Hancıya mı?" diye sordu Varya korkuyla.

"Burası han değil meyhane."

"Meyhane olsun. Ama burası Müslüman köyü değil mi?"

"Müslüman."

"Beni Türklere verirlerdi."

"Sizi kırmak istemem, Varvara Andreyevna, ama Türkler için hiç de önemli biri değilsiniz oysa meyhaneci şu nişanlınızdan rahatlıkla iyi bir ba-bahşiş koparabilirdi."

"Sizinle gelmem daha iyi," dedi yalvarırcasına Varya. "Hadi, lütfen!"

"Neredeyse canı çıkmış bir atım var. İki kişi binilmez. Pa-para dersen topu topu üç kuruş. Şarap ve peyniri ödemeye yeter, daha fazlasına değil... Bir at daha gerek ya da hiç değilse bir eşek. Onun için de en azından üç yüz lazım."

Varya'nın yeni tanıdığı sustu ve bir şeyler düşünerek barbut atanlara baktı. Yeniden derin derin iç çekti.

"Burada oturun. Şimdi geliyorum."

Yavaşça oynayanların yanına yaklaştı, beş dakika kadar gözlemleyerek masanın yanında durdu. Sonra Varya'nın duymadığı bir şeyler söyledi, herkes zar atmayı bırakıp gönüllüye baktı. Fandorin Varya'yı gösterdiğinde kendine yönelen bakışların altında oturduğu yerde huzursuzca kıpırdandı. Sonra herkes bir kahkaha patlattı, kahkahalar çirkin ve Varya'yı aşağılayıcı olmasına karşın Fandorin, kadının onurunu savunmayı düşünmedi bile. Onun yerine bıyıklı, şişman birinin elini sıkıp masaya oturdu. Diğerleri ayrılıp ona yer açtılar, masanın etrafı birden meraklılarla doluverdi.

Anlaşılan gönüllü oynamayı teklif etmişti. İyi de hangi parayla? Üç kuruşla mı? At satın almak için epey oynaması gerekecek. Varya hiç tanımadığı bu

adama güvendiği için huzursuzlanmaya başladı. Tuhaf görünüyor, tuhaf konuşuyor, tuhaf davranıyordu... Diğer yandan, başka bir şansı var mıydı ki?

Kalabalığın sesi arttı, şişko zarını atmıştı. Sonra daha büyük bir uğultu duyuldu, gürültüden duvarlar sarsıldı.

"O-on iki" diyen Fandorin sakince kalktı. "Eşek nerede?"

Şişman da yerinden kalktı, gönüllünün elini tutup, gözlerini fal taşı gibi açarak hızlı hızlı bir şeyler söylemeye başladı.

Hep aynı şeyi söylüyordu:

"Oşte vetnaj, oşte vetnaj!"[1]

Fandorin dinledi ve başını kararlıca aşağı indirdi ama onun bu tavrı kaybedeni tatmin etmişe benzemiyordu. Eskisinden daha çok bağırıyor ve elini kolunu sallıyordu. Fandorin bir kez daha başını eğdi ve Varya ancak o anda bu paradoksu anımsadı, Bulgarlarda başını eğmek "hayır" demekti.

Kaybeden bunun üzerine sözden eyleme geçmek istedi, kollarını genişçe açtı, etraftaki meraklı kalabalık geriye çekildi, Erast Petroviç ise yerinden bile kıpırdamadı ama sağ elini sanki öylesine cebine soktu. Bu hareketi belirgin olmamasına karşın şişkoda büyüleyici bir etki yaptı. Anında sakinleşti, hıklayıp acınası bir şeyler mızırdandı. Bu kez başını iki yana sallayan Fandorin, hemen oracıkta duran meyhaneciye birkaç demir para atıp çıkışa yöneldi. Varya'ya bakmamıştı bile ama Varya'nın da davet bekleyecek hali yoktu, yerinden fırladığı gibi kurtarıcısının yanında bitiverdi.

"Sondan ikincisi" dedi kapının önünde durup etrafı süzen Erast Petroviç.

---

1 (Bulgarca) Bir daha, bir daha.

Varya onun baktığı tarafa bakınca hayvanların bağlı olduğu yerde sakin sakin samanlarını yiyen bir sürü at, eşek ve katır gördü.

"İşte, sizin aygır orada" diye boz eşeği gösterdi. "Alımsız ama düşerseniz de yüksek değil."

"Ne yani onu kazandınız mı?" diye sordu Varya.

Fandorin zayıf, kır kısrağını çözerken başını eğdi.

Yol arkadaşının tahta semerin üstüne çıkmasına yardım etti, oldukça usta biçimde kısrağına atladı ve öğlen güneşinin yakıcı sıcağıyla aydınlanan köy yoluna çıktılar.

"Tsarevets uzak mı?" diye sordu Varya bu tüylü ulaşım aracının küçük adımlarıyla sarsılırken.

"Eğer ka-kaybolmazsak, geceye doğru varırız" diye yanıtladı süvari azametle.

Esaret iyice Türkleştirmiş, diye düşündü Varya öfkeyle. Atı, kadına vermesi gerekmez miydi? Tipik erkek narsizmi. Tavus kuşu! Ördek! Bir de bu ördeğin önünde küçük düşmek varmış. Tanrı bilir neye benziyorum, üstelik bu Mahzun Şövalye'ye Sanço Panzalık yapıyorum.

"Cebinizde ne vardı" diye anımsadı. "Tabanca, değil mi?"

Fandorin şaşırdı.

"Hangi cebimde? Ah, evet cebimde. Ne yazık ki hiçbir şey."

"Ya ürkmeseydi?"

"Ürkmeyecek adamla oyun oynamazdım."

"İyi de bir seferde nasıl kazandınız eşeği?" diye sordu Varya merakla. "Üç kuruşunuza karşı eşeği koymadı ya?"

"Tabii ki, hayır."

"Neyin üstüne oynadınız o halde?"

"Sizin" dedi soğukkanlılıkla Fandorin. "Kıza karşılık eşek, kötü teklif değildi. Sizden beni ba-bağışlama-

nızı rica ediyorum, Varvara Andreyevna ama başka çıkar yol yoktu."

"Bağışlamak mı?" Varya öyle bir irkildi ki neredeyse düşecekti. "Ya kaybetseydiniz?"

"Varvara Andreyevna, benim tuhaf bir özelliğim vardır. Be-ben kumardan nefret ederim ama oynamam gerektiğindeyse mutlaka kazanırım. La caprices de la f-fortune.[1] Kendi özgürlüğümü de Vidin paşasını tavlada yenerek kazandım."

Varya bu düşüncesiz açıklama karşısında ne diyeceğini bilemedi ama sonsuza kadar gücenmeye karar verdi. Sonrasında hiç konuşmadan gittiler.

Varya'nın oturduğu semer tam anlamıyla bir işkence aletiydi, dayanmasına karşın çok rahatsız oluyor ve sık sık ağırlık noktasını değiştiriyordu.

"Sert mi?" diye sordu Fandorin. "Altınıza montumu ko-koyar mısınız?"

Varya, birincisi, bu teklif çok yersiz olduğundan, ikincisi de prensibini bozmamak için yanıt vermedi.

Yol bodur ağaçlarla dolu tepelerden geçtikten sonra sonunda ovaya doğru inmeye başladı. Bu kadar süre içinde kimseyle karşılaşmamışlardı ve bu da Varya'yı endişelendiriyordu. Varya birkaç kez kaş altından Fandorin'e bakmıştı ama bu kütük, hiç istifini bozmamış ve bir daha konuşmaya çalışmamıştı.

İyi de Tsarevets'de bu kılık içinde nasıl görünecekti. Hadi diyelim, Petya çuval giyse fark etmezdi ama orası karargâhtı ve dünya kadar insan vardı. Böyle korkuluk gibi oraya gitmek... Varya şapkasını çıkarıp saçlarına dokundu ve daha da mutsuz oldu. Saçları zaten eskiden de ahım şahım değildi, kumral dedikleri donuk ve fare rengindeydiler, üstelik şimdi maskeli balodan çıkmış gibi bir tutam kalmıştı. En son üç

[1] (Fransızca) Kaderin oyunları.

gün önce Bükreş'te yıkanmıştı. Hayır, yine en iyisi şapkayı takmasıydı. Neyse ki bu Bulgar köylü giysisi fena değildi, ne olursa olsun pratik ve etkileyiciydi. Üstündeki şalvar, saçma ve aşağılayıcı dantelli uzun donlara ve jüponlara karşı çıkan İngiliz kadın hakları savunucularının bir zamanlar giydiği "blumer"lere benziyordu. Hatta belden geniş kırmızı bir kuşak bağlasa (geçen sonbahar Petya ile Mariinski tiyatrosunda izledikleri) Saraydan Kız Kaçırma'daki gibi güzel de görünebilirdi.

Varvara Andreyevna'nın düşünceleri teklifsiz bir davranışla aniden kesildi. Gönüllü atından eğilerek eşeğin yularına asılmış ve aptal hayvan da öyle aniden durmuştu ki Varya az kalsın eşeğin başı üzerinden yeri boylayacaktı.

"Delirdiniz mi, ne yapıyorsunuz?"

"Şimdi ne olursa olsun, susun" diye ciddi bir şekilde fısıldayan Fandorin gözünü ileride bir yerlere dikti.

Varya başını kaldırınca karşıdan tozu dumana katarak kendilerine doğru gelen yirmi kişilik bir atlı grubu gördü. Tüylü kalpakları seçiliyordu, güneş ışıkları fişekliklerinin, koşumlarının ve silahlarının üstünde oynaşıyordu. Atlıların biri önden gidiyordu, Varya kalpağın üstüne bağlanmış yeşil bezi fark etti.

"Kim bunlar, başıbozuklar mı?" diye soran Varya'nın sesi titriyordu. "Şimdi ne olacak? Bittik mi? Öldürecekler mi bizi?"

"Susarsanız, sanmam" dedi Fandorin pek de emin olmayan bir sesle. "Gevezeliğin hiç sırası değil."

Kekemeliği kaybolmuştu, Varya bundan dolayı iyice korkuya kapıldı.

Erast Petroviç eşeğin yularını yeniden tutup yolun kenarına çekti, Varya'nın şapkasını iyice gözlerinin üstüne indirip fısıldadı:

"Başınızı kaldırmayın ve susun."

Varya yine de kendini tutamayıp bir yıl boyunca gazetelerin yazdığı bu ünlü kafa koparanlara kaçamak bir bakış attı.

Önde giden sarı sakallı adamın (anlaşılan başlarıydı) üzerinde kirli, yırtık bir gömlek vardı ama tüfeği gümüş işlemeliydi. Zavallı köylülere hiç bakmadan geçip gitti. Ancak çetesi öyle yapmadı. Birkaç atlı Varya ve Fandorin'in yanında durdu ve gırtlaktan çıkan seslerle bir şeyler konuştular. Başıbozukların dış görünüşü öyle kötüydü ki Varvara Andreyevna gözlerini kapatmak istedi, insanların yüzlerinin böyle olabileceği hiç aklına gelmemişti. Bu kabûstan farksız yüzlerin arasında birden olağan görünümlü bir yüz fark etti. Solgundu ve bir gözüne kan oturmuştu ama kahverengi olan ve ölümcül bir hüzün kaplı ikinci göz doğrudan ona bakıyordu.

Haydutların arasında tozlu ve yırtık üniformasıyla ata ters bindirilmiş bir Rus subayı vardı. Elleri arkadan bağlıydı, boynunda nedense boş bir kılıç kını sallanıyordu ve ağzının kenarından akan kan donmuştu. Varya bağırmamak için dudaklarını ısırdı ve esirin bakışından okunan umutsuzluğa daha fazla dayanamayıp gözlerini yere indirdi. Yine de kuruyan boğazından bir haykırış daha doğrusu histerik bir çığlık kopmasına engel olamadı; haydutlardan birinin eyerinde uzun bıyıklı, sarışın bir adamın başı asılıydı. Fandorin, Varya'nın dirseğini çimdikleyerek Türkçe kısacık bir şeyler söyledi. Varya söylenenlerden yalnızca "Yusuf Paşa" ve "kaymakam" sözcüklerini ayırt edebildi ama bu sözler haydutları hiç etkilemedi bile. Sivri sakallı ve eğri burunlu biri, Fandorin'in kısrağının üst dudağını kaldırıp uzun pis dişlerine baktı. Saygısızca yere tükürüp bir şeyler söyledi, diğerleri de gülmeye başladı. Sonra kamçısını hayvanın sağrısına indirdi, ne olduğunu şaşıran kısrak yana doğru atıl-

dı ve hemen düzgün olmayan bir tırısa kalktı. Tehlikenin geçtiğine pek inanmayan Varya da ökçesiyle eşeğin yanlarına vurarak hemen peşinden gitmeye çalıştı. Etrafındaki her şey dönüyordu, gözleri acıyla kapatılmış ve ağzının çevresinde kanlar kurumuş kesik baş gözünün önünden gitmiyordu. Kafa koparanlar, yani baş kesenler sözcükleri onu neredeyse bayıltacak kadar başını döndürüyordu.

"Lütfen bayılmayın" dedi sessizce Fandorin. "Geri dönebilirler."

Yanılmamıştı. Bir dakika sonra arkalarından yaklaşan nal seslerini duydular.

Erast Petroviç geriye bakıp fısıldadı:

"Geriye bakmayın, i-ileriye."

Varya uyarılmasına karşın geriye baktı, keşke hiç bakmasaydı. Başıbozuklardan en fazla iki yüz metre kadar uzaklaşmışlardı ki atlılardan biri, tam da eyerinde kafa asılı olanı hızla peşlerine düşmüş geliyordu, korkunç ganimeti de atının sağrısında neşeyle hoplayıp zıplıyordu.

Varya endişeyle yol arkadaşına baktı. Her zamanki soğukkanlılığını yitirmişe benzeyen Fandorin başını geriye atmış büyük bakır bir mataradan sinirle su içiyordu.

Lanet eşek melankolik adımlarla ilerliyor ve hiç hızlanmak istemiyordu. Bir dakika sonra çevik atlı silahsız yol arkadaşlarını yakalamış ve karşılarına geçip terli doru atını şaha kaldırmıştı. Atından eğilen başıbozuk Varya'nın başındaki şapkayı almış ve serbest kalan kumral saçlar dağılınca vahşi bir kahkaha atmıştı.

"Oooo!" diye bağırdı beyaz dişlerini parıldatarak.

Kendini toparlayan Erast Petroviç hızlı bir şekilde sol eliyle haydutun başındaki tüylü papağı düşürmüş ve elindeki ağır matarayı olanca gücüyle traşlı ense-

sine indirmişti. Mide bulandırıcı bir ses çıktı, mataradan suyun sesi duyuldu ve başıbozuk tozların içine devrildi.

"Eşeğin canı cehenneme! Verin elinizi. Eyere. Dörtnala. Geriye bakmayın." Fandorin'in bu kısa ve hızlı konuşması sırasında kekemeliği yine kaybolmuştu.

Taşlaşan Varya'nın doru ata binmesine yardım etti, eyerin yanındaki kılıftan tüfeği aldı ve birlikte ileri atıldılar.

Haydutun atı hemen ileri çıktı, Varya tutunamayacağından korkarak başını iyice omuzlarına gömdü. Kulakları uğulduyor, sol ayağı oldukça uzun olan üzengiden kayıyordu, arkalarından silah sesleri geliyor ve sağ baldırına ağır bir şey çarpıp duruyordu.

Varya bir anlığına aşağıya bakınca yanında neredeyse dans eden kirli başı gördü ve kendini tutamayıp bir çığlık atıp kesinlikle yapmaması gerekeni yaparak dizginleri bıraktı.

O anda eyerden fırladı ve havada bir yay çizerek yeşil, yumuşak, çıtırdayan bir şeylerin, yol kenarındaki çalıların üstüne düştü.

Bayılmanın tam sırasıydı ama nedense olmadı. Varya yaralanan yanağını tutmuş otların üstünde oturuyordu, çevresinde düşerken kırdığı dallar oynaşıyordu.

O arada yolda olanlara gelirsek, Fandorin neredeyse kemikleri çıkmış ayaklarını ileri atarak zar zor koşmaya çalışan zavallı kısrağa tüfeğin dipçiğiyle vurup duruyordu. Varya'nın düşmenin etkisiyle şaşkın şaşkın oturduğu çalılığa çok az kalmıştı, arkasından ise, birkaç yüz adım gerisinden silah sesleri duyuluyor ve en az on kişilik bir grup at koşturuyordu. Birden gri kısrak tökezledi, başını salladı, yan yan gitti ve binicisinin ayağının üzerine yığılıverdi. Varya çığlık attı. Fandorin bacağını atın altından zar zor kurtarıp aya-

ğa kalktı. Bir anlığına Varya'ya bakıp tüfeği omuzladı ve başıbozuklara nişan aldı.

Ateş etmek için acele etmiyor, gerektiği gibi nişan alıyordu ve duruşu o denli caydırıcıydı ki haydutların hiçbiri mermiye hedef olmak istememiş ve çete yoldan ayrılarak çayıra dağılmış ve bizim kaçakları yarı çembere almışlardı. Artık ateş etmiyorlardı, Varya kendilerini sağ ele geçirmek istediklerini tahmin etti.

Yolda biraz geriye çekilen Fandorin, tüfeğin namlusunu atlılardan birinden diğerine yöneltiyordu. Mesafe iyice azalmıştı. Fandorin çalının yanına gelince Varya bağırdı:

"Ne duruyorsunuz, ateş etsenize!"

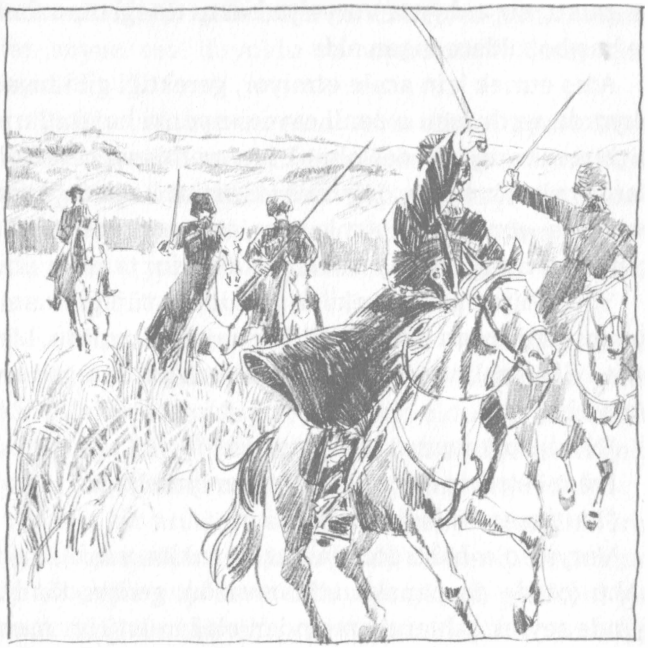
Erast Petroviç başını çevirmeden yanıtladı:

"Partizanın tüfeği boşmuş."

Varya sola baktı (orada başıbozuklar vardı), sağa baktı (orada da papaklı atlılar vardı), geriye döndüğünde seyrek çalıların arasından olağanüstü bir manzarayla karşılaştı.

Çayırlıkta onlara doğru atlılar geliyordu; önde yağız bir atın üstünde jokeyler gibi dizginlere yapışmış, geniş Amerikan şapkası giymiş biri neredeyse havada uçuyordu, arkasından omuzu altın sırmalı, beyaz üniformalı biri atını rahvan sürerek geliyordu, arkalarından on kadar Kuban Kazağı dörtnala onlara yetişmeye çalışıyordu, en arkalarından da oldukça geride kalan uzun redingotlu, şapkalı garip bir adam eyerin üstünde zıplayarak geliyordu.

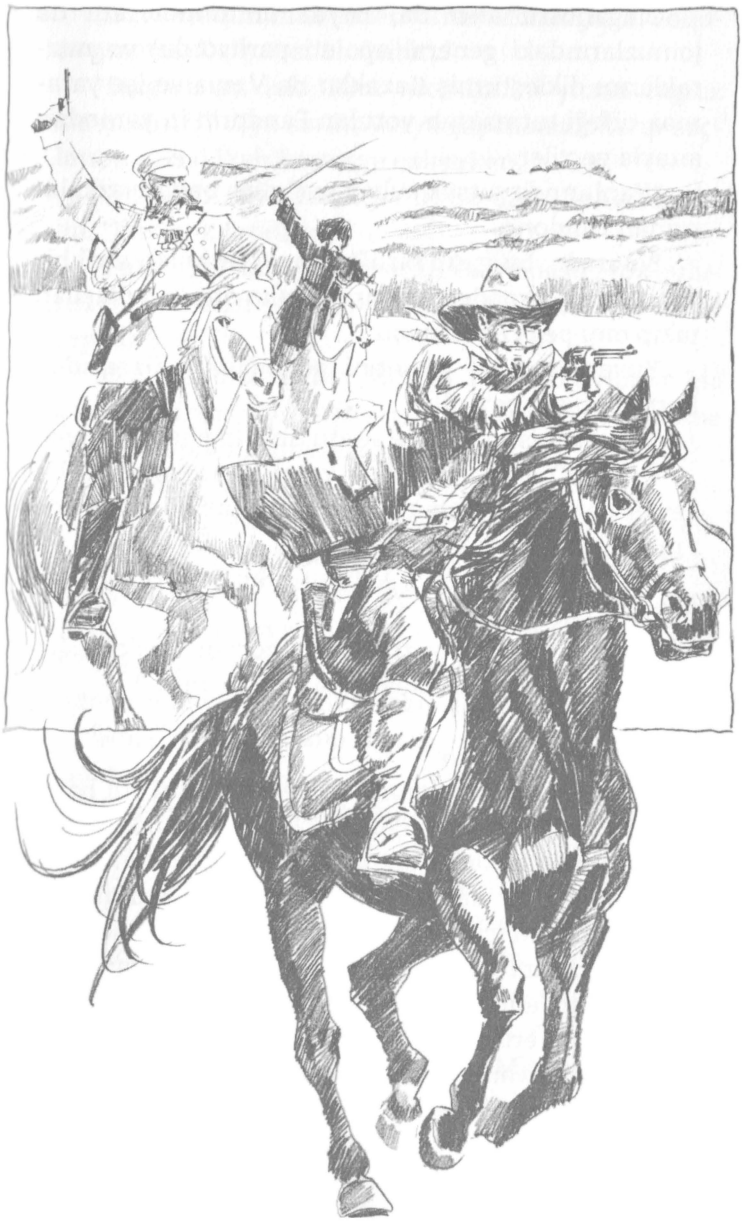
Varya bu garip atlıları izlerken Kazaklar ıslık çalıyor, çığlıklarla haykırıyorlardı. Başıbozuklar da bağrışarak bir araya toplandılar, diğerleri de başlarında sarı sakallı beyleri olmak üzere yardımlarına yetişmişlerdi. Bu korkunç insanlar artık Varya ve Fandorin'i unutmuşlardı, onlarla uğraşacak zamanları yoktu.

Katliam kaçınılmazdı. Varya tehlikeyi unutmuş kah bir tarafa, kah diğer tarafa dönüp duruyordu, korkunç ama güzel bir manzaraydı.

Ancak çatışma neredeyse başlamadan bitti. Amerikan şapkalı atlı (şimdi iyice yaklaşmıştı ve Varya onun yanık yüzünü, a la Louis-Napoleon[1] sakalını ve kıvrılmış buğday rengi bıyıklarını görüyordu) dizginleri çekip atını durdurdu ve nereden çıktığı belli olmayan uzun namlulu tabancasıyla ateş etti. Tabanca Dan! Dan! diye gürleyerek iki kızgın bulut yaydı ve yırtık gömlekli bey, eyerin üstünde sarsıldı, sanki sarhoşmuş gibi yavaşça yana kaymaya başladı. Başıbozuklardan biri hemen onu yakalayıp atının terkisine aldı ve bütün çete çatışmaya girmeden çekildi.

[1] (Fransızca) Louis Napoleon tarzı.

Olağanüstü atıcı da, beyaz üniformalı atlı da (omuzlarındaki general apoleti parlıyordu) ve mızraklarını dikleştirmiş Kazaklar da Varya ve işe yaramaz tüfeği tutmaktan yorulan Fandorin'in yanından sırayla geçtiler.

"Yanlarında tutsak subay var" diye bağırdı arkalarından Fandorin.

Bu arada, bu garip birliğin son üyesi olan sivil bir adam acele etmeden yanlarına gelip durdu, anlaşılan takip onu pek çekmemişti.

Yuvarlak mavi gözlerini gözlüğünün üzerinden kurtarılanlara çevirdi.

"Çetnik misiniz?" diye sordu tipik İngiliz aksanıyla.

"No, sir" diye aynı dilde yanıtlayan Fandorin bir şeyler daha ekledi ama Varya anlamadı çünkü lisede Fransızca ve Almanca öğrenmişti.

Aceleyle gönüllünün kolunu çekiştirdi, o da suçlu gibi açıklamaya girişti:

"Çetnik olmadığımızı sö-söylüyorum, Rus olduğumuzu ve bizimkilere ulaşmaya çalıştığımızı."

"Çetnik de kim?"

"Bulgar isyancılar."

"Aaa, siz dadın mısınız?" diyen İngilizin etli iyimser yüzünde şaşkınlık belirdi. "İyi de bu kılık da ne? Rusların casus olarak dadın da kullandıklarını bilmiyordum. Siz bir dahramansınız, madam. Adınız nedir? Okurlarım için oldukça ilginç bir haber olacak."

Varya onun kolundaki 48 ve "Muhabir" yazan üç renkli bandı ancak yol çantasından bloknotunu çıkardığında fark etti.

"Adım Varvara Andreyevna Suvorova ve hiçbir "casusluk" faaliyetinin içinde değilim. Karargâhta nişanlım var," dedi gururlu bir şekilde. "Bu da benim yol arkadaşım, Sırbistan gönüllüsü Erast Patroviç Fandorin."

Muhabir şaşkınlık içinde şapkasını kaldırıp Fransızca konuşmaya başladı:

"Özür dilerim matmazel. James McLaughlin, Londra gazetesi *Daily Post* muhabiri."

"Bulgaristan'daki Türk mezalimini yazan İngiliz siz misiniz?" diye sordu Varya şapkasını çıkarıp saçlarına çeki düzen vermeye çalışırken.

"İrlandalı" diye düzeltti sert bir ifadeyle McLaughlin. "İkisi çok farklı şey."

"Peki onlar kim?" diye sordu Varya başını toz bulutundan ve silah seslerinden yana çevirerek. "O tuhaf şapkalı kim?"

"O olağandışı kovboy, Mösyö d'Hevrais. Harika bir kalem, Fransız okurlarının gözdesi ve *Revue Parisienne* gazetesinin bir numarası."

"*Revue Parisienne?*"

"Evet, günlük Paris gazetesi. Günlük tirajı yüz elli bin, Fransa için çok sayılabilecek bir tiraj," diye açıkladı küçümser bir tavırla. "Ama benim *Daily Post* günde iki yüz kırk bin satıyor, işte böyle."

Varya saçları daha düzgün dursun diye başını salladı ve koluyla yüzündeki tozu silmeye çalıştı.

"Ah, bayım, tam zamanında yetiştiniz. Sezgileriniz muhteşem."

"Bizi buraya Michel getirdi," dedi İngiliz daha doğrusu İrlandalı omuzunu silkerek. "Karargâha nakledilince işsiz kalmıştı, hareketsizlikten çıldıracaktı. Bugün sabah, başıbozuklar Rus cephe gerisinde epey tantana yaptılar, Michel de doğrudan peşlerine düştü. Ben ve d'Hevrais, neredeyse onun finosu gibiyiz, o nereye biz de oraya. Birincisi, biz eski arkadaşız Türkmenistan'dan beri, ikincisi de Michel'in her gittiği yerde yazı için mutlaka bir konu çıkar... İşte geri dönüyorlar, kuşkusuz Rusların dediği gibi nesolono hlebavşi."[1]

[1] Elleri boş.

"Neden 'kuşkusuz' diyorsunuz?" diye sordu Varya.

Muhbir küçümsercesine gülümsedi ve sustu ama onun yerine, şimdiye dek konuşmaya pek karışmayan Fandorin yanıtladı.

"Sizin de gördüğünüz gibi, matmazel, ba-başıbozukların atları dinlenmiş, izleyenlerin ise bitap düşmüşler."

"Absolutely so"[1] diye başını salladı McLaughlin.

Varya ikisine de yan gözle kötü kötü baktı; bak hele durum, bir kadını aptal yerine koymak olunca nasıl da anlaştılar. Ancak Fandorin hemen özür dilercesine cebinden çıkardığı şaşılacak kadar temiz mendili çıkarıp Varya'nın yanağına koydu. Varya yanağının çizildiğini unutmuştu bile.

Takipçilerin elleri boş döneceklerini söyleyen muhabir yanılmıştı, Varya tutsak subayın kurtarıldığını görünce sevindi. İki Kazak baygın subayı kolları ve bacaklarından tutmuş getiriyorlardı. Yoksa, Tanrı korusun, ölmüş müydü? Bu sefer önde İrlandalının Michel dediği fiyakalı vardı. Neşeli mavi gözlü ve iyi bakımlı, kabarık, ortadan ikiye ayrılmış değişik sakallı genç bir generaldi.

"Kaçtı alçaklar," diye uzaktan bağırdı ve Varya'nın anlam veremediği bir hareket yaptı.

"There's a lady here,"[2] diyen McLaughlin parmağını tehdit edercesine salladı, melon şapkasını çıkarıp pembe kelini kuruladı.

General havaya girerek Varya'ya baktı ve ne olduğunu görünce hevesi kırıldı; yıkanmamış saçlar, yüzünde çizik, aptalca bir giysi.

"İmparator majestelerinin maiyetinden Tümgeneral İkinci Sobolev" diye kendini tanıttıktan sonra soru dolu bir bakışla Fandorin'e baktı.

---

[1] (İngilizce) Kesinlikle.

[2] (İngilizce) Burada bir kadın var.

Generalin kayıtsızlığına kızan Varya küstah bir şekilde sordu:

"İkinci mi? Peki birincisi kim?"

"Ne demek kim? Babam Korgeneral Dmitri İvanoviç Sobolev, Kafkasya Kazak Tümeni Komutanı. Gerçekten duymadınız mı?"

"Hayır, ne sizi ne de babanızı duydum" diye lafını kesen Varya yalan söylemişti çünkü Türkistan kahramanı, Hilve ve Mahram fatihi İkinci Sobolev'i bütün Rusya tanıyordu.

General hakkında farklı şeyler anlatılıyordu. Bazıları onun kıyaslanamayacak denli korkusuz ve kusursuz bir şövalye olduğunu söyleyip geleceğin Suvorov'u, hatta Bonapart'ı derken diğerleri de iktidar düşkünü ve kibirli olmakla suçluyordu. Gazetelerde Sobolev'in tek başına koskoca bir Teke ordusuna karşı savaştığını, yedi yerinden yaralandığını yine de geri çekilmediğini; küçük bir birlikle ölüm çölünü aşıp Abdurrahman Bek'in kendinden on kat daha büyük ordusunu bozguna uğrattığı yazılıyordu. Varya'nın tanıdıklarından bazıları da bambaşka şeyler anlatıyordu; esirlerin kurşuna dizilmesi ve Hokand hazinesinin çalınması gibi.

Bu yakışıklı generalin pırıl pırıl gözlerine bakan Varya, yedi yara ve Abdurrahman Bek hikâyelerinin doğru; esirler ve hanın hazinesi hikâyelerinin ise saçma ve çekemeyenlerin iftirası olduğunu inandı.

Üstelik Sobolev, Varya'ya yeniden bakmaya başlamış ve anlaşılan bu kez onda ilginç bir şeyler bulmuştu.

"Peki hanımefendi, sizi bu kan akan yerlere getiren nedir? Üstelik bu kılıkta. Merak etmeye başladım.

Varya kendini tanıttı ve hiç hata yapmayan içgüdüsüyle Sobolev'in onu ele vermeyeceğine ve koruma eşliğinde Bükreş'e geri yollamayacağına inanıp macerasını kısa bir şekilde anlattı.

"Nişanlınızı kıskanıyorum, Varvara Andreyevna," dedi General Varya'yı bakışlarıyla okşayarak. "Siz olağanüstü bir kızsınız. İzin verin, size benim yoldaşları takdim edeyim. Mister McLaughlin'la sanırım daha önce tanıştınız, bu da benim sancaktarım Seryoja Bereşçagin, şu ünlü ressam Bereşçagin'in kardeşi. (Kazak çerkezkası giymiş zayıf ve sevimli bir genç mahcup mahcup eğilerek Varya'yı selamladı.) Bu arada kendisi de harika çizer. Tuna'daki keşif sırasında Türk mevzilerini öyle resmetti ki, gerçeğinin aynısı. Peki d'Hevrais nerede? Hey, d'Hevrais, buraya gel, sizi ilginç bir kadınla tanıştıracağım."

Varya yanlarına en son gelen Fransıza dikkatle baktı. Kolundaki bantta Muhabir no 32 yazan Fransız inanılmayacak denli yakışıklıydı ve üstelik Sobolev'den geri kalır hali yoktu; ince, hafif kemerli bir burun, kızıl hafif bir top sakalla biten kıvrılmış açık renk bıyıklar, akıl dolu gri gözler. Ne var ki bu gözler kızgın kızgın bakıyordu.

"Bu alçaklar, Türk ordusunun utancı!" diye bağırdı Fransızca ateşli ateşli. "Yalnızca halkı kesmeyi biliyorlar, çatışma olunca doğruca ormana. Kerim Paşa'nın yerinde olsam, hepsinin silahını alır sallandırırdım!"

"Sakin olun, cesur şövalye, burada hanımefendi var" diyen McLaughlin alaycı bir tavırla sözünü kesti. "Şanslısınız karşısına romantik bir kahraman olarak çıktınız, o yüzden rahat olun. Size nasıl da bakıyor."

Varya kızardı ve İrlandalıya sinirle baktı ama McLaughlin sevecen bir kahkaha attı. Buna karşılık d'Hevrais gerçek bir Fransıza yakışır bir şekilde davrandı, aceleyle eğilip selam verdi.

"Charles d'Hevrais, hizmetinizdeyim, matmazel."

"Varvara Suvorova," dedi saygıyla Varya. "Tanıştığıma memnun oldum. Beyler hepinize teşekkürler. Tam zamanında yetiştiniz."

Fandorin'e merak dolu bir bakış atan d'Hevrais "Adınızı lütfeder misiniz?" diye sordu.

"Erast Fandorin," diye yanıtladı gönüllü ama Fransıza değil Sobolev'e bakıyordu. "Sırbistan'da savaştım ve şimdi önemli bir haberle ge-genelkurmaya gidiyorum."

General, Fandorin'i tepeden tırnağa kadar süzdü. Sonrasında saygı dolu bir merakla sordu.

"Demek, acıyı siz de tattınız? Sırbistan'dan önce ne iş yapıyordunuz?"

Fandorin bir anlık tereddütten sonra yanıtladı.

"Dışişleri Bakanlığındanım. İtibari Danışman."

İşte bu beklenmedik bir şeydi. Diplomat? İşin doğrusunu söylemek gerekirse bu yeni izlenim, fazla konuşmayan yol arkadaşının Varya'da yarattığı o hatırı sayılır olumsuzluğu (niye saklayalım ki) epey azalttı ve hatta Varya onu yeniden beğenmeye başladı. Gönüllü olarak savaşa katılan bir diplomat, bunun çok ender bir şey olduğuna siz de hak verirsiniz. Hayır, aslında üçü de kendine göre harikaydı; Fandorin de, Sobolev de, d'Hevrais de.

"Neymiş bu haber?" diye sordu Sobolev suratını asarak.

Fandorin konuşmakta tereddüt etti.

"Bırakın şu Madrid saray sırlarını gizleme oyununu."[1] General kızmıştı. "Üstelik böyle yaparak kurtarıcılarınıza karşı saygısızlık etmiş oluyorsunuz."

Gönüllü yine de sesini alçalttı. Gazeteciler de kulaklarını iyice açtılar.

"Vidin'den geliyorum, sa-sayın General. Osman Paşa üç gün önce bir kolorduyla Plevne yönüne hareket etti."

---

[1] George Born'un İspanya Kraliçesi II. Isabella'nın saray entrikalarının anlatıldığı *Isabella ya da Madrid Saray Sırları* kitabıyla Rusça'ya giren bir deyim.

"Ne Osman'ı? Ne Plevne'si?"

"Osman Nuri Paşa, Türk ordusunun en iyi komutanıdır, Sırbistan galibi. Kırk beş yaşında olmasına karşın daha şimdiden mü-müşir, yani mareşal. Askerleri de Tuna'dakilerle kıyaslanmaz. Plevne'ye gelince, buradan Batıya doğru o-otuz versta ilerde küçük bir şehirdir. Paşanın önünün kesilip bu önemli stratejik yeri ele geçirmek gerekir. Sofya yolunu kontrol eden bir nokta."

Sobolev elini dizine vurdu, atı huysuzlanarak ayak değiştirdi.

"Ah, hiç değilse bir alayım olsaydı! Ama Fandorin, ben görevde değilim. Sizin karargâha, genelkurmaya gitmeniz gerek. Ben keşif görevimi bitirmek zorundayım, size Tsarevets'e kadar eşlik edecek birilerini vereceğim. Akşama konuğum olmanızı rica ediyorum Varvara Andreyevna. Muhabir beylerin çadırı çok eğlencelidir."

"Memnuniyetle," diye yanıtladı Varya ve korkuyla esir subayın yatırıldığı otlara doğru baktı. İki Kazak çömelmiş bir şeyler yapıyorlardı.

"Subay ölmüş mü?" diye sordu fısıltıyla.

"Dipdiri," dedi General. "Şansı varmış, artık yüz yaşını rahat görür. Başıbozukların ensesine yapıştığımızda başına bir kurşun sıkıp tüydüler. Kurşun dediğin, bildiğiniz gibi kördür. Sıyırıp geçmiş, birazcık derisini uçurmuş o kadar. Eee, kardeşler, sardınız mı yüzbaşıyı?" diye bağırdı Kazaklara.

Kazaklar subayı ayağa kaldırıyorlardı. Sallandı ama ayaklarının üstünde kalmayı başardı, kolundan tutmaya çalışan Kazakları sertçe itti. Her an yıkılacakmış gibi birkaç düzensiz adım atıp hazırola geçerek hırıldadı:

"Ka...Karargâhtan Yüzbaşı Yeremey Perepelkin, ekselansları. Zimnitsa'dan görev yerim Batı Birliği

karargâhına gidiyordum. Korgeneral Kridener'in operasyon şubesine atandım. Yolda düşman düzensiz süvarilerinin saldırısına uğrayıp tutsak düştüm. Suçluyum... Cephe gerimizde böyle bir şey beklemiyordum... Tabancam bile yoktu, yalnızca kılıcım."

Varya şimdi bu çilekeşi daha iyi görüyordu. Orta boyluydu, zayıftı, kahverengi saçları karışmıştı, dudakları neredeyse yok denecek kadar dardı, kahve gözleri sertti. Daha doğrusu tek gözü, diğeri hâlâ görünmüyordu ama bakışında artık ne ölüm korkusu ne de endişe vardı.

"Yaşıyorsunuz ve iyisiniz," dedi General sakince. "Ancak karargâh subayı da olsa tabancasız dolaşmamalı. Bu bir kadının şapkasız sokağa çıkması gibi bir şey, hafifmeşrep sayarlar." Gülmeye başladı ama Varya'nın kızgın bakışını görünce sustu. "Pardon, matmazel."

Generale yaklaşan Kazak çavuşu parmağıyla bir yeri gösterdi.

"Majesteleri, sanırım Semyonov!"

Varya gösterilen tarafa bakınca başı döndü; çalıların arasında Varya'nın başarısız kaçma girişiminde bindiği, haydutun doru atı duruyordu. Doru at hiçbir şey olmamış gibi otluyordu, sağrısında da hâlâ o iğrenç şey asılıydı.

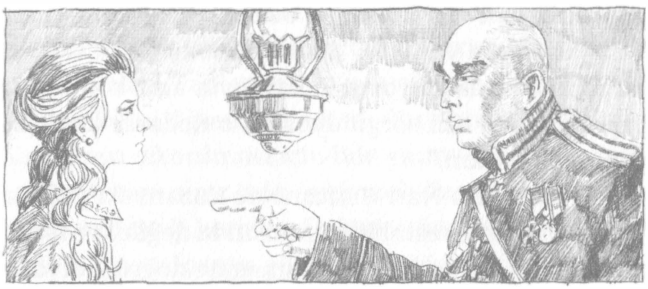
Sobolev atından atlayıp doru atın yanına gitti ve gözlerini iyice kısıp bu korkunç yuvarlağın orasına burasına bakmaya başladı.

"Semyonov mu bu?" dedi kuşkuyla. "Uydurma Neçitaylo. Semyonov'un yüzü daha başkaydı."

"Olur mu Mihail Dmitriç" diye itiraz etti çavuş. "İşte kesik kulağı, bakın, işte." Kesik başın morarmış dudaklarını araladı. "Bakın ön dişi de yok. Kesin Semyonov!"

"Olabilir," dedi General dalgın dalgın. "Eh, epey yamultmuşlar. Varvara Andreyevna bu, sabahleyin Kazak İkinci Bölüğünden, Davud Bek'in Meshetlerinin kaçırdığı asker."

Ne var ki Varya bunları duymadı, yer değiştiren gök ve yer birden öyle dönmeye başladı ki d'Hevrais ile Fandorin bayılan kadını son anda yakaladılar.

NEREDEYSE TAMAMIYLA DOĞU SİNSİLİĞİNE ADANMIŞ

| ÜÇÜNCÜ BÖLÜM |

"Revue Parisienne" (Paris)
15 (3) Temmuz 1877

Rus İmparatorluğunun arması olan çift başlı kartal, her türlü önemsiz sorunun birbirlerini engellemekten başka bir işi olmayan bir değil, en az iki kuruma yönlendirildiği bu ülkedeki yönetim sistemini olağanüstü bir biçimde yansıtmaktadır. Aynı durum savaştaki ordu için de geçerli. Kâğıt üzerinde başkomutan, şimdilerde Tsarevets köyünde konuşlanan Büyük Knyaz Nikolay Nikolayeviç olmasına karşın, onun karargâhına çok yakın olan Bela şehrine ise aralarında başbakan, savaş bakanı, jandarma komutanı ve diğer önemli bürokratların olduğu İmparator II. Aleksandr'ın genel karargâhı konuşlanmış bulunuyor. Müttefik Romen ordusunun da Knyaz Karl Hohenzollern-Sigmaringen'in doğrudan komutası altında olduğu göz önüne alındığında akıllara, bu iki başlı kanatlı çar yerine, o müthiş Rus masalı, aynı arabayı çekmeye çalışan kuğu, yengeç ve turnabalığı masalı geliyor...

"Her şey iyi de, size nasıl hitap etmeliyim, 'madam' mı, 'matmazel' mi?" diye sordu dudaklarını hiç de

hoş olmayan bir biçimde büzen, karafatma kadar kara jandarma yarbayı. "Sizinle baloda değil, ordu karargâhında bulunuyoruz dolayısıyla size kompliman yapmıyorum, sizi sorguluyorum o nedenle kurnazlık yapmayı bırakın."

Yarbayın adı İvan Haritonoviç Kazanzaki'ydi. Varya'nın durumu kesinlikle umurunda değildi ve iş artık onun Rusya'ya zorla gönderilmesine doğru gidiyordu.

Dün Tsarevets'e ancak gece yarısı varmışlardı. Fandorin hemen karargâha gitmiş, Varya da ayakta duramayacak kadar yorgun olmasına karşın gerekli işlerle uğraşmaya başlamıştı. Barones Vreyskaya'nın sıhhiye birliğindeki gönüllü hemşireler ona giysi vermiş, su ısıtmışlardı, Varya da önce kendine çekidüzen vermiş ve sonra da pek hastanın olmadığı revirdeki yataklardan birine devrilivermişti. Petya'yla görüşme ertesi güne bırakılmıştı çünkü yapacağı çok önemli açıklamalar öncesinde bütün silahlarını takınmış olmalıydı.

Ne var ki sabahleyin Varya'nın uykusunu almasına izin vermediler. Tüfekli ve miğferli iki jandarma gelmiş ve "kendini Matmazel Suvorova diye tanıtan" kişiyi saçını taramasına bile fırsat vermeden acil olarak Batı Birliği Özel Şube'ye götürmüşlerdi.

Saatlerdir bu mavi üniformalı, kalın kaşlı işkencecisine, şifre çözücü Pyotr Yablokov'la ilişkisini açıklamaya çabalıyordu.

"Tanrım, Pyotr Afanasyeviç'i çağırın buraya, söylediklerimi size teyit edecektir," diye yineledi Varya ve yarbaydan aynı yanıtı aldı.

"Her şeyin sırası var."

Jandarma özellikle "kendisini İtibari Danışman Fandorin olarak tanıtan" kişiyle karşılaştığındaki ayrıntılarla ilgileniyordu. Kazanzaki, Vidinli Yusuf Paşa hakkındakileri de, Fransızca konuşup içilen kahveyi

de, özgürlük için oynanan tavlayı da not etti. Yarbay, gönüllünün başıbozuklarla Türkçe konuştuğunu duyunca birden canlandı ve konuşurken kekeleyip kekelemediğini öğrenmek istedi. Bu aptalca kekelemenin ortaya çıkarılması için bile yarım saat harcandı.

Varya tam sinir krizi geçirmek üzereyken, özel şubenin yerleştiği kerpiç evin kapısı sonuna kadar sarsılarak açıldı ve içeriye gür sakallı, gözleri faltaşı gibi bir general girdi, daha doğrusu fırtına gibi daldı.

Daha eşikteyken yarbaya sertçe bakarak gür bir sesle "Yaver General Mizinov!" diye kendini tanıttıktan sonra "Kazanzaki sen misin?" diye sordu.

Gafil avlanan jandarma hemen hazırola geçti ve dudaklarını şapırdattı. Varya ise gözlerini dört açmış, ilerici gençliğin gözünde baş satrap ve özgürlük celladı olarak ün yapan Üçüncü Şube Başkanı ve Jandarma Kolordu Komutanı Lavrenti Arkadyeviç Mizinov'a bakıyordu.

"Evet, saygıdeğer haşmetmeap!" diye inledi Varya'nın işkencecisi. "Jandarma Kolordusundan Yarbay Kazanzaki. Kişinev şubesindeyken Batı Birliği Özel Şube'ye atandım. Tutuklunun sorgusunu yapıyorum."

"Peki kimmiş bu?" diye soran General kaşlarını kaldırıp küçümseyen bakışlarla Varya'ya baktı.

"Varvara Suvorova. Nişanlısı operasyon şubesinden şifre çözücü Yablokov'la görüşmeye geldiğini iddia ediyor."

"Suvorova mı?" diye sordu General ilgiyle. "Akraba olabilir miyiz? Anne tarafından büyük dedem, Aleksandr Vasilyeviç Suvorov-Rımnikski'dir."

"Umarım, değilizdir," diye atıldı Varya.

Yüzüne anladığını gösteren bir gülümseme yayılan satrap bir daha da tutukluyla ilgilenmedi.

"Siz, Kazanzaki, zırvalarla beni uğraştırmayın. Fandorin nerede? Raporda sizde olduğu yazılı."

Yarbay gururla "Evet efendim, gözetim altında tutuluyor" diye rapor verdi ve sonrasında sesini alçaltarak ekledi. "Elimde onun epeydir beklediğimiz Enver Efendi olduğuna dair veriler var. Her şey bunu doğruluyor, saygıdeğer haşmetmeap. Osman Paşa ve Plevne konuları tamamen yanıltıcı bilgiler. İşi ustaca bu hale..."

"Sersem!" Mizinov öyle bir gürledi ki yarbay ne yapacağını şaşırdı. "Çabuk onu buraya getirin! Hemen!"

Kazanzaki o anda dışarı fırladı, Varya ise sandalyenin arkasına iyice yumuldu ama öfkeli general onu unutmuştu bile. Yüksek sesle soluk alıp veriyordu, yarbay, Fandorin'le dönünceye kadar parmaklarını sinirli sinirli masaya vurup durdu.

Gönüllü bitkin görünüyordu, gözlerinin altında koyu yuvarlaklar vardı anlaşılan dün gece uyutmamışlardı.

"Se-selamlar Lavrenti Arkadyeviç," dedi yorgun bir sesle, Varya'ya da hafifçe eğilerek selam verdi.

"Aman Tanrım, Fandorin, bu siz misiniz?" diye iç çekti satrap. "Evet, sizi tanımak mümkün değil. En az on yıl yaşlanmışsınız. Oturun, azizim, sizi gördüğüme çok memnun oldum."

Erast Petroviç'i oturttuktan sonra kendi de oturdu, Varya'ya arkası dönüktü. Kazanzaki ise eşikte donmuş gibi esas duruşta bekliyordu.

"Ruhsal durumunuz nasıl?" diye sordu Mizinov. "Size en derin duygularımla..."

Fandorin saygılı ama kesin biçimde generalin sözünü keserek "Buna gerek yok saygıdeğer haşmetmeap," dedi. "Şimdi harika du-durumdayım. Siz en iyisi, şu a-adam (küçümsercesine başıyla yarbayı gösterdi) Plevne konusunu size aktardı mı, onu söyleyin. Çünkü her saat çok önemli."

"Evet, evet. Başkomutanın bu konuda emri yanımda ama öncelikle haberi getirenin siz olduğunuzu

gözlerimle görmek istedim. İşte, dinleyin." Cebinden bir kâğıt çıkardı, monoklünü gözüne oturtup okumaya başladı. "*Batı Birliği Komutanı Korgeneral Baron Kridener'e. Derhal Plevne'yi almanızı ve orayı en az bir tümenle desteklemenizi emrediyorum. Nikolay.*"

Fandorin başıyla onayladı.

Bunun üzerine General emrini verdi: "Yarbay, bu emri derhal şifreleyip telefonla Kridener'e iletin."

Kâğıdı alan Kazanzaki mahmuzlarını şangırdatarak emri yerine getirmeye koştu.

"Demek, yeni göreve hazırsınız?" diye sordu General.

Erast Petroviç suratını buruşturdu.

"Lavrenti Arkadyeviç, sanırım, gö-görevimi yaptım ve Türklerin kanat harekatını bildirdim. Ama bizim üstün çabalarımız olmadan da kendiliğinden yıkılacak olan zavallı Türkiye'yle savaşmak... beni bağışlayın."

"İzin vermiyorum, sevgili bayım, vermiyorum!" dedi Mizinov kızgınlıkla. "Yurtseverlik sizin için içi boş bir kavramsa da size, bay İtibari Danışman, anımsatmalıyım ki siz emekli değilsiniz, hepsi hepsi süresiz izindesiniz ve en önemlisi de diplomat olarak görünmenize karşın hâlâ, eskisi gibi benim yanımda, Üçüncü Şube'de çalışıyorsunuz."

Varya hafifçe iç çekti. Düzgün bir adam saydığı Fandorin polis ajanı mıydı? Bir de Peçorinlik taslıyor. İlginç solgunluğu, baygın bakışlar, çekici kır saçlar. Gel de bundan sonra insanlara güven.

"Saygıdeğer ha-haşmetmeap" diye söze girdi sessizce Erast Petroviç, Varya'nın gözünde sonsuza dek öldüğünden emin olarak. "Ben size değil Rusya'ya hizmet ediyorum. Rusya için gereksiz ve hatta zararlı savaşa ise katılmak istemiyorum."

"Savaş konusunu ne siz ne de ben çözecek durumdayız. Buna imparator efendimiz karar verir," diye kestirdi Mizinov.

Huzursuz bir sessizlik oldu. Jandarma şefi konuşmaya başladığında artık ses tonu tamamen başkaydı.

"Erast Petroviç, azizim," diye başladı içten bir sesle. "Yüz binlerce Rus yaşamını riske atıyor, ülkenin bu savaşın ağırlığıyla beli bükülmüş durumda... İçimde kötü bir his var. Her şey çok yolunda gidiyor. Korkarım sonu iyi olmayacak..."

Yanıt gelmeyince yorgun bir ifadeyle gözlerini sildi ve itiraf edercesine devam etti. "İşim zor, Fandorin, hem de çok zor. Etraf kargaşa ve saçmalık dolu. Çalışan az, özellikle de becerikli olan. Ben size rutin iş verecek değilim. Oldukça zor bir işim var, tam da size göre."

Erast Petroviç sözün burasında sorar gibi generale eğildi, general de yapmacık bir tonla devam etti.

"Enver Efendi'yi anımsıyor musunuz? Sultan Abdülhamid'in sekreteri. Hani sizin şu *Azazel* işinizde de şöyle bir görünmüştü?

Erast Petroviç zar zor fark edilecek şekilde irkildiyse de susmaya devam etti.

Mizinov hımırdandı.

"Üstelik şu aptal Kazanzaki de sizin o olduğunuzu sanıyor, Tanrı akıl fikir versin. Ordularımıza karşı gizli operasyonları bu ilginç Türk'ün yönettiğine dair bilgilerimiz var. Pervasız ve maceracı bir adam. Aramıza başka bir kimlikle rahatlıkla girebilir, becerikli biri ne de olsa. Nasıl ilginizi çekti mi?

"Sizi di-dinliyorum, Lavrenti Arkadyeviç" dedi Fandorin, Varya'ya yan gözle bakarak.

Mizinov memnun bir sesle "Tamam, çok iyi!" dedikten sonra bağırdı: "Novgorodtsev! Çanta!"

İçeriye ayak uçlarına basarak sessizce giren yaver kordonlu yaşlı binbaşı, generale kırmızı kaliko kaplı evrak çantasını uzatıp ortadan kayboldu. Varya kapı aralığından Yarbay Kazanzaki'nin terli halini gördü

ve sana işte böylesi lazım, sadist, kapının ardında öylece bekle işte dercesine ona alay dolu, küçümseyen bir bakış attı.

"İşte, Enver hakkında bildiklerimiz burada," dedi General sayfaları hışırdatarak. "Yazsanız daha iyi değil mi?"

"Hayır, aklımda tutarım."

"İlk dönemleriyle ilgili bilgimiz çok az. Yaklaşık otuz beş yıl önce doğdu. Bazı bilgilere göre Müslüman Bosna'nın Hevrais kasabası doğumlu. Ebeveynleri bilinmiyor. Avrupa'da bir yerlerde, sizin de kuşkusuz '*Azazel*' olayından anımsadığınız Lady Astair'in ünlü eğitim kurumlarından birinde eğitim görmüş."

Varya bu tuhaf ismi ikinci kez duyuyordu ve Fandorin de ikinci kez tuhaf bir şekilde tepki gösteriyordu; sanki yakası birden sıkmış gibi boynunu oynattı.

"Enver Efendi ilk kez, büyük Türk reformcusu Mithat Paşa'nın adı Avrupa'da duyulmaya başladığında ortaya çıktı. Bizim Enver o zamanlar efendi mefendi değil, sıradan bir kâtipti. Şimdi Mithat hakkındaki bilgileri dinleyin." Mizinov çantadan başka bir kâğıt çıkarıp öksürdü. "O dönemde Mithat Paşa, Tuna Vilayetleri Genel Valisi'ydi. Enver onun himayesi altında buralarda posta sistemini kurdu, demiryolları döşetti ve hem Müslüman hem de Hıristiyan çocukları için 'ıslahhane,' yani bir tür hayırsever eğitim kurumu kurdu."

"Ge-gerçekten mi?" diye ilgiyle sordu Fandorin.

"Evet. Övgüye layık bir davranış değil mi? Mithat Paşa ve Enver birlikte öyle işler yaptılar ki, bunlar, Bulgaristan'ı Rus etki alanından çıkarmaya yönelik ciddi bir tehdit haline geldi. Bizim Konstantinopolis'teki elçimiz Nikolay Pavloviç Gnatyev, Sultan Abdulaziz üzerindeki bütün etkisini kullanarak sonunda bu çalışkan ve ileri görüşlü valiyi geri çağırtmayı

başardı. Mithat daha sonra Devlet Konseyi başkanlığına getirildi ve genel halk eğitimi yasasını çıkarttı, bu arada böyle bir yasanın Rusya'da hâlâ olmadığını da ekleyeyim. Yasayı kim kaleme aldı, tahmin edin? Doğru, Enver Efendi. Bütün bunlar çok etkileyici ama bizim muhatap, eğitim işlerinin yanı sıra hamisinin yeterince düşmanı olduğu için daha o zamanlar saray entrikalarına dalmıştı. Mithat'ı öldürmek için kiralık katil yolladılar, kahvesine zehir kattılar hatta bir defasında yatağına cüzzamlı bir kadın bile soktular. Bu tür sevimli yaramazlıklardan bu büyük adamı korumak da Enver'in sorumlulukları arasındaydı. Neyse ki saraydaki Rus etkisinin artışıyla 1869 yılında paşa, en sorunlu, en vahşi ve en ücra bölge olan Mezopotamya'ya genel vali olarak sürgün edildi. Mithat orada reform hareketlerine başlayınca Bağdat'ta isyan çıktı. Ne yaptı biliyor muzunuz? Şehrin ileri gelenlerini ve din adamlarını çağırıp kısa bir konuşma yaptı. Enerjisi ve stiline gerçekten hayran kaldığım için size aynen okuyacağım: 'Saygıdeğer mollalar ve ileri gelenler, eğer iki saat içinde bu düzensizlik kesilmezse hepinizin asılmasını emredeceğim ve şanlı Bağdat'ı da dört bir yerinden yakacağım, sonrasında varsın yüce padişahımız, Allah onu korusun, bunun için beni assın.' Tabii ki iki saat sonra şehirde sükûnet sağlanır." Mizinov hımırdanarak başını salladı. "Şimdi reformlara gelebiliriz. Mithat'ın üç yıldan az süren valiliği döneminde, sadık yardımcısı Enver telgraf sistemini kurdu, Bağdat'a atlı tramvay hatları döşetti, Fırat'ta vapur seferleri başlattı, ilk Irak gazetesini çıkarttı ve ticaret lisesini açtı. Nasıl? Gemileri Süveyş kanalından geçip Londra'ya kadar giden 'Osman-Osmanlı Gemicilik Şirketi' ortaklığının kurulması gibi küçük işlerden hiç bahsetmiyorum. Daha sonra Enver oldukça kurnaz bir entrikayla, Rus elçisinin etkisin-

de kaldığı için Türklerin 'Nedimov' dediği sadrazam Mahmut Nedim'i devirmeyi başardı. Mithat hükümeti kurmakla görevlendirildi ama bu görevde ancak iki buçuk ay durabildi. Bizim Gnatyev yine devreye girmişti. Diğer paşaların da belirttiği gibi Mithat'ın en büyük kusuru, rüşvet almamasıydı. Rüşvete karşı savaş başlatmış ve onun sonunu getirecek sözü Avrupalı elçiler önünde söylemişti: 'Bütün Türklerin acınası fahişe olmadıklarını Avrupa'ya göstermenin zamanı geldi.' Bu 'fahişe' lafı yüzünden İstanbul'dan Selanik'e vali olarak sürüldü. Bu Yunan şehri anında gelişmeye başladı, saray ise yeniden uykuya, rehavete dalıp hazineyi tamtakır etmeye devam etti."

"Görüyorum ki bu adama ge-gerçekten âşık olmuşsunuz," diye generalin sözünü kesti Erast Petroviç.

"Mithat'a mı? Kesinlikle." Mizinov omuzlarını silkti. "Rus hükümetinin başında onu görmekten mutlu olurdum. Ne yazık ki Rus değil, bir Türk. Üstelik yüzü İngiltere'ye dönük bir Türk. Bizim bakış açımız ise tam tersi, o nedenle Mithat bizim düşmanımız. Düşmanların en tehlikelisi. Avrupa bizi sevmiyor ve korkuyor ama Mithat'ı el üstünde taşıyor özellikle de Türkiye'ye anayasayı getirdiğinden beri. Şimdi, Erast Petroviç biraz sabretmeniz gerekecek. Nikolay Pavloviç Gnatyev'in bana geçen yıl yolladığı uzun bir mektubu okuyacağım. Mektup, karşı karşıya olduğumuz düşman hakkında size oldukça geniş bir izlenim sunacaktır."

Jandarma şefi evrak çantasından, düzgün bir kâtip yazısıyla yazılı kâğıtları çıkarıp okumaya başladı.

'Sevgili Lavrenti, Allah'ın koruduğu bizim İstanbul'da olaylar öyle hızlı gelişiyor ki ben bile izlemekte zorlanıyorum yine de senin sadık uşağın olarak, alçakgönüllülüğü bir yana bırakıp, Avrupa'nın bu

hasta adamının çoktandır nabzını tuttuğumu söylemeliyim. Nabzı benim özel bir katkım olmadan da giderek yavaşlıyor ve yakında tamamen duracağa benziyor ancak geçen mayıstan beri...'

"Mektupta geçen yıldan, 1876 yılından bahsediliyor" diye açıklamayı gerekli buldu Mizinov.

'...ancak geçen mayıstan beri ateşi öyle yükseldi ki sanki Boğaz, yatağından çıkıp Çargrad'ın[1] duvarlarını yıkacak gibi, hem de sana kalkanını[2] asacak bir yer bırakmamacasına.

Her şey mayıs ayında Mithat Paşa'nın sürgünden Tanrı'nın gölgesi ve İslamın koruyucusu, yüce ve eşsiz Sultan Abdülaziz'in başkentine dönüşüyle başladı, tabii ki yanında da kurnaz "gölge kardinali" Enver Efendi'yi de getirdi.

Bu kez daha da akıllanan Enver sanırım, hem Avrupalı hem de Doğulu olarak oyunun içinde. Avrupalı gibi başladı; ajanlarını tersanelere, silahhanelere, darphaneye yerleştirdi ve sonunda epeydir maaş alamayan işçileri sokağa döktüler. Sonrasında da tam anlamıyla Doğu usulü bir hamle geldi. Mithat Paşa 25 Mayısta müminlere rüyasında Peygamber'in kendisine göründüğünü (gel de kanıtla) ve kulunu can çekişen Türkiye'yi kurtarmakla görevlendirdiğini anlattı.

Bu arada benim yakın dostum Abdülaziz, her zamanki gibi harem inde oturuyor, aslında kapris yapıp duran ve padişahın her an yanında olmasını isteyen sevdiği karısı güzeller güzeli Mihri Hatun'un

---

1 Rus tarihinde İstanbul'a Çarın şehri anlamında Tsargrad, Çargrad da denmiştir.

2 Knyaz Oleg'in 907 yılındaki Bizans seferinde Konstantinopolis duvarlarına çaktığı varsayılan kalkanına atıf.

varlığının keyfini çıkarıyordu. Bu sarı saçlı, mavi gözlü Çerkez kızı olağanüstü güzelliğinin yanı sıra sultanın hazinesine darı ekmekle de ünlüdür. Son bir yıl içinde Pera'daki Fransız mağazalarına on milyon rubleden fazla bıraktığı düşünülürse İngilizlerin understatement [hafifseme] dedikleri gibi Konstantinopollülerin onu fazla sevmemeleri anlaşılır bir şeydir.

İnan bana, Lavrenti, durumu değiştirmek gücümü aşıyor. Uyardım, tehdit ettim hatta harem ağası gibi entrikalara başvurdum ama her şey Abdülaziz'in bir kulağından girip diğerinden çıktı. 29 Mayıs günü Dolmabahçe sarayının (Avrupa ve Doğu stilinde yapılmış çirkin bir yapı) çevresinde binlerce kişinin katıldığı bir kalabalık toplandı, padişah ise kullarını yatıştırmaya çalışacağına sarayının benim girmemin yasak olduğu harem kısmına saklandı ve Mihri Hanım'ın piyanoda Viyana valsleri çalışını dinledi.

Bu arada Enver sürekli olarak harbiye nazırının yanında duruyor ve bu dikkatli ve öngörülü adamın siyasi bakış açısını değiştirmeye çalışıyordu. Paşanın yanında aşçı olarak çalışan ajanımın verdiği bilgilere göre (raporun özel ayrıntıları buradan alınma) kader görüşmeleri şöyle oldu. Enver bakanın yanına tam saat on ikide geldi, çörek ve kahve servisi istendi. On beş dakika sonra bakanın odasından majestelerinin kızgın haykırışı duyuldu ve yaverler Enver'i hapse götürdü. Sonraki yarım saat içinde paşa odasında yalnız başına dolaşıp durdu ve çok sevdiği helvadan iki tabak yedi. Daha sonra haini doğrudan kendi sorgulamak istedi ve hapishaneye gitti. Saat iki buçukta meyve ve tatlı servisi istediler. Dörde çeyrek kala da konyak ve şampanya. Kahvesini içen Paşa saat beşte konuğuyla birlikte Mithat'a gittiler. Söylentilere göre, bakana komploya katılması karşı-

lığında sadrazamlık ve İngiliz velinimetlerinden bir milyon sterlin teklif edilmiş.

Akşama doğru iki baş komplocu tamamen anlaşmıştı ve o gece de hükümet darbesi gerçekleştirildi. Donanma sarayı denizden kuşattı, şehir garnizon komutanı nöbetçilerin yerine kendi adamlarını koydu; annesi ve hamile Mihri Hanım'la birlikte sultanı bir kayıkla Feriye sarayına götürdüler.

Dört gün sonra, sultan manikür makasıyla sakalını düzeltirken nasıl olduysa iki bileğinin damarlarını kesmiş ve oracıkta ölmüş. Ölüm nedeninin belirlenmesi amacıyla davet edilen Avrupa ülkeleri elçilik doktorları da vücudunda herhangi bir darbe izi görülmediği için oybirliğiyle ölüm nedeninin intihar olduğunu açıkladılar. Kısacası, ustaca bir satranç partisindeki gibi her şey özenle ve dikkatle uygulandı, tam da Enver Efendi tarzı.

Ancak bu yalnızca debut'tu ve akabinde mittelspiel geldi.[1]

Harbiye Nazırı görevini yapmış ama reform ve anayasa taraftarı olmadığı için ciddi bir engel haline gelmişti ama her şeyden daha çok Enver'in söz verdiği bir milyonun ne zaman iletileceğiyle ilgileniyordu. Üstelik Harbiye Nazırı, Abdülaziz'i Mithat'ın değil kendisinin devirdiğini sürekli anımsatarak kabinenin en önemli kişisi gibi davranıyordu.

Enver Efendi de eskiden merhum sultanın yaverliğini yapmış gözü pek bir subayı buna inandırdı. Subayın adı Hasan Bey'di ve güzeller güzeli Mihri Hanım'ın kardeşi olarak ve hem yakışıklı, hem cesur olması hem de mükemmel bir şekilde İtalyanca arya söylemesiyle saraydaki kadınlar arasında müthiş

---

1 Satranç terimleri. (Fransızca) Debut: Açılış; (Almanca) Mittelspiel: Oyunun ortası.

popülaritesi vardı. Hasan Bey herkes için yalnızca Çerkez'di.

Abdülaziz'in sakalını beceriksiz bir şekilde kısaltmasının üstünden birkaç gün geçtikten sonra, bir türlü teselli bulmayan Mihri Hanım ölü bir çocuk doğurdu ve acılar içinde kıvranarak öldü. Tam da o dönemde Enver ve Hasan çok yakın arkadaş olmuşlardı. Bir keresinde Hasan Bey arkadaşını ziyaret etmek için Mithat Paşa'nın konağına gitti. Enver orada değildi. Bakanlar da orada toplantı yapıyordu. Çerkez'i bu evde herkes tanıyor ve kendilerinden biri sayıyordu. Yaverlerle kahve ve sigara içti, şurdan burdan konuştu. Sonra tembel tembel koridorda yürümeye başladı ama birden toplantı yapılan salona daldı. Mithat ve diğerlerine dokunmayan Hasan Bey, Harbiye Nazırı'nın göğsüne iki kurşun sıktı, sonrasında da kılıcıyla adamı doğradı. Aklı başında olan bakanlar kaçtıysa da içlerinden ikisi kahramanlık göstermek istedi. Üstelik anlamsız bir hareketti çünkü çılgın Çerkez birini hemen orada öldürdü, ikincisini de ağır yaraladı. O sırada cesur Mithat Paşa yanında yaverleriyle odaya girdi. Hasan Bey iki yaveri de öldürdü ama Mithat'a yine dokunmadı. Sonunda katili yakaladılar ama o bu arada bir polisi daha öldürdü, yedi askeri de ağır yaraladı. Bizim Enver o sırada camide ibadet ediyordu, dolayısıyla birçok tanığı vardı.

Hasan Bey o geceyi "Lucia di Lammermoor" operasından aryalar söyleyerek ve dediklerine göre Enver Efendi'yi şaşkınlık içinde bırakarak nezarette geçirdi. Öyle ki Enver bu yetenekli katilin bağışlanması için girişimlerde bulundu ama çılgına dönen bakanlar geri adım atmadılar ve sabahleyin Çerkez asıldı. Çerkezlerine hayran olan harem kadınları asılmasını izlemeye gelip gözyaşları arasında ona veda buseleri yolladılar.

Bu olaydan sonra da Mithat'ın önüne çıkacak kimse kalmadı ama yazgı ona hiç beklemediği bir yerden darbe indirdi. Bu büyük politikacıyı, kukla olarak düşündüğü yeni sultan Murad oyuna getirdi.

Darbenin hemen ertesi sabahı Mithat Paşa, devrik sultanın yeğeni Prens Murad'ı ziyaret etti ama bu beklenmedik ziyaret prensi oldukça korkuttu. Burada anlattığım konuya ara verip Osmanlı'da veliaht olmanın ne denli acınası bir durum olduğunu açıklamak gerekir.

Muhammet peygamberin on beş karısı olmasına karşın erkek evladı yoktu ve kendinden sonra tahta kimin geçeceği konusunda herhangi bir emir bırakmamıştı. Bu nedenle yüzyıllar boyunca birçok şehzade anası kendi oğlunun tahta geçmesinin hayallerini kurup durdular ve rakibelerinin evlatlarını öldürmeye çalıştılar. Sarayda suçsuz yere öldürülen prensler için özel bir mezarlık var. Dolayısıyla biz Ruslar, Boris, Gleb ve Prens Dmitri[1] *üçgeniyle Türklerin yanında oldukça komik kalırız.*

Osmanlılarda taç, babadan oğula değil ağabeyden küçük kardeşe geçmektedir. Kardeşler bittikten sonra, diğer kuşağa geçilip aynı silsileyle devam edilir. Her sultan, kendi küçük kardeşinden ya da büyük yeğeninden de korkar. Dolayısıyla şehzadenin taç giyme şansı oldukça küçüktür. Bu korkudan dolayı veliahtlar genel olarak izole edilmiş bir hayat sürerler, yanlarına kimsenin girmesine izin verilmez ve hatta yanına gönderilen kadınların da kısır olmalarına özen gösterilir. Geleneklere göre gelecekteki

[1] Kiev Büyük Knyazı Vladimir Svyatoslaviç'in oğulları olan Boris ve Gleb, babalarının ölümünden sonra ağabeyleri Svyatopolk tarafından 1015 yılında öldürülürler. Dmitri ise Korkunç İvan'ın son oğludur ve kimin öldürdüğü bilinmese de taht oyunları nedeniyle öldürüldüğü iddia edilir.

padişaha dilleri kesilmiş ve kulak zarları delinmiş köleler hizmet ederler. Böyle bir eğitimle büyüyen birinin ruh sağlığının nasıl olabileceğini göz önüne getirebilirsin. Örneğin II. Süleyman tam otuz yılını Kuran yazarak ve süsleyerek hapiste geçirdi. Sultanlığa getirildiği gün ise tahttan vazgeçip eski odasına dönmek istemişti. Onu çok iyi anlıyorum, resim yapmak çok daha büyük bir keyif.

Neyse biz Murad'a dönelim. Yakışıklı, akıllı ve iyi bir eğitim almış bir olmasına karşın içkiye düşkünlüğü ve hak verilebilecek bir izlenme korkusu vardı. Devletin yönetimini seve seve bilge Mithat'a bıraktı, yani bizim kurnazların planı tıkır tıkır işlemeye başladı. Ancak beklenmedik bir biçimde tahta çıkması ve amcasının şaşırtıcı ölümü zavallı Murad'ı derinden etkilemişti; birdenbire çılgınca konuşmaya ve delice davranmaya başlıyordu. Padişahı gizlice ziyaret eden Avrupalı psikiyatristler, onu iyileştirmenin mümkün olmadığı ve gittikçe daha kötüleşeceği sonucuna vardılar.

Enver Efendi'nin inanılmaz öngörülerine dikkat çekmek istiyorum. Daha Murad'ın tahta çıktığı ilk gün, yani her şeyin mükemmel bir şekilde gideceği görülürken, our mutual friend[1] *birden sultanın kardeşi ve veliaht prens Abdülhamid'in yaverliğine getirildi. Bunu öğrendiğimde, Mithat Paşa'nın V. Murad'a güvenmediğini anladım. Enver yeni veliahta kendini kabul ettirince Mithat da Abdülhamid'e koşullarını dayattı; anayasayı kabul edersen padişah olursun. Prens elbette kabul etti.*

Sonrasını zaten biliyorsun. 31 Ağustosta deli V. Murad'ın yerine tahta Abdülhamid geçti ve Mithat da sadrazam oldu, Enver ise yeni sultanın yanında

[1] (İngilizce) Ortak dostumuz.

kalıp perde arkasında işleri yürüten kişi olarak gizli polisin gayri resmi başkanı oldu, yani Lavrenti, senin meslektaşın oldu (ha-ha).

Türkiye'de hiç kimsenin bu Enver Efendi hakkında hiçbir şey bilmemesi çok ilginç. Hiçbir zaman ön plana çıkmıyor, topluma da karışmıyor. Ben bile onu yalnızca bir kez, yeni padişaha takdim edilirken gördüm. Enver tahtın yanında, nispeten karanlık bir yerde oturuyordu, kaba kapkara sakalı vardı (sanırım, takmaydı), ayrıca saray kurallarının düpedüz çiğnenmesi demek olan simsiyah gözlükler takmıştı. Kabul sırasında Abdülhamid, sanki destek ararcasına ya da görüşünü almak istercesine birkaç kez ona bakmıştı.

İşte karşında duran kişi böyle biri. Duygularım beni aldatmıyorsa, Mithat, Enver'le birlikte yapabildikleri kadar sultanı idare etmeye devam edecekler, bir iki yıl sonra da..."

"Sonrasında ilginç bir şey yok" diyerek uzun süren okumayı kesen Mizinov mendiliyle terli alnını sildi. "Bu arada önsezileri Nikolay Pavloviç'i yanılttı. İktidarda duramayan Mithat Paşa sürgüne gönderildi."

Bütün bu süre içinde yerinden hiç kımıldamadan (Varya ise oturduğu sert sandalyede kıpırdayıp durmuştu) son derece dikkatle dinleyen Erast Petroviç'in sorusu kısa oldu:

"O- oyundaki debut ve mittelspiel anlaşıldı. Peki ya endspiel?[1]

General onaylarcasına başını salladı.

"İşin püf noktası da burada. Endspiel öyle bir şekilde gerçekleşti ki deneyimli Gnatyev bile şaşırıp kaldı. Aynı yılın 7 Şubatında sultanın huzuruna çağ-

[1] (Almanca) Satranç terimi: oyunun sonu.

rılan Mithat Paşa gözaltına alındı ve gemiye bindirilerek Avrupa'ya gönderildi. Hamisine ihanet eden bizim Enver ise, "gölge kardinalliğe" devam etti, bu kez hükümette değil doğrudan sultanın yanında. Bab-ı Ali ile Rusya arasındaki ilişkileri koparmak için elinden gelen her şeyi yaptı. Kısa bir süre önce de, Türkiye'nin yazgısı pamuk ipliğine bağlıyken, ajanlarımızdan aldığımız bilgilere göre Enver Efendi, olayların gelişimini, bizim yalnızca tahmin edebileceğimiz gizli operasyonlarla değiştirmek için savaş sahnesine adım attı."

Tam bu anda Fandorin tuhaf bir şekilde konuşmaya başladı:

"Yükümlülük yok. Bu bir. Kesin ha-hareket özgürlüğü. Bu iki. Yalnızca size karşı sorumluluk. Bu da üç."

Varya bu sözlerin ne anlama geldiğini anlamamıştı ama jandarma şefi memnun olmuş ve hemen yanıtlamıştı.

"İşte sonunda! Eski Fandorin geri geldi. Yoksa azizim, seni gözden çıkarmak zorunda kalacaktım. Kusura bakma, bunu amirin olarak değil, senden daha büyük biri olarak baban gibi söylüyorum... İnsan canlı canlı kendini gömer mi? Mezarları ölülere bırakalım. Üstelik sizin yaşınızda, aklın almayacağı bir şey. Aynen aryada söylendiği gibi toute la vie devant soi"[1]

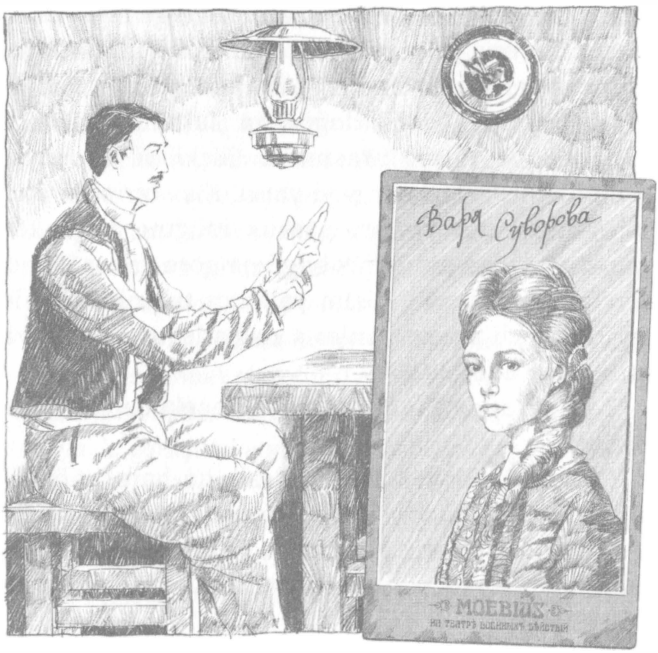
"Lavrenti Arkadyeviç!" Gönüllü, diplomat ve casusun solgun yanakları bir anda kızardı, sesi buz gibi oldu. "Sa-sanırım, ki-kişisel görüşlerinizi sormadım..."

Bu çıkışı kabul edilemeyecek denli kaba bulan Varya iyice omuzlarına gömüldü; En sevecen duygularını dile getirirken hakarete uğrayan Mizinov şimdi patlayacak ve gürleyecek diye düşündü.

Ama satrap yalnızca iç çekti ve kuru bir sesle yanıtladı:

---

[1] (Fransızca) Önünüzde uzun bir yaşam var.

"Koşullarınız kabul edildi. Özgürce davranın bakalım. Ben de zaten bunu düşünmüştüm. Çevreye bakın, dinleyin ve eğer özel bir şey olursa... Neyse size öğretecek değilim ya."

"Hap-şuu!" Varya kendi hapşırmasından korkarak iyice büzüldü.

Ancak general daha fazla ürkmüştü. İrkilerek arkasını döndü, gizli konuşmanın zoraki tanığını görünce şaşırıp kaldı.

"Hanımefendi, siz neden buradasınız? Yarbayla birlikte çıkmamış mıydınız? Bu ne cüret!"

"Baksaydınız görürdünüz," diye yanıtladı Varya kendinden emin bir halde. "Görmezden gelinecek bir sinek değilim ya. Bu arada, ben tutukluyum ve kimse beni serbest bırakmadı."

Fandorin'in dudaklarının hafifçe oynadığını sandı. Yoo, hayır, bu adam gülümsemeyi bile beceremiyor.

"Ne yapalım, öyle olsun." Mizinov'un sesinde hafif bir tehdit hissediliyordu. "Siz, akraba olmayan hanımefendi, öğrenmemeniz gereken şeyleri duydunuz. Devlet güvenliği için sizi geçici olarak gözaltında tutmamız gerek. Sizi Kişinev garnizonuna gönderip savaşın sonuna kadar orada tutacaklar. Bunun sorumlusu da sizsiniz."

Varya'nın beti benzi soluverdi.

"Ama daha nişanlımı görmedim..."

"Savaştan sonra görüşürsünüz," diye kestirip attı ve adamlarına seslenmek üzere kapıya döndüğü sırada Erast Petroviç söze karıştı.

"Lavrenti Arkadyeviç, bu konuda Suvorova hanımdan şeref sözü almanın ye-yeterli olacağını düşünüyorum."

"Şeref sözü!" diye bağırdı bu beklenmedik destekle canlanan Varya.

"Kusura bakma azizim, ama risk alamam," dedi General, Varya'ya bakmadan. "Bir de nişanlısı var. Hem bu kıza güvenilebilir mi? Siz de bilirsiniz ya, saçı uzun aklı kısa."

"Saçım uzun falan değil! Akıl konusunda ise, bunu söylemeniz bile çok aşağılayıcı!" Varya'nın sesi titriyordu. "Bana neyse sizin Mithat ve Enverlerinizden!"

"Sorumluluğunu ben alıyorum, ekselansları. Varvara Andreyevna'ya kefilim."

Mizinov hoşnutsuz bir ifadeyle somurttu ama bir şey söylemedi. Varya ise polis ajanlarının içinde vicdan sahibi de varmış, diye düşünüyordu. Ne de olsa Sırbistan gönüllüsü.

"Aptalca," diye mırıldandı General. Varya'ya dönüp kızgın bir ifadeyle sordu. "Peki elinizden gelen bir şey var mı? Yazınız güzel mi?"

"Steno kursunu bitirdim. Telgrafçılık yaptım. Bir de ebelik!" Nedense son anda yalana başvurmuştu.

"Steno ve telgraf?" diye şaşırdı Mizinov. "Daha da kötü. Erast Petroviç bu hanımefendiyi burada tek bir koşulla bırakabilirim. Sizin sekreterliğinizi yapacak. Nasılsa kuşku uyandırmayacak bir kuryeye ya da irtibatçıya ihtiyacınız olacak. Ona kefil olduğunuzu da unutmayın."

"Hayır olmaz!" diye aynı anda bağırdı Varya ve Fandorin'le yine aynı anda, ama farklı sözcüklerle bitirdiler sözlerini.

"Sekretere ihtiyacım yok."

"Gizli polise çalışmam!"

"Nasıl isterseniz," diyen General omuzlarını silkip kalktı. "Novgorodtsev, muhafızlar!"

"Tamam, kabul ediyorum!" diye bağırdı Varya.

Fandorin sustu.

DÜŞMANIN İLK DARBEYİ VURDUĞU

| DÖRDÜNCÜ BÖLÜM |

"Daily Post" (Londra)
15 (3) Temmuz 1877

...Bulgaristan'ın eski başkenti Tırnova'yı ele geçiren başarılı General Gudko'nun öncü birlikleri, ardında Konstantinopolis'e kadar uzanan savunmasız ovaların olduğu Şipka geçidine doğru ilerlemeye başladılar. Harbiye Nazırı Redif Paşa ve Başkomutan Abdülkerim Paşa görevlerinden alınıp mahkemeye verildiler. Artık Türkiye'yi ancak mucize kurtarabilir.

Binanın çıkışında durdular. Ne de olsa bir açıklama gerekliydi.

Önce hafifçe öksüren Fandorin konuştu.

"Çok üzgünüm, Varvara Andreyevna, böyle olduğu için. Kuşkusuz ki, tamamen özgürsünüz, sizi birlikte bir şeyler yapmaya zorlamak gibi bir isteğim yok."

"Teşekkür ederim," dedi Varya soğukça. "Çok yüce gönüllüsünüz. Oysa ben, itiraf etmeliyim ki, her şeyi bilerek yaptığınızı düşünmüştüm. Orada oturduğumu görüyordunuz, dolayısıyla olayların nereye gideceğini biliyor olmalıydınız. Neyse, sekreter gerçekten gerekli mi?

Erast Petroviç'in gözlerinde yeniden, normal bir insanda neşe işareti sayılabilecek bir kıvılcım çaktı.

"Çok a-akıllısınız. Ancak haksızlık yapıyorsunuz. Gerçekten de özellikle sustum ama sizi düşündüğüm için. Lavrenti Arkadyeviç sizi hiç bekletmeden buradan gönderirdi. Kazanzaki ise memnuniyetle başınıza bir jandarma dikerdi. Oysa şimdi burada tamamen ya-yasal olarak kalabilirsiniz."

Buna Varya'nın diyeceği hiçbir şey yoktu ama bu aşağılık casusa teşekkür etmek de içinden gelmedi.

"Pek de saygın olmayan mesleğinizde epey becerikli olduğunuzu görüyorum," dedi iğneleyici bir şekilde. "Baş yamyamı bile kandırdınız."

"Yamyam? Lavrenti Arkadyeviç mi?" diye şaşırdı Fandorin. "Bana göre, hiç benzemiyor. So-sonra, devletin çıkarlarını korumak neden saygın olmuyormuş?"

Böyle biriyle nasıl konuşulurdu ki?

Varya dikkat çekici biçimde sırtını döndü ve kampa bir göz attı: Beyaz duvarlı küçük binalar, düzgün yerleştirilmiş çadırlar, yepyeni telgraf direkleri. Bir asker, bedenine göre uzun kollarını tanıdık biçimde sallayarak ona doğru koşuyordu.

"Varya, Varenka!" diye uzaktan bağıran asker, başındaki kepi çıkarıp sallamaya başladı. "Ne yapıp ne edip geldin!"

"Petya!" diye haykıran Varya, Fandorin'i anında unutup uğrunda bin beş yüz versta yol geldiği adama doğru atıldı.

Birbirlerine sarıldılar ve eskiden hiç olmadığı kadar doğallıkla öpüştüler. Petya'nın çirkin ama sevimli ve mutluluktan pırıl pırıl, sevinç içindeki yüzünü görmek güzeldi. Zayıflamış, yanmış ve eskisine göre daha çok kamburlaşmıştı. Kırmızı apoletli siyah ceketi üstünde çuval gibi duruyordu ama gülümsemesi eskisi gibi sevecen ve kocamandı.

"Yani kabul ettin mi?" diye sordu.

"Evet," diye yanıtladı Varya, oysa hemen razı olmamayı, bazı ilkesel koşullar öne sürüp uzun ve ciddi bir konuşmadan sonra kabul etmeyi planlamıştı.

Petya hiç de şık olmayan bir çığlık attı ve yeniden sarılmaya çalıştı ama Varya artık kendine gelmişti.

"Ancak her şeyi ayrıntılarıyla konuşmamız gerek. İlk önce..."

"Tamam tamam konuşuruz. Ama şimdi değil, akşam. Gazetecilerin çadırında buluşalım, tamam mı? Kulüp gibi bir yerleri var. Fransızı tanıyorsun sanırım? Evet, d'Hevrais? Ünlü biri. Geldiğini o söyledi. Şimdi çok işim var, bir dakikalığına ayrıldım. Yakalanırsam fena yaparlar. Akşama, akşama!"

Çizmeleriyle toz kaldırarak, iki de bir geri dönerek koşmaya başladı.

Ne var ki akşam görüşemediler. Haberci karargâhtan bir not getirdi: "Bütün gece çalışacağım. Yarın. Seviyorum. P."

Ne yapalım görev, görevdir. Varya da yerleşmekle uğraşmaya başladı. Gönüllü hemşireler yanlarına almışlardı, anlayışlı ve iyi kadınlardı ama yaşlıydılar, otuz beş yaşlarındaydılar ve sıkıcıydılar. Uyanık Mitko'nun alıp götürdüğü valizindeki eşyaların yerine bir sürü şey toplayıvermişlerdi; giysiler, ayakkabı, kolonya (oysa valizinde harika Paris parfümü vardı), çorap, iç çamaşırı, tarak, saç tokası, kokulu sabun, pudra, güneş kremi, cold cream, yumuşatmak için yüz sütü, saçlar için papatya esansı ve diğer gerekli şeyler. Giysiler, mavi renkli beyaz dantelli olanın dışında kuşkusuz korkunçtu. Varya artık modası geçmiş manşetleri sökünce, son derece güzel bir elbise haline geldi.

Ancak sabahleyin sıkılmaya başladı. Hemşireler revire gittiler, Lovça yakınlarından iki yaralı getir-

mişlerdi. Varya kahvesini yalnız başına içip ailesine telgraf çekmeye gitti; birincisi merak etmemeleri için, ikincisi de para göndermeleri için. (Kesinlikle borç olarak, yuvaya geri döneceğini düşünmelerini istemiyordu.) Kampta dolaştı, rayları olmayan garip bir tren gördü, diğer yakadan mekanik bir güçle çalışan bir araba geldi. Buhar püskürten, büyük tekerlekli demir lokomobiller ağır topları ve mühimmat vagonlarını çekiyorlardı. Manzara gerçekten olağanüstüydü, gelişmenin gerçek zaferi.

Sonra yapacak işi olmadığından kurmayların olduğu bölümde ayrı bir çadır verilen Fandorin'i görmeye gitti. Erast Petroviç de tembellik yapıyordu; sahra yatağına uzanmış elindeki Türkçe kitaptan bir şeyler yazıyordu.

"Polis bey, devletin çıkarlarını koruyor musunuz?" diye sordu Varya. Ajanla alaycı ve şaka tonlu bir biçimde konuşmanın daha uygun olacağına karar vermişti.

Fandorin ayağa kalkıp omzuna apoletsiz asker ceketini attı. (Onun da bir yerlerden aldığı belli oluyordu.) Varya gömleğinin açık yakasından boynundaki gümüş zinciri gördü. Yoksa haç mı? Hayır, galiba, madalyon. Ne olduğunu görmek iyi olurdu. Bizim hafiye romantik biri miydi?

İtibari Danışman yakasını kapatıp ciddi bir sesle yanıt verdi:

"De-devlette yaşıyorsan ya onu korursun ya da çekip gidersin, yoksa ya asalak olursunuz ya da uşaklık dedikodularına muhatap olursunuz."

"Üçüncü bir seçenek daha var," diye atıldı Varya, uşaklık sözüne takılmıştı. "Adil olmayan devleti yıkar, yerine başka bir şey kurarsınız."

"Varvara Andreyevna devlet, ne yazık ki bir e-eve değil daha çok bir ağaca benzer. Kimse devlet kur-

maz, doğanın yasalarına uygun olarak kendi kendine büyür, hem de oldukça uzun bir sürede. Ne taş ustasına ne de bahçıvana ihtiyaç vardır."

Biraz önceki şakacı tavrını unutup ateşli bir şekilde atıldı:

"Fazlasıyla zor ve karmaşık bir zamanda yaşıyoruz! Namuslu insanlar, aptallık ve zorbalığın baskısı altında inliyor, siz ise kalkmış yaşlı biri gibi bahçıvandan bahsediyorsunuz."

Erast Petroviç omuz silkti.

"Sevgili Varvara Andreyevna, 'zor zamanlar' ya-yakınmalarından çoktan usandım. Ortamın bugünkünden çok daha zor olduğu Çar Nikolay döneminde sizin şu 'namuslu insanlarınız' uysal uysal, hiç durmadan mutlu yaşamlarını övüp duruyorlardı. Aptallık ve zorbalıktan yakınma konusunda ise zamanın gerekli dü-düzenlemeyi yaptığı ortada."

"Siz topu topu... Siz, *tahtın uşağısınız*!" Bunlar hakaretten daha ağır sözlerdi ama Fandorin'in umurunda olmadığını görünce daha anlaşılır bir şekilde açıkladı. "Akılsız, fikirsiz ve vicdansız sadık bir köle!"

Ağzından bu sözler çıkar çıkmaz sözlerin kabalığından ürktü ama bir dirhem bile kızmayan Erast Petroviç, bir soluk aldı ve konuşmaya başladı:

"Bana nasıl da-davranacağınızı bilmiyorsunuz. Bu birincisi. Minnet duymak istemiyorsunuz bu da sizi kızdırıyor. Bu iki. Unutun gitsin şu lanet minnetkârlığı, daha rahat a-anlaşırız. Bu da üç."

Bu küçümseyici sözler, özellikle de soğukkanlı ajanın kesinlikle haklı oluşu Varya'yı daha çok kızdırdı.

"Sizin dans hocasına benzediğinizi çok önceden fark etmiştim; bir-iki-üç, bir-iki-üç. Kim öğretti size bu aptalca konuşma şeklini?"

"Vardı öğretenler," diye dalgın dalgın yanıtladı ve saygısızca Türkçe kitabına gömüldü.

Genel karargâhta akredite olmuş gazetecilerin çadırı uzaktan belli oluyordu. Girişteki uzun ipte değişik ülke bayrakları, gazete ve dergilerin flamalarıyla birlikte nedense beyaz yıldızlı kırmızı bir pantolon askısı da asılıydı.

"Anlaşılan dün akşam Lovça başarısını kutlamışlar," dedi Petya. "Hatta birisi askısını kaybedecek kadar coşmuş."

Petya çadırın kapısındaki brandayı araladı, Varya da içeriye şöyle bir göz attı.

Kulüpteki özensizlik hemen göze çarpıyordu ama kendine göre bir rahatlığı da vardı; tahta masalar, branda sandalyeler, üzeri şişe dolu bar tezgâhı. İçerisi tütün, mum ve erkek parfümü kokuyordu. Uzun bir masanın üzerinde Rus ve yabancı gazeteler yığılıydı. Alışılmış gazetelere benzemiyorlardı, birbirine yapıştırılan telgraf şeritlerinden yapılmışlardı. Varya Londra gazetesi *Daily Post*'a baktığında şaşırdı, bugünün gazetesiydi. Anlaşılan yazı işlerinden telgrafla yolluyorlardı. Harika!

Varya içeride yalnızca iki kadının olduğunu da özel bir memnuniyetle fark etti, iki kadın da gençlik yılları geride kalmış, okuma gözlüğü takan tiplerdi. Buna karşılık içlerinde tanıdıklarının da olduğu erkek sayısı bir hayli fazlaydı.

Her şeyden önce, yine elinde kitabıyla Fandorin oradaydı. Ne kadar aptalca, kitabını çadırında da okuyabilirdi.

Karşı köşede ise satranç partisi devam ediyordu. Masanın bir yanında purosunu tüttüren küçümseyen bir keyifle McLaughlin dolaşıyordu, karşı tarafta ise Sobolev, d'Hevrais ve iki kişi oturuyordu.

"Vay, bizim küçük Bulgar gelmiş!" diye bağıran General Michel rahatlayarak masadan kalktı. "Sizi tanımak mümkün değil! Tamam, James, pata diyelim."

D'Hevrais içeriye girenlere saygıyla gülümsedi (bu çok hoştu) ve Varya'yı epeyce süzdükten sonra yeniden oyuna döndü. Bu arada Varya'nın o zamana dek hiç görmediği pırıl pırıl bir üniformalı esmer bir subay Sobolev'in yanına gelip inanılmayacak denli süslü bıyıklarını sıvazlayarak Fransızca bağırdı:

"General, yalvarırım, beni bu olağanüstü arkadaşınızla tanıştırın! Beyler, mumları söndürün! Artık ihtiyacımız yok, içeriye güneş doğdu!"

İki yaşlı kadın da hoşnut olmayan bir bakışla Varya'ya baktılar, zaten kendisi de bu abartılı iltifattan utanmıştı.

"Bu Albay Lucan, kendisi değerli müttefikimiz saygıdeğer Romanya Knyazı Karl'ın özel temsilcisidir," dedi gülümseyerek Sobolev. "Varvara Andreyevna, sizi uyarmalıyım, albay, kadın kalpleri için zakkumdan daha öldürücüdür."

Ses tonundan Romene özel bir ilgi göstermemesi gerektiğini anlayan Varya, Petya'nın koluna özellikle dayanarak oldukça soğuk bir şekilde yanıt verdi:

"Memnun oldum. Nişanlım gönüllü Pyotr Yablokov'u tanıştırayım."

Lucan nazik bir hareketle Varya'nın bileğini iki parmağıyla tuttu (parmağındaki şakaya gelmez irilikteki pırlanta parıldadı) ve eline bir öpücük kondurmak istedi ama beklenmedik bir itirazla karşılaştı.

"Petersburg'ta *çağdaş* kadınların eli öpülmez."

Ne olursa olsun topluluk ilginçti ve Varya muhabirler kulübünden hoşlanmıştı. Yalnızca d'Hevrais'nin hâlâ şu aptalca satranca devam etmesi can sıkıcıydı. Ancak anlaşılan, oyunun sonu yaklaşıyordu, McLaughlin'in onun dışındaki bütün rakipleri pes etmişti ve Fransız da bundan pek kurtulacağa benzemiyordu. Bu duruma pek üzüldüğü söylenemezdi, sık

sık Varya'ya bakıyor, kaygısızca gülümsüyor ve güncel bir şarkıyı ıslıkla çalıyordu.

Sobolev yanlarına gidip satranç tahtasına baktı ve şarkının nakaratını yineleyerek söze girdi:

"Folişon-folişonet...[1] Haydi d'Hevrais pes edin artık, bu tam bir Waterloo."

"Asker ölür ama teslim olmaz." Fransızın keçi sakalını sıvazlayıp yaptığı hamle karşısında İrlandalı somurtup burnundan solumaya başladı.

Varya gün batımının ve serinliğin tadını çıkarmak için dışarı çıktı. Geri döndüğünde satranç tahtaları kaldırılmış, insanla Tanrı arasındaki ilişki konuşulmaya başlanmıştı.

"Burada karşılıklı bir saygı olamaz," dedi McLaughlin, d'Hevrais'nin söylediklerine karşılık olarak. "Yaratan ile insan arasındaki ilişki, eşitsizlik temelinde kurulmuştur. Çocukların aklına ebeveynleriyle eşit olmaya çalışmak gibi bir şey gelmez! Çocuk onların büyüklüğünü ve onlara bağımlı olduğunu koşulsuz olarak kabul eder ve onlara saygı duyar, kendi çıkarı için de onlara boyun eğer."

"Kullandığınız metafor üzerinden konuşmak gerekirse," dedi Fransız, Türk ağızlığından bir nefes çekerek. "Söylediğiniz yalnızca küçük çocuklar için geçerlidir. Çocuk büyüdükçe kendisinden çok daha bilge ve güçlü olmasına karşın ailesinin otoritesine karşı duyduğu o isimsiz kuşkuyu ortaya koymaya başlar. Bu çok doğal ve doğru bir gelişimdir, yoksa insan her zaman bir çocuk olarak kalırdı. Aynı dönemi şimdi yeniyetmelik çağındaki insanlık yaşıyor. İnsanlık daha da büyüyünce hiç zaman yitirmeden Tanrı ile kendi arasında yeni bir ilişki, karşılıklı saygı ve eşitliğe dayanan yeni bir ilişki kuracaktır. Aynı, çocuğun büyüyünce ebeveynlerine ihtiyaç duymaması gibi."

---

[1] (Fransızca) Kadın, şuh kadın.

"Bravo d'Hevrais aynen yazdığınız gibi net ve açık konuşuyorsunuz," diye haykırdı Petya. "Ancak sorun şu ki, Tanrı diye bir şey yoktur, yalnızca madde ve temel ahlaki ilkeler vardır. Bu görüşlerinizi toparlayıp *Revue Parisienne*'de yayınlamanızı öneririm, harika bir konu."

"İyi bir yazı için konuya gerek yoktur, iyi yazmak yeterlidir."

"Amma da uçtunuz," diye araya girdi McLaughlin. "Konu olmadan sizin gibi bir söz ustası bile doğru dürüst bir şey yazamaz."

"Ne denli saçma sapan olursa olsun bana bir nesne söyleyin, ben de onun hakkında yazı yazayım, gazetem büyük bir zevkle basacaktır bu yazıyı." D'Hevrais elini uzatıp ekledi: "Var mısınız bahse? Benim İspanyol eyerime karşılık sizin Zeiss dürbününüz."

Oradakiler birden canlandı.

"D'Hevrais üzerine iki yüz ruble," diye atıldı Sobolev.

"Herhangi bir konu mu?" diye yineledi İrlandalı. "Ne olursa olsun mu?"

"Kesinlikle. İstersen Albay Lucan'ın bıyıklarındaki şu sinek bile olabilir."

Romen aceleyle bıyığını düzelttikten sonra ekledi:

"Mösyö McLaughlin'e üç yüz koyuyorum. Ama ne üzerine yazılacak?"

"Şu sizin eski çizmeleriniz olabilir," dedi McLaughlin, Fransızın tozlu binici çizmelerini göstererek. "Hadi bakalım, öyle bir yazın ki Parisliler okusun ve heyecanlansınlar."

Sobolev elini kaldırdı.

"Neyse ki bahis kapanmadı, benden pas. Eski çizmeler, fazlasıyla saçma."

Sonuçta İrlandalıya bin ruble yatırıldı, Fransız üzerine kimse oynamadı. Varya, zavallı d'Hevrais için

üzüldü ama ne kendisinde ne de Petya'da para vardı. Hâlâ kargacık burgacık Türkçe yazılarla dolu kitabını karıştıran Fandorin'in yanına yaklaşıp kızgın bir ifadeyle fısıldadı:

"Ne yapıyorsunuz? Onun üstüne oynasanıza. Ne kaybedersiniz! Satrabınızdan nasılsa birkaç gümüş almış olmalısınız. Sonra size öderim."

"Mösyö d'Hevrais'ye yüz ruble," diyen Fandorin yeniden okumaya döndü.

"Evet, bire on oldu," diye bahis oranını açıkladı Lucan. "Beyler, kazanç küçük ama kesin."

O anda içeriye Varya'nın da tanıdığı Yüzbaşı Perepelkin daldı. Tanınmayacak haldeydi: Yepyeni bir üniforma, gıcır gıcır çizmeler, gözünde dikkat çeken siyah bir göz bağı (anlaşılan morluk geçmemişti) ve başında beyaz bir sargı.

"Ekselansları, beyler, şimdi Baron Kridener'in yanından geliyorum. Basın için önemli bir haberim var. Altına adımı yazabilirsiniz, genelkurmaydan Yüzbaşı Perepelkin. Pe-re-pel-kin. Niğbolu ele geçirildi! İki paşa ve altı bin asker esir aldık! Kayıplarımız önemsenmeyecek düzeyde. Beyler, zafer!"

"Lanet olsun! Yine bensiz!" diye inledi Sobolev ve hiç kimseyle vedalaşmadan çadırdan çıkıp gitti.

Yüzbaşı generalin ardından şaşkınlıkla bakakaldı ama habercinin etrafı gazeteciler tarafından sarılmıştı bile. Perepelkin görünür bir memnuniyetle, Fransızca, İngilizce ve Almancasını konuşturarak soruları yanıtlamaya başladı.

Varya, Erast Petroviç'in davranışına şaşırmıştı.

Kitabını masaya atıp muhabirleri iteleyerek kısık bir sesle yüzbaşıya sordu:

"İ-izninizle yüzbaşı, hata yapmış olmayasınız? Kridener'e Plevne'yi alması emredilmişti. Niğbolu ise tamamen te-ters bir yönde."

Ses tonunda yüzbaşıyı muhabirlerden uzaklaştırmaya yeten bir şeyler vardı.

"Kesinlikle hayır, saygıdeğer bayım. Genelkurmay'dan gelen telgrafı şahsen aldım ve deşifre edilirken de oradaydım ve mesajı barona kendim götürdüm. Yazılanları da çok iyi anımsıyorum: "Batı Birliği Komutanı Korgeneral Baron Kridener'e: Derhal Niğbolu'yu almanızı ve orayı en az bir tümenle desteklemenizi emrediyorum. Nikolay."

Fandorin sarardı.

"Niğbolu mu?" diye sordu daha kısık bir sesle. "Ya Plevne?"

Yüzbaşı omuzlarını silkti.

"Hiçbir fikrim yok."

Çadırın girişinde ayak sesleri ve tüfeklerin çınlamaları duyuldu. Branda hızla açıldı ve kimsenin görmek istemediği Yarbay Kazanzaki içeriye baktı. Yarbayın arkasında askerlerin süngüleri parlıyordu. Yarbay bir anlığına Fandorin'e baktı, sonra Varya'yı göz ucuyla süzüp neşeyle gülümseyerek Petya'ya döndü.

"Demek buradasınız, azizim! Ben de öyle düşünmüştüm. Gönüllü Yablokov tutuklusunuz. Alın onu!" dedi arkasındaki askerlere dönerek. Mavi üniformalı iki asker kulübe girip korkudan donakalan Petya'nın koluna girdiler.

"Aklınızı mı kaçırdınız!" diye bağırdı Varya. "Onu hemen rahat bırakın!"

Kazanzaki yanıt vermeye tenezzül etmedi. Parmağını oynattı ve tutukluyu anında dışarı çıkardılar, Yarbay ise içerde biraz daha kalarak belirgin bir gülümsemeyle içerdekilere baktı.

"Erast Petroviç, bu da ne demek oluyor!" diye haykırdı Varya tiz bir sesle. "Ona bir şey söylesenize!"

Fandorin, yarbayın yakasına bakarak "Tutuklamanın gerekçesi ne?" diye sordu mırıltılı bir sesle.

"Yablokov'un şifrelediği mesajda bir sözcük değiştirilmiş. Plevne yerine Niğbolu yazılmış. İşte hepsi bu. Bu arada Osman Paşa'nın öncüleri bomboş Plevne'yi ele geçirdiler ve kanadımız için tehlike arz etmeye başladılar. İşte böyle, bay gözlemci."

"İşte size mucize, McLaughlin. Tüğkiye'yi kuğtağacak mucize," dedi d'Hevrais "r"leri "ğ"ye dönüştürdüğü oldukça kusursuz Rusçasıyla.

"Mucize değil, mösyö muhabir, bildiğiniz ihanet," diye gülümsedi Yarbay ve Fandorin'e bakmaya devam etti. "Bunu ekselanslarına nasıl anlatacağınızı tasavvur bile edemiyorum bay gönüllü."

"Ge-gevezelik yapıyorsunuz, Yarbay," diye yanıt veren Erast Petroviç'in bakışları yarbayın ceketindeki üst düğmeye kaydı. "Hırs, davaya za-zarar vermemeli."

"Ne?" Kazanzaki'nin esmer yüzü tiklerle oynamaya başladı. "Ahlak dersi mi? Siz, bana mı? Boş versenize! Ben de sizin hakkınızda pek boş durmadım, bay wunderkind.[1] Görev gereği tabii ki. Sizin durumunuzun da pek ahlaka uygun olmadığı ortada. Yaşınıza göre oldukça iyi bir pozisyondasınız. Anlaşılan iyi bir evlilik yaptınız, ha? Üstelik çift taraflı bir kazanç, hem hatırı sayılır bir miras hem de özgürlük. İnce iş! Kutla..."

Sözünü bitiremedi, Erast Petroviç kedinin pençe atması gibi ustaca geniş dudaklı ağzını tıkayıverdi. Varya çığlık attı, oradaki subaylardan biri Fandorin'in elini tuttu ama hemen bıraktı çünkü Fandorin'den herhangi bir hareket gelmemişti.

"Sizi düelloya davet ediyorum," dedi Erast Petroviç sakin bir sesle, yarbayın gözlerinin içine bakarak. "Hem de hemen, şimdi, komutanlık işe karışmadan."

Kazanzaki morarmıştı. Kara gözleri kanlanmıştı. Kısa bir aradan sonra yutkunarak yanıt verdi:

---

[1] (Almanca) Harika çocuk.

"İmparator hazretlerinin emriyle savaş sırasında düellolar kesinlikle yasaklanmıştır. Bunu sizde çok iyi biliyorsunuz, Fandorin."

Yarbay dışarı çıktı, çadırın brandası hırsla dalgalandı.

"Erast Petroviç şimdi ne yapacağız?" diye sordu Varya.

HAREM DÜZENİNİN ANLATILDIĞI

| BEŞİNCİ BÖLÜM |

"Revue Parisienne" (Paris)

18 (6) Temmuz 1877

Charles D'Hevrais

ESKİ ÇİZMELER

Cepheden kısa bir kesit

Derisi eskimiş ve yıpranmıştı, atların dudağından bile yumuşak bir hal almıştı. Saygın bir topluluğun karşısına bu çizmelerle çıkamazsın. Ben de zaten öyle yapıyorum, onların yeri ayrı.

Çizmelerimi on yıl önce Sofyalı yaşlı bir Yahudi dikmişti. Benden on lira koparmış ve eklemişti: "Beyim, benim bir ayağım çoktandır çukurda, yarın üstümde dulavrat otları bitecek ama sen bu çizmeleri daha çok giyecek ve bu İsaak'ı minnetle anacaksın."

Daha bir yıl geçmeden Mezopotamya'daki bir Asur şehrinin kazıları sırasında sol ökçesi düştü. Böyle olunca kampa dönmek zorunda kaldım. Kızgın kumların üstünde topallarken Sofyalı yaşlı üçkâğıtçıya ağız dolusu küfrediyor ve döner dönmez çizmeleri yakacağıma yeminler ediyordum.

Meslektaşlarım İngiliz arkeologlar daha kazı yerine ulaşamadan, gavurları şeytan tohumu sayan Rıfat Bey'in atlılarının saldırısına uğruyorlar ve hepsi kılıçtan geçiriliyor. Çizmelerimi yakmadım, ökçesini değiştirdim ve altına gümüş çiviler çaktırdım.

1873 yılı Mayıs ayında Hilve'ye yola çıktığımda, rehberim Asaf saatime, silahlarıma ve Ahal Teke türü yağız atım Yatağan'a göz koymuş. Geceleyin çadırda uyurken rehberim sol çizmemin içine, zehiri ölümcül olan çöl engereği koymuş. Ama engerek çoktan yama isteyen çizmemin deliğinden kaçmış. Bütün bunları sabahleyin, olanları Allah'ın bir hikmeti olarak yorumlayan Asaf'ın kendisi anlattı.

Altı ay sonra "Adrianopol" vapuru Thermaikos açıklarında kayalara çarparak battığında kıyıya kadar iki buçuk lieu[1] yüzmek zorunda kalmıştım. Çizmelerim beni dibe çekiyordu ama onları yine de atmadım. Çünkü bunun bir teslimiyet olacağını ve çıkarırsam kıyıya ulaşamayacağımı biliyordum. Çizmelerim pes etmememi sağladı. Kıyıya yalnızca ben ulaştım, diğerleri boğuldu.

Şimdi yine ölümün olduğu yerlerdeyim. Ölüm her gün tepemizde dolaşıyor. Ama ben sakinim. On yıl boyunca artık iyice eskiyen çizmelerimi giyiyor ve ateş altındayken, kendimi baloda ayna gibi bir parkenin üstündeymişim gibi hissediyorum.

Atımın dulavrat otlarını çiğnememesine özen gösteriyorum, hani, yaşlı İsaak'ın bedeni üstünde yeşermiş olabilirler.

Varya üç gündür Fandorin'le çalışıyordu. Petya'yı kurtarmak gerekliydi ama bu, Erast Petroviç'in dediği gibi tek bir yolla mümkündü: Gerçek suçluyu ortaya çıkarmak. Varya kendisini yanına alması için Fandorin'e neredeyse yalvarmıştı.

Petya'nın işi oldukça kötüydü. Varya'yla görüşmesine izin vermiyorlardı, ama Fandorin'den öğrendiği kadarıyla her şey şifrecinin aleyhindeydi. Başkomutanın emrini Kazanzaki'den alan Yablokov hemen şifrelemeye başlamış ve sonrasında da talimatlara uygun biçimde telgrafçılara kendisi götürmüş. Varya, dalgın Petya'nın şehirleri karıştırmış olabileceğinden

[1] 5555 metrelik Fransız eski uzunluk ölçüsü.

kuşkulandı çünkü Niğbolu kalesini herkes bilirken Plevne şehrini çok az kişi duymuştu. Ancak Kazanzaki dalgınlık konusuna inanmıyordu, zaten Petya'nın kendisi de bu komik, Plevne ismini kodladığını inatla belirtiyordu. En kötüsü de, sorgulara katılan Erast Petroviç'in söylediğine göre, Yablokov bir şeyler saklıyor ve üstelik bunu beceremiyordu. Petya'nın yalan söylemeyi beceremediğini Varya çok iyi biliyordu. Her şey askeri mahkemeye doğru gidiyordu.

Fandorin gerçek suçluyu çok tuhaf bir şekilde arıyordu. Sabahları çizgili aptalca bir triko giyip İngiliz jimnastiği yapıyordu. Sonra gün boyu sahra yatağına uzanıyor, ara sıra özel şubeye uğruyor ve akşamları da mutlaka gazeteciler kulübüne gidiyordu. Puro içip kitap okuyor, sarhoş olmadan şarap içiyor ve isteksizce konuşmalara katılıyordu. İyi geceler dilemeden önce de mutlaka "Ya-yarın akşam kulüpte görüşürüz" diyordu.

Varya çaresizliği yüzünden kuduracak gibiydi. Gündüz kampta dolaşıyor, kuşkulu birini görürüm ümidiyle etrafa dört gözle bakınıyordu. Kuşkulu birini bulamadı ve yorulan Varya, onu canlandırıp harekete geçirmek için Erast Petroviç'in çadırına gitti. İtibari Danışmanın ininde inanılmaz bir kargaşa hakimdi; kitaplar, beş binlik haritalar, örgülü, boş, Bulgar şarap şişeleri, giysiler, jimnastikte kullandığı anlaşılan top gülleleri her yana saçılmıştı. Bir keresinde Varya farkına varmadan, nedense sandalyenin üstünde duran soğumuş pilav dolu tabağa oturmuş, sonrasında da bu yağlı lekeyi yegane güzel elbisesinden bir türlü çıkaramamıştı.

7 Temmuz akşamı Albay Lucan, basın kulübünde (gazetecilerin çadırı, İngiliz usulüne göre böyle adlandırılıyordu) doğum günü için bir parti düzenledi. Bu önemli gün için Bükreş'ten üç sandık şampanya ge-

tirtilmişti; Lucan, her bir şişeye otuz frank ödediğini söyleyip duruyordu. Ne var ki boşu boşuna ödemişti, kısa süre içinde doğum günü unutulmuştu, çünkü günün kahramanı d'Hevrais'ydi.

Sabahleyin McLaughlin'den kazandığı Zeiss dürbününü boynuna takan Fransız (Bu arada Fandorin de Varya'nın sayesinde, yüzlüğüne karşı tam bin rubleyi cebine koymuştu.) oldukça tehlikeli bir işe kalkışmıştı; tek başına Plevne'ye gitmiş, kolundaki basın yazan beze güvenerek düşmanın ileri hatlarına kadar girmiş ve hatta Türk albayıyla bir de röportaj yapmıştı.

"Mösyö Perepelkin sağ olsun, kör bir kurşuna hedef olmadan şehre nasıl gideceğimi ayrıntılarıyla anlattı," diyordu kendisini çevreleyen heyecanlı dinleyicilere. "Aslında pek de zor olmadı. Türkler, nöbetçi bile koymaya gerek duymamışlardı. İlk askere ancak şehrin girişinde rastladım. 'Ne öyle duruyorsun?' diye bağırdım. 'Beni hemen komutana götür!' Beyler, Doğuda en önemli olan şey kendini padişah gibi gösterebilmektir. Eğer bağırıp çağırıyor, küfrediyorsan demek ki buna hakkın vardır. Beni hemen albayın yanına götürdüler. Adı, Ali Bey'di. Kırmızı fesli, kara sakallıydı ve göğsünde Saint-Cyr askeri okulunun rozeti vardı. Harika, diye düşündüm, Güzel Fransa burada da bana yardım etti. Gevezelik ederek Parisli gazeteci olduğumu söyledim. Kaderin cilvesiyle Rus karargâhına düştüğümü, tekdüzelikten canımın iyice sıkıldığını, orada sarhoşluktan başka bir şey olmadığını söyledim. Parisli okurlar için bir röportajı reddetmemesini rica ettim. Etmedi de. Oturduk, buz gibi şerbet içtik. Benim Ali Bey 'Raspail Bulvarıyla Rue de Sevres köşesindeki kafe hâlâ duruyor mu?' diye sordu. Doğrusunu isterseniz oranın açık olup olmadığı hakkında en ufak bir fikrim bile yoktu, çünkü çoktandır Paris'e gitmemiştim ama yine de 'Hem de nasıl, eskisinden daha

iyi durumda,' dedim. Bulvarlardan, kankandan, kadınlardan konuştuk. Albay iyice duygulandı, Mareşal de Rays usulü sakalları titredi, derin bir iç çekip 'Bu lanet savaş biter bitmez doğruca Paris'e gideceğim' dedi. 'Savaş yakında biter mi efendim?', 'Yakın, hem de çok yakın,' diye yanıtladı Ali Bey. 'Ruslar emrimdeki şu zavallı üç taburumla beni Plevne'den çabucak atacaklardır, işte savaşın sonu. Sofya yolu ardına kadar açılacak.' 'Vah, vah, vah!' diyorum. 'Siz Ali Bey, cesur bir adamsınız. Rus ordusuna karşı üç tabur! Bunu hemen gazeteme yazmalıyım. İyi de kolordusuyla Osman Nuri Paşa nerede?' Albay fesini çıkarıp elini salladı: 'Yarın burada olmaya söz vermişti ama gelemez yollar felaket. En erken yarından sonra, akşam üstü.' Kısacası iyi oturduk. Konstantinopolis'ten, İskenderiye'den bahsettik. Zorla ayrıldım yanından, albay bu arada bir koyun kesmelerini bile emretmişti. Mösyö Perepyolkin'in önerisiyle bütün bunları Büyük Knyazın karargâhına da anlattım. Saygıdeğer Ali Beyle konuşmamı oldukça ilginç buldular," diye bitirdi Fransız. "Sanırım, Türk albayını yarın iyi bir sürpriz bekliyor olacak."

"Ah, d'Hevrais sen müthiş birisin!" diye ileri atıldı Sobolev kollarını açarak. "Gerçek bir Fransızsın! İzin ver öpeyim!"

D'Hevrais'nin yüzü sakalların arasında kayboldu. Bu arada Perepelkin'le (yüzbaşı göz bağını çıkarmış, kıstığı iki gözünü de tahtaya dikmişti) satranç oynayan McLaughlin kuru bir sesle araya girdi:

"Yüzbaşının sizi casus olarak kullanmaması gerekir. Bu seferinizin gazetecilik etiği açısından tam doğru olduğundan pek emin değilim, sevgili Charles. Tarafsız bir devletin gazetecisinin savaşta bir tarafı tutma, üstelik casusluk yapma gibi bir hakkı olamaz çünkü..."

Ancak Varya da dahil herkes bu can sıkıcı Kelt'e öyle baktılar ki McLaughlin susmak zorunda kaldı.

"Ooo, burası epey neşeliymiş!" diyen neşeli ve kendinden emin bir ses yükseldi.

Geriye dönen Varya, çadırın girişinde siyah saçlı, gür bıyıklı, pervasız, patlak gözlü ve süvari pelerininde yeni "Georgi" nişanı parlayan süvari subayını gördü. Herkesin ilgisinin kendisine yönelmesi süvariyi hiç rahatsız etmedi hatta bunu olması gereken bir şeymiş gibi karşıladı.

"Grodno Süvari Alayı'ndan Yüzbaşı Graf Zurov" diye kendini tanıtan subay, Sobolev'i selamladı. "Ekselansları anımsamadınız mı? Hokand'da birlikteydik, ben Konstantin Petroviç'in karargâhındaydım."

"Nasıl anımsamam," diye başını eğdi General. "Yanlış bilmiyorsam, kumar oynamak ve levazımcının biriyle düello etmekten mahkemeye verilmiştiniz."

"Tanrı'nın yardımıyla, geldi geçti," diye aldırmaz bir tavırla yanıtladı süvari. "Bana eski dostum Erasmus Fandorin'in buralarda olduğu söylendi. Umarım, uydurmamışlardır?"

Varya hızlı bir şekilde köşede oturan Erast Petroviç'e bir göz attı. Fandorin kalktı, sıkıntıyla bir çekti ve isteksizce "İppolit? Hangi rüzgar attı seni buraya?" dedi.

"İşte o, sapasağlam!" diyen süvari Fandorin'e atıldı ve omuzundan sarsmaya başladı, öyle güçlü sarsıyordu ki Erast Petroviç'in başı ileri geri gidip geliyordu. "Sırbistan'da Türklerin kazığa geçirdikleri söyleniyordu. Ah, kardeşim, çok kötü görünüyorsun, tanımak bile zor. Olgun görünmek için şakaklarını mı boyuyorsun?"

Fandorin'in arkadaş çevresi de oldukça ilginçti; Vidin paşası, jandarma şefi, şimdi de bu serseri tipli,

belasever yakışıklı. Varya tek bir sözcüğü bile kaçırmamak için belli etmemeye çalışarak iyice yaklaştı.

"Kader ikimizi de fırlatıp attı, işte," diyen Zurov dostunu sarsmayı bıraktı ama bu seferde sırtına vurmaya başladı. "Benim maceraları sana özel olarak, tet-a-tet, anlatırım çünkü pek kadınlara göre değil." Varya'ya yan gözle baktı. "Ama sonuç belli; bir kuruşum kalmadı, üstelik kırık kalbimle bir başınayım." (Yeniden Varya'ya doğru baktı.)

"Kimin aklına ge-gelirdi ki," diye yorumladı Fandorin geri çekilirken.

"Kekeliyorsun? Bir şey mi oldu? Neyse, geçer. Hokand yakınlarında bir patlama beni cami duvarına öyle bir yapıştırdı ki bir ay boyunca dişlerim zangırdayıp durdu, inanır mısın, bardağı ağzıma bile yanaştıramadım. Neyse hepsi geldi, geçti."

"Bu-buraya nereden geldin?"

"Sevgili kardeşim Erasmus, uzun hikâye."

Süvari, belirgin bir ilgiyle kendisine bakan kulübün müdavimlerine bir göz atıp ekledi:

"Çekinmeyin beyler, yaklaşın. Erasmus'a kendi Şehrazadımı anlatıyorum."

"Odysseia" diye düzeltti yarım sesle Erast Petroviç, Albay Lucan'ın arkasına geçerek.

"Odysseia Yunanistan'a özgü bir şey, benimki tam anlamıyla Şehrazad." Zurov keyifle bir süre sustuktan sonra hikâyesine başladı. "Kısacası beyler, yalnızca benim ve Fandorin'in bildiği bazı durumların sonucunda Napoli'de tam anlamıyla şapa oturdum. Oradaki Rus konsolosundan beş yüz ruble borç aldım, cimri herif fazlasını vermedi, ve deniz yoluyla Odessa'ya doğru yola çıktım. Ama yolda şeytan dürttü, kaptan ve dümenciyle kâğıda oturdum. Onlar da bir güzel yoldular beni. Doğal olarak protesto ettim ve gemiye biraz zarar verdim, sonunda beni Konstantinopolis'te

gemiden attılar... yani karaya çıkarıldım beş parasız, eşyasız, hatta şapkasız. Beyler, mevsim de kıştı. Türkiye dersin ama yine de soğuktu. Yapacak bir şey yoktu, doğruca bizim elçiliğin yolunu tuttum. Orada önüme çıkan engelleri aşıp doğrudan elçinin, Nikolay Pavloviç Gnatyev'in yanına çıktım. İçten birisi. Borç para veremem, dedi, prensip olarak karşıymış, ama istersem beni yanına yaver olarak alabilirmiş. Böyle bir durumda gerekli parayı da kazanabileceğimi söyledi. Ben de yaver oldum."

"Gnatyev'e mi?" diye başını salladı Sobolev. "Anlaşılan, kurnaz tilki sizde özel bir şey görmüş."

Zurov alçakgönüllülükle ellerini açıp devam etti:

"Görevimin daha ilk gününde uluslararası bir soruna ve karşılıklı nota verilmesine neden oldum. Nikolay Pavloviç beni, Rus nefretiyle ünlü din adamına, hani şu Türklerin papası gibi olan adama, Hasan Hayrullah'a yolladı."

"Şeyhülislam" diye düzeltti defterine bir şeyler karalayan McLaughlin. "Sizin şu Sinod'daki baş temsilciye daha çok benzer."

"Evet, evet," diye başını salladı Zurov. Ben de öyle dedim. Daha ilk baştan bu Hayrullah'la birbirimizi sevmedik. Ben ona saygıda kusur etmiyorum, tercüman aracılığıyla 'Şeyh hazretleri, yaver generalden acil bir mesaj getirdim' diyorum. O ise, it herif, gözlerini bana dikip Fransızca yanıt veriyor, özellikle, tercüman boş durmasın diye. "Şimdi ibadet zamanı. Bekle." Yere çömeldi, yüzünü Mekke'ye döndü ve mırıldanmaya başladı: 'Yüce ve her şeye kadir Allah, bu kuluna yardım et, ona hayattayken, Senin şu kutsal topraklarını çiğnemeye layık olmayan alçak gavurların cehennemde yandıklarını göster.' Fena değildi. Ne zamandır Allah'a Fransızca olarak yakarıyordu acaba? Neyse, ben de Ortodoksluğa yeni bir adet getireyim dedim. Hay-

rullah bana döndü, nasıl gavura haddini bildirdim mi dercesine keyfi yerine gelmişti. 'Ver bakalım generalinin mektubunu,' dedi. 'Pardonnez-moi, eminence,'[1] dedim, 'Biz Rusların tam şimdi öğlen ayini zamanı. Bir dakika izin verirsiniz umarım.' Dizlerimin üstüne çöküp ben de Corneille ve Rocambole'nin dillerinde duaya başladım. 'Yüce Tanrım, senin bu günahkâr kulunu sevindir, Şövalye İppolit'e şu Müslüman köpeklerin tavada kızarmalarını görmeyi nasip et.' Böylece, zaten doğru dürüst yürümeyen Rus-Türk ilişkilerini iyice zorlaştırdım. Hayrullah paketi almadı, kendi dilinde küfürler yağdırıp tercümanla beni kapının önüne koydu. Nikolay Pavloviç beni azarlasa da, bana göre içten içe memnun olmuştu. Anlaşılan, kimi, kime, ne için gönderdiğini çok iyi biliyordu."

"Tam Türkistan işi," diye onayladı Sobolev.

"Diplomatik olduğu pek söylenemez," diye ekledi Yüzbaşı Perepelkin, bu laubali süvariye kınayan gözlerle bakarak.

"Zaten diplomatlığım fazla sürmedi," diye ekledi Zurov içini çekerek. "Bana göre bir iş değil."

Erast Petroviç memnun bir ifadeyle hımırdandı.

"Bir keresinde Rus üniformamla Galata Köprüsünde dolaşıyor, güzelleri kesiyordum. Hepsi çarşaflı olmasına karşın, bu şeytancıklar kumaşın öyle incesini seçiyorlar ki çok daha çekici oluyorlar. Birden arabanın birinde ilahi bir güzellik gördüm, kadife gözleri peçenin üzerinden pırıl pırıl parlıyordu. Yanında domuz gibi yağlı bir Habeş harem ağası. Arkadaki arabada da hizmetkârlar. Durdum ve bir diplomatın yapması gerektiği gibi eğilip selam verdim, kadın da eldivenini çıkarıp o güzel eliyle (Zurov dudaklarını büzdü) bana bir öpücük gönderdi."

---

[1] (Fransızca) Bağışlayın efendim.

"Eldivenini mi çıkağdı?" diye sordu uzman edasıyla d'Hevrais. "Peygambeğ kadın vücudunun en mahğem, en baştan çıkağıcı yeğinin elleğ olduğunu söylemiş ve eğkekleği baştan çıkağmasınlağ diye Müslüman kadınlağın sokakta eldivensiz dolaşmalağını kesinlikle yasaklamıştığ. Yani diyeceğim o ki, eldivenin çıkağılması c'est un grand signe,[1] eğeğ Avğupalı biğ kadın çıkağmış olsa... Neyse pağalellik düşüncemden vazgeçiyoğum," dedi Varya'ya kaş altından bakarak.

"İşte görüyorsunuz," diye söze yeniden başladı süvari. "Bu durumda, ilgisiz davranıp kadını incitebilir miydim? Atımın dizginlerini çekip durdurdum ve kendimi tanıtmak istedim. O anda şu kösele suratlı

[1] (Fransızca) Bu çok büyük bir işaret.

hadımın kırbacı yüzümde şakladı. Ne yapmalıydım? Kılıcımı çekip bu görgüsüz herife sapladım sonra da onun ipek kaftanına silerek üzgün bir halde evin yolunu tuttum. Artık o güzellik umurumda değildi. İşin kötüye gideceğini hissediyordum. Düşündüğüm gibi de oldu zaten."

"Ne oldu?" diye merakla sordu Lucan. "Bir paşa karısı mıymış?"

"Daha da kötü." Zurov derin bir iç çekti. "En büyük basurman II. Abdülhamid'in karısıymış. Harem ağası da sarayınmış. Nikolay Pavloviç yapabildiğince beni korumaya çalıştı. Padişahın kendisine şöyle demiş: 'Eğer yaverim bir kölenin kırbacına ses çıkarmasaydı Rus subayının onurunu korumadığı için kendim onun apoletlerini söküp atardım.' Subay üniformasının onurunu nereden bilecekler ki. Yirmi dört saat içinde Konstantinopolis'i terk etmem emredildi. Hemen Odessa'ya giden bir tekneye bindirildim. Neyse ki kısa süre sonra savaş başladı. Ayrılırken Nikolay Pavloviç, 'Zurov, dua et ki, başkadın değildi, altı üstü sıradan bir gözde, yani *kuçum kadin*'di dedi.' "

Ku-kuçum değil *kuçuk* diye düzeltti Fandorin ve Varya'ya tuhaf gelen bir şekilde kızardı.

Zurov şaşırırcasına bir ıslık çaldı:

"Ooo! Sen nereden biliyorsun?"

Erast Petroviç sustu ama görünüşe göre oldukça keyifsizdi.

"Bay Fandorin bir süre Türk paşasının konuğu olmuş," diye söze karıştı Varya.

"Bütün harem seni bağrına mı bastı?" diye soran Graf canlanıverdi. "Hadi anlat, bırak mızmızlığı."

"Bütün harem değil yalnızca *kuçuk hanum*" diyerek kestirip attı İtibari Danışman, yüz ifadesinden ayrıntılara girmek istemediği belli oluyordu. "Çok güzel, çok hassas bir kı-kızdı. Tam anlamıyla çağdaş biri.

Fransızca ve İngilizce biliyor, Byron seviyordu. Tıpla ilgileniyordu."

Varya'nın çok hoşuna gitmese de ajan yeni, beklenmedik bir yönünü açıyordu.

"Çağdaş kadın haremde on beşinci eş olarak yaşamaz," diye söze girdi Varya. "Bu aşağılayıcı ve barbarca bir durum."

"Özüğ dileğim, matmazel ama bu pek de adil biğ yoğum değil." D'Hevrais yine "r" harflerini yutarak Rusça başladığı konuşmayı Fransızca sürdürdü. "Doğuda uzun yıllar bulunmamın sayesinde Müslüman geleneklerini iyi bilirim."

"Evet, evet, Charles, anlatın," dedi McLaughlin. "Harem hayatıyla ilgili yazdığınız yazı serisini anımsıyorum. Harikaydı."

İrlandalı gösterdiği alçakgönüllülükten memnundu.

"Çokeşlilik de dahil her türlü toplumsal olguya tarihsel bağlam içinde bakmak gerek." Ders verir gibi bir öğretmenin ses tonuyla başlayan d'Hevrais, Zurov'un yüz ifadesindeki değişikliği görünce normal insan gibi konuşmaya başladı. "İşin aslında Doğu koşullarında harem, kadınların yaşamlarını sürdürebilmelerinin yegane yoludur. Düşünsenize, Müslümanlar en başından beri savaşçıların ve peygamberlerin halkıdır. Erkekler savaşla yaşayıp savaşla ölüyorlardı, geride muazzam sayıda dul kadın ya da koca bulamayan kız kalıyordu. Onlara kim bakacak, kim büyütecekti çocuklarını? Muhammed'in on beş karısı vardı ama bunun nedeni şehvet düşkünlüğü değil tamamen insaniydi. Ölen silah arkadaşlarının dullarının sorumluluğunu üstlenmişti, onlara batılı ölçülerde eş bile demek mümkün değildir. Peki sizin için harem nedir, beyler? Fıskiyelerden akan sular, tembel tembel lokum yiyen yarı çıplak odalıklar, gerdanlık şıkırtıları, güzel parfüm kokuları ve her yeri çevreleyen zevk ve şehvet havası."

"Ortalarında da kaftanını giymiş bu kümesin tek sahibi; elinde nargilesi ve kırmızı dudaklarında sevecen gülümsemesiyle," diye tamamladı süvari bu hayali.

"Sizi hayal kırıklığına uğratacağım Mösyö Yüzbaşı. Harem dediğiniz; bir sürü yoksul akrabanın yanı sıra bir yığın çocuk, bu arada himaye edilen başka çocuklar da, köle yaşamlarının sona ermesini bekleyen sayısız hizmetçi ve daha kim bilir kimler. Bütün bu orduyu besleyen, doyuran, giydiren de erkek. Ne kadar zengin ve güçlüyse onun eline bakan kişi sayısı o kadar fazladır, dolayısıyla omuzlarına binen yük de o kadar artar. Harem sistemi insancıl olduğu kadar, Doğu koşullarında kadınların açlıktan ölmelerini engelleyen yegane olanaktır aynı zamanda."

Varya yine kendini tutamadı:

"Tamamen bir komün hayatı çiziyor ve Türk erkeğini de Charles Fourier yapıyorsunuz. Onu köle gibi tutmaktansa kadına hayatını kazanma olanağı vermek daha doğru değil midir?"

"Doğu toplumu yavaş hareket eder ve değişikliklere pek açık değildir, Matmazel Barbara." Fransız öyle saygı dolu bir tonla yanıt vermiş ve adını öyle güzel telaffuz etmişti ki ona kızmak mümkün değildi. "Doğu toplumunda çalışacak yer oldukça azdır ve her yer için neredeyse savaşmak gereklidir, kadının da erkeklerle rekabete dayanacak gücü yoktur. Üstelik eş, her zaman köle değildir. Eğer kocasını beğenmiyorsa her zaman özgürlüğüne geri dönebilir. Bunun için de adamın yaşamını cehenneme çevirmesi ve kocasının tanıklar yanında "artık karım değilsin" demesi yeterlidir. Kabul edersiniz ki, bir erkeği bu hale getirmek hiç de zor bir şey değildir. Bu sözlerden sonra eşyalarını toplayıp gidebilir. Doğuda boşanma Batıdakinden daha kolaydır. Üstüne üstlük, erkeğin yalnızlığı ve ona karşı tam bir kadın dayanışması da söz konusudur. Gerçek iktidarın,

haremin sahibinde değil haremin kendisinde olduğuna şaşırmamak gerek. Osmanlı İmparatorluğunda en önemli kişiler ne padişah ne de sadrazamdır, padişahın annesi ve sevdiği kadındır. Tabii, bir de *kizlar agazi* var, yani haremin başağası."

"Peki sultanın kaç kadın alma hakkı var?" diye sordu Perepelkin suçlu suçlu Sobolev'e yan gözle bakarak. "Yani öylesine, meraktan soruyorum."

"Her inanan gibi dört. Ancak her padişahın dört eşinden başka bir de *ikbal* denilen beğendikleri vardır, yani bir nevi gözdeleri ve bir sürü de genç *gedikli* de, yani "gözüne hoş gelen" ve *ikbal* olmak isteyen kızlar vardır."

"İşte bu çok iyiymiş," diye onayladı Lucan, Varya'nın iğrenerek bakışını görünce de bıyığını burkmaya başladı.

Sobolev de (o da memnundu) şehvet dolu bir sesle sordu:

"Ama eşleri ve cariyeler dışında köleler de var değil mi?"

"Sultanın bütün kadınları, doğuruncaya kadar köledir. Anne olduktan sonra prenses unvanına kavuşur ve bir çok ayrıcalıktan yararlanmaya başlar. Örneğin merhum Abdülaziz'in annesi olan haremin en güçlü kadınlardan Besma, zamanında saray hamamında çalışan bir köleydi. II. Mehmed'i öyle güzel yıkamış ki, önce cariyeliğe getirilmiş, sonra da padişahın en sevdiği karısı olmuş. Türkiye'de kadınların kariyerlerinin gerçekten de sınırı yoktur."

"Yine de omuzlarında böyle bir yük olması pek kolay değil," dedi gazetecilerden biri dalgın dalgın. "Hem de fazlasıyla."

"Bazı sultanlar da böyle düşünmüşler," dedi d'Hevrais gülerek. "Örneğin I. İbrahim'e kadınlardan gına gelmiş. Korkunç İvan ya da VIII. Henri için bu durum-

dan kurtulmak daha kolaydı, yaşlı kadını ya cellada ya da manastıra yollar, genç birini alırsın. Ama koskoca bir haremin varsa ne yaparsın?

"Evet, gerçekten de," diye meraklandı dinleyiciler.

"Beyler, Türkler zorluklar karşısında pes etmezler. Padişah bütün kadınları çuvala doldurup Boğaz'a atılmalarını emretmiş. Ertesi sabah bekâr biri olarak yeni haremini kurma şansı yakalamış."

Erkekler kahkahalarla güldü, Varya ise öfkeyle bağırdı:

"Utanın, beyler, bu çok korkunç bir şey!"

"Bunlar neredeyse yüz yıl önceydi, Matmazel Varya, şimdilerde sultanın sarayındaki değerler daha ılımlı," diye yatıştırdı d'Hevrais. "Üstelik bu, muhteşem bir kadının sayesinde, benim hemşerim olan bir kadının sayesinde gerçekleşti."

"Anlatın lütfen," dedi Varya.

"Şöyle oldu. Bir Fransız gemisi Akdeniz'de seyrediyordu, yolcuların arasında olağanüstü güzel on yedi yaşında bir kız da vardı. Adı, Aimée Dubuc de Rivery. Dünyaya Madame de Maintenon ve Josephine Beauharnais gibi efsanevi güzelleri veren Martinik adasında doğmuştu. O zamanlar Josephine de Tascher diye bilinen bu kadınla bizim genç Aimée'nin arası çok iyiymiş, hatta dost oldukları bile söylenir. Böylesine güzel bir genç kızın korsan kaynayan Akdeniz'e neden çıktığı konusunda tarih ne yazık ki susuyor. Bilinen şu ki, Sardunya adası yakınlarında korsanlar gemiyi ele geçiriyor ve bizim Fransız kızı kendini Cezayir'deki köle pazarında buluyor. Mösyö Popristchine'in tanıklığına göre burnunun altında koca bir ben olan Cezayir Valisi kızı satın alıyor. Vali oldukça yaşlıymış dolayısıyla güzellik onu ilgilendirmemiş. Bab-ı Ali'yle iyi ilişkilerden yana olan vali de zavallı Aimée'yi, Sultan I. Abdülhamid'e –şimdiki II. Abdül-

Еремѣй Гоновичъ
Перепёлкинъ
MOEBIUS
НА ТЕАТРѢ ВОЕННЫХЪ ДѢЙСТВІЙ

hamid'in dedesi- hediye olarak İstanbul'a yollamış. Padişah bu köleye bulunmaz bir hazine gibi davranmış, hiçbir şeye zorlamamış hatta Müslümanlığı kabul etmesini bile istememiş. Akıllı adam sabretmiş, Aimée de onu aşkıyla ödüllendirmiş. Türkiye'de Nakşidil Sultan diye bilinir. Sonrasında tahta geçip büyük bir reformcu olan Şehzade Mehmed'i doğurmuş. Annesi oğluna Fransızca öğretmiş, Fransız edebiyatıyla ilgilenmesini ve Fransız özgür düşüncesine yatkın olmasını sağlamış. İşte o zamandan sonra Türkiye, yüzünü Batıya dönmüştür."

"Tam masalcı dedesiniz, d'Hevrais," dedi sert bir tonla McLaughlin. "Her zamanki gibi uydurup bir güzel süslediniz."

Fransız yaramaz bir çocuk gibi gülümseyip sustu. Bir süredir sabırsızlığına engel olmaya çabalayan Zurov birden coşkuyla bağırdı:

"E, beyler, bir oyun çevirmenin zamanı gelmedi daha? Ha bire gevezelik edip duruyoruz. Yeter bu kadarı.

Varya, Fandorin'in yavaşça inlediğini duydu.

"Erasmus, seni davet etmiyorum," dedi aceleyle Graf. "Sende şeytan tüyü var."

"Ekselansları, umarım yanınızda kumar oynanmasına izin vermeyeceksiniz," dedi Perepelkin kızgın bir sesle.

Sobolev onun sözlerini sinek kovar gibi elini sallayarak geçiştirdi.

"Bırakın bunları Yüzbaşı. Sıkıcı olmayın. Keyfiniz yerinde, operasyon şubesinde uğraşacak bir şeyleriniz var ama ben burada neredeyse pas tuttum. Graf, ben oynamam, doğam gereği sinirliyim, ama izlemeye gelince zevkle izlerim."

Varya, Perepelkin'in yakışıklı generali dayak yemiş bir köpek gibi süzdüğünü fark etti.

"Küçük bir parti olabilir," diye lafa girdi Lucan kendinden emin olmayan bir sesle. "Silah arkadaşlığını güçlendirmek için."

"Elbette, güçlendirmek için ve kesinlikle küçük bir parti," diyen Zurov çantasından açılmamış bir desteyi masaya koydu. "Pot yüz ruble. Kimler oynuyor beyler?"

Masa kısa sürede kuruldu ve çadırda büyülü sözler duyulmaya başlandı.

"Altmışın altısı geliyor."

"Beyler, biz de onu papazla!

"L'as de carreau"[1]

"Hah-ha, yedim!"

Varya, Erast Petroviç'in yanına yaklaşıp sordu:

"Size neden Erasmus diyor?"

"Öyle de-denir," diye yanıt vermekten kaçındı Fandorin.

"Ah-ahh," diye yüksek sesle iç çekti Sobolev. "Kridener şimdi Plevne'ye yürüyordur ben ise burada oyundaki işe yaramaz kâğıt gibiyim."

Perepelkin idolünün yanında dönüp duruyor, oyunla ilgileniyormuş gibi yapıyordu.

Kızgın McLaughlin satranç masasının başında elini çenesine dayamış öksüz öksüz oturuyor, söylediği İngilizce sözcükleri kendi kendine Rusça'ya çeviriyordu:

"Basın kulübüydü, batakhane oldu."

"Hey, birader, Şustov konyağı var mı? Getir!" diye bağırdı barmene dönerek. "Madem eğleniyoruz, tam eğlenelim."

Akşam gerçekten de güzel geçti.

Ancak ertesi sabah basın kulübü tanınmayacak haldeydi: Ruslar somurtmuş ve başları eğik oturuyorlardı, aralarında kısık sesle konuşan muhabirler ise ol-

[1] (Fransızca) Karo ası.

dukça heyecanlıydılar, zaman zaman içlerinden biri ya da diğeri yeni bir şey öğrenip telgrafhaneye koşuyordu. Büyük bir sansasyon olmuştu.

Kötü söylentiler karargâha daha öğlen saatlerinde ulaşmaya başlamıştı, saat altıda ise, Varya ve Fandorin atış alanından döndüklerinde (yardımcısına "colt" tabancayla ateş etmeyi öğretiyordu) onları somurtkan bir suratla Sobolev karşıladı.

"Ne iş ama," dedi kızgın kızgın ellerini ovuşturarak. "Duydunuz mu?"

"Plevne mi?" diye sordu Fandorin umutsuzca.

"Tam bir bozgun. General Schilder-Schuldner, Osman Paşa'nın yolunu kesmek için keşif falan yaptırmadan ilerlemiş. Bizimkiler yedi bin kişi, Türkler daha kalabalıkmış. İleri atılan birlikler çapraz ateş altında kalmışlar. Arhangelsk Alay Komutanı Rosenbom ölmüş, Kostroma Alayı Komutanı Kleinhaus ağır yaralı. Tümgeneral Knorring'i ancak sedyeyle çıkarmışlar. Birliğin üçte biri ölmüş. Tam bir katliam. İşte size üç tabur! Türkler de eskisi gibi değil, çok farklılar. Şeytanlar gibi savaşmışlar.

"Ya d'Hevrais?" diye hızla sordu Erast Petroviç.

"Ne olacak? Yemyeşil olmuş, haklı çıkmaya çabalıyor. Kazanzaki onu sorgulamaya götürdü... İşte şimdi başlıyor. Belki bana da görev verirler. Perepelkin öyle bir şans olduğunu geveleyip duruyor." General gergin adımlarla karargâha doğru yürüdü.

Varya akşama kadar revirdeydi, cerrahi aletlerin sterilize edilişine yardım etti. O kadar çok yaralı getirdiler ki iki yeni çadır daha kuruldu. Hemşireler koşturup duruyorlardı. Kan ve acı kokuyor, yaralılar bağırıp dua ediyorlardı.

Ancak geceleyin, daha önce anlatıldığı gibi bir gün öncesinden çok farklı olan muhabirlerin çadırlarına gidebildi.

Yalnızca, iki gündür hiç ara vermeden kâğıt oynanan oyun masasında bir hareketlilik vardı. Puro tüttüren solgun Zurov hızla kâğıtları dağıttı. Hiçbir şey yememiş, durmadan içmiş ama sarhoş olmamıştı. Dirseğinin yanında kocaman banknot, altın para ve borç senetleri yığını vardı. Karşısında saçı başı darmadağın olmuş, neredeyse kendini kaybetmiş Albay Lukan oturuyordu. Yanlarında subayın biri uyuyakalmıştı, sarışın başı kavuşturduğu kollarına düşmüştü. Barmen ise ışığın etrafındaki pervaneler gibi şanslı süvarinin çevresinde dönüyor, ne isterse anında yerine getiriyordu.

Fandorin kulüpte değildi, d'Hevrais de yoktu, McLaughlin satranç oynuyordu, beş binlik haritaya eğilen Sobolev ise çevresindeki subaylarla konuşuyordu, Varya hiç bakmadı bile.

Geldiğine pişman olan Varya, "Graf, utanmıyor musunuz?" dedi. "Bir sürü insan öldü."

"İyi de biz yaşıyoruz, matmazel," dedi Zurov kâğıtları tıklatarak. "Zamanından önce neden gömelim kendimizi? Aman, Luca, yine blöf yapıyorsun. İki katı diyorum."

Lucan parmağındaki pırlanta yüzüğü çıkardı.

"Açıyorum." Titreyen eliyle yavaş yavaş Zurov'un önünde kapalı duran kâğıtlarına uzandı.

O anda Varya, leş kokusu almış kara bir kargaya benzeyen Yarbay Kazanzaki'nin sessizce çadıra daldığını gördü. Jandarmanın bir önceki gelişinin neyle bittiğini çok iyi anımsıyordu, ister istemez ürperdi.

"Bay Kazanzaki, d'Hevrais nerede?" diye sordu McLaughlin.

Yarbay çadırda sessizlik olana kadar her anlama gelecek şekilde sustu. Kısaca yanıt verdi:

"Bende. İfadesini yazıyor." Öksürdükten sonra kinle ekledi. "Göreceğiz bakalım."

İçerideki sessizliği Zurov'un bas sesi bozdu.

"Demek ünlü Jandarma Kozinaki, sensin. Sizi selamlarım, bay suratsız," dedikten sonra yanıt beklercesine ışıl ışıl küstah gözlerle kıpkırmızı kesilen yarbaya baktı.

"Ben de sizin hakkınızda çok şey biliyorum, bay düello," diye yanıtladı acele etmeden, gözlerini süvariye dikerek. "Kimliğiniz bizim için aşikâr. Çenenizi kapatmazsanız kampta kumar oynadığınız için şimdi sizi içeri tıktırırım. Masadakilere de el koyarım."

"Ciddi adam hemen belli oluyor," dedi Graf küçümseyerek. "Tamam anladım her şeyi, mezar kadar sessizim."

Lucan sonunda Zurov'un kartlarını açtı ve sıkıntıyla inleyip ellerini başına koydu. Graf kazandığı yüzüğü kuşkuyla incelemeye başladı.

Varya, Sobolev'in kızgın sesini duydu:

"Daha neler binbaşı, ne ihaneti! Bizim kurmay kafa Perepelkin haklı, anlaşılan Osman hızlı ilerlemiş ve bizim ukalalar da Türklerden böyle bir harekat beklememişler. Artık işin şakası yok. Tehlikeli bir düşmanımız var ve savaş ciddileşiyor."

PLEVNE VE VARYA'NIN KUŞATMAYA DİRENDİKLERİ

| ALTINCI BÖLÜM |

"Wiener Zeitung" (Viyana)

30 (18) Temmuz 1877

Muhabirimiz Türk Balkan Ordusu karargâhının bulunduğu Şumnu'dan bildiriyor.

Plevne yakınlarındaki darbeden sonra Ruslar oldukça kötü durumdalar. Güneyden kuzeye onlarca hatta yüzlerce kilometreye yayılan birlikler arasındaki iletişim kopuk ve cephe gerileri savunmasız. Osman Paşa'nın dahiyane kanat harekatı, Türklere, birliklerini toparlama zamanı kazandırdı. Bu küçük Bulgar şehri de Rus ayısının tüylü böğrüne saplanmış ciddi bir kıymık haline geldi. Konstantinopolis sarayına yakın çevrelerde tedbirli bir iyimserlik havası hüküm sürüyor.

Bir yandan, her şey daha beter olamayacak kadar kötüydü. Zavallı Petya hâlâ içerdeydi, Plevne katliamından sonra, kin kusan Kazanzaki'nin şifreciyle uğraşacak hali yoktu ama askeri mahkeme tehdidi hâlâ devam ediyordu. Üstelik savaş tanrıçası saf değiştirmiş, altın balık dikenli hani balığına dönüşmüş, her yanı sıyrık içinde suyun dibine çekilmişti.

Diğer yandan ise (Varya kendine itiraf etmeye utanıyordu) yaşamı hiç bu kadar... ilginç olmamıştı. Evet, ilginç, sözcüğün tam anlamıyla ilginç.

Doğrusunu söylemek gerekirse bunun nedeni oldukça basitti. Yaşamında ilk kez bu kadar adam peşindeydi, hem de ne adamlar! Öyle ne trendeki yol arkadaşlarıyla ne de Petersburglu sivilceli öğrencilerle kıyaslanmayacak adamlar. Ne kadar baskılarsa baskılasın içindeki o edepsiz dişilik, her yanı saran yabani ot gibi aptal ve mağrur yüreğinden fışkırmaya başlamıştı. Bu hiç de iyi değildi.

İşte, daha sonra değineceğimiz bu önemli ve dikkat çekici 18 Temmuz sabahı Varya gülümseyerek uyandı. Daha doğrusu tam uyanmadan, kapalı kirpiklerinin arasından sızan güneş ışığıyla keyif içinde gerindiğinde içi sevinçle, neşeyle, mutlulukla doldu. Daha sonra, vücudundan sonra zihni de uyandığında Petya'yı ve savaşı anımsadı. Varya iradesini zorlayarak somurtmaya ve hüzünlü şeyler düşünmeye çalıştı ama laf dinlemez uyku sersemi kafasında Agafya Tihonovna'nın[1] reçetesine benzer bambaşka düşünceler dolaşmaya başladı; Petya'nın bağlılığına, Sobolev'in şöhretini eklese, üstüne Zurov'un küstahlığını, Charles'ın yeteneğini, bir de Fandorin'in süzgün bakışlarını... Yoo, hayır Erast Petroviç buraya uymadı çünkü ne kadar zorlasa da onu hayranlarının arasında sayamazdı.

İtibari Danışman'la ilişkisi hâlâ net değildi. Varya onun yardımcılığını hâlâ eskisi gibi kâğıt üstünde yürütüyordu. Fandorin sırlarını ona açmıyordu ve üstelik oldukça ciddi bir şeylerle uğraştığı belli oluyordu. Kah uzun süre ortadan kayboluyor, kah çadırında tembel tembel oturuyor, koyun postu şapkaları pis pis kokan Bulgarlarla görüşüyordu. Varya onların

[1] Gogol'ün *Bir Evlenme* adlı tiyatro oyunundaki kahraman.

Plevne'den geldiklerini tahmin ediyor ama gururuna yediremediğinden de soramıyordu. Zaten Plevnelilerin Rus karargâhını ziyaret etmeleri sıradan bir şeydi. Hatta McLaughlin'in bile ona Türk garnizonu hakkında olağanüstü bilgiler getiren kendi muhbiri vardı. Gerçi İrlandalı bu bilgileri "gazetecilik etiği" diyerek Ruslarla paylaşmıyordu ama "Daily News" okurları, Osman Paşa'nın günlük iş düzenini de kurulmaları gün değil saatler alan şehir çevresindeki güçlü mevzileri de rahatça öğreniyorlardı.

Rus Ordusunun Batı kanadında da ciddi bir savaş hazırlığı yapılıyordu. Bugün yapılacak saldırıyla "Plevne sorunu" kesinlikle halledilecekti. Dün Erast Petroviç eline bir çubuk alıp Türk mevzilerinin konumunu Varya'ya çizmiş ve edindiği kesin bilgilere göre Osman Paşa'nın 20.000 asker ve 58 topuna karşın Korgeneral Kridener'in 32.000 asker ve 176 topu olduğunu ve bu birliklere daha Romenlerin de katılacağını anlatmıştı. Gizli kuşatma ve sahte hücumlarıyla harekat planı son derece kurnazca ve çok gizli hazırlanmıştı. Fandorin öyle güzel anlatmıştı ki Varya Rusların zaferine hemen inanmıştı, hatta pek fazla dinlememiş daha çok Fandorin'i seyretmiş ve madalyondaki sarışının kim olduğunu bulmaya çalışmıştı. Kazanzaki evlilikle ilgili tuhaf bir şeyler söylemişti. Karısı mıydı? Karısı olmayacak kadar genç biriydi, hatta çocuk bile denebilirdi.

Konu şöyle başlamıştı. Varya üç gün önce, kahvaltıdan sonra Erast Petroviç'e uğradığında onun elbiseleriyle, hatta kirli çizmeleriyle yatağa uzanmış derin bir uyku çektiğini gördü. Bir gün öncesinde bütün gün ortadan kaybolmuştu, anlaşılan sabaha karşı dönmüş ve öylece uzanmıştı. Ses çıkarmadan oradan uzaklaşmak istedi ama birden Fandorin'in açık göğsünden gümüş madalyonun sarktığını fark etti. İçini müthiş

bir merak kapladı. Gözünü Fandorin'den ayırmadan parmaklarının ucuna basarak yatağa yaklaştı. Ağzı hafif açık ve düzgün nefes alıyordu, Fandorin yaramazlık yapıp şakaklarını pudrayla beyazlatan bir oğlan çocuğuna benziyordu.

Varya iki parmağını uzatıp büyük bir özenle madalyonu alıp kapağını açtı ve içindeki küçük resmi gördü. Tam bir taş bebek; sapsarı lüleler, minik dudaklar, gözler, yanaklar. Kısacası önemli bir şey değil. Varya uyuyan Fandorin'e küçümser bir bakış attığında kıpkırmızı kesildi. Uzun kirpiklerin arasından simsiyah göz bebekleriyle kendisine ciddi bir ifadeyle bakan masmavi bir çift gözle karşılaştı.

Açıklamaya çalışmak aptalcaydı ve Varya daha iyi bir fikir olmasa da kaçmayı yeğledi, hiç olmazsa tatsız bir sahneden kurtulmuştu. Daha sonraları Fandorin'in bu sahne hiç yaşanmamış gibi davranması da oldukça tuhaftı.

Soğuk ve sevimsiz bir adam. Konuşmalara pek katılmıyor, katıldığında ise mutlaka Varya'yı kızdıracak bir şeyler söylüyordu. Piknikte açılan parlamento ve halk iktidarı tartışmasında bile aynı şey olmuştu. (Büyük bir grup halinde tepeye piknik yapmaya çıkmışlar ve ısrarla ininde kalmak isteyen Fandorin'i de zorla götürmüşlerdi.)

D'Hevrais, eski sadrazam Mithat Paşa'nın geçen yıl Türkiye'de yürürlüğe soktuğu anayasayı anlatmaya başlamıştı. İlginç bir konuydu. Rusya'da bile yokken vahşi bir Asya ülkesinde anayasa ve parlamento.

Sonra hangi parlamento sisteminin iyi olduğu tartışılmıştı. McLaughlin İngiliz tipi parlamentodan yanayken, Fransız olmasına karşın d'Hevrais Amerikan sistemini savunuyordu, Sobolev ise soylu ve köylülerden oluşan özel bir Rus sisteminin taraftarıydı.

Varya kadınlara da seçme hakkı verilmesi gerek-

tiğini söyleyince hepsi birden kahkaha atmaya başlamıştı. Asker ruhlu Sobolev doğrudan alay etmişti.

"Ah, Varvara Andreyevna, siz kadınlara, bu hak verilse, parlamentoda yakışıklılardan ve donjuanlardan geçilmezdi. Kadınlar Fedor Mihayloviç Dostoyevski ile bizim Yüzbaşı Zurov arasından kimi seçer, ne dersiniz? İşte, olay bu."

Zurov'un endişeli bir sesle "Beyler, yoksa parlamentoya zorla mı seçiyorlar?" demesiyle herkes daha da neşelenmişti.

Varya eşitlik konusunda, Amerika'nın Wyoming eyaletinde kadınlara seçme hakkı verildiğini ve Wyoming'in bundan zarar görmediğini ciddi ciddi anlatmış ama kimse onu ciddiye almamıştı.

Varya, Fandorin'i "Siz ne diye susuyorsunuz?" diye konuşmaya zorlamıştı ama Fandorin öyle şeyler söyledi ki susmuş olması daha evlaydı.

"Ben, Varvara Andreyevna, genel olarak de-demokrasiye karşıyım." Fandorin bu sözlerden sonra kızardı. "İnsanlar yaratılışları gereği eşit değildirler, üstelik bu konuda yapacak bir şey de yoktur. Demokrasi akıllı, ye-yetenekli ve çalışkan insanların haklarını ihlal eder ve onları, do-doğal olarak toplumda daha fazla olan aptalların, yeteneksizlerin ve tembellerin kör iradelerine zorunlu kılar. Bırakın bizim halkımız önce kör cahilliği yensin ve yu-yurttaş sıfatını taşımayı hak etsin hele, ancak ondan sonra parlamento konusu düşünülebilir."

Bu inanılmaz açıklama Varya'yı iyice darmadağın etmişti ama d'Hevrais de hemen imdadına yetişmişti.

"Eğer bir ülkede seçme ve seçilme hakkı tanınmışsa," diye yumuşak bir sesle söze başladı. (Konuşma kuşkusuz Fransızca yapılıyordu.) "İnsanlığın yarısını, hem de en güzel yarısını incitmek doğru değildir."

Bu güzel sözleri anımsayan Varya gülümsedi ve yan yatarak d'Hevrais'yi düşünmeye başladı.

Tanrı'ya şükür, Kazanzaki sonunda adamı rahat bırakmıştı. Sanki General Kridener, stratejik kararını bu röportaja dayanarak almıştı! Zavallı d'Hevrais kendini yiyip bitiriyor ve neredeyse karşısına çıkan herkesi haklılığına inandırmaya çalışan açıklamalarıyla bezdiriyordu. Bu suçlu ve hüzünlü hali Varya'nın daha çok hoşuna gidiyordu. Varya onu, önceleri biraz kendini beğenmiş ve herkesin onu övmesine alışmış biri olarak görüyor ve aralarına isteyerek mesafe koyuyordu ama şimdi buna gerek duymadan Fransıza rahat ve sevecen davranıyordu. Erast Petroviç'e hiç benzemeyen kolay ve neşeli biriydi ve üstelik ne çok şey biliyordu; Türkiye, Eski Doğu dünyası, Fransız tarihi. Macera hevesi nerelere taşımamıştı ki onu! Hele bir *recit droles*[1] anlatışı vardı ki; abartmadan, esprili ve canlı. Varya sorduğu bir şey karşısında d'Hevrais'nin özel bir poz takınıp kurnazca gülümseyerek gizemli bir şekilde "Oh, c'est toute une histoire, mademoiselle"[2] deyişine hayrandı. Bu sözün ardından da, sır küpü Fandorin'in aksine, hemen o hikâyeyi anlatmaya başlıyordu.

Anlattığı hikâyeler çoğunlukla gülünç bazen de korkunçtu.

Varya bunlardan birini özellikle anımsıyordu.

"Örneğin siz, Varvara Andreyevna, insan yaşamını hiçe saydıkları için Asyalılara kızıyorsunuz, bunda haklısınız da. (Başıbozukların vahşeti konuşuluyordu.) Bu vahşiler, bu barbarlar gelişimleri itibariyle kaplan ya da timsahtan daha ilerde değiller ki. Size en medeni ülke olan İngiltere'de gözlemlediğim bir olayı

---

1 (Fransızca) Fıkra.

2 (Fransızca) Bu uzun bir hikâye, matmazel.

Charles
d'Hevrais
MOEBIUS
НА ТЕАТРѢ ВОЕННЫХЪ ДѢЙСТВІЙ

aktarayım. Muhteşem bir hikâye... Britanyalılar insan yaşamına o kadar çok değer verirler ki, intiharı en büyük günah olarak görürler ve böyle bir girişimi ölümle cezalandırırlar. Doğu şimdilik bu gelişmeye ulaşamadı. Birkaç yıl önce Londra'dayken hapisteki bir suçlunun asılacağını öğrendim. Korkunç bir suç işlemişti; bir yerlerden bulduğu usturayla boğazını kesmeye yeltenmiş, hatta birazcık da kesmiş ama hapishane doktoru hayatını kurtarmış. Hakimin mantığı beni dehşete düşürdü ve idamı kendi gözlerimle izlemeye karar verdim. İlişkilerimi kullanıp idam için gerekli izinleri aldım ve izlediğime de pişman olmadım.

Hükümlü ses tellerine zarar verdiği için konuşamıyor yalnızca hırıldıyordu, dolayısıyla süreç son sözünün sorulmasına gerek görülmeden devam etti. İp boynundaki yarayı açacağından dolayı asılanın doğrudan nefes borusundan nefes alabileceğini söyleyerek adamın asılmasına karşı çıkan doktorla savcının tartışması epeyce sürdü. Savcıyla hapishane müdürü görüşüp celladın işini yapmasını emrettiler. Ancak doktor haklı çıktı. İlmeğin baskısıyla boğazdaki yara açılmış ve ipte sallanan adam korkunç bir ıslıkla havayı emmeye başladı. Beş, on derken on beş dakika sallanıp durdu bir türlü ölmedi, yalnızca yüzü morardı.

Hükmü veren hakimin çağrılmasına karar verdiler. İdam sabaha karşı yapıldığından hakimi uyandırmak da epey zaman aldı. Bir saat sonra geldiğinde, Süleyman'ın adaletine uygun bir karar verdi; adamın ipten indirilmesine, sonra yaranın altından yeniden asılmasına! Öyle de yaptılar. Bu sefer başarıyla sonuçlandı. İşte size uygarlık!"

İdam edilenin gülen boğazı o gece Varya'nın rüyasına girdi. "Ölüm diye bir şey yok" diyordu adamın boğazı d'Hevrais'nin sesiyle. "Bu yalnızca başa dönüş."

Başa dönüş ise Sobolev'in düşüncesiydi.

"Ah, Varvara Andreyevna benim bütün yaşamım engelli koşu gibi," diyordu genç general saçları kısa kesilmiş başını sallayarak. "Ne var ki hakem beni sürekli olarak koşunun başına döndürüyor. Bakın, siz karar verin. Süvari muhafız olarak başladım, Polonyalılarla savaşta öne çıktım ama Polonyalı bir kızla aptalca bir hikâye yüzünden tekrar başa döndüm. Genelkurmay Akademisi'ni bitirdim ve Türkistan'a atandım, orada da ölümle biten aptalca bir düello yüzünden yeniden başa döndüm. Bir knyajnayla evlendim, mutlu olacağımı sandım ama nerde... Kırık kalbimle yine yalnız kaldım. Yeniden çöle döndüm, ne kendime ne de insanlara acıdım, mucize eseri hayatta kaldım ama yine başa döndüm. Burada da aylaklık yapıp yeni bir başlangıç bekliyorum. Görür müyüm bilmem?

Varya, Sobolev'e acımıyordu. Birincisi, başlama konusunda Michel kendini acındırıyordu çünkü hepsi hepsi otuz üç yaşında önemli bir general olmuş, iki tane "Georgi" nişanı ve altın kılıç almıştı. İkincisi, açık bir şekilde merhamet uyandırmaya çalışıyordu. Anlaşılan daha subay okulundayken ağabeyleri ona aşkta zafere iki yolla ulaşmanın mümkün olduğunu öğretmişlerdi; ya hücum edeceksin ya da merhamet duygusuna açık kadın yüreğine oynayacaksın!

Sobolev'in ikinci yol konusundaki yeteneksizliğine karşın çabaları yine de Varya'nın hoşuna gidiyordu, yüzünde süpürge sakalı olsa da gerçek bir kahramandı. Sakalının şeklini değiştirmesi için Varya'nın yaptığı önerileri hemen pazarlık konusu haline getiriyordu; bu fedakârlığa hazır olduğunu ama önce bazı garantileri görmesi gerektiğini söylüyordu. Varya'nın ise bu garantileri vermeye hiç niyeti yoktu.

Beş gün önce Sobolev mutlu bir şekilde gelmiş ve artık kendi birliği olduğunu, iki Kazak alayının ona

verildiğini ve kolordunun güney kanadını koruyarak Plevne saldırısına katılacağını söylemişti. Varya da ona başarılı bir başlangıç dilemişti. Michel kurmay subay olarak da Perepelkin'i almış ve bu sıkıcı yüzbaşıyı yanına almasını şöyle açıklamıştı:

"Gitti geldi, gözümün içine bakarak yalvarıp durdu, ben de aldım işte. Siz ne dersiniz Varvara Andreyevna? Yeremey İonoviç sıkıcı biri ama işini bilir. Ne de olsa genelkurmaydan. Operasyon şubesinde onu tanıyorlar, gerekli bilgilere kolayca ulaşacaktır. Sonra, bana kişisel olarak da bağlı, başıbozuklardan kurtardığımı hiç unutmadı. Günahkâr bir insan olarak, altımdakilerin bağlılıklarına önem veririm.

Artık Sobolev'in işi başından aşkındı ama üçüncü gün onun emir eri Seryoja Bereşçagin, ekselanslarının yolladığı kocaman bir buket kırmızı gül getirdi. Güller, Borodino savaşçıları gibi dimdik ayakta duruyor, kendilerini bırakmıyorlardı. Bütün çadır yoğun biçimde gül kokuyordu.

Generalin geriye çekilmesiyle oluşan boşluğu ise bir hücum taraftarı olan Zurov doldurdu. Onun bu bağlamda yaptığı ilk keşifteki kendine güvenini anımsayan Varya yerinden fırladı.

"Ne manzara ama değil mi, matmazel. Doğa!" demişti gün batımının keyfini çıkarmak için sigara kokan basın kulübünden çıkan Varya'nın peşinden gelerek. Temposunu hiç kaybetmeden konuyu değiştirmişti. "Erasmus hoş çocuk, değil mi? Yüreği çarşaf gibi tertemizdir. Somurtkan olsa da harika bir yoldaştır."

Sözün burasında süvari ara vermiş ve genç kıza beklenti dolu güzel, cüretkâr gözlerle bakmaya başlamıştı. Varya sözün nereye gideceğini bekliyordu.

"Yakışıklı ve buğday tenli. Süvari üniforması ona çok yakışırdı." Zurov inatla aynı yolu sürdürüyordu.

"Şimdilerde ne yapacağını bilmeden dolaşıp duruyor, onun eski halini görecektiniz. Ateş parçasıydı! Tam bir Arap kasırgası!"

Varya gevezeye kuşkuyla bakıyordu çünkü Fandorin'i "Arap kasırgası" olarak düşünmek kesinlikle mümkün değildi.

"Bu değişikliğin nedeni ne?" diye sordu Erast Petroviç'in gizemli geçmişiyle ilgili bir şeyler öğrenmek umuduyla.

Ancak Zurov omuz silkmekle yetindi.

"Kim bilir? Bir yıldır görüşmedik. Aşktan başka ne olabilir. Biz erkekleri kalpsiz hödükler olarak görüyorsunuz ama ruhumuz kırılgan ve çabuk yaralanır." Gözlerini yere dikti. "Kırık bir kalple yirmi yaşındayken de yaşlı biri olunur."

Varya fırsatı kaçırmadı:

"Tabi tabi yirmi. Biraz daha küçülseydiniz."

"Kendimden değil, Fandorin'den bahsediyorum. Hepsi hepsi yirmi bir yaşında."

"Kim? Erast Petroviç mi?" dedi şaşkınlıkla Varya. Boş versenize, ben bile yirmi ikisindeyim."

"Ben de aynı şeyi söylüyorum," diye atıldı Zurov. "Sizin otuzlu yaşlarında daha ciddi birine ihtiyacınız var."

Varya öğrendiklerinin şaşkınlığıyla artık dinlemiyordu. Fandorin yirmi bir yaşında mı? Yirmi bir? İnanılmaz! Demek Kazanzaki boşuna "wunderkid" dememiş. Fandorin'in yüzü gerçekten çocuksuydu ama o davranışları, bakışları ve kırlaşmış şakakları! İyi de Erast Petroviç'i böylesine yıkan şey neydi?

Süvari, Varya'nın dalgınlığını başka türlü yorumladı ve kurumlanarak ekledi:

"Şunu demek istiyorum. Eğer bu üçkâğıtçı Erasmus benim önümdeyse, hiç düşünmeden geri çekilirim. Art niyetliler ne derse desin, matmazel, Zurov

ilkelerine bağlı biridir. Başka birine ait olan bir şeye asla el uzatmaz."

"Siz benden mi bahsediyorsunuz?" Sonunda Varya ne olduğunu algılamıştı. Eğer ben Fandorin'e "ait bir şeysem" siz bana el uzatmayacaksınız yok "ait değilsem" el uzatacaksınız, öyle mi? Sizi doğru mu anladım?

Pek şaşırmayan Zurov diplomatik bir tavırla kaşlarını oynattı.

"Ben yalnızca kendime aitim ve hep öyle olacak ayrıca benim nişanlım var," dedi kesin bir sesle.

"Anlaşıldı. Ancak mösyö tutuklu benim arkadaşım değil," dedi neşeyle Yüzbaşı. Keşif de böylece sona erdi.

Artık sıra hücuma gelmişti.

"İddiaya girelim mi matmazel? Çadırdan çıkan ilk kişinin kim olduğunu bilirsem bana bir öpücük verirsiniz. Bilemezsem, başımı başıbozuklar gibi kazıtırım. Tamam mı? Sizin için risk yok denecek kadar, içerde neredeyse yirmi kişi var.

Varya'nın dudaklarına istemsiz bir gülümseme yayıldı.

"Kim çıkacak?"

Zurov düşünüyormuş gibi yapıp başını sallayarak yanıtladı:

"Elveda güzel buklelerim... Albay Sablin. Hayır. McLaughlin. Yok... Barmen Semyon, evet o.

Yüksek sesle öksürdü ve bir saniye sonra ellerini önlüğüne silen barmen çadırdan dışarı çıktı. İşbilir bir edayla havaya bakıp "Yağmur yağmasa keşke" deyip Zurov'a hiç bakmadan içeri girdi.

"Bu bir mucize, Tanrı'nın lütfu!" diye bağıran Zurov bıyıklarını burarak gülmekte olan Varya'ya eğildi.

Zurov'un da Petya'nın hep yaptığı gibi yanağından öpeceğini düşünmüştü ama Zurov doğrudan dudak-

larını hedeflemiş ve öpücük uzun, olağandışı ve baş döndürücü olmuştu.

Sonunda kendini boğulacak gibi hisseden Varya süvariyi geriye itip kalbini tuttu.

"Ay, size hemen bir tokat yapıştırmalıyım," dedi tehditkâr zayıf bir sesle. "İyi insanlar, sizin dürüst oynamadığınızı söylemişlerdi."

"Tokat için sizi teke tek dövüşe davet ederdim ve kuşkusuz yenilirdim," diye homurdandı Zurov gözlerini muzipçe devirerek.

Gerçekten de ona kızmak kesinlikle mümkün değildi...

Hemşirelerin yanında hizmetçilik, aşçılık hatta çok yaralı geldiğinde hasta bakıcılık yapan hep aceleci ve kalın kafalı Luşka'nın yuvarlak bedeni Varya'nın çadırına daldı.

"Hanımefendi, sizi bir asker bekliyor," dedi heyecanla. "Esmer, bıyıklı ve elinde de buket var. Ne diyeyim?"

İti an çomağı eline al, diye düşünen Varya gülümsedi. Zurov'un kuşatma hamleleri onu eğlendiriyordu.

"Beklesin. Şimdi geliyorum," dedi üzerindeki battaniyeyi atarak.

Ancak yeni yaralılar için düzenlenen revir çadırlarının yanında gezen süvari değil, bir diğer hayranı, buram buram parfüm kokan Albay Lucan'dı.

Varya keyifsizce iç çekti ama geri dönmek için artık çok geçti.

"Ravissante comme l'Aurore!"[1] diyen albay eline eğildiyse de Varya'nın çağdaş kadınlar hakkında söylediklerini anımsayınca hemen doğruldu.

Başını sallayarak buketi reddeden Varya, müttefik

[1] (Fransızca) Şafak Tanrıçası kadar büyüleyicisiniz.

subayın altın sırmalarla pırıl pırıl parlayan üniformasına bakıp kuru bir sesle sordu:

"Sabahın köründe merasim mi var?"

"Bükreş'e, majestelerinin savaş konseyine gidiyorum," dedi ciddi bir ifadeyle. "Sizinle vedalaşmaya ve kahvaltıya davet etmeye geldim."

Ellerini çırptığı anda köşeden süslü bir araba göründü. Sürücü yerinde solmuş üniforması ve beyaz eldiveniyle albayın emir eri oturuyordu.

"Buyurun!" Lucan eğilerek yol gösterdi, yine merakına yenilen Varya da yaylı koltuğa oturdu.

"Peki nereye gidiyoruz?" diye sordu. "Subay kantinine mi?"

Romen, kızı Kaf Dağının ardındaki ülkesine kaçırıyormuş gibi gizemli gizemli gülümsedi.

Albay işin aslında son zamanlarda çok garip davranıyordu. Geceleri eskisi gibi kumara oturuyordu ve Zurov'la o ilk, berbat karşılaşmasındaki bitkin ve üzüntülü havası kaybolmuştu, yine oldukça büyük paralar kaybetmesine karşın artık neşesi hiç eksilmiyordu.

"Dün gece ne yaptınız?" diye sordu Varya, albayın gözlerinin altında oluşan kahverengi halkalara bakarak.

"Talih sonunda bana geri döndü," dedi sevinçle. "Sizin Zurov'unuzun şansı kırıldı. Büyük sayılar yasasını bilir misiniz? Eğer her gün büyük paralar sürerseniz er ya da geç sonunda kazanırsınız."

Varya'nın anımsadığı kadarıyla Petya bu teoriyi bambaşka bir şekilde açıklamıştı ama albaya itiraz etmek istemedi.

"Graf'ın şansına karşın benim matematik zekâm ve büyük bir servetim var. İşte, bakın." Küçük parmağını uzattı. "Aile yadigarını geri aldım. On bir karatlık Hint elması. Atalarım Haçlı Seferleri sırasında getirmişler."

Михай
Лукач
MOEBIUS
НА ТЕАТРѢ ВОЕННЫХЪ ДѢЙСТВІЙ

"Romenler Haçlı Seferleri'ne katılmışlar mıydı? diye soran Varya, Albayın Romalı senatör Lucan Mauricius Tullus'a kadar uzanan soy ağacı hakkında uzun bir ders dinlemek zorunda kaldı.

Bu arada araba kampın sınırlarından çıkmış gölgelik bir koruda durmuştu. Yaşlı bir meşenin altında kolalanmış beyaz bir örtünün serili olduğu masa görünüyordu. Masanın üstünde o kadar çok güzel yiyecek vardı ki Varya o anda acıktığını hissetti; Fransız peynirleri, meyveler, füme somon, pembe jambon, kırmızımsı yengeçler ve gümüş bir kovada soğutulmakta olan bir şişe Lafite şampanyası.

Ne olursa olsun Lucan'ın bu meziyetlerine laf söylemek mümkün değildi.

İlk kadehi kaldırdıklarında top sesleri de uzaklardan yankılandı, Varya irkiliverdi. Böyle bir şeyi nasıl

yapabilirdi! Saldırı başlamıştı. Şimdi orada insanlar ölürken, yaralılara inlerken kendisi ise burada...

"Tanrım, umarım her şey planlandığı gibi gider."

Albay kadehini bir dikişte bitirip yeniden doldurdu. Ağzındakileri çiğnerken düşüncesini açıklamaya başladı:

"Plan, kuşkusuz çok iyi. Majestelerinin özel temsilcisi olarak bu konuda bilgilendirildim, hatta bazı aşamalarına katıldım. Özellikle de tepelere gizlenerek çevirme harekatı olağanüstü derecede akıllıca. Şahovski ve Velyaminov'un birlikleri Plevne'ye Doğudan girecekler. Sobolev'in küçük birliği de güneyde Osman Paşa'nın dikkatini dağıtacak. Kâğıt üstünde mükemmel görünüyor." Lucan kadehini yine bitirdi. "Ancak, savaş, Matmazel Varvara, kâğıt üstünde kazanılmaz. Sizinkilerin de zaten kazanacakları yok."

"İyi de neden?" dedi Varya inlercesine.

Gülümseyen albay parmağıyla şakağına vurdu.

"Ben strateji uzmanıyım, matmazel, ilerisini sizin genelkurmaycılarınızdan daha iyi görüyorum. İşte, raporumun kopyası burada (başıyla çantasını gösterdi). Dün Knyaz Karl'a yolladım. Rusların tam bir fiyaskoyla karşılaşacağını söylüyorum ve majestelerinin benim uzakgörüşlülüğümü gerektiği gibi ödüllendireceğine eminim. Sizin komutanlar kendilerini beğenmiş ve fazlasıyla kibirli kişiler ve kendi askerlerini gözlerinde büyütürlerken Türkleri pek önemsemiyorlar. Aynı şekilde biz, Romen müttefiklerini de. Neyse, bugünkü dersten sonra göreceksiniz çarın kendisi bizden yardım isteyecek."

Albay ağzına büyük bir parça rokfor attı. Varya'nın ise ruh hali yerle bir olmuştu.

Lucan'ın kara öngörülerinin hepsi gerçekleşti.

Akşamleyin Varya ve Fandorin Plevne yolunun başında duruyorlardı, yanlarından yaralıları taşıyan bitmek tükenmek bilmez araba katarları geçiyordu. Kayıpların sayısı daha bilinmiyordu ama hastanede en az yedi bin kişinin öldüğü söyleniyordu. Sobolev'in mükemmel savaştığı ve eğer onun Kazak birlikleri, Türklerin karşı saldırılarını üzerlerine çekmemiş olsa bozgunun çok daha acı olacağı anlatılıyordu. Türk topçusunun şeytani bir sezgiyle hep on ikiden vurması da şaşırtıcıydı. Askeri birlikler henüz daha yürüyüş halindeyken, hücum düzeni alamadan Türkler ateşe başlamışlardı.

Varya öğrendiklerini Erast Petroviç'e aktarıyordu ama o, bu haberleri bildiğinden mi yoksa olanların şokundan mı bilinmez, susup duruyordu.

Araba katarı durakladı. Arabalardan birinin tekeri çıkmıştı. Varya kolları, bacakları kopan yaralılara fazla bakmamaya çalışarak tekeri çıkan arabaya göz attı-

ğında birden haykırdı; yaz akşamının azalmakta olan aydınlığında daha da solgun görünen yaralı subayın yüzü tanıdık gelmişti. Arabaya yaklaştı, evet bu, kulübün müdavimlerinden Albay Sablin'di. Bilinçsizce yatıyordu, üzerine kanlı bir palto örtülmüştü. Vücudu tuhaf bir şekilde kısacık görünüyordu.

"Tanıdık biri mi?" diye sordu albaya eşlik eden sağlıkçı. "Bir şarapnel iki bacağını da götürmüş. Şans işte."

Varya yeniden Fandorin'in yanına döndü ve hıçkırıklarla ağlamaya başladı.

Epey bir süre ağladı, sonra gözyaşları kurudu, hava soğudu ama yaralıların ardı arkası kesilmedi.

"Kulüpte Lucan'ı aptal yerine koyuyorlar ama işte Kridener'den daha akıllı olduğu belli oldu," dedi Varya sessizliğe daha fazla dayanamayacağını hissederek.

Fandorin soru dolu bakışlarla ona bakınca anlatmaya başladı:

"Sabahleyin saldırının boşa olacağını söylemişti. Plan iyi ama komutanlar kötüymüş. Askerler de pek iyi..."

"Aynen böyle mi dedi?" diye sözünü kesti Erast Petroviç. "Demek öyle. O zaman değişir..."

Sözünü bitirmeden kaşlarını çattı.

"Ne değişir?"

Sessizlik.

"Ne değişir? Ne?"

Varya kızmaya başlamıştı.

"Aptalca bir konuşma tarzı. Başlıyorsan bitir! Nedir yani bu?"

İçinden Fandorin'i omuzlarından tutup sarsmak geliyordu. Kendini beğenmiş, ukala yeniyetme! Kendini Son Mohikan Chingachgook sanıyor.

"Varvara Andreyevna bu bir ihanet," dedi birden Erast Petroviç.

"İhanet mi? Ne ihaneti?"

"Ortaya çıkaracağız. Şöyle." Fandorin alnındaki terleri sildi. "Hiç de öyle akıllı biri olmayan Albay Lucan Rus Ordusunun bozguna uğrayacağını öne sürüyor. Bu bir. Birliklerin konumlarını biliyordu ve Knyaz Karl'ın temsilcisi olarak harekat planının kopyasını da almıştı. Bu iki. Operasyonun başarısı tepelerden yapılacak gizli manevralara bağlıydı. Bu üç. Yürüyüş kollarımız Türk topçusu tarafından tam isabetle vuruldu, hem de görmeden. Bu da dört. Bunlardan ne sonuç çıkar?

"Türkler nereye ateş edeceklerini önceden biliyorlardı," diye fısıldadı Varya.

"Lucan da harekatın başarısız olacağını önceden biliyordu. Bu arada beşincisi de, son günlerde bu adamın eline büyük miktarda para geçti."

"Zaten çok zengin. Aile serveti, çiftlikler. Bir şeyler anlattı ama ben dinlemedim."

"Varvara Andreyevna, daha kısa zaman önce albay benden üç yüz ruble borç almaya kalktı, sonra son günlerde, Zurov'un dediği doğruysa en az on beş bin kaybetmiş. Kuşkusuz İppolit uydurabilir ama..."

"Hem de nasıl," diye onayladı Varya. "Ama Lucan gerçekten de çok kaybetti. Bükreş'e gitmeden önce kendi söyledi."

"Gitti mi?"

Erast Petroviç başını çevirip düşünmeye başladı. Ara sıra başını sallıyordu. Varya yüzünü görmek için yan tarafa geçti ama yüz ifadesinden öyle önemli bir şey çıkaramadı. Fandorin gözlerini kısmış Mars'a bakıyordu.

"İşte böyle, se-sevgili Varvara Andreyevna," diye başladı. Birden Varya'nın yüreği pır pır etmeye başladı, birincisi şu "sevgili" yüzünden, ikincisi de yeniden kekelemeye başlamasından. "Her ne kadar söz ver-

miş olsam da yine de sizden yardım istemem gerekecek..."

"Ne isterseniz hazırım!" diye aceleyle haykırdı ama hemen sonra ekledi: "Petya'nın kurtuluşu için."

"Harika." Fandorin sınayan bakışlarla Varya'nın gözlerinin içine baktı. "Gö-görev çok zor ve tatsız. Sizin de Bükreş'e gitmenizi, Lucan'ı bulmanızı ve ondan bir şeyler ö-öğrenmeye çalışmanızı istiyorum. Örneğin, gerçekten zengin mi öğrenin bakalım. Onun kendini beğenmişliğine, övüngenliğine ve a-aptallığına oynayın. Size zaten bir çok kez gereksiz şeyler söylemişti. Ka-karşınızda hemen yelkenleri indirecektir." Fandorin yutkundu. "Ne de olsa genç ve çekici birisiniz..."

Fandorin öksürdü ve Varya'nın şaşkınlıkla ıslık çalması onu alt üst etmişti. Varya sonunda bu soğuk adamdan bir iltifat duymuştu. Gerçi pek önemli sayılmazdı, altı üstü "genç ve çekici biri" demişti ama yine de, yine de...

Ancak Fandorin anında her şeyi yerle bir etti.

"Kuşkusuz oraya yalnız gitmeniz çok tuhaf olur. D'Hevrais'nin de Bükreş'e gideceğini biliyorum. Sizi yanına almayı reddetmeyecektir."

Hayır, bu bir insan değil, buz parçası, diye düşündü Varya. Eritmeye çalış bakalım, buzdağı! Fransızın bana asıldığını görmüyor mu? Tabii ki görüyor ama Luşka'nın dediği gibi umurunda bile değil.

Erast Petroviç kadının sıkıntılı yüz ifadesini kendine göre yorumladı.

"Para konusunu hiç düşünmeyin. Yol ve diğer giderleriniz için bir ha-harcırah hakkınız var. Ben vereceğim. Kendinize bir şeyler alın, eğlenin."

"Evet, Charles'la sıkılmam," dedi Varya intikam dolu bir sesle.

VARYA'NIN NAMUSLU KADIN UNVANINI YİTİRDİĞİ

| YEDİNCİ BÖLÜM |

"Moskovskie Gubernskie Vedomosti"
22 Temmuz (3 Ağustos) 1877
Pazar yazısı

Uşağınız bendeniz, son aylarda bizim cephe gerisi müdavimleri tarafından oldukça iyi bilinen bu şehrin, bir zamanlar 'Kazıklı Voyvoda' ya da daha bilinen ismiyle 'Drakula' Knyaz Vlad tarafından kurulduğunu öğrenince bir çok şey aydınlığa kavuştu. Bükreş'te neden bir rubleye yalnızca üç frank verildiği, kötü bir meyhanedeki öğlen yemeğinin 'Slavyanski Bazar'daki şölenden daha pahalı olduğunu, otel odası için sanki Buckingam Sarayı'nı kiralamış gibi para istendiğini artık anlıyorum. Bu lanet vampirler büyük bir iştahla biz Rusların kanını emip duruyor, yalanıyor üstüne bir de tükürüyorlar. En kötüsü de, Alman prensinin üçüncü kez Romanya Kralı seçilmesinden sonra, bağımsızlığını tamamen Rusya'ya borçlu bu ülkenin wurts ve sülze[1] kokmaya başlaması. Buralılar Herr Bismarck'a hayranlık duyarken biz Rusların burada keçiden farkımız yok; hem sütünü sağıyorlar hem de burun kıvırıyorlar. Romenlerin bağımsızlığı için mi dökülüyor Plevne topraklarında kutsal Rus kanı, diye düşünmek gerekiyor...

---

1 Almanya'ya özgü sosis ve dondurulup jölelenmiş et.

Varya yanılmıştı, hem de çok. Bükreş yolculuğu çok sıkıcı başlamıştı.

Fransızın dışında Romen Krallığı başkentine dinlenmeye giden birkaç gazeteci daha vardı. Herkes, önümüzdeki birkaç günde hatta haftada savaş sahnesinde ilginç bir şeyler olmayacağının farkındaydı, Ruslar Plevne bozgununun yaralarını hemen saracak durumda değildiler dolayısıyla cephe gerisindeki yaşam muhabirleri cezbetmişti.

Uzun süre hazırlık yaptılar, sonunda ancak üçüncü gün yola çıkabildiler. Bir kadın olarak Varya'yı McLaughlin'in arabasına aldılar, diğerleri atla gidiyorlardı; böyle olunca da Varya, at binmeyi özleyen Fransızı ancak şu ünlü atı Yatağan'ın üzerindeyken uzaktan görebiliyor ve İrlandalıyla konuşmak zorunda kalıyordu. McLaughlin yol boyunca Varya'ya, Balkanlar, Londra, Orta Asya'daki hava durumlarını bütün ayrıntılarıyla anlatıyor, arabasının yaylarının özelliklerini açıklıyor ve bazı özel satranç problemlerinin çözümlerini aktarıyordu. Varya bütün bunlardan sıkılıyor ve keyfi kaçıyordu. Konaklama yerlerinde diğer yolcuların neşeli hallerine ve açık havada hareket etmekten yüzü pembeleşen d'Hevrais'ye kıskançlıkla bakıyordu.

Yolculuğun ikinci gününde, Aleksandria'yı geçmişlerdi, Zurov'un konvoya yetişmesiyle Varya'nın neşesi biraz yerine geldi. Çarpışmada cesaretiyle kendini göstermiş, Sobolev bunun için onu kendisine yaver olarak almış, hatta general ona "Anna" nişanı verilmesi için öneri götüreceğini söylemiş ama süvari onun yerine, kendi deyimiyle kemiklerini yumuşatmak için bir haftalık izin koparmayı başarmıştı.

Yüzbaşı önce at üstündeki hünerlerini göstermişti; at üstünde hızla giderken eğilip mavi çan çiçekleri toplamış, altın paralarla jonglorlük yapmış, eyerin üs-

tünde ayağa kalkarak at sürmüştü. Sonra McLaughlin'la yer değiştirmeyi denemiş, ama özenli ve kesin bir ret yanıtı alınca arabacıyı kendi al kısrağına bindirip, onun yerini almıştı. Hemen her dakika geriye dönerek uydurduğu kahramanlık hikâyeleriyle Varya'yı eğlendiriyor ve yeni yaverin yıldızının bir türlü barışmadığı Jerom Perepelkin'in kıskançlık hikâyelerini anlatıyordu. Böylece yolun sonuna vardılar.

Lucan'ı bulmak, Erast Petroviç'in dediği gibi çok kolay oldu. Verilen talimata uygun olarak Varya en pahalı otel olan "Royal"e yerleşti, resepsiyonda albayı sordu, son excellence'sın[1] buralarda çok iyi tanındığı ortaya çıktı, dün ve evvelsi gün restoranda olduğunu öğrendi. Büyük olasılıkla bugün de gelecekti.

Akşama kadar çok zaman vardı. Varya, çadırda geçirdiği günlerden sonra kendisine Neva Bulvarı gibi gelen şehrin en gözde caddesi olan Calea-Mogoşoaia'da gezmeye çıktı; şık arabalar, çizgili tenteleriyle vitrinler, muhteşem güzellikleriyle güneyli kadınlar, mavi, beyaz hatta pembe giysili esmer erkekler ve üniformalar, üniformalar, üniformalar... Rusça ve Fransızca konuşmalar Romenceyi bastırmıştı. Varya gerçek bir kafede iki fincan kakao içti, dört dilim pasta yedi, keyfi tam yerine gelmişken bir şapka dükkanının vitrininde kendine bakıp inledi. Demek erkeklerin ona bakmamalarının nedeni buydu!

Eski püskü mavi elbise ve ezilmiş hasır şapkasıyla pasaklı ve Rus kadınının adını lekeleyen biri. Diğer yandan kaldırımda son moda Paris giysileriyle mankenden farksız kadınlar salınıp duruyorlardı.

Varya restorana oldukça geç kaldı. McLaughlin'la saat yedide sözleşmelerine karşın ancak dokuzda gidebildi. Gerçek bir centilmen olan *Daily News* muhabiri res-

[1] (Fransızca) Ekselansları.

torana birlikte gitme teklifini (restorana yalnız gidecek değildi ya, bir de üstelik hafifmeşrep sanacaklardı) hemen kabul etmişti ve üstelik gecikmesiyle ilgili en ufak bir serzenişte bulunmamış yalnızca mutsuz bir tavır takınmıştı. Ne de olsa intikam soğuk yenen bir yemekti. Yol boyunca hava durumu raporlarıyla canını az sıkmamıştı, şimdi cezasını çekiyordu.

Lucan henüz yoktu ve Varya da adamla bir şeyler konuşmuş olmak için eski Pers savunmasının nasıl oynandığını bir kez daha açıklamasını rica etti. Varya'daki değişikliğin (bunun için altı saat ve neredeyse bütün harcırah, altı yüz seksen beş frank harcanmıştı) kesinlikle farkında olmayan İrlandalı kuru bir şekilde böyle bir oyunu hiç duymadığını söyledi. Böyle olunca, bu enlemde temmuz sonunun hep böyle sıcak olup olmadığını konuşmaktan başka çare kalmıyordu geriye. Meğer her zaman böyleymiş ama Bangalore'daki nemli sıcağın yanında buradakinin önemi yokmuş.

Saat on buçuğa doğru altın yaldızlı kapı sonuna açılıp içeriye Roma senatörünün bilmem kaçıncı kuşaktan sarhoş torunu girince Varya sanki akrabasını görmüş gibi yerinden fırlayıp içtenlikle el salladı.

Aslında albayın koluna girmiş balık etli kumral kadının yanında bu davranış hiç hoş olmamıştı, kadın Varya'ya belirgin düşmanca bakışlarla süzdü. Varya'nın neşesi kaçtı, Lucan'ın evli olduğu kimin aklına gelirdi ki!

Ancak albay sorunu askeri bir kararlılıkla çözüverdi; kendine eşlik eden kadının dolgun kalçasına avucunun içiyle hafifçe vurdu, kumral kızgınca bir şeyler söyleyerek albayın yanından uzaklaştı. Demek karısı değildi, diye düşünen Varya'nın canı iyice sıkıldı.

"Kır çiçeğimiz taç yapraklarını açıp muhteşem bir güle dönmüş!" diye bağıran Lucan salonu neredeyse

baştan sona koşarak Varya'ya atıldı. "Bu ne güzel elbise! Bu ne muhteşem şapka! Tanrım, sanki Champs Elysées'deyim."

Şımarık ve züppenin teki ama yine de söyledikleri hoşuna gitmişti. Hatta Varya görevi uğruna ilkesinden vazgeçmiş ve elini bile öptürmüştü. Albay İrlandalıyı ölçülü bir umursamazlıkla selamlamış (ne de olsa rakip değildi) ve davet beklemeden masaya oturmuştu. Varya, albayın gelişinden McLaughlin'in de memnun olduğunu düşündü. Hava durumundan bahsetmekten bıkmış olabilir miydi? Yo, hayır, sanmam.

Garsonlar tutumlu muhabirin ısmarladığı kahve ve keki geri götürüp şarap, şekerleme, meyve ve peynir getirdiler.

"Bükreş'i hiç unutmayacaksınız!" diye söz verdi Lucan. "Buradaki her şey bana ait!"

"Nasıl yani?" diye sordu İrlandalı. "Şehirde çok fazla gayri menkulünüz mü var?"

Romen yanıt vermeyi gereksiz buldu.

"Kutlayın beni, matmazel. Raporum çok iyi karşılandı, yakın zamanda terfi bekliyorum!"

"Ne raporu?" diye ilgilendi McLaughlin. "Ne terfisi?"

"Bütün Romanya yükselecek," dedi albay ciddi bir tavırla. "Artık Rus İmparatorunun kendi gücünü abarttığı ortaya çıkmış bulunuyor. Güvenilir kaynaklardan edindiğim bilgilere göre..." Sesini alçaltıp sakalı Varya'nın yanağını gıdıklayacak kadar eğildi. "General Kridener çok yakın zamanda Batı Birlikleri Komutanlığından alınacak ve Plevne'yi kuşatan orduları bizim Karl yönetecek."

Cebinden bloknotunu çıkaran McLaughlin yazmaya başladı.

"Bir Bükreş gece turuna ne dersiniz, Matmazel Varvara?" diye fısıldadı Lucan, Varya'nın kulağına

sessizlikten yararlanarak. "Size, sıkıcı kuzey başkentinizde göremeyeceğiniz şeyler göstereceğim. Yemin ederim, yaşamınız boyunca unutmayacaksınız."

"Bu, Rus İmparatorunun kararı mı yoksa Knyaz Karl'ın arzusu mu?" diye sordu meraklı gazeteci.

"Majestelerinin arzusu yeterlidir," diye kestirip attı albay. "Romanya ve muhteşem elli bin kişilik ordusu olmaksızın Rusya, yalnızdır. Ah, bay gazeteci, ülkemi muazzam bir gelecek bekliyor. Çok yakında, hem de çok yakında Knyaz Karl, kral olacak. Bendeniz, hizmetkârınız ise..." Varya'ya dönerek sözüne devam etti. "Çok önemli biri olacak, belki de senatör. Gösterdiğim başarı göz önünde bulunduruldu. Ee, ne diyorsunuz romantik bir geziye? Israr ediyorum."

"Düşünüyorum," diye kaçamak bir yanıt veren Varya konuyu gerekli yöne nasıl çevireceğini düşünüyordu.

O anda içeriye Zurov ve d'Hevrais girdi, gelişleri görevi için hiç de iyi olmasa da Varya memnun olmuştu, onların yanındayken Lucan'ın hızı kesilebilirdi.

Varya'nın bakışlarının yöneldiği yere bakan albay sıkıntıyla homurdandı:

"Royal yol geçen hanına döndü. Özel odaya geçmeliydik."

"İyi akşamlar, beyler," diye selamladı neşeyle Varya. "Bükreş küçük yer, değil mi? Albay da şimdi bize ileri görüşlülüğünü anlatıyordu. Plevne saldırısının bozgunla sonuçlanacağını önceden söylemişti."

"Gerçekten mi?" diye sordu d'Hevrais, Lucan'a dikkatle bakarak.

"Muhteşem görünüyorsunuz, Varvara Andreyevna," dedi Zurov. "Ne içiyorsunuz, Martel mi? Garson, kadeh getir!"

Romen kadehini içip iki konuğu da kötü kötü süzdü.

"Kime söyledi? Ne zaman?" diye atıldı McLaughlin.

"Majestelerine yazdığı raporda," diye açıkladı Varya. "Bu ileri görüşlülüğü için de şimdi terfi bekliyor."

"Buyurun beyler, yiyin, için," diye herkese çağrı yapan Lucan aniden ayağa kalktı. "Hesaplar benden. Biz Suvorova Hanımla dolaşmaya çıkıyoruz. Söz verdi."

D'Hevrais şaşkınlıkla kaşlarını kaldırdı, Zurov ise inanmayan bir tavırla bağırdı:

"Neler duyuyorum Varvara Andreyevna? Lucan'la mı gidiyorsunuz?"

Varya panik olmak üzereydi. Lucan'la gitmek demek adını karalamak olacaktı ve üstelik neyle biteceği de belli değildi. Reddetmek ise görevini yapamamak demekti.

"Hemen döneceğim, beyler," dedi sesini alçaltarak ve hızlı hızlı çıkışa yöneldi. Düşüncelerini toplaması gerekliydi.

Girişteki büyük bronz aynanın önünde durup elini ateş gibi yanan alnına koydu. Ne yapmalıydı? Odaya çıkıp kapıyı kilitlese, çalsalar da açmasa! Bağışla Petya, kusura bakmayın bay Fandorin, Varya Suvorova'dan casus olmaz.

Kapı sonuna kadar açıldı ve Varya, aynadan yüzü kıpkırmızı kesilen albayın arkasında durduğunu gördü.

"Bağışlayın ama matmazel, Mihai Lucan'a kimse böyle davranamaz. Beni öyle ya da böyle teşvik ettikten sonra milletin önünde küçük düşürmeye mi karar verdiniz?! Yanlış adamla oynuyorsunuz! Burası basın kulübü değil, burası benim evim!"

Geleceğin senatöründe nezaketin zerresi kalmamıştı. Sarımsı kahve gözlerinde şimşekler çakıyordu.

"Gidelim matmazel, araba bekliyor."

Beklenmeyecek derecede güçlü, kıllı, iri elini Varya'nın omuzuna koydu, sanki demir pençe omuzunu yakalamış gibiydi.

"Çıldırdınız mı albay! Ben sizin odalığınız değilim!" diye bağıran Varya etrafına bakındı.

Fuaye epey kalabalıktı. Çoğunluğu yazlık ceketleriyle Romen subayıydı. Merakla bu sahneyi izliyorlar ama hanımefendi için (hanımefendi miydi acaba?) kıllarını kıpırdatmayı düşünmüyorlardı bile.

Lucan Romence bir şeyler söyledi, seyredenler anlamlı anlamlı güldü.

İçlerinden birinin "Marusya, çok mu içtin?" diye Rusça sorması üzerine kahkahalar daha da arttı.

Albay karşı konulmaz biçimde Varya'nın belini kavradı ve çıkışa yöneldi. Öyle ustaca yapışmıştı ki karşı koymak mümkün değildi.

"Alçağın tekisiniz!" diye bağırdı Varya ve tokat atmak için elini kaldırdı ama Lucan bileğinden yakaladı. Albayın iyice yaklaşan yüzü içki ve parfüm kokuyordu. Şimdi kusacağım, diye düşündü Varya endişeyle.

Ancak bir an sonra albayın eli kendiliğinden çözüldü. Önce bir tokat sesi duyuldu, ardından yumrukla gelen bir çatırtı ve Varya'nın işkencecisi duvara uçtu. Yanağının biri tokattan kırmızı diğeri yumruğun şiddetinden bembeyazdı. Tam iki adım ötede d'Hevrais ve Zurov sırt sırta duruyorlardı. Gazeteci sağ elinin parmaklarını, süvari de sol yumruğunu ovuşturuyordu.

"Müttefiklerin arasına kara kedi girdi," diye özetledi İppolit. "Bu daha başlangıç. Lucan, bununla kurtulamazsın. Bu davranışın için postu deldireceksin."

D'Hevrais hiçbir şey söylemeden, beyaz eldivenini çıkarıp albayın yüzüne fırlattı.

Başını sallayan Lucan doğruldu, şakaklarını ovuşturdu. Önce birine sonra diğerine baktı. Varya, üçünün de kendinin varlığını unutmuş olduklarını şaşırarak fark etti.

"Beni düelloya mı davet ediyorsunuz?" dedi zor-

lukla Fransızca sözcükleri bir araya getirerek. "İkiniz birden mi? Yoksa içinizden biri mi?"

"Kimi istiyorsanız onu seçin," dedi kuru bir sesle d'Hevrais. "Birinciyi devirirsen, ikinci seni bekliyor olacak."

"Yoo, hayır," diye itiraz etti Graf. "Öyle olmaz. Post konusunu ilk önce ben açtım, o yüzden bana karşı ateş edeceksiniz."

"Ateş etmek mi?" diye haince gülümsedi Lucan. "Yo, hayır bay üçkâğıtçı, silah seçimi bana ait. Sizin ve mösyö yazar bozuntusunun iyi nişancı olduğunuzu biliyorum. Ama burası Romanya ve bizim geleneklere göre olacak."

Seyircilere Romence bir şeyler dedi, birkaç subay hemen kılıçlarını çıkarıp kabzaları öne gelecek şekilde ileri uzattı.

"Mösyö gazeteciyi seçiyorum," diyen albay parmaklarını çıtlatarak elini kılıcının kabzasına koydu. Kendine gelmiş ve neşelenmişti. "Bu kılıçlardan birini seçin, sanırım avluya çıkacağız. Önce sizi deleceğim, sonra da bay serserinin kulaklarını keseceğim."

Kalabalıktan onaylayan sesler yükseldi, birileri de "Bravo" diye bağırdı.

D'Hevrais omuz silkip kendine en yakın kılıca uzandı.

O anda McLaughlin uçarcasına araya girdi.

"Durun! Charles, aklınızı mı kaçırdınız! Bu vahşilik! Sizi öldürür! Kılıçla dövüşmek bir Balkan geleneği, siz beceremezsiniz!"

"Ben de eskrim yaptım, ikisi de aynı," diye kayıtsızca yanıt veren Fransız, eliyle kılıcı tarttı.

"Beyler, durun!" diyen Varya'nın sesi sonunda duyuldu. "Hepsi benim yüzümden. Albay biraz içkiyi kaçırdı ama beni incitmek istemediğini biliyorum. Bırakın şunu, bu tamamen aptallık! Beni hangi duru-

ma düşürdüğünüzün farkında mısınız?" Sesi acıklı bir şekilde titriyordu ama yalvarmaları duyulmadı bile.

Bütün bu hikâye onun onurunu korumak yüzünden çıkmasına karşın, buna neden olan kadına bir kez bile dönüp bakmayan erkekler aralarında konuşarak iç avluya giden koridorda ilerlediler. Varya'nın yanında yalnızca McLaughlin kaldı.

"Aptalca," dedi kızarak. "Eskrimmiş? Romenlerin nasıl kılıç salladıklarını kendim gördüm. Burada ne pozisyon al, ne de gardını al diyen olacak. Kanlı sucuk gibi doğruyorlar. Nasıl da büyük bir kalem ölüp gidecek, hem de nasıl aptalcasına! Fransız kendini beğenmişliği! Sersem Lucan da kurtulamaz, doğruca hapise, ancak zaferle af olursa çıkar. Bizim Britanya'da...

"Tanrım, ne yapmalı, ne yapmalı?" diye mırıldanıyordu yanındakini dinlemeden. "Tek suçlu benim."

Avludan memnun erkek sesleri yükseldi.

"Ne oldu? Bitti mi?" diyen Varya elini yüreğine bastırdı. "Bu kadar çabuk mu? James, gidin, bakın. Yalvarıyorum!"

McLaughlin susuyordu. İyimser yüzünde bir huzursuzluk vardı. Avluya çıkmayı kesinlikle istemiyordu.

"Niye duruyorsunuz?" dedi Varya. "Belki ona tıbbi yardım gereklidir. Ah, hiç beklemezdim sizden!"

Varya koridora atıldı ama mahmuzlarını şakırdatarak gelen Zurov'la karşılaştı.

"Ne büyük acı, Varvara Andreyevna!" diye uzaktan bağırdı. "Ne büyük bir kayıp!"

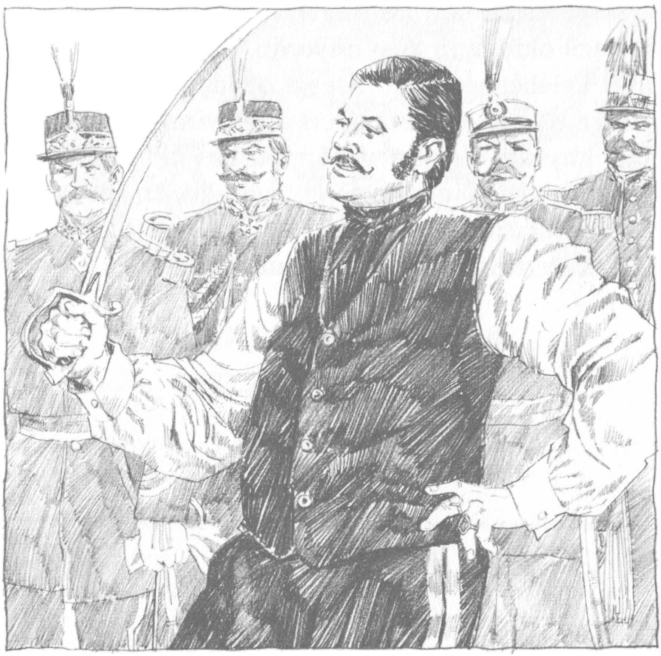
Varya kendinden geçercesine duvara yaslandı, çenesi titremeye başladı.

"Biz Ruslar, nasıl oldu da kılıçla düello geleneğinden vazgeçtik!" diye devam etti İppolit. "Müthişti, olağanüstüydü, harikaydı! Öyle bizim pat-pata benzemiyor. Tam bir bale, şiir, Bahçesaray Çeşmesi!"

"Saçmalamayı bırakın, Zurov!" diye bağırdı Varya. "Ne olduğunu anlatsanıza?"

"Görmeniz lazımdı," diyen yüzbaşı Varya ve McLaughlin'e heyecanla baktı. "Her şey on saniyede bitti. Şöyle. Küçük, loş bir avlu. Taş döşemeler, fenerlerin ışığı. Biz seyirciler yukarıda, aşağıda yalnızca ikisi, Lucan ve d'Hevrais. Müttefik kılıcını sallıyor, havada sekiz çiziyor, havaya attığı meşe yaprağını ikiye bölüyor. Herkes heyecan içinde, çılgınca alkışlıyor. Fransız öylece duruyor ve bizim tavuskuşunun böbürlenmesinin bitmesini bekliyor. Sonra Lucan bir hamle yapıp havada bir sol anahtarı çiziyor. D'Hevrais ise yerinden oynamadan vücudunu geriye eğerek darbeden kurtuluyor ve yıldırım gibi, ben bile fark etmedim, kılıcının ucunu Romen boğazına saplıyor. Romen hırıltılar ve

kanlar içinde yere seriliyor, ayaklarını titretiyor ve ebedi emekliliğine kavuşuyor. Düellonun sonu."

"Kontrol ettiniz mi? Ölmüş mü?" diye sordu hızlı hızlı İrlandalı.

"Daha fazla ölemez!" dedi süvari. Ladoga Gölü kadar kan aktı. Varvara Andreyevna kötü görünüyorsunuz! Yüzünüz sapsarı! Bana dayanın." Zurov böyle bir durumda pek kötü sayılmayacak bir doğallıkla Varya'nın beline sarıldı.

"D'Hevrais nasıl?"

Zurov istemeden yapıyormuş gibi elini biraz daha yukarıya çıkardıktan sonra kayıtsızca yanıtladı.

"Ona ne olmuş da? Komutanlığa gidip teslim olacak. Aferin demeyecekleri kesin. Askeri öğrenci değil koskoca albay öldürdüğü. En kötüsü, Fransa'ya geri yollarlar. Şu düğmenizi açayım da rahat nefes alın."

Varya hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey duymuyordu. Rezil olduğunu düşünüyordu. Saygın kadın onurumu ilelebet yitirdim. Ateşle oynadığım yeter, casusluğa da son. Akılsız aptalın tekiyim, erkekler ise vahşi hayvan. Kendisi yüzünden biri öldürülmüştü. D'Hevrais'yi de bir daha göremeyecekti. En kötüsü de düşmanın örümcek ağına giden ip kopmuştu.

Erast Petroviç ne diyecekti şimdi?

VARYA'NIN ÖLÜM MELEĞİNİ GÖRDÜĞÜ

| SEKİZİNCİ BÖLÜM |

"Hükümet Bülteni"
(St. Petersburg)
30 Temmuz (11 Ağustos) 1877

Acı veren salgın boğaz yangısına ve kanlı ishale karşın İmparator son günlerini, tifüs salgını nedeniyle dolu olan hastaneleri ziyaret ederek geçirmiştir. Yaralılara gösterdiği büyük yakınlık, hastaların samimiyet dolu hisleriyle karşılanmaktadır. Genç askerler kendilerine verilen hediyelere çocuklar gibi atılıyor ve seviniyorlar. Bu satırların yazarı, bu sahneler karşısında İmparator hazretlerinin mavi gözlerinin yaşardığına birçok kez şahit oldu. Bu sahneleri merhamet duygularına kapılmadan izlemek mümkün değil.

Erast Petroviç şunları dedi:

"E-epeydir yoldasınız, Varvara Andreyevna. Çok ilginç şeyler kaçırdınız. Te-telgrafınızı alır almaz, merhumun çadırında ve özel eşyaları arasında ciddi bir arama yaptırdım. Öyle özel bir şey bulamadık. Evvelsi gün ise Lucan'ın yanında olan evrakları yolladılar. Ne çıktı dersiniz?"

Varya bakışlarını yavaşça kaldırıp Erast Petroviç'in yüzüne ilk kez baktı. Fandorin'in bakışlarında acıma ya da daha kötüsü nefret yoktu, kendini işine verme ve belki tutku vardı. Kampa dönmekten korkarak geliş tarihini uzatmış, adına leke gelecek diye ağlayıp durmuş, aldığı görev hiç aklına gelmeden egoistçe davranmıştı ama şimdi utanıyordu.

"Konuşsanıza!" dedi Fandorin, Varya'nın yanaklarından aşağı kayan damlaları ilgiyle izlerken.

"Sizi böyle bir işe bulaştırdığım için beni ba-bağışlayın," dedi suçlu suçlu Erast Petroviç. "Her şeyi beklerdim ama böyle bir durum..."

Konuşmalarının iş konusuna dönmemesi halinde hıçkırıklara kapılacağından korkan Varya kızgın bir sesle Fandorin'in sözünü kesti:

"Ne buldunuz Lucan'ın evrakları arasında?"

Muhatabı belki bu olasılığı tahmin ettiğinden, belki de gereksiz olduğunu düşünden Bükreş olayının üstüne fazla gitmedi.

"Not defterinde ilginç kayıtlar. İşte bakın."

Cebinden güzel ciltli bir not defteri çıkarıp gerekli sayfayı açtı. Varya sayı ve harf sıralarına göz gezdirdi:

19=Z—1500
20=Z—3400—i
21=J+5000 Z—800
22=Z—2900
23=J+5000 Z—700
24=Z—1100
25=J+5000 Z—1000
26=Z—300
27=J+5000 Z—2200
28=Z—1900
29=J+15000 Z+i

Bir kez daha okudu, sonra bir daha üstünden geçti. Bir zekâ örneği göstermeyi nasıl da istiyordu.

"Bu şifre mi? Hayır, sayılar birbirini izliyor... Liste mi? Alay numaraları mı? Asker sayıları? Kayıplar ve destekler mi?" diye alnını kırıştırdı. "Demek, Lucan öyle ya da böyle casusmuş." İyi de bu Z, J, i harfleri ne anlama geliyor? Formül ya da denklem olabilir mi?"

"Merhumu gözünüzde büyütüyorsunuz, Varvara Andreyevna. Her şey çok daha basit. Denklem olsa çok anlamsız olurdu. Yine de bulamadığım bir şey var."

"Yalnızca bir tane mi?"

"Dikkatli bakın. Birinci sıra, gerçekten de tarih. Lucan tarihten sonra eşit işareti koymuş. Batı takvimiyle 19-29 arasındaki günlerde albay ne yapıyordu?"

"Nereden bileyim? Onu mu izledim?" diye düşündü. "Herhalde genelkurmaydaydı, cepheyi dolaşmıştır."

"Lucan'ın ce-cepheye gittiğini hiç görmedim. Onu genel olarak, ya-yalnızca tek bir yerde gördüm."

"Kulüpte mi?"

"Kesinlikle. Ne yapıyordu orada?"

"Hiçbir şey, kumar oynayıp durdu."

"B-Bravo, Varvara Andreyevna."

Varya listeye yeniden baktı.

"Kumar sonuçlarını yazmış. Z'den sonra eksi, J'den sonra ise hep artı. Demek Z ile kayıplarını J ile de kazançlarını işaretlemiş? Ne yani hepsi bu mu?" Varya hayal kırıklığına uğramışçasına omuz silkti. "İyi de casusluk bunun neresinde?"

"Casusluk falan yoktu. Casusluk, büyük bir sanattır, burada uğraştığımız ise sıradan bir sa-satın alma ve ihanet. 19 Temmuzda ilk Plevne saldırısında Zurov ortaya çıkmış ve Lucan'la kumara oturmuştu."

"Demek, Z harfi Zurov'u gösteriyor," diye haykırdı Varya. "Durun bir dakika..." Sayılara bakarak ko-

nuşmaya başladı. "Kırk dokuz... elde var yedi... Yüz dört..." Sonunda topladı. "Zurov'a tam 15800 kaybetmiş. İppolit de on beş bin civarı demişti. İyi de bu 'i' ne demek?

"Ba-bana göre o yüzük anlamında, Romence yüzük 'inel' demek. Lucan 20 Temmuzda yüzüğünü kaybetmiş, 29 Temmuzda da geri almıştı."

"O halde 'J' kim?" Varya alnını ovuşturdu. Oyuncular arasında adı 'J' ile başlayan kimse yok gibiydi. Lucan'ın bu adamdan kazandığı... hımmm.... Oooo! Otuz beş bin! Albayın bu kadar kazandığını hiç anımsamıyorum, kazansa mutlaka övünürdü."

"Bunda övünülecek bir şey yok. Kazanç değil, hainliğinin bedeli. Gizemli 'J', albaya ilk parayı 21 Temmuzda veriyor, yani albayın elindeki her şeyi Zurov'a kaybettiği gün. Daha sonra albay 23, 25 ve 27 Temmuzda, birer gün arayla görünmez hamisinden beşer bin ruble daha alıyor. Böylece İppolit'le oyun oynamaya devam edebiliyor. Peki ayın yirmi dokuzunda neden çok daha büyük bir meblağ alıyor?

"İkinci Plevne'nin planlarını sattı!" diye haykırdı Varya. "Kader saldırısı, ertesi gün, 30 Temmuzdaydı!"

"Bir kez daha bravo. İşte size Lucan'ın ileri görüşlülüğünün ve bizim askerleri daha toplanma yerinde ve yürüyüş kolunda ateşe tutan Türk topçusunun isabetinin sırrı."

"Peki kim bu 'J'?" Kuşkulandığınız kime yok mu?"

"Olmaz mı?" diye belli belirsiz mırıldandı Fandorin. "Ku-kuşkulanıyorum... Ancak henüz kanıtım yok."

"Demek 'J'nin kim olduğunu bulursak Petya serbest kalabilir, Plevne alınabilir ve savaş bitebilir?"

Erast Petroviç düşündü, düz alnı kırıştı ve çok ciddi bir şekilde yanıt verdi:

"Mantık zinciriniz tam do-doğru olmasa da genel olarak mümkün."

Varya o gece basın kulübüne girmeyi göze alamadı. Büyük olasılıkla herkes Lucan'ın ölümünden (hain olduğunu kimse bilmiyordu) ve herkesin sevgilisi d'Hevrais'nin sürgün edilmesinden onu sorumlu tutacaktı. Fransız, Bükreş'ten geri dönmemişti. Erast Petroviç'in dediğine göre düellocuyu gözetim altına almışlar ve yirmi dört saat içinde Romanya Krallığı topraklarını terk etmesini istemişlerdi.

Kendisi hakkında neler düşünüldüğünü öğrenmek için Zurov ya da hiç değilse McLaughlin'la karşılaşmayı uman zavallı Varya, çeşitli flamalarla süslü çadırın etrafında, araya yüz metre mesafe koyarak dolaşıp durdu. Gidecek yer yoktu, kendi çadırına da dönmek istemiyordu. Gönüllü hemşireler iyiydiler ama konuştukları şeyler hep aynıydı; hangi doktor iyi, hangisi sinirli ya da on altıncı çadırdaki tek kollu teğmen Ştrumpf'un Nastya Pryanişnikova'ya yaptığı evlenme teklifinin ciddi olup olmadığı.

Çadırın kapısı aralandı, Varya mavi jandarma üniformalı bodur adamı görünce başkomutanlığın konuşlandığı Bogot köyünün artık herkesi usandıran görüntüsünü izliyormuş gibi yaparak aceleyle arkasını döndü. Adalet bunun neresinde? Alçak entrikacı ve zalim Kazanzaki kulübe rahatlıkla giriyor ama işin özünde hiçbir günahı olmayan, koşulların kurbanı Varya bekçi köpeği misali tozlu yolları aşındırıp duruyordu! Varya sıkıntıyla başını salladı ve çadırına dönmeye karar verdi ama arkasından nefret ettiği bu Yunanlının yapmacık sesini duydu:

"Bayan Suvorova! Ne güzel bir rastlantı."

Varya döndü ve zoraki gülümsedi, yarbayın bu alışılmadık sevecenliğinin altında zehir dilinin yattığından emindi.

Kazanzaki kalın dudaklarında gülümsemeyle ona bakıyordu, bakışları anlaşılmaz bir şekilde yumuşaktı.

"Kulüpte herkes sizden bahsediyor. Sabırsızlıkla sizi bekliyorlar. Bilirsiniz, güzel bir kadın uğruna kılıçların şakıması hem de ölümle sonuçlanacak şekilde, sık rastlanan bir şey değil.

Sıkıntıyla gerilen Varya sözlerin ardından gelecek hinliği bekledi ama yarbayın gülümsemesi daha da tatlılaştı.

"Graf Zurov, olayın ayrıntılarını müthiş şekilde aktarmıştı ama bugünkü yazı..."

"Ne yazısı?" diye sordu Varya çekinerek.

"Nasıl yani bilmiyor musunuz, bizim eski dost d'Hevrais, *Revue Parisienne*'de düelloyu anlattığı yazıda döktürmüş. Çok romantik. Sizden de 'La belle m-lle S.'[1] diye bahsetmiş.

"Yani beni kimse suçlamıyor mu?" dedi Varya titreyen sesiyle.

Kazanzaki kalın kaşlarını kaldırdı:

"Yalnızca McLaughlin ve Yeremey İonoviç. İlki zaten mızmızın teki, ikincisi ise yalnızca Sobolev'in yanında ağzını açıyor. Bu arada Perepelkin'e son savaş için "Georgi" verdiler. Ne yaptıysa? İşte, doğru zamanda doğru yerde olmanın faydası."

Yarbay kıskançlıkla gülümseyerek dikkatle asıl konuya geçti:

"Herkes kahramanımızın nereye kaybolduğunu düşünüp duruyordu, meğerse önemli devlet işleriyle uğraşıyormuş. Ee, ne var bakalım şu bizim üstün zekâ Fandorin'in aklında? Lucan'ın gizemli notları hakkındaki varsayımları ne? Şaşırmayın, Varvara Andreyevna, olan bitenden haberim var. Ne de olsa özel şubeyi yönetiyorum.

Demek, derdi buymuş, diye düşündü Varya kaş altından yarbaya bakarak. Ben de hemen sana söyleyecektim. Seni uyanık, beleşçi.

---

[1] (Fransızca) Güzel matmazel S.

"Erast Petroviç bir şeyler açıkladı ama ben pek anlamadım," dedi saf saf kirpiklerini kırpıştırarak. "Z' dedi, 'J' dedi. Siz en iyisi kendiniz sorun. Her halükârda Pyotr Afanasyeviç Yablokov'un suçsuz olduğu ortaya çıktı."

"İhanet konusunda suçsuz olabilir ama görevini suistimal ettiği de bir gerçek," dedi jandarma o bilinen soğuk ses tonuyla. "Nişanlınız şimdilik kalsın kaldığı yerde, nasılsa kimse bir şey yapmıyor ona." Kazanzaki yeniden ses tonunu değiştirdi anlaşılan o gün başka bir rol üstlendiğini anımsamıştı. "Her şey yoluna girecek. Ben, Varvara Andreyevna, öyle kibirli biri değilimdir, her zaman hatamdan dönmeye hazırımdır. Örneğin şu eşi bulunmaz Mösyö d'Hevrais olayını ele alalım. Evet, kabul ediyorum, sorguladım, kuşkulandım ama buna haklı nedenlerim vardı. Onun Türk albayıyla yaptığı kuşkulu röportaj yüzünden bizim komutanlar hata yaptı ve bir sürü insan öldü. Bana göre Albay Ali Bey diye biri yoktu, ya gazetecilik tutkusuyla ya da daha masum başka bir nedenle Fransız tarafından uydurulan bir karakter olduğunu düşünüyordum. Şimdi, haksız olduğumu görüyorum." Sesinin tonunu iyice düşürdü. "Plevne'deki ajanlarımızdan aldığımız bilgilere göre gerçekten de Osman Paşa'nın yanında yardımcısı mı desem danışmanı mı, bir Ali Bey varmış. İnsan arasına pek çıkmazmış. Bizim adamımız onu yalnızca uzaktan görebilmiş; kara bir sakal ve koyu gözlükler. Bu arada d'Hevrais de sakalından bahsetmişti."

"Sakal, gözlük?" Varya da sesini alçaltmıştı. "Aynı, şu, neydi, Enver Efendi?"

"Şışşt!" Kazanzaki sinirle çevresine bakınıp sesini iyice kısarak devam etti. "Ben, onun olduğundan eminim. Oldukça yetenekli biri. Bizim muhabiri parmağında oynatmış. Hepsi hepsi üç taburu varmış, asıl

kuvvetler yoldaymış. Çok zekice değil, başarılı. Biz aptallar da bu tuzağa düştük, uzatılan yeme atlayıverdik."

"O zaman birinci saldırıda d'Hevrais suçlu değilse, onun öldürdüğü Lucan'ın hain olduğu ortaya çıkıyor, yani Fransız boş yere buradan gönderildi öyle mi?" diye sordu Varya.

"Öyle görünüyor. Zavallının işi yaver gitmedi," diyen yarbay elini sallayıp Varya'ya biraz daha yaklaştı." Görüyorsunuz, Varvara Andreyevna, sizinle açık konuşuyorum. Hatta gizli bilgileri bile paylaştım. Siz de bana küçük bir şey söylemek istemez misiniz? Not defterindekileri şuraya yazdım ama üç gündür boşu boşuna uğraşıp duruyorum. Önce bunların şifre olduğunu düşündüm. Ama benzemiyordu. Birliklerin listesi ya da hareketleri? Kayıp ve yedekler? Söylesenize, Fandorin bu konuda ne düşünüyor?"

"Tek bir şey söyleyeceğim. Her şey göründüğünden daha basit," diyen Varya, yarbaya küçümseyici bir bakış attı ve şapkasını düzeltip rahat adımlarla basın kulübüne yöneldi.

Üçüncü ve nihai Plevne saldırı hazırlıkları ağustosun cehennem sıcaklarında devam etti. Hazırlıkların kesin bir gizlilik altında yapılmasına karşın kampta saldırının, majestelerinin isim günü olan 30 Ağustosta başlayacağı konuşuluyordu. Çevre ova ve tepelerde sabahtan akşama kadar piyade ve süvariler ortak manevralar yapıyor, gece gündüz demeden sahra ve kuşatma topları sevk ediliyordu. Terden ıslanmış fanilaları ve toz içinde kalmış güneş siperlikli şapkaları içindeki yorgunluktan bitkin askerleri seyretmek bile insanın içini acıtıyordu ama genel olarak herkesin morali iyi ve intikam ateşiyle doluydu; yeter, sabrımız artık taştı, biz Ruslar ağır başlarız ama hızlı bitiririz,

bu Plevne sineğini de ayı pençemizin bir vuruşuyla parçalayacağız.

Varya'nın yemek yediği basın kulübünde de, subay kantininde de herkes stratejist kesilmişti; planlar çiziyor, Türk paşaların adları havada uçuşuyor, nihai darbenin nereden indirileceği tartışılıp duruyordu. Sobolev birkaç kez uğramış ama gizemli bir şekilde davranmış, hatta satranç bile oynamamıştı, Varya'ya anlamlı anlamlı bakmış ve hepsinden önemlisi yazgısından yakınmamıştı. Tanıdık bir kurmay, generalin saldırıda kilit olmasa da çok önemli bir rolü olduğunu ve başlangıç için ona iki tugay ve bir alay verildiğini fısıldamıştı. Mihail Dmitriyeviç'e hak ettiği görev sonunda verilmişti.

Her tarafta inanılmaz bir canlılık hüküm sürüyordu, Varya elinden geldiğince bu coşkuya katılmaya çalışıyor ama beceremiyordu. İşin doğrusunu söylemek gerekirse, yedekler, birliklerin yerleşimi ve bağlantılar hakkındaki konuşmalardan iyice bıkmıştı. Hâlâ Petya'nın yanına girmesine izin verilmiyordu, Fandorin gece kadar karanlık bir suratla dolaşıyor, sorulara anlaşılmaz mırıltılarla yanıt veriyordu; Zurov ise yalnızca patronu geldiğinde uğruyor, Varya'ya bağlanmış bir kurdun bakışlarıyla bakıyor, barmen Semyon'u görünce kederli bir hal alıyor, ne içki içiyor ne de kumar oynuyordu, Sobolev'in birliklerinde demir bir disiplin söz konusuydu. Süvari, "Jerom"un her şeyi denetim altında tuttuğundan ve nefes bile aldırmadığından yakınmıştı. Mihail Dmitriyeviç'in de onu desteklediğini ve bırakın kızmayı hiç azarlamadığı söylemişti. Şu saldırı bir an önce olsa da kurtulsak!

Son günlerdeki tek sevindirici olay, fırtınanın dinmesini Kişinev'de bekleyen ve bütün haklarının geri verildiğini öğrenince de savaş sahnesine koşarcasına atılan d'Hevrais'nin yeniden kampa dönüşüydü. Var-

ya'nın görmekten son derece mutlu olduğu Fransız da değişmişti. Hikâyeleriyle Varya'yı eğlendirmiyor, Bükreş'teki olay hakkında konuşmaktan kaçınıyor, bir aylık yokluğunun acısını çıkartırcasına kampta dolaşıyor ve durmaksızın "Revue"süne yazı hazırlıyordu. Kısacası Varya kendini, kan kokusunu alan erkeklerin zincirlerini kopardıkları ve onun varlığını unuttukları "Royal" Otelin lobisindeki gibi hissediyordu. Bütün bunlar, erkeklerin doğaları gereği hayvanlara daha yakın olduğunun, onlardaki hayvani duyguların kadınlarla kıyaslandığında daha belirgin olduğunun dolayısıyla gerçek homo sapiens'in daha gelişkin, daha zarif ve daha karmaşık olan kadın olduğunun bir kanıtıydı. Ne yazık ki bu düşüncelerini paylaşacak kimse yoktu. Gönüllü hemşireler bu düşünceleri ancak ellerini iki yana açarak karşılayacak, Fandorin ise dalgın dalgın başını sallayıp yine kendi düşüncelerine dalacaktı.

Kısacası, zor günler ve sıkıntı!

30 Ağustos sabahı müthiş bir gürlemeyle uyandılar. İlk salvo başlamıştı. Saldırı öncesinde Erast Petroviç'in anlattığına göre, normal top atışlarının yanı sıra Türkler psikolojik olarak da baskı altına alınacaktı. Bu, savaş sanatında yeni bir deyimdi. İnananların sabah namazını kıldığı güneşin ilk ışıklarıyla birlikte, üç yüz Rus ve Romen topu Türk mevzilerini dövecek ve ateş tam saat dokuzda kesilecekti. Saldırı bekleyen Osman Paşa mevzilere yeni askerler yollayacak ama boşuna bekleyecekti; müttefikler yerinden kımıldamayacak ve Plevne üstünde sessizlik egemen olacaktı. Durumu kavrayamayan Türklerin üzerine saat tam on birde yeniden ateş yağacak ve saat ikiye kadar devam edecekti. Sonrasında yine bekleyiş. Düşman yaralılarını ve ölülerini çekecek, yerlerine yedeklerini

koyacak, siperlerini onaracak, toplarını yerleştirecek ama saldırı olmayacaktı. Böylece, sinirlerine pek hâkim olamadıkları, anlık coşkularıyla ve kısa zaman kesitinde başarılı oldukları bilinen Türkler arasında kargaşa ve hatta panik başlayacaktı. Büyük olasılıkla bütün basurman komutanlar ileri cephelere gelecek, dürbünle izleyecek ama bir şey anlayamayacaklardı. Saat iki buçukta yeniden toplar gürleyecek ve ondan yarım saat sonra da artık beklemekten bitkin düşen Türklere saldırı başlayacaktı.

Kendini Plevne'nin zavallı savunmacılarının yerine koyan Varya'nın tüyleri diken diken oldu. Bir, iki, üç saat hiçbir şey yapamadan nihai anı beklemek korkunç bir şey olmalıydı. Kendi sinirlerinin dayanmayacağını hissediyordu. Çok kurnazca hazırlanmış bir plan, kurmayların dehası inkar edilemezdi.

Ağır kuşatma topları güm-güm-güm diye gümbürdüyor, artlarından daha az ses çıkaran sahra toplarının gümbürtüleri geliyordu. Epeyce sürer, diye düşündü Varya. Kahvaltı yapmalıydı.

Bu kurnazca plan hakkında bilgi verilmeyen gazeteciler daha hava aydınlanmadan gözlem yerine gitmişlerdi. Muhabirlerin savaşı izleyeceği yer için komutanlıktan izin almak gerekliydi, kendi aralarındaki uzun tartışmalardan sonra oy çokluğuyla ana kuvvetlerin bulunduğu Grivitsa ile sol kanadın konuşlandığı Lovça yolunun arasındaki yükseltinin önerilmesi kabul edilmişti. Önceleri gazetecilerin çoğu, asıl darbenin indirileceğini düşündükleri sağ kanada yakın olmayı istemişlerdi ama McLaughlin ve d'Hevrais meslektaşlarını ikna etmişlerdi. Bunu yaparken öne sürdükleri temel tez şuydu; sol kanat ikinci derecede kalsa da Sobolev orada ve o varsa sansasyon da vardı.

Top atışlarından beti benzi atmış hemşirelerle kahvaltı yapan Varya, Erast Petroviç'i aramaya çıktı.

Fandorin karargâhta değildi, özel şube de yoktu. Orada olacağına pek ihtimal vermeyen Varya yine de çadırına gitti ve Fandorin'i sakin bir şekilde elinde kitap, koltuğuna oturmuş, sivri burunlu terliklerini sallayarak kahve içerken buldu.

"Cepheye ne zaman gideceksiniz?" diye sordu Varya, başka yer olmadığı için yatağın üzerine oturarak.

Erast Petroviç omuzlarını silkti. Yüzü dinlenmiş ve sağlıklı görünüyordu. Kamp yaşamı belli ki gönüllüye yaramıştı.

"Bütün gün burada oturmayacaksınız ya? d'Hevrais bugünkü saldırının iyi korunmuş mevzilere yapılan en büyük saldırı olarak tarihe geçeceğini söyledi. Malahov Kurgan saldırısından bile daha büyükmüş."

"Sizin şu d'Hevrais a-abartmayı seviyor," dedi Fandorin. "Waterloo ve Borodino çok daha büyüktü, hele Leipzig halk savaşını hiç söylemiyorum bile."

"Tuhaf bir yaratıksınız! Rusya'nın yazgısı çiziliyor, binlerce insan ölüyor, o ise oturmuş kitap okuyor! Tamamen ahlak dışı!"

"Güvenli bir uzaklıktan insanların bi-birbirini öldürmesini izlemek ahlaklı bir şey mi?" Erast Petroviç'in sesinde ilk defa insancıl bir ton vardı; kızgınlık. "Çok te-teşekkür ederim, bu oyunu daha önce de izledim, hatta oynadım da. Hoşuma gi-gitmedi. Ben, sessizlik tanrıçası Tacita taraftarıyım."

Sözünü bitirdikten sonra rahatsız edilmemek istercesine yeniden kitabına gömüldü.

Varya yerinden fırladı, ayağını kızgınca yere vurup çıkışa yöneldiğinde Fandorin'in arkasından seslendiğini duydu:

"Orada dikkatli olun, tamam mı? Mu-muhabirlerin olduğu yerden sakın ayrılmayın. Ne olur ne olmaz."

Varya durdu ve şaşkınlık dolu gözlerle Erast Petroviç'e baktı.

"Benim için endişeleniyor musunuz?"

"Do-doğruyu söylüyorum, Varvara Andreyevna, orada bir şey mi kaybettiniz ki? Önce uzun uzun top atışları olacak, sonra ileri a-atılacaklar toz duman içinde, siz hiçbir şey göremeyecek, birisinin "hurra" dediğini, diğerinin acıyla haykırışını duyacaksınız yalnızca. Çok ilginç! İşimiz orada değil, cephe gerisinde."

"Cephe gerisi sıçanı!"

Varya duruma en uygun deyimi bulmuş ve bu mizantropu[1] Tacita'sıyla baş başa bırakarak çadırdan çıkmıştı.

Muhabirlerin ve tarafsız ülke gözlemcilerinin bulunduğu yükseltiyi bulmak kolay oldu, Varya, mühimmat taşıyan arabalarla dolu yola çıkar çıkmaz tepedeki beyaz bezi gördü. Rüzgârda hafif hafif dalgalanan büyükçe bezin altında yüz belki de daha çok insan vardı. Yoldaki trafiği ve mühimmatın öncelikle nereye götürülmesi gerektiğini düzenleyen ve bağırmaktan sesi kısılan kolu kırmızı bantlı yüzbaşı, bu dantel şapkalı hoş kadına gülümsedi ve eliyle gideceği yönü gösterdi:

"O tarafa, o tarafa matmazel. Hiçbir yere sapmayın. Düşman topçusu beyaz bayrağın olduğu yeri dövmüyor, sağa sola öyle de böyle de mermi düşüyor. Sen nereye sersem herif?! Sana birbuçukluklar altıya gidecek dedim!

Varya revirin ahırından ödünç aldığı açık doru atının dizginine yavaşça dokundu ve çevresine merakla bakarak beyaz bayrağa doğru ilerledi.

Arkalarında Plevne'nin uzandığı küçük tepelerle dolu ovada tuhaf adacıklar oluşmuştu. Bunlar otların arasına siper almış saldırı emri bekleyen piyadelerdi. Askerler kendi aralarında sohbet ediyor ve ara sıra o taraflardan hiç de doğal olmayan kahkaha sesleri

---

1 İnsan sevmez.

geliyordu. Birkaçı bir araya toplanan subaylar sigara içiyorlardı. Varya'ya, bu at üstündeki amazona, şaşkınlıkla ve inanmayan bakışlarla sanki başka bir dünyadan gelmiş gibi bakıyorlardı. Bu kımıldayan ve uğuldayan ovanın görüntüsü Varya'yı ürkütmüştü. Varya, ölüm meleğinin tozlu otların arasında dolaşmasını ve oradaki yüzleri inceleyip kimi alacağını belirleyişini açık bir şekilde görüyordu.

Bu ürkütücü bekleme salonundan bir an önce kurtulmak için atını topukladı.

Gözlem yerinde ise kalabalık canlı neşeliydi. Tam bir piknik havası vardı, hatta birileri yere serilen beyaz örtülerin üzerinde afiyetle bir şeyler atıştırıyordu.

"Gelmeyeceğinizi düşünmüştüm!" diye selamladı diğerleri gibi neşe içinde olan d'Hevrais. Varya onun şu ünlü, eski çizmelerini giydiğini fark etti.

"Aptallar gibi burada sabahın köründen beri bekliyoruz, Rus subaylar bile öğleye doğru geldi. Bay Kazanzaki ise on beş dakika önce teşrif ettiler de saldırının ancak saat üçte başlayacağını öğrendik," diye sıraladı gazeteci. "Anladığım kadarıyla siz de önceden biliyormuşsunuz. Hiç hoş değil, Matmazel Barbara, hiç olmazsa dostlarınızı uyarmanız gerekirdi. Sabahın dördünde kalktım ki benim için ölümden beter bir şey."

Fransız genç kadının attan inmesine yardım etti, açılır kapanır bir sandalye verdikten sonra açıklamaya girişti:

"Şurada, karşıdaki yüksekliklerde Türklerin sağlamlaştırılmış mevzileri var. Görüyor musunuz şu patlamaların olduğu yer? Orası mevzilerinin tam merkezi. Rus-Romen ordusu yaklaşık on beş kilometre boyunca uzanmış durumda, buradan ancak yarısını görebiliyoruz. Şu yuvarlak tepeye dikkat edin. Hayır, hayır o değil, şuradaki beyaz çadırın olduğu. Orası geçici komuta merkezi. Batı birliklerini komuta eden

Romanyalı Knyaz Karl, Başkomutan Grandük Nikolay ve İmparator Aleksandr oradalar. Şuna bakın, güllelerin gidişine. Güzel manzara, değil mi?

Düşman tarafları birbirinden ayıran boş toprakların üzerinde duman bulutları daireler halinde yayılıyordu, sanki birileri gök kubbeyi karpuz ya da ekmek gibi doğramıştı. Varya başını kaldırınca havada üç tane farklı renkli balon gördü; biri yakında, diğeri biraz uzakta imparatorun çadırının üstünde diğeri de iyice uzakta, ufuk çizgisindeydi.

"Bunlar, Varvara Andreyevna, işaret balonları," diye açıkladı yanına gelen Kazanzaki. "İşaret bayrakları kullanılarak top atışları için onlardan yararlanılıyor."

Yarbaya bakmak her zamankinden daha itici geldi. Sinirli birçimde parmaklarını çıtlatıyor, burun delikleri hırsla açılıp kapanıyordu. Vampir, insan kanının kokusunu almıştı. Varya sandalyesini gösterircesine uzaklaştırdı ama yarbay onun bu hareketini fark etmemiş gibi yaptı. Yeniden yanına yaklaştı ve daha çok topun gürlediği bir tepeyi parmağıyla gösterdi.

"Bizim tanıdık Sobolev, her zamanki gibi kendi bildiğini okuyor. Aslında onun plandaki görevi, merkeze yönelik ana saldırı başladığında Krişin'in siperinin karşısındaki düşmana yanıltıcı bir saldırı düzenlemek. Ancak bizimki yine sabredemedi. Planın aksine sabahın erken saatlerinde cepheden saldırıya geçti. Ana kuvvetlerden ayrı düştüğü, Türk süvarileri tarafından çevrildiği yetmiyormuş gibi bütün operasyonu tehlikeye düşürdü. Nasılsa hesabını verecek!"

Kazanzaki cebinden altın saatini çıkardı, heyecan içinde şapkasını eline alıp haç çıkardı.

"Saat üç! Başlıyor!"

Varya bütün ovanın hareketlendiğini gördü; beyaz fanilalı adacıklar dalgalanarak ileri yürüyordu. Bu-

lundukları yerin yanından, önlerinde hafifçe topallayan yaşlı, uzun bıyıklı bir subay olan solgun yüzlü askerler koşarak geçti.

"Geri kalma! Süngü yukarı!" diye bağırdı kesin ve sert bir sesle geriye dönerek. "Sementsov, denileni yap! Kafanı koparırım!"

Yanlarından başka birlikler de geçiyordu ama Varya, bu yaşlı komutanla kim olduğunu bilmediği Sementsov'dan gözünü ayıramıyordu.

Bölük sıraya girip yavaş bir koşuyla üzerinden hâlâ toprakların fışkırdığı uzaktaki sipere yöneldi.

"Şimdi cevabını verir," dedi oradakilerden biri.

Savaş meydanında mermiler peşi sıra patlıyordu, yerden yükselen toz duman görüşü iyice engellemeye başladı ama Varya'nın bölüğü hâlâ düzenli bir şekilde ilerliyordu anlaşılan kimse onlara ateş etmiyordu.

"Yürü, Sementsov, yürü!" diye fısıldadı Varya, yumruklarını sıkarak.

Kısa süre sonra meydandaki kalabalıkta "kendininkileri" görmesi artık mümkün değildi. Siperin önündeki alan beyaz fanilalılarla dolduğunda top mermileri kalabalığın orasında öbek öbek patlamaya başladı; bir, iki, üç, dört. Sonra biraz daha yakına; bir, iki, üç, dört. Sonra bir daha. Bir daha.

"İyi vuruyorlar," denildiğini işitti Varya. "Al sana top ustalığı. Bu aptalca psikoloji saçmalığını bırakıp adam gibi ara vermeden toplarla dövülmeliydi."

"Koşmaya başladılar!" Kazanzaki, Varya'nın omuzunu yakalayıp güçlü bir şekilde sıktı.

Varya kızgın bir bakışla aşağıdan yukarıya doğru yarbaya baktı ama adamın kendini kaybettiğini anladı. Omuzunu kurtarıp meydanı seyretmeye başladı.

Beyaz bir şeylerin göründüğü, siyah toprak parçalarının savrulduğu yoğun bir dumana bürünmüştü.

Bulundukları yükselti sessizliğe bürünmüştü. Mavi

dumanın içinden sessizce koşan bir kalabalık gözlem tepesini iki yanından sardı. Varya fanilalarının üstündeki kırmızı lekeleri görünce başını iyice omuzlarına gömdü.

Duman birazcık açıldı. Ova yeniden seçilmeye başladı, kara kargalar gibi siyah şeylerin yanında beyaz fanilalar görünüyordu. Dikkatle bakan Varya beyaz noktaların ilerlediği fark etti, sanki yerin altından geliyormuşçasına bir inilti duydu. Toplar susmuştu.

"İlk güç denemesi sona erdi," dedi ordunun gazetecilere bilgi vermek üzere görevlendirdiği binbaşı. "Osman sıkı duruyor, çıkarmak gerekecek. Birazdan bir kez daha toplar gürleyecek, sonrasında yeniden 'hurra!' çığlıkları"

Varya'nın midesi bulandı.

FANDORİN'İN AMİRLERİNDEN PAPARAYI YEDİĞİ

| DOKUZUNCU BÖLÜM |

"Russkiye Vedomosti"

(St. Petersburg)

31 Ağustos (12 Eylül) 1877

... Çok sevdiği komutanının öğüdünü anımsayan cesur genç haykırdı; "Mihail Dmitriç, ölsem de mesajı ulaştıracağım!" On dokuz yaşındaki kahraman, ordu karargâhına ulaşmak için Don atına atlayıp kurşun yağmurunun altında başıbozukların gizlendiği ovaya daldı. Kurşunlar başının etrafından geçiyordu ama sarıldığı atına "Haydi, haydi, daha hızlı!" diye fısıldıyordu, "Savaşın yazgısı bana bağlı!"

Ne var ki kötü kader cesaretten daha güçlüydü. Gelen mermilerden birisi cesur askeri yere yıktı. Kanlar içindeyken kalkıp kılıcını kavradı ve basurmanlara doğru atıldı ama vahşi düşman, kara kuzgunlar gibi atılıp yere yıktılar ve cansız bedenini delik deşik ettiler.

Ünlü ressamın kardeşi Sergey Bereşçagin işte böyle öldü.

Gelişmesine çok şeyler vaat eden bu yetenek işte böyle soldu.

Sobolev'in majestelerine yolladığı üçüncü kurye işte böyle öldü.

Akşam sekizde yeniden o kavşağa geldi ama öğlenki kısık sesli yüzbaşının yerine, yine aynı şekilde sesi kısık ama işi daha zor olan bir teğmen vardı, çünkü artık iki yönlü trafiği yönetmek durumundaydı; cepheye doğru yine aynı şekilde cephane gidiyor, cepheden ise yaralı dolu arabalar geliyordu.

İlk saldırıdan sonra kendini kötü hisseden Varya ikinci kez böyle bir şeye dayanamayacağını anlamıştı. Geri dönmüş ve yolda epeyce ağlamıştı, neyse ki tanıdık hiç kimseye rastlamamıştı. Ne var ki utancından kampa kadar gidememişti.

Mimoza, kırılgan hanımcık, cinsi latif diye kendine kızıyordu. Pavlovskoye'ye dansa değil savaşa gittiğini biliyordun. Bir de yine haklı çıkan Fandorin'e bu keyfi yaşatmak istemiyordu.

Geri döndü.

Ağır ağır ilerliyor ve savaş alanından gelen seslere yaklaştıkça yüreği duracak gibi oluyordu. Alanın merkezinde karşılıklı silah sesleri susmuş, yalnızca top sesleri duyuluyordu. Uzak olmasına karşın, irtibatı kesilen Sobolev'in çarpıştığı Lovça yolundan silah sesleri ve insan haykırışları geliyordu. Anlaşılan General Michel'in durumu pek iyi değildi.

Varya birden irkildi, üstü başı çamur içindeki McLaughlin fundalıktan yola çıkmıştı. Şapkası kaymış, yüzü kızarmış ve alnı terlemişti.

"Orada durum nasıl? Savaş nasıl?" diye sordu İrlandalının atının dizginlerini tutarak.

"İyi görünüyor," dedi yüzünü silerek. "Of, bir çalılığa girdim, zar zor çıktım."

"İyi mi? Mevziler alındı mı?"

"Hayır, Türkler merkezde direniyor ama yirmi dakika önce bizim gözlem yerinin yanından Graf Zurov dörtnala geçti. Çok acelesi vardı, 'Zafer! Plevne'ye girdik! Şimdi olmaz beyler!' diye bağırdığını duyduk.

Mösyö Kazanzaki de peşine takıldı. Çok hırslı biri, sanırım iyi haber getirenin yanında olmak istedi, bakarsın ona da bir şeyler düşer. Gazeteci beyler de anında ileri atıldılar, neyse ki böyle durumlarda herkesin bir telgrafçısı vardır. Şu an gazete yazı işlerine Plevne'nin düştüğü haberi ulaşmıştır bile."

"İyi de siz?"

Muhabir kendini ağırdan satarcasına yanıtladı:

"Ben hiçbir zaman acele etmem, Matmazel Surova. Öncelikle ayrıntıları öğrenmek gerek. Kısa bir haber yerine derli toplu bir yazı yollarım ve yazım da aynı onların telgrafları gibi sabah baskısına yetişir."

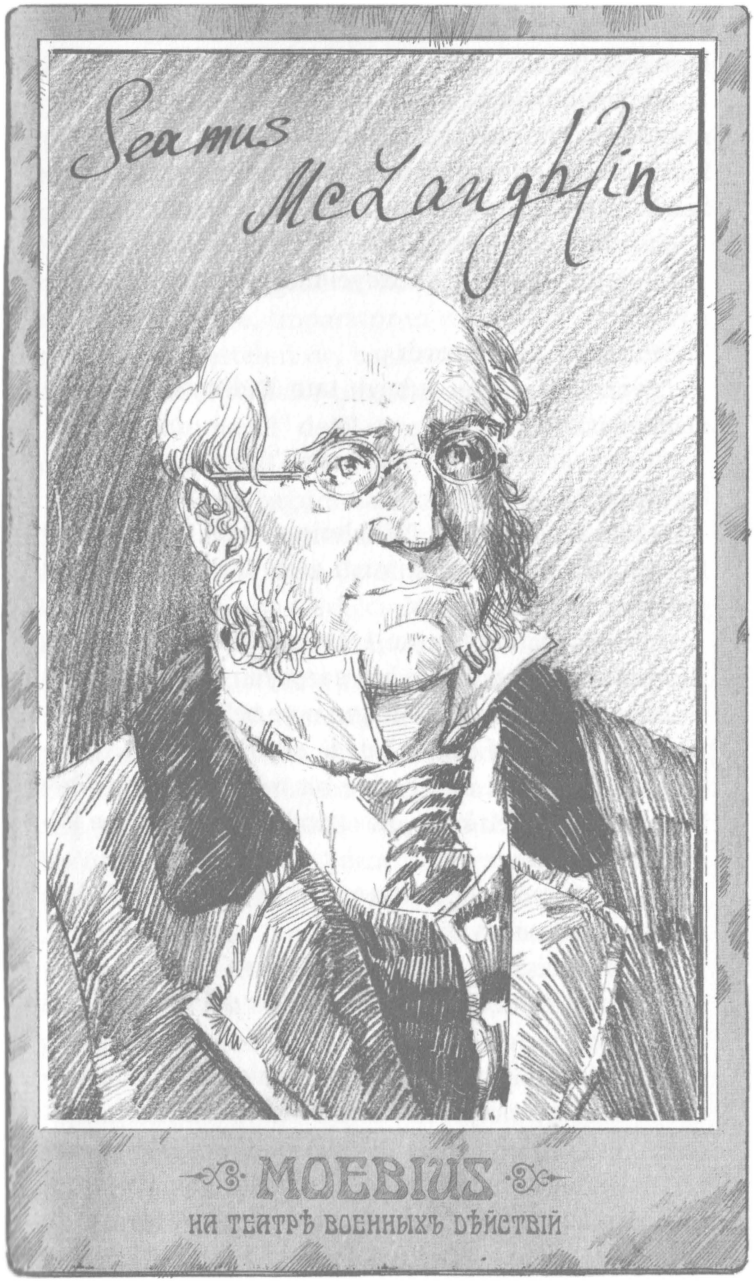
"Yani artık kampa dönebiliriz?" diye sordu rahatlayarak.

"Sanırım, evet. Karargâhta buradakinden daha çok şey öğrenebiliriz. Zaten hava kararıyor."

Ne var ki karargâhta kimse doğru dürüst bir şey bilmiyordu, çünkü Plevne'nin alınışıyla ilgili resmi bir haber gelmemiş, tam tersine saldırının hemen her yerde durdurulduğu ve kayıpların astronomik boyutlarda, en az yirmi bin kişi olduğu söyleniyordu. Majestelerinin üzüntüden yıkıldığı anlatılıyordu, Sobolev'in başarısı konusunda ise, boş versenize dercesine ellerini sallıyorlardı, merkezden ve kanatlardan saldıran 60 taburun daha ilk mevzileri ele geçiremediği bir savaşta Plevne'yi iki tugayla nasıl alıyormuş?

Saçma sapan bir durumdu. McLaughlin acele etmemesinin keyfini sürdürüyordu, Varya ise Zurov'a kızıyordu; yalancı, övüngen, bir şey uydurmuş ve herkesi yanıltmıştı.

Gece olunca somurtkan generaller karargâha döndü. Varya, Nikolay Nikolayeviç'in kurmaylarıyla birlikte operasyon şubesinin yerleştiği eve gelişini izledi,

Seamus McLaughlin
MOEBIUS
НА ТЕАТРѢ ВОЕННЫХЪ ДѢЙСТВІЙ

kaba favorilerinin çevrelediği yüzünün her yanı tiklerle seğiriyordu.

Herkes büyük kayıplar verildiğini fısıldıyor, ordunun dörtte biri yok olmuştu, ama yüksek sesle de asker ve subayların kahramanlıkları anlatılıyordu. Herkes kahramanca savaşmıştı özellikle de subaylar.

Saat bire doğru Fandorin, Varya'yı buldu.

"Gidelim Varvara Andreyevna. Yukarısı bizi çağırıyor."

"Bizi mi?" diye şaşırdı.

"Evet. Bütün özel şubeyi, tam kadro olarak, tabii sizinle bizi de."

Koşarcasına Yarbay Kazanzaki'nin şubesinin yerleştiği binaya gittiler.

O bildik odada Batı Birliklerinin Özel Şube subayları ve çalışanları toplanmıştı ama aralarında henüz patron Kazanzaki yoktu.

Ancak masada oturan Lavrenti Arkadyeviç Mizinov'un yüzünden düşen bin parçaydı.

"Ooo, sayın İtibari Danışman ve sekreterleri hanımefendi de teşrif ettiler," dedi zehirli bir dille. "Fevkalade, başlamak için geriye bir tek majesteleri Bay Yarbayı beklemek kaldı. Kazanzaki nerede?" diye köpürdü general.

"İvan Haritonoviç'i akşam kimse görmemiş," diye yanıtladı üst subaylardan biri.

"Harika. Bizim gizli işler muhteşem"

Mizinov kalkıp odada gürültüyle dolaşmaya başladı.

"Ordu değil kaçak topluluğu. Gezici sirk! Kimi arasan ortada yok diyorlar. Kayboluyorlar. İz bırakmadan."

"Saygıdeğer haşmetmeap, bilmece gibi ko-konuşuyorsunuz. Sorun nedir?" diye alçak sesle sordu Fandorin.

"Bilmiyorum, Erast Petroviç, bilmiyorum!" diye bağırdı Mizinov. "Kazanzaki'yle birlikte bana açıklarsınız diye düşünmüştüm." Sustu, kendine hakim olmaya çalıştı ve daha sakin bir şekilde devam etti. "Peki efendim. Daha fazla beklemeye gerek yok. Doğruca majestelerinin yanından geliyorum. Oldukça ilginç bir sahneye şahit oldum; İmparator majestelerinin maiyetinden Tümgeneral İkinci Sobolev, İmparator majestelerine de, İmparatorun maiyetine de bağırıp duruyor; majesteleri de, başkomutan da onun karşısında kendilerini haklı çıkarmaya çalışıyorlardı.

"Mümkün değil!" değil diye haykırdı jandarmalardan biri.

"Susun!" diye bağırdı General. "Susun ve dinleyin! Saat dörde doğru cepheden bir atakla Krişin mevzilerini ele geçiren Sobolev'in birlikleri Plevne'nin güney kısımlarına girmiş, Türk Ordusunun cephe gerisine kaymış ancak yeterli süngü ve topçu desteği olmadığı için durmak zorunda kalmışlar. Sobolev destek için birçok kez ulak göndermiş ama ulakları başıbozukları geçememiş. Sonunda saat altıya doğru yaver Zurov, elli kadar Kazak eşliğinde kuşatmayı yarmayı başarmış. Askere ihtiyaç olduğu için Kazaklar yeniden Sobolev'in yanına dönmüş, Zurov ise karargâha at sürmüş. Umutla her an destek beklemişler ama boşuna. Çünkü Zurov karargâha ulaşamadı ve biz de sol kanadın başarısını hiç öğrenemedik. Akşam Türkler kuvvetlerini kaydırarak Sobolev'e olanca güçleriyle saldırmış, o da geceleyin askerlerinin çoğunu kaybederek eski mevzilerine çekilmek zorunda kalmış. Plevne avucumuzun içindeyken kaybettik! Şimdi sorum size; Yaver Zurov nereye kaybolmuş olabilir? Güpegündüz, denetimimizde olan bölgede? Kim yanıt verebilir?"

"Sanırım, Yarbay Kazanzaki," dedi Varya ve herkes ona döndü.

Varya heyecanlanarak McLaughlin'den duyduklarını anlattı.

Uzun süren bir sessizlikten sonra jandarma şefi Fandorin'e döndü:

"Siz ne diyorsunuz Erast Petroviç?"

"Çatışma kaybedildi, saç baş yolmak için artık çok geç. Bu duygusal tepkiler araştırmamıza engel oluyor," diye yanıtladı kuru bir sesle. "Yapmamız gereken şu; muhabirlerin gözlem yeriyle karargâh arasını karelere bölmek. Bu bi-birincisi. Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte her ka-kareyi taramak. Bu iki. Eğer Zurov ya da Kazanzaki'nin cesetleri bulunursa kesinlikle dokunmamak ve hatta oldukları yere basmamak. Bu da üç. Bu arada her ikisini de revirlerde de aramak gerek. Bu dört. Lavrenti Arkadyeviç, şimdilik, da-daha fazlasını yapmak mümkün değil."

"Tahminleriniz nedir? Majestelerine ne söylenecek? İhanet mi?"

Erast Petroviç içini çekti.

"Bence bu bir şa-şaşırtmaca. Neyse sabah göreceğiz nasılsa."

Geceleyin uyumadılar. Çok iş vardı; özel şube çalışanları bölgeyi yarım verstalık karelere ayırdılar, aramaya katılacaklar belirlendi, Varya ise altı hastane ve reviri dolaşıp bilincini yitirmiş halde getirilen subayları gözden geçirdi. O kadar çok dolaştı ki, gün ağarırken kendinden geçecek hale gelmişti ama ne Zurov ne de Kazanzaki'den bir iz vardı. Ancak yaralıların arasında Perepelkin de dahil bir çok tanıdık subay gördü. Yüzbaşı da yardım istemek için gelmeyi denemiş ancak başıbozuklar eğri kılıçlarını köprücük kemiklerinin arasına geçirmişlerdi. Solgun ve kederli bir yüzle aynı ilk karşılaşmalarındaki gibi kahve gözleriyle boş boş bakıyordu. Varya ona doğru

atıldığında arkasını dönmüş, hiçbir şey söylememişti. Bu tavır da neydi?

Güneşin ilk ışıkları Varya'yı özel şubenin yanındaki bankta yakaladı. Fandorin onu neredeyse zorla oturtmuş ve dinlenmesini emretmişti, Varya da bütün vücuduyla duvara yaslanmış ve yarı uyur yarı uyanık halde dalıp gitmişti. Kemikleri bile ağrıyor, içi bulanıp duruyordu, bu kadar sinir ve uykusuz geceden sonra bunlar çok normaldi.

Arama ekipleri hava daha aydınlanmadan görev yerlerine dağılmıştı. Sekize çeyrek kala 14. bölgenin habercisi içeri dalarken, düğmelerini ilikleyen Fandorin dışarı çıktı.

"Gidelim, Varvara Andreyevna, Zurov'u bulmuşlar," dedi kısaca.

"Ölmüş mü?"

Erast Petroviç yanıt vermedi.

Süvari yüzü koyun, başı yan çevrili yatıyordu. Varya, sol omzunun altına saplanan Kafkas bıçağının gümüş sapını daha uzaktan fark etti. Yanına gidince yüzünü inceledi; şaşkınlıktan açık gözleri cam gibi parlıyordu, şakağındaki mermi izinin çevresi barut yanığıyla kararmıştı.

Varya yeniden hıçkırdı ve daha fazla görmemek için arkasını döndü.

"Emredildiği gibi hiçbir şeye dokunulmadı, bay Fandorin," dedi arama grubunun komutanı. "Yalnızca bir versta kalmış komutanlığa ulaşmasına. Buralar biraz çukurlaşıyor, onun için kimse görmemiş. Silah sesi de o gürültüde de duyulmamış anlaşılan... Olay belli; beklenmedik biçimde sırtından hançerlenmiş. Sonra da sol şakağına sıkmışlar. Çok yakından."

"Evet, evet," diye yanıtladı belli belirsiz Erast Petroviç ve cesedin üzerine eğildi.

Subay sesini iyice alçalttı:

"Bıçak İvan Haritonoviç'in, hemen tanıdım. Bana göstermiş ve Gürcü knyazının hediyesi olduğunu söylemişti..."

Bunun üzerine Erast Petroviç, "Harika!" dedi.

Varya kendini daha da kötü hissetti, başının dönmesi geçsin diye gözlerini kapattı.

"Ya nal i-izleri?" diye sordu yere çömelen Fandorin.

"Yok. Gördüğünüz gibi dere yatağı hep çakıl, yukarısı ise iyice karışmış, sanırım dün süvari birlikleri geçmiş."

Fandorin doğruldu, bir süre daha yerdeki cesedin yanında durdu. Yüzü hareketsizdi ve şakakları gibi griydi. Üstelik daha yirmi iki yaşında, diye düşünen Varya hafifçe ürperdi.

"Tamam, teğmen. Ce-cesedi kampa götürün. Varvara Andreyevna, gidelim."

Varya yolda giderken sordu:

"Kazanzaki mi Türk casusu? Mümkün değil! İğrenç biriydi ama yine de..."

"O kadar değil, öyle mi? diye mırıldandı Fandorin sıkıntıyla.

Erast Petroviç'in her çalının, her fundalığın bir kez daha dikkatle araştırılması emrinden sonra öğlen üzeri yarbay da bulundu, zavallı İppolit'in öldüğü yerin yakınında.

Anlatılanlara göre (Varya oraya gitmemişti) Kazanzaki yarı oturur, yarı yatar bir vaziyette bir kayaya dayanmış olarak bulunmuş. Sağ elinde tabanca, alnında da bir delik.

Araştırmanın sonuçlarıyla ilgili toplantıyı Mizinov'un kendisi yaptı.

"Öncelikle, İtibari Danışman Fandorin'in çalışmalarının sonuçlarından kesinlikle memnun olma-

dığımı söylemek zorundayım," diye başladı General, ses tonundan hiç de iyi şeyler beklememek gerektiği anlaşılıyordu. "Erast Petroviç, bize ciddi zarar veren ve savaşın kaderini tehlikeye sokan tehlikeli ve becerikli düşman tam burnunuzun dibinde çalışmış ve siz onu ortaya çıkaramadınız. Kuşkusuz, bunun zor olduğunun farkındayım ama siz de acemi değilsiniz. Özel Şubenin sıradan çalışanlarından daha fazla ne bekleyebiliriz? Çeşitli vilayetlerdeki özel şubelerden buraya getirildiler, daha öncesinde yalnızca sıradan soruşturma işinde çalışmış elemanlar. Yani sizin yeteneklerinizle kıyaslanacak halleri yok."

Ağrıyan yanağına avucunu bastıran Varya, yan gözle Fandorin'e baktı. Olabildiğince soğukkanlı görünüyordu ama elmacık kemikleri belli belirsiz pembeleşmişti (bunu Varya'dan başka fark eden kimse yoktu) anlaşılan şefin sözleri içine işlemişti.

"Evet, beyler, elimizde ne var? Dünya tarihinde eşine rastlanmayacak kadar saçma durumdayız. Bütün Tuna Ordusunun en önemli birliği olan Batı Birlikleri Özel Şubesini bir hain yönetiyormuş."

"Bunun kesin olduğunu kabul edebilir miyiz, saygıdeğer haşmetmeap?" diye sordu üst subaylardan biri.

"Kendiniz karar verin, binbaşı. Kazanzaki'nin kökeninin Yunan olması, Yunanlılar arasında da çok miktarda Türk ajanı bulunması, kuşku yok ki bir kanıt değil. Ancak Lucan'ın notlarındaki gizemli "J" harfini aklınıza getirin. Şimdi bu "J"nin, jandarma olduğu ortaya çıkmış bulunuyor."

"Ama efendim, "jandarma" sözcüğü Batı dillerinde "G" harfiyle başlar," diye itiraz etti kır bıyıklı bir subay.

"Fransızca gendarme ama Romence jandarm olarak yazılır," diye yanıtladı küçümseyerek Mizinov.

"Romen albayı elinde tutan Kazanzaki'ydi. Bugünkü çatışmaların belki de bütün savaşın yazgısını değiştirecek haberi getiren Zurov'a eşlik etmeye hemen atılan kim? Kazanzaki. Sonra. Zurov kimin bıçağıyla öldürüldü? Sizin yarbayın. Sonra. Evet sonra? Kürek kemiğine saplanan bıçağını çıkaramayınca, kuşkuların kendine yöneleceğini anlayan katil intihar etti. Bu arada tabancasında tam da iki kurşun eksik."

"Düşman ajanının kendini öldüreceğine kaçması daha doğru olmaz mıydı?" diye araya girdi yine aynı binbaşı.

"Nereye kaçacaktı? Ateş hattını yarıp geçemezdi, cephe gerisinde ise bu saatten itibaren aranıyor olacaktı. Bulgarlara sığınamaz, Türklere ulaşamazdı. İdama karşı tek mermi, doğru karar vermiş. Ayrıca Kazanzaki casus değil haindi. Novgorodtsev, mektup nerede?"

Yaveri çantadan dörde katlanmış beyaz bir kâğıt çıkardı.

"Bu mektup intihar edenin cebinde bulundu," diye açıkladı Mizinov. "Novgorodtsev, yüksek sesle okuyun!"

Yaver tereddütle Varya'ya baktı.

"Okuyun, okuyun," dedi General. "Burası işe yarama sevdalısı kızlar okulu değil, hem Bayan Suvorova da araştırma grubunun bir üyesi."

Novgorodtsev öksürdü ve kıpkırmızı kesilerek okumaya başladı:

" '*Sevgili Vançik-Haritonçik, canım benim...*' Beyler, ifadeler aynen böyle," diye açıkladı yaver. "Yazıldığı gibi okuyorum. Kötü bir elyazısı. Hımm. '*...canım benim... Sensiz bir hayet benem için ölmekten daha kötü, böyle hayet neyeme gerek. Bene öpüp kokladın ben ise sana alçak gibi bakıp kıskandım, ar-*

kandan vurdum. Ben sensiz bir toz zerresiyim, dünyanın çamuruyum. Çok rice ediyorum, çabuk dön. Senin boktan Keşinov'unda başka birini bulursan, annemin üstüne yeminle oraya gelir bağırsaklarını deşerim. Sonsuza kadar senin Şalikov."

"Şalikova olmasın?" diye sordu binbaşı.

"Hayır, kadın değil, 'erkek'. Sorun da bu zaten. Kazanzaki, Kişinev'e gelmeden önce Tiflis'te görevliydi. Oraya sorduk ve yanıtı da geldi. Novgorodtsev telgrafı okuyun."

Novgorodtsev yeni belgeyi, aşk mektubuna kıyasla daha keyifli okudu.

"Saygıdeğer haşmetmeap Yaver General L. A. Mizinov'a, 31 Ağutos günü öğleden sonra saat bir elli ikide alınan emrinize yanıt olarak. Çok acil. Çok gizli.

Yarbay Kazanzaki'nin Ocak 1872'den Eylül 1876 tarihine kadar Tiflis jandarmasında görev yaptığı dönemde işbilir, becerikli ve enerjik bir eleman olduğunu ve hakkında hiçbir resmi soruşturma açılmadığını bildiririm. Bunun dışında başarılarından dolayı üçüncü dereceden Kutsal Stanislav nişanıyla ve iki kez de İmparator Majestelerinin Kafkasya Genel Valisi tarafından teşekkür beratıyla ödüllendirilmiştir. Ancak 1876 yazında ajanlarımızın getirdiği bilgilerde, yarbayın tuhaf tercihleri olduğu ve hatta Şalun Beso adıyla tanınan Tiflis'in ünlü eşcinsellerinden Knyaz Vissarion Şalikov'la doğal olmayan bir ilişki içinde olduğu belirtilmiştir. Kanıtlarla ortaya konulmayan bu iftiralara değer vermezdim ama yarbayın geçkin yaşına karşın hâlâ bekar olması ve karşı cinsle herhangi bir temasının görünmemesi nedeniyle bir iç soruşturma başlattım. Yarbay Kazanzaki'nin Şalun'la tanıştığı belirlendi, ancak aralarında herhangi bir

cinsel ilişki olup olmadığı ortaya çıkarılamadı. Yine de Yarbay Kazanzaki'nin başka bir göreve tayin edilmesinin uygun olacağını yazdım ve hizmetlerini göz önünde bulundurarak bu dosyayı kapattım.

Tiflis Jandarma Komutanı Albay Pançulidzev."

"İşte böyle," diye topladı konuyu Mizinov. "Kuşku duyduğu elemanından kurtuluyor ama nedenini üstlerinden saklıyor. Bunun ceremesini de bütün ordu çekiyor. Kazanzaki'nin ihaneti yüzünden iki aydır bu lanet Plevne'ye çakıldık kaldık ve daha ne kadar kalacağımız da belli değil! Majestelerin isim günü de zehir oldu. Majesteleri bugün, geri çekilmekten bahsetti, düşünebiliyor musunuz!?" Şiddetli bir şekilde yutkundu. "Üç başarısız saldırı, beyler! Üç! Erast Petroviç, Plevne'nin alınmasıyla ilgili ilk emri, şifrecilere Kazanzaki'nin götürdüğünü anımsıyor musunuz? 'Plevne'yi nasıl 'Nikopol' yaptı bilmiyorum ama bu işte parmağı olduğu kesin!"

Şöyle bir kendine gelen Varya, Petya için de bir umut ışığı göründüğünü düşündü. General dudaklarını ısırarak devam etti:

"Albay Pançulidzev'i diğer bilgi saklayanlara örnek olması için mahkemeye vereceğim ve hatta rütbesinin sökülmesine de çalışacağım ama yine de yolladığı telgraf bizim parçaları yerli yerine oturtmamızı sağladı. Her şey gün gibi ortada. Kafkasya'da cirit atan Türk ajanları, Kazanzaki'nin bu eğilimini öğrendiler ve yarbayı şantajla ele geçirdiler. Dünya kadar eski bir hikâye. *'Vançik-Haritonçik!'* Lanet olsun, rezillik bu! Keşke para için yapmış olsaydı!"

Varya tam, onların suçlu olmadığını, doğanın böyle yarattığını söyleyip aynı cinsten aşk yaşayanları savunmak üzere kalkıp ağzını açacakken Fandorin söze başladı:

"İzninizle mektuba bakabilir miyim?"

Mektubu elinde evirdi çevirdi, nedense kat yerinde parmağını gezdirip yeniden sordu:

"Zarfı nerede?"

"Erast Petroviç, beni şaşırtıyorsunuz," dedi general elini sallayarak. "Ne zarfı olacak? Böyle mektuplar postayla mı yollanır."

"İç cebinde mi du-duruyordu? Neyse," diyen Fandorin oturdu.

Lavrenti Arkadyeviç omuzlarını silkti.

"Siz en iyisi, Erast Petroviç, şununla ilgilenin. Hainin Albay Lucan dışında da birilerini satın almış olabileceği mümkün. Göreviniz, karargâhta canavarın başka dişi olup olmadığını bulmak," dedi ve içerdeki üst subaylardan birine hitap ederek devam etti. "Binbaşı, sizi geçici olarak özel şube komutanlığına atıyorum. Göreviniz aynı. Bay Fandorin'e gereken bütün kolaylıklar gösterilecek."

"Emredersiniz!"

O arada kapı çalındı.

"İzin verir misiniz saygıdeğer haşmetmeap?" diye soran mavi gözlüklü birisi kapıdan başını uzattı.

Varya, Mizinov'un sekreterini tanıdı, soyadı zor anımsanan bu sessiz memuru nedense kimse sevmez ve ondan çekinirlerdi.

"Ne var?" diye dikkat kesildi Mizinov.

"Hapishanede çok acil bir durum var. Hapishane komutanı geldi. Tutuklunun kendini astığını söylüyor."

"Ne diyorsun, Pşebışevski, aklını mı kaçırdın! Burada önemli bir toplantı yapıyorum, siz böyle saçmalıkla toplantıyı bölüyorsunuz."

Varya kalbinin sıkıştığını hissetti ve bir an sonra sekreter duymaktan korktuğu sözcükleri telaffuz etmeye başladı:

"Kendini asan şu şifreci Yablokov. Konuyla ilgili bir

mektup bırakmış... Bu yüzden cesaret ettim... Yine de zamanı uygun değilse, bağışlayın, hemen çıkıyorum." Memur gücenmiş bir ifadeyle burnunu çekti ve sanki o an ortadan kaybolmak ister bir tavır takındı.

"Verin mektubu!" diye bağırdı General. "Komutanı da çağırın!"

Varya'nın gözünün önündeki her şey dönüyordu. Kalkmaya çalıştı ama bir güç üstüne bastırıyormuş gibi öylece kalakaldı. Ona doğru eğilen Fandorin'i gördü, bir şeyler söylemek istedi ama acınacak bir halde yalnızca dudakları kımıldadı.

"İşte şimdi anlaşıldı Kazanzaki'nin emri nasıl değiştirdiği!" diye haykırdı Mizinov mektuba göz atarken. "Dinleyin. 'Yine binlerce ölü ve hepsi benim dikkatsizliğim yüzünden. Evet, kesinlikle suçluyum ve daha fazla inkâr etmeyeceğim. Telafisi imkânsız bir hata yaptım, Plevne'nin alınmasıyla ilgili şifreyi masada bırakıp şahsi bir işe koştum. Benim yokluğumda da birisi şifredeki o tek sözcüğü değiştirdi, ben de hiç kontrol etmeden doğruca telgrafçılara götürdüm! Hah-ha-ha! Türkiye'nin gerçek kurtarıcısı Osman Paşa değil, benim, Pyotr Yablokov. Sayın hakimler, benim davamla sizi boş yere uğraştırmayacağım, kendi hükmümü kendim veriyorum.' Demek böyle, bizim oğlan şahsi işinin peşinde koşarken Kazanzaki de anında emri değiştirmiş. Bir anlık bir iş!"

General kâğıdı buruşturup hazırolda bekleyen hapishane komutanının ayaklarının dibine fırlattı.

"Er...Erast Pet...roviç, bu... bu da ne?" diye fısıldadı zorlukla Varya. "Petya!"

"Yüzbaşı, Yablokov'un durumu nasıl? Öldü mü?" diye sordu Fandorin komutana dönerek.

"Ne ölmesi, doğru dürüst düğüm atmayı bile becerememiş," diye homurdandı. "İndirdik, yardım ediliyor."

Varya, Fandorin'i itip kapıya atıldı. Kapının kenarına çarptı, dışarı çıktığında yakıcı güneşle gözleri kamaştı. Durmak zorunda kaldı. Bu arada Fandorin de yanına geldi.

"Varvara Andreyevna, sakin olun, her şey geçti. Şimdi birlikte gideriz, ama öncesinde bir nefes alın, yüzünüz kireç gibi."

Dikkatli bir şekilde koluna girdi ama bu oldukça nazik dokunuş, nedense Varya'da dayanılmaz bir bulantıya neden oldu. Yere doğru eğildi ve doğrudan Erast Petroviç'in çizmelerinin üstüne kustu. Sonrasında merdivenlere oturan Varya, dünyanın neden böyle eğri durduğunu ve neden hiç kimsenin düşmediğini anlamaya çalıştı.

Alnına konulan buz gibi bir şey hoşuna gitti, hatta keyiften inledi bile.

"Harika," dedi boğuk bir sesle Fandorin. "Bir tifüsümüz eksikti!"

MAJESTELERİNE ALTIN KILIÇ GÖTÜRÜLEN

| ONUNCU BÖLÜM |

"Daily Post" (Londra)
9 Aralık (27 Kasım) 1877

Son iki aydır Plevne kuşatmasını fiilen, İngilizlerin Sivastopol savaşından çok iyi tanıdığı yaşlı ve deneyimli General Totleben yönetiyor. Bir komutandan çok mühendis olan Totleben, cepheden saldırı taktiğinden vazgeçmiş ve Osman Paşa'nın ordusunun muhasara altına alınmasına karar verdi. Ruslar çok zaman yitirdikleri gerekçesiyle Totleben'i ciddi bir şekilde eleştirseler de şimdi, bu deneyimli mühendisin haklı olduğu ortaya çıktı. Türklerin Sofya'yla bütün iletişimlerinin kesildiği bir ay içerisinde Plevne'de açlık başladı ve mühimmat sıkıntısı baş gösterdi. Totleben için 'İkinci Kutuzov' deniliyor. (Kutuzov, 1812 yılında Napolyon ordularını saldırılarla çaresiz bırakan Rus mareşali – yazı işleri.) Osman Paşa'nın her an, elli bin kişilik ordusuyla teslim olması bekleniyor.

Soğuk, kötü bir günde (gri bir gökyüzü, buz gibi bir soğuk, çamur deryası) Varya, özel olarak kiralanmış bir arabayla karargâha döndü. Tam bir ay boyunca Tırnova bulaşıcı hastalıklar hastanesinde yatmıştı,

ölebilirdi de, tifüsten bir çok kişi ölüyordu ama Varya kurtulmuştu. Sonrasındaki iki ay da saçlarının uzamasını bekleyerek sıkıntı içinde geçti. Kısacık Tatar traşıyla gidemezdi ya. Ne var ki lanet saçlar çok yavaş uzuyordu, şimdiki halleriyle ne yana taranıyor ne de geriye yatırılıyor fırça gibi dimdik duruyorlardı. Görünüşü rezaletti ama Varya'nın sabrı tükenmişti, bir hafta daha beklese bu unutulmuş şehrin kargacık burgacık yollarına bakmaktan aklını kaçıracaktı.

Petya bir kez ziyaret etme şansı bulmuştu. Hâlâ soruşturma altındaydı ama hapishaneden çıkarmışlardı ve işe gidip gelmeye başlamıştı; ordu iyice büyüdüğü için şifreciye ihtiyaç duyuluyordu. Petya çok değişmişti; kendisine hiç yakışmayan bir sakal bırakmış, zayıflamış ve iki lafından biri Tanrı ve halka hizmet olmuştu. Varya'yı en çok şaşırtan ise karşılaştıklarında nişanlısının onu alnından öpmesi olmuştu. Bu da neydi, tabuttaki ölüyü öper gibi? O kadar mı çirkinleşmişti?

Tırnova şosesi arabalarla doluydu, Varya'nın arabası da çok yavaş ilerliyordu. Varya çevreyi oldukça iyi bilmesinin sayesinde arabacısına güneye doğru gidip köye dönmesini ve kampın çevresinden dolaşmasını emretti. Bu yol uzun olmasına karşın daha çabuk ulaşacaklardı.

Boş yolda at daha hızlı gitmeye başladı, yağmur da neredeyse kesilmişti. Bir saat sonra evdeydi. Varya içinden "ev" diye güldü. Rüzgarın içinde uğuldadığı kuru bir çadır!

Lovça'yı geçtikten sonra tek tük atlılarla karşılaştılar, bunlar ya levazımcılar ya da emir erleriydi ama kısa süre sonra ilk tanıdığına da rastladılar.

Yuvarlak şapkası ve redingotuyla doru kısrağın üzerine doğru dürüst oturamayan uzun bir gövde; tanımamak mümkün değildi. McLaughlin! Varya'ya

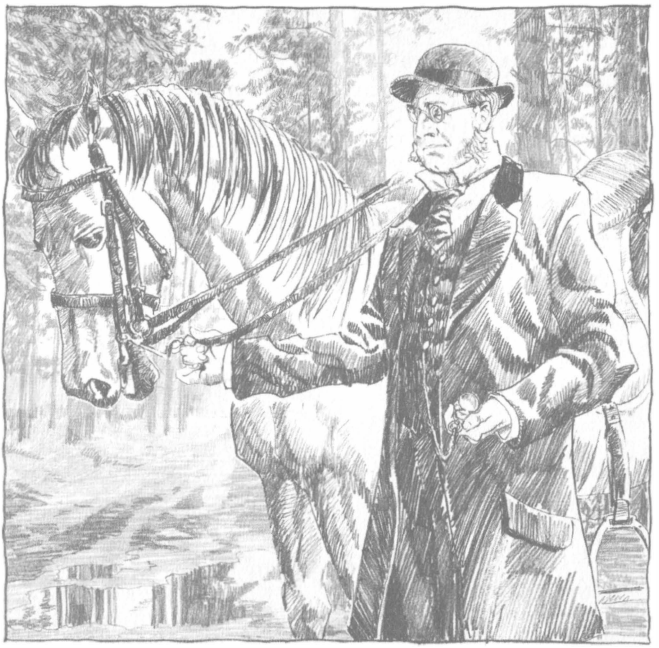

sanki dejavu gibi geldi. Üçüncü Plevne saldırısı sırasında aynı bu şekilde karargâh dönüyordu ve İrlandalıyla aynı şekilde karşılaşmıştı. Yalnızca o zaman sıcaktı, şimdiyse buz gibi ve o zamanlar herhalde daha güzel görünüyordu.

Onu ilk gören kişinin McLaughlin olması da çok iyiydi. Kurnazlık nedir bilmeyen dosdoğru bir adamdı, bu saçlarla toplumun içine çıkmanın doğru olup olmadığını ya da geriye dönmesinin daha mantıklı olacağını onun tepkisinden hemen anlayabilirdi. Hem yeni haberleri de öğrenebilirdi...

Varya cesur bir hareketle şapkasını çıkarıp fırça saçlarını açığa çıkardı. Deneme denemedir.

"Mister McLaughlin!" diye bağırdı, araba muhabiri yakaladığında, oturduğu yerden kalkarak. "Benim! Nereye gidiyorsunuz?"

İrlandalı döndü ve şapkasını çıkarıp selamladı.

"O, Matmazel Varya sizi sağlıklı gördüğüme çok sevindim. Saçlarınızı hijyen için mi böyle kestiler? Az daha tanıyamayacaktım."

Varya'nın içi cız etti.

"Çok mu kötü?" diye sordu ürkerek.

"Kesinlikle hayır," dedi McLaughlin aceleyle. "Ama şimdi, ilk karşılaşmamızdakinden daha çok benzemişsiniz delikanlıya."

"Yolumuz aynı mı?" diye sordu Varya. "Hadi, gelin yanıma, gevezelik yaparız, hem atınız da pek iyi görünmüyor."

"At değil beygir. Benim Bessy, bir süvari aygınından karnını şişirmeyi başarmış, görseniz fıçı gibi oldu. Karargâh seyisi Frolka da hani sizin *çay* dediğiniz rüşveti vermediğim için beni pek sevmez ve elindeki eşekleri

de bana verir! Nereden buluyorsa bunları! Neyse acelem var, çok gizli bir iş."

McLaughlin her anlama gelecek şekilde birden sustu ama bildiği şeyin ağırlığı altında ezildiği belli oluyordu.

Her zaman ketum olan McLaughlin'in bu durumu pek olağan değildi, anlaşılan çok önemli bir bilgiye ulaşmıştı.

"Hadi otursanıza bir dakikalığına," dedi Varya yapmacık bir samimiyetle. "Zavallı hayvan da dinlenmiş olur. Marmelatlı çörek ve içinde romlu kahve olan termosum da var...

McLaughlin cebinden gümüş zincirli saatini çıkardı.

"Half past seven... Another forty minutes to get there... All right, an hour. It'll be half past eight ...,"[1] diye mırıldandı anlaşılmaz lehçesiyle ve içini çekti. "Peki tamam, bir dakikalığına. Yol ayrımına kadar sizine geleyim, oradan ben Petırnitsa'ya dönerim."

Atını arabaya bağlayıp Varya'nın yanına oturdu, çöreğin birini tek seferde yuttu, ikincisinin de yarısını ısırdı, termosun kapağından sıcak kahveyi keyifle yudumladı.

"Petırnitsa'ya niye gidiyorsunuz?" diye sordu Varya dikkatle. "Plevne'den bilgi aldığınız adamlarla mı buluşacaksınız?"

McLaughlin, Varya'ya inceler gibi bakıp kahvenin sıcaklığından buğulanan gözlüklerini düzeltti.

"Yalnız hiç kimseye söylemeyeceğinize bana söz verin, en azından saat ona kadar."

"Namus sözü," dedi aceleyle. "Neymiş bu haber?"

Varya'nın çabucak söz vermesiyle tereddüt geçiren McLaughlin sıkıntıyla kıvrandı ama artık geri dö-

---

1 (İngilizce) Saat yedi buçuk... Oraya gitmek için kırk dakika daha... Hadi, bir saat olsun. Sekiz buçuk olacak...

nemeyeceğini de anlıyordu, üstelik birisiyle de paylaşmaya can atıyordu.

"Bugün, 10 Aralık, ya da size göre 28 Kasım 1877, tarihi bir gün" diye törensi bir havada başladıktan sonra sesini iyice alçalttı. "Bunu şimdilik Rus kampında yalnızca ben, bu sadık hizmetkârınız, biliyor. McLaughlin işini yapmak durumunda olanlara *çay* vermez ama iyi bir iş için bonkördür, bundan emin olabilirsiniz. Tamam, tamam, bu konuda daha fazla konuşmak istemiyorum!" Eliyle Varya'nın ağzını kapatarak soru sormasını engelledi. "Kaynağımı tabii ki söylemeyeceğim. Ancak birçok kez denendiğini ve hiç yanıldığını görmediğimi belirtmeliyim."

Varya gazetecilerden birinin, *Daily Post* muhabirinin Plevne'de olan bitenlerle ilgili bilgileri oralı bir Bulgar'dan belki de bir Türk subayından aldığını söylediğini anımsadı. Ancak buna kimse inanmamıştı. Ya doğruysa?

"Hadi söyleyin, işkenceyi bırakın."

"Saat ona kadar kimseye söylememeye söz verdiniz, unutmayın. Namus sözü verdiniz."

Varya aceleyle başını salladı. Ah bu erkekler, aptalca ritüelleriyle bıktırmışlardı. Tabii ki kimseye söylemeyecekti.

McLaughlin kulağına eğildi.

"Bu akşam Osman Paşa teslim oluyor."

"Ne diyorsunuz!" diye haykırdı Varya.

"Sessiz olun! Vit'in sol kıyısını tutan Muhafız Kolordu Komutanı Korgeneral Ganetski'ye tam saat onda barış heyeti gelecek. Bu büyük olayı izleyecek yegane gazeteci ben olacağım. Dolayısıyla barış heyetine ateş açılmaması için generali dokuz buçuktan önce uyarmalıyım. Düşünebiliyor musunuz nasıl bir yazı olacak?"

"Hem de nasıl," diye haykırdı Varya. "Hiç kimseye bir şey söylemeyecek miyim?"

"Beni mahvedersiniz!" diye bağırdı panik içinde. "Unutmayın, söz verdiniz!"

"Tamam, tamam, " diye yatıştırdı gazeteciyi. "Ona kadar balıktan sessiz olacağım."

"İşte yol ayrımına da geldik. Dur!" Muhabir arabacının sırtına dokundu. "Siz sağa gideceksiniz, Matmazel Varvara, ben ise sola. Çok heyecanlanıyorum. Generalle oturmuş çay içiyorum, havadan sudan konuşuyoruz ve saat dokuz buçuğa doğru saatime bakıp sanki sıradan bir şeymiş gibi 'Bu arada İvan Stepanoviç, yarım saat sonra Osman Paşa size gelecek' diyorum. Nasıl?"

McLaughlin keyifle gülerek ayağını üzengiye yerleştirdi.

Bir dakika sonra, artan yağmurun gri perdesi içinde gözden kaybolmuştu.

Kamp üç ay içinde tanınmayacak kadar değişmişti. Çadırlar kaldırılmış, yerlerine düzgün sıralar halinde barakalar inşa edilmişti. Yollara parke taşı döşenmiş, telgraf direkleri dikilmiş, işaret levhaları asılmıştı. Orduyu bir mühendisin yönetmesi ne olursa olsun iyi bir şey, diye düşündü Varya.

Artık üç binaya yerleşen özel şubeden, bay Fandorin'e ayrı bir "cottage" (nöbetçi bu yeni sözcüğü büyük bir keyifle) verildiğini söylemiş ve nasıl gidileceğini göstermişti.

158 numaralı cottage, askeri şehrin en sonunda, tek odadan oluşan tahta bir kulübeydi. Ev sahibi evdeydi, kapıyı kendisi açtı ve Varya'ya öyle bir baktı ki, genç kadının içi ısındı.

"Merhaba, Erast Petroviç, işte döndüm," dedi korkunç bir heyecan içinde.

"Memnun oldum," diyen Fandorin, geçmesi için kenara çekildi. Oda oldukça sadeydi ama İsveç malı

bir büfe ve her türlü jimnastik aleti vardı. Duvarda da beş binlik bir harita asılıydı.

Varya hemen açıklamaya girişti:

"Eşyaları hemşirelerin yanına bıraktım, Petya da görevde olunca doğruca size geldim."

"Bakıyorum, iyileşmişsiniz." Erast Petroviç genç kadını tepeden tırnağa süzdü. " Sa-saç şekliniz de yeni. Şimdi moda bu mu?"

"Evet. Çok pratik. Burada ne var ne yok?"

"Hiç. Türkleri kuşatıp oturuyoruz." Fandorin'in sesinde sertlik hissediliyordu. "Bir ay oturduk, iki ay oturduk, üçüncü aydır oturuyoruz. Subaylar sıkıntıdan kendini içkiye verdi, levazımcılar hırsızlık peşinde, hazine tamtakır. Yani genel olarak, her şey normal. Rus usulü savaş. Avrupa rahat bir nefes aldı, Rusya'nın can damarının kesilişini se-seyrediyorlar. Eğer Osman Paşa iki hafta daha direnirse, savaş kaybedilmiş olacak."

Erast Petroviç'in ses tonu öyle bezgindi ki Varya içinin çekildiğini hissedip fısıldadı:

"Dayanamayacak."

Fandorin birden irkildi ve merakla Varya'nın gözlerinin içine baktı.

"Bir şey mi biliyorsunuz? Ne, nereden?"

Varya da anlattı. Erast Petroviç'e anlatabilirdi ne de olsa hemen koşup anlatacak herkese hali yoktu.

Sonuna kadar dinleyen Fandorin yüzünü buruşturdu.

"Ganetski mi? Ne-neden Ganetski?"

Haritaya yaklaşıp homurdandı:

"Ganetski'ye çok u-uzak. Kanat. Neden karargâha değil? Stop. Stop."

Yüzü iyice düşen Fandorin, askıdan paltosunu kaptığı gibi kapıya atıldı.

Varya da "Ne? Ne oluyor?" diye bağırarak peşinden

"Provokasyon," dedi dişlerinin arasından yürürken. "Ganetski'nin savunması güçsüz. Arkasında da Sofya şosesi. Bu bir teslimiyet değil. Bir yarma harekatı. Ateş açmaması için Ganetski'ye havuç uzatılıyor."

"Ay!" Varya anlamıştı. "Demek barış heyeti falan olmayacak? Siz nereye? Karargâha mı?

Erast Petroviç durdu.

"Dokuza yirmi var. Karargâh uzun iş. O ona, diğeri diğerine. Zaman kaybedilecek. Ganetski'ye ulaşamayız. Sobolev'e! Dörtnala yarım saate ulaşılır. Sobolev, yukarıdan emir falan beklemez. Riski üstlenir. Hemen saldırır. Savaş da başlar. Ganetski'ye yardım edemez ama kanada ulaşır. Trifon, atı getir!"

Vay, bir de emir eri verilmiş, diye düşündü Varya.

Toplar gece boyunca gürledi, sabaha karşı savaşta yaralanan Osman Paşa'nın ordusuyla birlikte teslim olduğu haberi geldi; on paşa ve kırk iki bin asker silah bıraktı.

Sonunda, Plevne Kuşatması sona ermişti.

Çok ölü vardı, ani bir saldırıyla karşılaşan Ganetski'nin kolordusu neredeyse tamamen yok olmuştu. Herkesin dilinde, tam zamanında riski alarak Türklerin boşalttığı Plevne'ye girerek, Osman'ın açık tarafına saldıran Beyaz General, yenilmez Akhiellus, İkinci Sobolev'in adı dolaşıyordu.

Beş gün sonra, 3 Aralıkta, majesteleri, savaş alanını gezdikten sonra muhafız alayının düzenlediği törene katıldı. Törene güvenilir kişiler ve son muharebede ön plana çıkan askerler de katıldı. Varya'yı törene götürecek arabayı, bizzat, yıldızı gökyüzünde bile parlayan Korgeneral Sobolev göndermişti. Anlaşılan büyük Akhiellus, eski dostunu unutmamıştı.

Varya o zamana kadar böyle seçkin bir ortamda hiç bulunmamıştı. Nişan ve madalyaların parıltıları göz kamaştırıyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, Rus Ordusunda bu kadar çok general olduğunu hiç düşünmemişti. Majestelerinin gelişini bekleyen yaş ve rütbece ilerde olanlar ilk sırada duruyordu, aralarında genç yaşıyla diğerlerinden ayrılan değişmez beyaz üniformasıyla Michel, güneşli ama soğuk havada paltosuz duruyordu. Bütün gözler, Varya'ya sanki olduğundan daha uzun boylu, daha geniş omuzlu ve daha anlamlı yüzlü gibi görünen Rusya'yı kurtaran kişiye yönelmişti. Anlaşılan Fransızlar, 'en iyi gıda şöhrettir' derken haklıydılar.

Varya'nın hemen yanında, majestelerinin al yanaklı iki maiyet yaveri aralarında kısık sesle konuşuyordu. İçlerinden biri simsiyah gözleriyle ara sıra Varya'ya kaçamak bakışlar atıyordu ve bu oldukça hoş bir şeydi.

"...Majesteleri de ona: 'cesaretinize duyduğum saygının işareti olarak, müşir, kılıcınızı size iade ediyorum, kılıcınızı, hiçbir şekilde mutsuz olmayacağınızı umut ettiğim Rusya'da bulunduğunuz sürece taşıyabilirsiniz.' Böyle bir sahneydi işte. Orada olmaman çok yazık."

"Ben de yirmi dokuzundaki konseyde nöbetçiydim," diye yanıtladı diğer yaver kıskanç bir söylemle. "Majestelerinin Milyutin'e şöyle dediğini kulaklarımla işittim: "Dmitri Aleksandroviç, buradaki en yaşlı Georgi nişanı sahibi olduğunuz için Georgi şeridini kılıcıma sizin takmanızı rica ediyorum... Sanırım hak ettim..." 'Rica ediyorum!' "Nasıl ama?"

"Çok doğru değil," dedi kara gözlü. "Düşünmeleri gerekti. Bakan olmasa da oradakilerden biri. Üstelik imparator bu kadar lütuf göstermişken. Totleben ve Nepokoyçitski'ye ikinci dereceden, Ganetski'ye üçün-

cü dereceden "Georgi" nişanı verilirken, kendisine yalnızca şerit.

"Ya Sobolev ne aldı?" diye sordu heyecanla Varya, bu beyleri tanımamasına karşın. Ne olacaktı ki, savaş dönemindeyiz.

"Bizim Ak Paşa'nın özel bir şey alacağı kesin," dedi isteksizce kara gözlü. "Kurmay Başkanı Perepelkin'in rütbe atladığına bakılırsa. Aslında doğrusu da buydu, öyle bir makama yüzbaşı rütbesi hayli düşük kalıyordu. Sobolev'in önünde açılan ufukları insan aklına bile getiremiyor. Şanslı adam doğrusu. Ucuz ve sıradan gösterilere meyletmese daha..."

"Susss!" dedi ikincisi. "Geliyorlar!"

Gösterişsiz binanın, o ünlü " sefer sarayı"nın önüne dört asker çıktı: İmparator, baş komutan, veliaht ve Romanya Knyazı. Aleksandr Nikolayeviç'in üstünde kışlık askeri paltosu vardı, kılıcının kabzasından sallanan turuncu şeridi fark etti, demek bahsedilen şey buydu.

Orkestra Preobrajenski marşını çalmaya başladı.

İleriye çıkan muhafız albayı selam verip, heyecandan titreyen bas sesiyle bağırdı:

"İmparator hazretleri! Muhafız alayı subayları olarak 'Yiğitlik' altın kılıcını zatı şahanelerine sunmamıza izninizi arz ederim! Birlikte ulaşılan zafer adına! Subayların destekleriyle satın alınmıştır!"

Maiyet yaverlerinden biri eğilerek Varya'ya fısıldadı:

"İşte bu güzel. Aferin!"

Majesteleri hediyeyi alıp, gözyaşlarını sildi.

"Teşekkürler, beyler, teşekkür ederim. Çok duygulandırıcı. Ben de herkese birer kılıç hediye edeceğim. Altı ay süresince, nasıl denir, aynı kazandan...

Sözünü bitirmedi, elini sallamakla yetindi.

Çevredekiler duygulanarak iç çekti, hatta birisi hıçkırdı. Varya birden imparatorun hemen yanında

duran memur kalabalığının içindeki Fandorin'i gördü. İyi de onların arasına nasıl girmişti ki? Sıradan bir unvan. İtibari Danışman. Ancak hemen onun yanındaki jandarma şefini görünce durumu kavradı. Aslında, Türk ordusunun teslim alınmasının gerçek kahramanı Fandorin'di. O olmasaydı tören falan olmazdı. Anlaşılan o da bir ödül alacaktı.

Varya'nın bakışını yakalayan Erast Petroviç'in yüzüne melankolik bir ifade yayıldı. Genel coşkuyu paylaşmadığı belli oluyordu.

Törenden sonra Petersburg'tan ortak tanıdık bulmaya çabalayan kara gözlü maiyet yaveriyle neşe içinde çene çalan Varya'nın yanına gelen Fandorin hafifçe selam verdi.

"Bağışlayın, sayın a-albay," dedi. "Varvara Andreyevna, İmparator bizi görmek istiyor."

VARYA'NIN POLİTİKANIN YÜKSEK ÇEVRELERİNE GİRDİĞİ

| ON BİRİNCİ BÖLÜM |

"Times" (Londra)
16 Aralık (4 Aralık) 1877
Derby ve Carnarvon'un istifa tehdidi.

Dünkü Bakanlar Kurulu toplantısında Graf Beaconsfield, Çar Aleksandr'ın kabul edilemez taleplerine karşı imparatorluğun çıkarlarını korumak üzere Balkanlara gönderilecek araştırma birliğinin finansmanı için parlamentodan altı milyon sterlin tutarında ek bütçe istedi. Karar, Rusya'yla açık bir cepheleşmeye girmek istemeyen Dışişleri Bakanı Lord Derby ve Koloniler Bakanı Lord Carnarvon'un muhalefetlerine karşın kabul edildi. Azınlıkta kalan iki bakan da majestelerine istifa dilekçelerini sundular. Kraliçenin nasıl bir karar vereceği henüz belli değil.

Bu üst düzey tören için Varya en güzel giysisini giymişti, dolayısıyla majestelerin karşısında giysisi yüzünden mahcup olmayacaktı (aslında savaş koşullarında pek de önemli değildi), işte aklına gelen ilk şey bu olmuştu. Menevişli şeritli, ve tüllü soluk lila bir şapka, üst kısmı işlemeli, kısa kuyruklu, açık lila

bir elbise, sedef tokalı siyah ayakkabılar. Mütevazi ve gösterişsiz ama güzel; Bükreş mağazaları sağolsun.

"Bize nişan mı verecekler?" diye sordu yolda Erast Petroviç'e.

O da tören için özel giyinmişti; ütü yeri belli pantolon, ayna gibi parlak çizmeler, uzun ceketinin iliğine iliştirilen bir madalya. Söylenecek söz yoktu, Fandorin hiç de fena değildi, tek eksiği çok genç olmasıydı.

"Sanmam."

"Neden?" diye şaşırdı.

"Onurlandırılacak çok kişi var," dedi dalgınlıkla. Daha ge-generallerin hepsine verilmedi, biz on altıncı sıradayız."

"Ama biz olmasaydık... yani siz olmasaydınız demek istiyorum, Osman Paşa kuşatmayı yaracaktı! O zaman ne olacağını düşünsenize?

"Fa-farkındayım. Ancak zaferden sonra bunlar pek düşünülmez. Hayır, burada politika var, inanın bana."

"Sefer Sarayı"nında toplam altı oda vardı dolayısıyla, kudretli gözlerin önüne çıkmayı bekleyen onlarca general ve üst subayın beklediği binanın giriş bölümü kabul salonu olarak kullanılıyordu. Bekleyenlerin hepsinde aptalca bir memnuniyet havası vardı, ortalık nişan ve terfi kokuyordu. Bekleyenler Varya'ya anlaşılır bir merakla bakıyordu. Varya da bunu pek önemsemeden onların başı üzerinde iyice alçalmakta olan kış güneşini izlemeye başladı. Bu yüzü tüllü genç kadının kim olduğuna ve neden burada olduğuna kafa yorup dursunlar.

Bekleyiş sürüyordu ama neyse ki pek sıkıcı değildi. Varya, uzun boylu, geniş top sakallı yaşlı adama vakur dolu bir sesle:

"General, içeride bu kadar uzun kalan kim?" diye sordu.

"Sobolev," diye yanıtla birçok anlama gelecek bir

tonla. "Yarım saati geçti, içeri gireli." Kurum kurum kurularak göğsündeki siyah-turuncu şeritli yeni nişanına dokundu. "Bağışlayın, hanımefendi, kendimi tanıtmadım. Muhafız Kolordu Komutanı İvan Stepanoviç Ganetski." Yanıt beklercesine sustu.

"Varvara Andreyevna Suvorova, çok memnun oldum."

O anda Fandorin, böylesi durumlarda kendine pek uymayan bir tarzda ileri çıkarak Varya'nın konuşmasına engel oldu:

"General söyler misiniz, sa-saldırı öncesinde *Daily Post* gazetesi muhabiri McLaughlin yanınızda mıydı?"

Ganetski bu sivil giyimli süt çocuğuna küçümser bir bakış attı ama bu gencin de majestelerince davet edildiğini düşünüp ne olur ne olmaz diyerek nezaketle yanıtladı.

"Tabii ki geldi. Zaten her şey onun yüzünden oldu."

Fandorin yanıt karşısında aptallaşarak "Nasıl yani?" diye sordu.

"Nasıl olur, duymadınız mı?" dedi anlaşılan daha önce de sormuşlardı. "McLaughlin'i Petersburg'tan tanırım. Ciddi bir adam ve Kraliçe Viktorya'nın yurttaşı olsa da Rusya'nın dostudur. Bana Osman Paşa'nın hemen o sıralarda teslim olmak için geleceğini söyleyince, ben de hemen ön mevzilere, Tanrı korusun, ateş açmamaları için haberci çıkardım. Ardından eski, aptal, merasim üniformamı giymeye gittim." General acıyla gülümsedi, Varya onun müthiş sempatik biri olduğunu düşündü. "Böylece Türkler ateş etmeden ileri mevzilerimizi ele geçirdiler. Neyse ki benim muhafızlar, Mihal Dmitriç, Osman'ın cephe gerisine darbe indirinceye kadar dayandılar."

"McLaughlin nereye gitti?" diye sordu Fandorin, Ganetski'ye soğuk mavi gözlerini dikerek.

"Görmedim," diye omuz silkti general. "Onunla uğraşacak zaman değildi. Öyle bir şey ki Tanrı bir daha göstermesin. Başıbozuklar karargâha girmişlerdi, merasim üniformamla zar zor kurtulmuştum."

Kapı sonuna kadar açıldı ve gözleri bambaşka bir şekilde parlayan Sobolev yüzü kıpkırmızı olarak dışarı çıktı.

"Ne için kutlayalım sizi, Mihail Dmitriyeviç?" diye sordu üzerinde altın rengi fişeklikleri parlayan çerkezkasıyla Kafkas tipli bir general.

Herkes nefesini tuttu, Sobolev etkiyi artırmak için yanıtını özellikle geciktirdi. Oradakilere göz gezdirip Varya'ya neşeyle göz kırptı.

Ancak Varya, Sobolev'in hemen ardından Lavrenti Arkadyeviç Mizinov'un sıradan gövdesi görününce İmparatorun Plevne kahramanını özellikle neyle ödüllendirdiğini anlayamadı. İmparatorluğun jandarma başı, Fandorin ve Varya'yı parmağıyla yanına çağırdı. Varya'nın yüreği duracak gibi oldu.

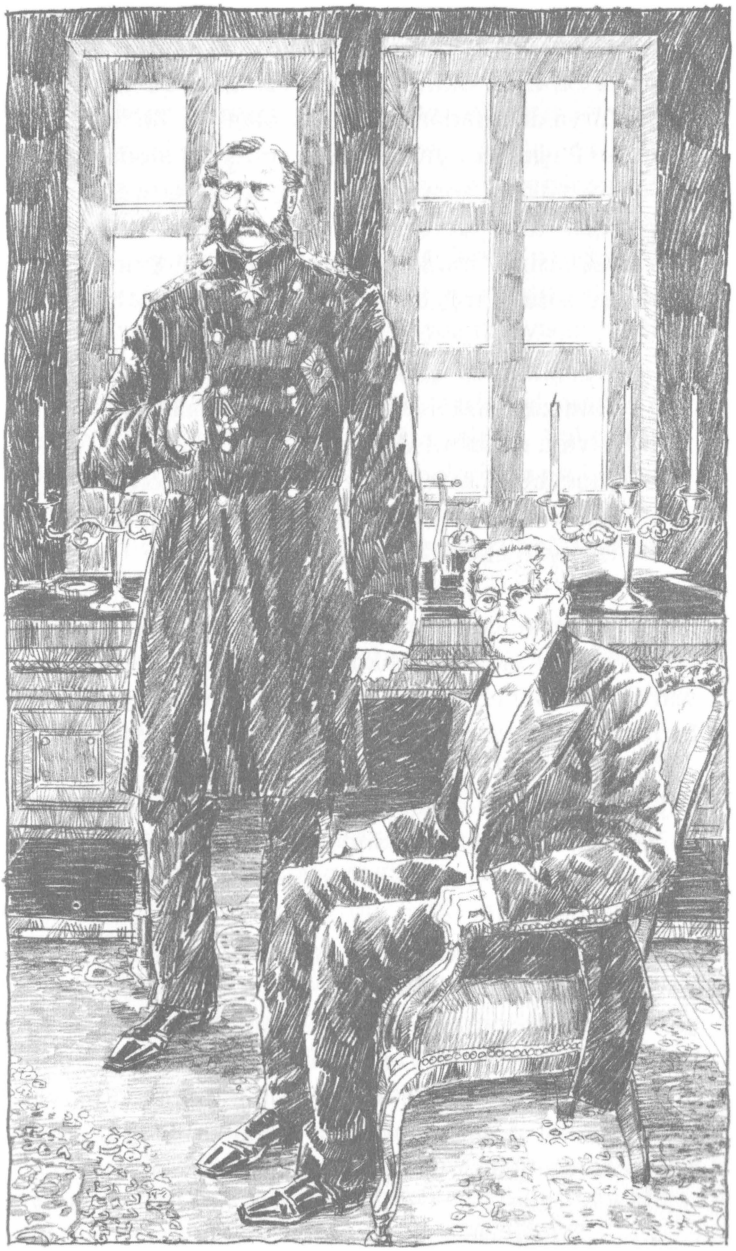
Sobolev'in yanından geçerken onun fısıldadığını duydu:

"Varvara Andreyevna, sizi kesinlikle bekleyeceğim."

Girişten sonra masa başında iki nöbetçi general ve iki subayın beklediği yaver odasına girdiler. Sağda majestelerinin özel odaları, solda ise çalışma odası vardı.

"Sorulara net, anlaşılır ve yüksek sesle yanıt verin," diye öğütledi Mizinov yürürken. "Ayrıntılı ama abartmadan."

Kareliya beryozasından yapılma mobilyayla sade döşenmiş çalışma odasında, biri koltukta oturan diğeri de sırtı pencereye dönük ayakta duran iki kişi vardı. Varya kuşkusuz önce oturan adama baktı ama bu, Aleksandr değildi, altın çerçeveli gözlüklü, zeki bakışlı, ince dudaklı, içine girilmesine izin vermeyen

soğuk gözlü, zayıf bir ihtiyardı. Bu Şansölye Knyaz Korçakov'du, aynı portrelerindeki gibi görünüyordu yalnızca birazcık daha narindi. Efsanevi bir kişilikti. Daha Varya doğmadan önce Şansölye'ydi. En önemlisi de Şair Puşkin'le aynı lisede okumuştu. "Moda çocuğu, dostu yüksek sosyetenin ve geleneklerin şaşmaz gözlemcisi" diye yazmıştı şair onun hakkında. Ancak seksenlik birine "moda çocuğu" denmesi, Şair'in lise kitaplarına da girmiş başka bir şiirini anımsatıyordu:

> ...Yaşlanınca içimizden kime düşecek
> Yalnız başına lise gününü kutlamak?
> Zavallı dostum! Yeni kuşağın arasında
> Sıkıcı bir konuk, gereksiz ve yabancı olacak
> Bizleri anımsayacak ve kavuşma gününü,
> Titreyen elleriyle gözlerini kapatarak...

Şansölye'nin gerçekten de elleri titriyordu. Cebinden keten bir mendil çıkarıp sümkürmesi ince eleyip sık dokuyan bakışlarla önce Varya'yı süzmesine sonra da Erast Petroviç'i uzun uzun incelemesine engel olmamıştı.

Tsarskoe Selo Lisesinin bu öğrencisine kendini kaptıran Varya içerideki en önemli kişiyi unutmuştu. Sıkılarak pencereye döndü, birazcık düşünüp aynı müdürün lisede sınıfa girdiğinde yaptıkları gibi hafif bir reverans yaptı.

Korçakov'un aksine Majesteleri, Fandorin'den çok Varya'ya ilgi gösterdi. Israrcı, dikkatli ve belirgin biçimde patlak Romanov gözleri ciddi ve talepkâr bakışlarla bakıyordu ve Varya, insanın içine işliyor dedikleri türden bakışlardan rahatsız oldu. Önyargı ve köle psikolojisi. Babasının hep gurur duyduğu, adamı mezarda bile döndürecek "Basilisk bakışlarının"[1]

---

[1] Bakışları ya da zehirli dişleriyle öldürebilen efsanevi yaratık.

kopyasıydı. Varya da seksen milyonun iradesine bağlı yaşadığı adama belirgin bir şekilde bakmaya başladı.

İlk izlenimi, çok yaşlı olduğuydu. Sarkmış göz kapakları, iyice ağarmış favoriler ve kıvrılmış bıyıklar, damla hastalığıyla düğüm düğüm olmuş parmaklar. Normal, seneye altmışına girecek. Neredeyse ninesiyle yaşıt.

İkinci izlenim; hiç de öyle gazetelerde yazıldığı gibi iyi biri değildi. Daha çok kayıtsız ve yorgun. Dünyadaki her şeyi görmüş, hiçbir şeye şaşırmayacak ve sevinmeyecek biri.

Üçüncü ve en ilginç izlenimi; ilerlemiş yaşına ve şanına karşın karşı cinse kayıtsız değildi. Yoksa Majesteleri bakışlarını ne diye memelerinde ve belinde dolaştırsın? Demek, kendinden iki kat genç Knyajna Dolgorukova ve onun hakkında anlatılanlar doğru. Böyle düşünen Varya, Kurtarıcı Çar'dan korkmayı tamamen bir yana bıraktı.

"Majesteleri, bu İtibari Danışman Fandorin. Evet o. Yanındaki de yardımcısı Bayan Suvorova." Jandarma şefi böyle takdim etmişti onları.

Çar ne "Merhaba" dedi ne de başını eğdi. Acele etmeden Varya'nın vücudunu inceledikten sonra başını Erast Petroviç'e döndürüp aktörlere özgü yapmacık, alçak bir sesle konuşmaya başladı:

"*Azazel* işini anımsıyorum. Sobolev de biraz önce bahsetti."

Yazı masasına oturup Mizinov'a başıyla işaret etti.

"Başla. Mihail Aleksandroviç'le dinliyoruz."

İmparator olsa da bir kadına sandalye teklif edebilirdi, diye yadırgayan Varya, monarşik düzenin sonsuza kadar yok olmasını diledi.

"Ne kadar zamanım var?" diye saygıyla sordu General. "Bugün çok meşgul olduğunuzu biliyorum Majesteleri. Hem Plevne kahramanları bekliyor."

"Ne kadar gerekiyorsa o kadar. Bu yalnızca stratejik değil aynı zamanda diplomatik bir mesele" diye gürleyen İmparator, Korçakov'a sevecen bir gülümsemeyle baktı. "Mihail Aleksandroviç bunun için özel olarak Bükreş'ten geldi. Hem de yaşlı kemiklerini sarsa sarsa."

Knyaz dudaklarını alışkanlıkla, kesinlikle gülümseme izi olmayan bir şekilde gerdi. Varya, Şansölye'nin geçen yıl büyük bir trajedi yaşadığını anımsadı. Ya oğlu ya da torunu ölmüştü.

"Yanlış anlamayın ama Lavrenti Arkadyeviç," dedi bezgin bir sesle Şansölye. Bazı kuşkularım var. Bu kadarı Bay Disraeli için bile fazla. Kahramanlar beklesin. Nişan beklentisi dünyadaki en iyi zaman öldürme şeklidir. Başlayın bakalım, dinliyoruz."

Mizinov omuzlarını gençler gibi dikleştirip, beklenilenin aksine Fandorin'e değil Varya'ya döndü.

"Bayan Suvorova, *Daily Post* muhabiri James McLaughlin'la, üçüncü Plevne saldırısı ve Osman Paşa'nın yarma harekatı öncesindeki iki görüşmenizi de ayrıntılarıyla anlatın."

Ne yapsın, Varya da anlattı.

Hem Çar'ın hem de Şansölye'nin iyi birer dinleyici oldukları ortaya çıktı. Korçakov yalnızca iki kez sözünü kesti. İlk seferindeki sorusu şu oldu:

"Hangi Graf Zurov'dan bahsediyoruz? Aleksandr Platonoviç'in oğlu mu?"

İkinci kez:

"Adı ve baba adıyla bahsettiğine göre demek McLaughlin, Ganetski'yi yakından tanıyor?"

Varya, gazetecilerin muhbirlerinin çoğunun Plevne'den olduğunu açıkladığı sırada Majesteleri kızgın bir şekilde avucunu masaya indirdi.

"Mizinov, Osman Paşa'nın koskoca orduyu senin ruhun duymadan yarma harekatı için nasıl hazırla-

dığını bana açıklamadın, anlaşılan senin kuşlar da uyuyormuş."

Jandarma şefi heyecanlandı ve kendini haklı çıkaracak açıklamalar yapacakken Aleksandr eliyle onu durdurdu:

"Sonra. Devam et Suvorova."

"Devam et." Bu da ne böyle? Birinci sınıfta bile "siz" diye hitap edilir. Varya hissedilecek şekilde bekledi ama yine de hikâyesini bitirdi.

"Bana göre olay çok açık," dedi Çar, Korçakov'a bakarak. "Şuvalov bir nota hazırlasın."

"Ben emin değilim," dedi. Şansölye "Saygıdeğer Lavrenti Arkadyeviç'in çıkarımlarını da dinleyelim."

Varya büyük bir özenle, imparatorla onun en üst düzeydeki diplomatik temsilcisinin fikir ayrılığına düştüğü konuyu anlamaya çalışıyordu. Mizinov konuya açıklık getirdi.

Koltuk altındaki evrak çantasından birkaç kâğıt çıkarıp, öksürdü ve ezberci çalışkan öğrenciler gibi konuşmaya başladı:

"İzin verirseniz, özelden genele gideceğim. Şöyle. Öncelikle yönetimim altındakilerin kuşatma süresinde, kurnaz ve merhametsiz düşmanımızın yaptıklarını zamanında ortaya çıkaramadığı için affınıza sığınırım. Düşmanın mutlak gizlilik altında yürüttüğü eylemler sonucunda hem çok zaman hem de çok insan kaybettik, 30 Kasımda ise az kalsın bu birkaç aylık çabalarımız da boşa gidecekti."

Bu sözler üzerine İmparator haç çıkardı.

"Tanrı Rusya'yı korudu!"

"Üçüncü saldırıdan sonra biz, daha doğrusu ben, çünkü benim çıkarımlarımdı, önemli bir hata yaptık. Türklerin ajanı olarak Jandarma Yarbay Kazanzaki'yi suçladık ve böylelikle gerçek suçlunun elini kolunu sallayıp çalışmasına ortam yarattık. Şimdi, İngiliz va-

tandaşı McLaughlin'in bizi daha baştan yanlış yöne sürdüğü kesinlikle ortaya çıktı. Hiç kuşkusuz, görevi için uzun süre ve çok iyi hazırlanmış, çok usta bir casus ve iyi bir oyuncu."

"Peki ordunun içine nasıl girdi bu adam?" diye sordu Majesteleri. "Ne yani araştırp soruşturmadan mı vize veriyorsunuz?"

"Elbette araştırma yapıldı hem de çok ciddi bir şekilde," diyen jandarma şefi ellerini yana açtı. "Her yabancı muhabir için yazı işlerinden yazılarıyla ilgili referans istendi ve elçiliklerimizden gerekli bilgi alındı. İzin verilen her muhabir ünlü ve isim yapmış ve Rusya'ya karşı düşmanlıkları belirlenmeyen kişiler. Bu özelliklerin hepsi McLaughlin'de de var. Çok ağırbaşlı biri. Daha bizim Orta Asya harekatları zamanında birçok generalimiz ve subayımızla dostça ilişkiler kurmayı başarmış. Türklerin yaptığı mezalimlerle ilgili geçen yıl yaptığı röportajlardan sonra McLaughlin Slav dostu ve Rusya'ya içten bağlı biri olarak ün yaptı. Anlaşılan bütün bu süre içerisinde, bizim Doğu politikalarımıza açıkça düşmanlık besleyen hükümetinden aldığı gizli emirlere uygun davranmış.

McLaughlin'in faaliyetleri ilk önceleri casusluktan ibaretti. Kuşkusuz bütün yabancı gazetecilere sağlanan özgürlük sayesinde ulaştığı ordumuz hakkındaki bilgileri Plevne'ye aktardı. Çoğu gazetecinin kuşatma altındaki Plevne'de bizim denetleyemediğimiz bazı kontakları vardı ve bu durum, ne yazık ki bizim karşı casusluk görevlileri tarafından kuşkuyla karşılanmadı. Burada da ben hatalıyım... McLaughlin yapabildiği kadar başkalarını kullandı. Majesteleri, kuşkusuz, notları arasında gizemli bir "J" harfi bulduğumuz Romen Albay Lucan'ın başına gelenleri anımsayacaktır. O zaman bunun bizim Jandarma Kazanzaki olduğunu

düşünmüştüm. Yazık, hata etmişim. "J" journalist, yani gazeteci demekmiş, yani İngiliz.

Üçüncü Plevne saldırısı sırasında ise, savaşın kaderinin değişme anında McLaughlin doğrudan suikast eylemlerine başladı. Onun kendi kendine risk alıp karar verdiğini sanmıyorum, aldığı talimatlara uygun davrandığından eminim. Diplomatik dokunulmazlığı olan İngiliz ajanı Albay Wellesley'i gözetim altında tutmadığım için pişmanım. Bu beyin Rusya karşıtı tutumundan ve Türklere daha yakın duruşundan, Majestelerine daha önce bilgi vermiştim.

Şimdi 30 Ağustos günü olanlara dönelim. Kendi inisiyatifiyle Türk savunmasını yaran General Sobolev, Plevne'nin güney mahallelerine girdi. Bu durumu da anlamak mümkün, çünkü ajanından aldığı bilgiler doğrultusunda Osman, bütün gücünü merkeze yığmıştı. Sobolev'in darbesi beklenmedik bir olaydı. Ancak bizim komutanlık da bu başarıyı zamanında öğrenemedi ve daha çok ilerlemek için Sobolev'in de yeterli gücü yoktu. Bu arada McLaughlin aralarında Albay Wellesley'in de olduğunu özellikle belirtmek istediğim diğer gazeteci ve yabancı gözlemcilerle birlikte, bizim cephe için tesadüfen anahtar rol oynayan bölgedeki, merkez ile sol kanat arasındaki gözlem yerindeydi. Saat altıda Sobolev'in yaveri Graf Zurov Türk kuşatmasını yardı. Çok iyi tanıdığı gazetecilerin yanından geçerken birliğinin başarısını haykırdı. Sonrasında ne oldu? Bütün muhabirler olayı, Rus Ordusunun kazandığını telgrafla bildirmek için cephe gerisine atıldılar. McLaughlin dışında hepsi. Yaklaşık yarım saat sonra Suvorova onu, yalnız başına, üstü başı çamur içinde bir fundalıktan çıkarken gördü. Kuşkusuz, muhabirin süvariye yetişmek ve onu öldürmek için yeterli zamanı vardı, sonra da Zurov'un peşine takılan Kazanzaki Graf'la aynı kaderi paylaştı.

İkisi de McLaughlin'i çok iyi tanıyordu, dolayısıyla ondan böyle ihanet beklemiyorlardı. Yarbayı intihar etmiş gibi göstermek ise onun için çok kolaydı, cesedini fundalığa çekti, yarbayın silahından iki el havaya ateş etti, işte hepsi bu. Ben de bu yemi yuttum."

Mizinov başını her şeye razı olur gibi yere eğdi ama Majestelerinin yeni bir sitemini beklemeden konuşmasına devam etti:

"Son yarma harekatına gelince, McLaughlin doğrudan Türklerin talimatıyla hareket etti. Osman'ın elindeki en büyük kozun McLaughlin olduğu söylenebilir. Hesapları basit ve doğruydu: Ganetski yetenekli bir general ama açık sözlülüğümü bağışlayın, öyle deha falan da değil. Gazetecinin getirdiği bilginin doğruluğundan hiç kuşku duymadan davrandığını biliyoruz. Korgeneral Sobolev'in kararlılığına teşekkür etmeliyiz..."

"Asıl Erast Petroviç'e teşekkür edilmeli!" diye atıldı kendini daha fazla tutamayan Varya. Fandorin'in hiç anılmaması ona çok dokunmuştu. Fandorin de öylece dikilip duruyor ve kendi hakkını aramıyordu. Ne yani mobilya olarak mı getirmişlerdi buraya? "Sobolev'e giden ve onu saldırıya geçmeye ikna eden Fandorin'di."

İmparator protokol kurallarını çiğneyen bu küstaha şaşkınlıkla baktı, yaşlı Korçakov ise kızarcasına başını salladı. Fandorin bile tedirgin olmuş sürekli ayak değiştirip duruyordu. Kısacası Varya kimseye yaranamamıştı.

"Devam et, Mizinov," dedi İmparator.

"Majesteleri izninizle," diyerek kalın boğumlu parmağını kaldırdı Şansölye. "Eğer McLaughlin büyük sorumluluğu olan böyle bir işe giriştiyse, bu niyetini neden bu kızcağıza anlatsın ki?" Parmağıyla Varya'yı gösterdi.

"Çok basit," dedi Mizinov alındaki terleri silerek. "Suvorova'nın bu sansasyonel haberi anında kampa ulaştıracağı üzerine yapmıştı hesabını. Oradan da karargâha ulaştırılacaktı. Dolayısıyla herkeste bir rahatlama ve gevşeme olacaktı. Uzak menzilli toplar zafer atışı yapacaktı. Hatta bu arada hücuma uğrayan Ganetski'ye bile kimse inanmayacak, harekete geçmeden araştıracaklardı. Becerikli entrikacının kendiliğinden gelişen küçük bir kurnazlığı yalnızca."

"Olabilir," dedi Knyaz.

"Peki bu McLaughlin nereye kayboldu?" diye sordu Çar. "Hiç değilse sorgulamalı ve Wellesley'le yüzleştirmeliydik. Albay ne derdi acaba!"

Korçakov hayal alemindeymişçesine iç çekti.

"Evet, iyi olurdu, Zamoskvoreçye'de dedikleri gibi, böyle bir *gözden düşüklük*, bütün İngiliz diplomasisini tarafsızlaştırmamızı sağlayabilirdi."

"Ne yazık ki ne ölüler ne de yaralılar arasında bulunamadı," dedi iç çekerek Mizinov ama onun iç çekmesinin anlamı bambaşkaydı. "Kaçmayı başardı. Nasıl kaçtığını bilemiyorum. Yılan gibi kıvrak biri. Esirler arasında Osman Paşa'nın Ali Bey denen danışmanı da yok. İlk saldırıda yanlış davranmamıza neden olan ve alter ego[1] Enver Efendi olan şu sakallı herif. Enver Efendi hakkında Majestelerine ayrıntılı bir rapor sunmuştum.

Majesteleri başını eğdi.

"Şimdi ne diyeceksiniz, Mihaylo Aleksandroviç?"

Şansölye gözlerini kıstı.

"Majesteleri bütün bunların ilginç bir şekle sokulması mümkün. Eğer bunların hepsi doğruysa, İngilizlerin bu kez ölçüyü aştıkları, işi abarttıkları kesin. Üzerinde iyi çalışılırsa, lehimize çevirebiliriz."

---

[1] (Latince) Öteki benlik.

"Aklınıza ne geldi, söylesenize?" diye merakla sordu Aleksandr.

"Majesteleri, Plevnenin düşmesiyle savaş son aşamasına geldi. Türklerin kesin olarak yenilmeleri artık birkaç haftalık bir konu. Üstüne basarak söylüyorum, *Türklerin*. Ancak olaylar 1853'te Türklere karşı savaş açtığımız zamanki gibi gelişmemeli, o zaman bütün Avrupa'yı karşımızda bulmuştuk. Mali yapımız böyle bir karşı çıkışı kaldırmaz. Bu savaşın bize neye mal olduğunu siz daha iyi biliyorsunuz."

Çar sanki başına bir ağrı girmiş gibi yüzünü buruşturdu, Mizinov da üzüntüyle başını salladı.

"McLaughlin'in eyleminin kararlılığı ve kabalığı beni rahatsız etti," diye devam etti Korçakov. "Bu durum, bizim boğazlara inmememiz için İngilizlerin her şeyi, hatta en aşırı önlemleri bile almaya hazır olduklarını gösteriyor. Üstelik, donanmalarının da Boğaz'da olduğunu göz ardı etmememiz gerek. Bu arada, bir zamanlar babanızı sırtından bıçaklayan sevgili Avusturya'nın da bizim arka bahçemizle ilgilendiği de ortada. Doğruyu söylemek gerekirse, biz burada Osman Paşa'yla savaşırken ben hep başka bir savaş için kafa yordum, diplomasi savaşı. Kanımızı döküyoruz, dünya kadar para harcıyoruz ama sonuçta elimiz boş kalabiliriz. Lanet Plevne hem zamanımızı yedi hem de ordumuzun şanını lekeledi. Siz, Majesteleri, bu ihtiyarı bağışlayın, böyle bir günde uğursuz karga gibi gaklayıp duruyorum..."

"Bırakın bunları, Mihail Aleksandroviç," diye iç çekti İmparator. "Törende değiliz, anlamıyor muyum sanıyorsunuz?"

"Lavrenti Arkadyeviç'in açıklamalarına kadar oldukça kötümserdim. Bir saat önce 'Söyle bakalım yaşlı tilki, zaferden sonra neyi amaçlamalıyız?' diye sorsanız size dürüstçe; 'Bulgaristan'ın özerkliği ve bir parça da Kafkasya. İşte on binlerce kişinin canına ve

harcanan milyonlara karşılık elde edilecek maksimum kazanç bu,' böyle derdim."

"Peki şimdi?" diye atıldı Aleksandr.

Şansölye, Fandorin ve Varya'ya dikkatle baktı.

Mizinov bakışın ne anlama geldiğini anlayıp söz karıştı:

"Majesteleri, Mihail Aleksandroviç'in nereye gelmek istediğini anlıyorum. Ben de sanırım aynı sonuca vardığım için Fandorin'i buraya getirdim. Bayan Suvorova'ya ise sanırım, yanımızdan ayrılmasına izin verirsiniz."

Varya öfkelendi. Demek, ona burada güvenmiyorlardı. Kapı önüne konmak, hem de konunun en ilginç yerinde, bu nasıl bir aşağılamadır!

"Kü-küstahlığım için bağışlayın ama," diye kımıldadı Fandorin'in dudakları bütün bu süre içinde ilk defa. "Bu aptallık olur."

"Nedir o aptallık olan?" diyen İmparator sarımtrak kaşlarını çattı.

"Bir çalışana tam olarak güvenmemek, Ma-majesteleri. Yok yere kırılganlıklara yol açar ve davamıza zarar verir. Varvara Andreyevna o kadar çok şey biliyor ki, burada olmasa bile ra-rahatlıkla konuşulanları tahmin edebilir."

"Haklısın," dedi Çar. "Devam ediniz, Knyaz."

"Bu hikâyeyi Britanya'yı bütün dünyanın gözünde küçük düşürmek için kullanmak zorundayız. Savaşan bir tarafa karşı girişilen kundaklama, cinayet, komplo gibi eylemler tarafsızlığın terkedilmesi demektir ve duyulmuş bir şey değildir. Doğrusunu söylemek gerekirse, Graf Beaconsfield'in bu dikkatsizliğine şaşırıyorum. Ya McLaughlin'i ele geçirseydik ve konuşsaydı? Skandal! Kâbus! Kuşkusuz İngiltere için. Donanmasını geri çekip Avrupa'ya kendi haklılığını kanıtlamak zorunda kalırdı ve bu yarayı uzun zaman saramazdı.

Sonuçta Saint-James kabinesi Doğu ihtilafında "pas" demek zorunda kalırdı. Londra olmadan bizim Avusturya-Macaristanlı dostlarımız da anında bizimle barışmanın yollarını ararlardı. İşte o zaman zaferin meyvelerini tam anlamıyla toplamaya başlar ve..."

"Hepsi hayal," diye sertçe kesti Aleksandr yaşlı adamın sözünü. "McLaughlin elimizde değil. Dolayısıyla ne yapmamız gerektiğini soruyorum."

"Bulmalıyız," diye yanıtladı Korçakov.

"Peki nasıl?"

"Ben bilmem Majesteleri, Üçüncü Şube Başkanı ben değilim," diyen Şansölye susup kollarını zayıf karnının üstünde birleştirdi.

"İngilizin suçlu olduğuna inanıyoruz ve dolaylı kanıtlarımız var ama kesin kanıtımız şimdilik yok," diye konuşmaya başladı Mizinov. "Yani onları bulmak ya da yaratmak gerek. Hmm.."

"Açıkla," dedi aceleyle Çar. "Hımırdanmayı bırak, Mizinov ne söyleyeceksen açıkça söyle. Burada oyun oynamıyoruz ki."

"Emredersiniz, Majesteleri. Görevini yapan McLaughlin şimdi ya Konstantinopolis'te ya da daha mantıklısı İngiltere yolundadır. Konstantinopolis'te çok iyi bir ajan ağımız var, bu alçağı oradan almamız zor değil. İngiltere'de ise daha zor ama iyi bir organizasyonla...

"Bunu dinlemek istemiyorum!" diye bağırdı Aleksandr. "Neler saçmalıyorsun sen!"

"Majesteleri açık konuşmamı kendiniz emretmiştiniz," dedi General ellerini açarak.

"McLaughlin'i bir çuvalın içinde getirmek, kuşkusuz, fena olmazdı," diye araya girdi dalgın bir sesle Şansölye. "Ama fazlasıyla riskli ve güvensiz. Kendimiz bir skandala neden olabiliriz. Konstantinopol neyse de, Londra'yı tavsiye etmem."

"Peki," diye onayladı Mizinov başını sertçe sallayarak. "Eğer McLaughlin, Londra'da ortaya çıkarsa ona dokunmayız ama bu İngiliz muhabirin onaylanamaz davranışını basına sızdırıp orada bir skandal yaratabiliriz. McLaughlin'in oyunlarını İngiliz kamuoyu onaylamayacaktır, çünkü bunu fair play[1] çerçevesinde değerlendirmeyeceklerdir."

Korçakov onaylandı:

"Bakın bu akıllıca. Beaconsfield ve Derby'nin ellerini bağlamak için iyi bir basın skandalı yeterli olur."

Bu konu tartışılırken Varya kimseye fark ettirmeden gıdım gıdım Erast Petroviç'e yaklaştı, sonunda onunla fısıldaşacak yakınlığa geldi.

"Bu Derby de kim?" diye sordu fısıltıyla.

"Dışişleri Bakanı," diye yanıtladı Fandorin, neredeyse dudaklarını oynatmadan.

Mizinov fısıldaşanlara bakıp kaşlarını kaldırdı.

"Anlaşıldığına göre sizin bu McLaughlin sıkı adam, öyle önyargıları ve duyguları olmayan biri," diye devam etti Şansölye. Eğer Londra'da bulunursa skandal patlamadan onunla özel bir görüşme yapılabilir. Kanıtları gösterip, skandalla tehdit edebiliriz... Skandal patlarsa bütün kariyeri sona erer. Britanya geleneklerini bilirim, bütün göğsün madalya bile dolu olsa kimse sana el uzatmaz. Çünkü iki kişinin öldürülmesi şakaya alınacak bir şey değil. Hapisle sonuçlanabilir. Adam akıllı biri. İyi bir para ve bir de diyelim, Volga civarlarında yaşaması için bir yer de teklif edilirse... Gerekli bilgileri verebilir, Şuvalov da bunları Lord Derby'ye baskı için kullanabilir. Yapılanların açıklanabileceği tehdidi, İngiliz hükümetini pamuk gibi yapacaktır... Ne dersiniz General, McLaughlin bu tehdit ve rüşvetle dize getirilebilir mi?"

---

[1] (İngilizce) Adil oyun.

"Başka çaresi kalmayacak," dedi General kendinden emin bir tavırla. "Bu olasılığı da düşündüm. Erast Fandorin'i bu nedenle buraya getirdim. Majestelerinin onayı olmadan bu denli ince bir iş için görevlendirmek istemedim. Konu hakkında çok şey biliyoruz. Fandorin de zeki, kararlı, özgün düşünce yapısına sahip biri ve en önemlisi de başarıyla tamamladığı çok daha zor bir görev için Londra'da bulunmuştu. İngilizceye hakim. McLaughlin'i şahsen tanıyor. Anlaşamazsa, skandal konusunda da Şuvalov'a yardım eder. Görgü tanığı olarak McLaughlin aleyhinde tanıklık edebilir. İnanılmaz bir ikna yeteneğine sahiptir."

"Peki Şuvalov kim?" diye fısıldadı Varya.

"Büyükelçimiz," diye dalgın bir şekilde yanıtladı Fandorin, anlaşılan kendi düşüncelerine dalmış General'i dinlemiyordu.

"Fandorin, becerebilecek misin?" diye sordu İmparator. "Londra'ya gidiyor musun?"

"Giderim, Ma-majesteleri, gitmeyecek ne var..."

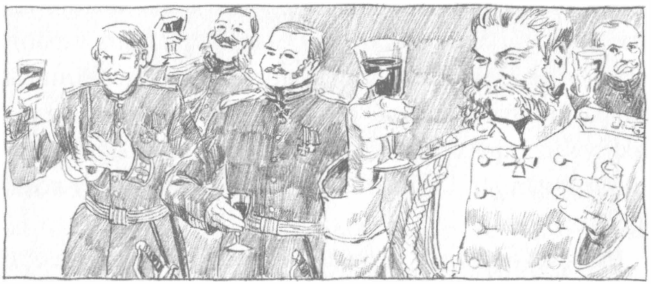
Hükümdar onun bir şeyleri söylemediğini anlayarak merakla baktı ama Fandorin'in ağzından başka bir şey çıkmadı.

"Peki, Mizinov, iki taraflı çalışın," diye bitirdi Aleksandr. "Hem Konstantinopolis'te hem de Londra'da ara. Ancak zaman kaybetme, zaten çok az."

Yaverlerin odasına çıktıklarında Varya General'e sordu:

"Ya McLaughlin hiç bulunamazsa?"

"Benim duygularıma güvenin, sevgili Suvorova, bu centilmenle mutlaka yeniden karşılaşacağız."

OLAYLARIN BEKLENMEDİK BİR YÖN ALDIĞI

| ON İKİNCİ BÖLÜM |

"Peterburgskiye Vedomosti"
8 Ocak (20 Ocak) 1878
TÜRKLER BARIŞ İSTİYOR!

Veysel Paşa'nın teslim oluşundan, Filippopol'ün alınışından ve kapılarını Beyaz General'in Kazaklarına ardına kadar açan tarihi Adrianopol'ün[1] teslim edilmesinden sonra savaşın yazgısı tamamen belli olmuş ve bugün sabah Türk barış heyetini taşıyan tren muzaffer ordumuzun karargâhına gelmiştir. Tren Adrianopol'de durdurulmuş paşalardan oluşan heyet Harmanlı yakınlarında konuşlanan Genelkurmay karargâhına götürülmüştür. Türk heyetinin başkanlığını yapan yetmiş altı yaşındaki Namık Paşa, anlaşma koşullarını dinledikten sonra dehşet içinde haykırmıştır: "Votre armée est victorieuse, votre ambition est satisfaite et la Turkie est détruite!"[2]

Ne diyebiliriz ki zaten olacağı buydu.

---

1 Filipe ve Edirne.

2 (Fransızca) Ordunuz kazandı, ihtirasınıza kavuştunuz ve Türkiye ise mahvoldu!

Doğru dürüst vedalaşmadılar bile. "Sefer Sarayı"nın girişinde Varya'yı yakalayan Sobolev, başarı ve şöhretin çekiciliğiyle onu büyüleyerek, zafer kutlamaları için kendi karargâhına götürdü. Erast Petroviç'e ancak başını eğebildi, sabahleyin ona uğradığında ise çoktan gitmişti. Emir eri Trifon, "Gittiler. Bir ay sonra uğrayın," dedi.

Bir ay geçti ama Fandorin ortada yoktu. Anlaşılan McLaughlin'i İngiltere'de bulmak pek kolay değildi.

Varya'nın sıkıldığı pek söylenemez, hatta tam tersine Plevne kampından ayrıldıktan sonra yaşam çok daha güzel geçmeye başladı. Neredeyse her gün yolculuk, yeni bir şehir, büyüleyici dağ manzaraları ve her gün kazanılan zaferlerin bitmek bilmez kutlamaları. Ordu komutanlığı karargâhı önce Balkanların ardındaki Kazanlık'a, sonra da daha güneye Harmanlı'ya taşındı. Burada kış falan da yoktu. Ağaçlar yemyeşildi, kar yalnızca uzaktaki dağların doruklarındaydı.

Fandorin olmayınca yapacak iş de yoktu. Varya eskisi gibi kadroda görünüyordu; düzenli olarak aralık ve ocak maaşlarını almıştı, üstüne sefer tazminatı ve Noel ikramiyesi de vermişlerdi. Bir sürü parası olmuştu ama harcayacak yer yoktu. Bir seferinde Sofya'da muhteşem bakır bir lamba (Alaaddin'in lambasının aynısı) almaya kalkmıştı ama ne mümkün. D'Hevrais ve Gridnev az daha kavgaya tutuşacaklardı bu oyuncağı Varya'ya vermek için. Varya da lambayı almaktan vazgeçmişti.

Evet, Gridnev. On sekiz yaşındaki bu başçavuşu Sobolev vermişti. Plevne ve Şeynov kahramanı gece ve gündüz savaşla ilgili konularla meşgul olmasına karşın Varya'yı da unutmuyordu. Karargâha her gelişinde mutlaka uğruyor, muhteşem çiçekler gönderiyor, kutlamalara davet ediyordu. (Yeni yılı iki kez kutlamışlardı, hem Batı usulü hem de Rus takvimine

göre.) Israrcı Michel için bunlar bile yeterli değildi. Kendi emir erlerinden birini "yolda yardım etmesi ve koruması için" Varya'nın emrine vermişti. Başçavuş önceleri bu duruma somurtmuş, etekli amirini şöyle bir süzmüş ama sonrasında çabucacık alışmış hatta romantik duygular beslemeye başlamıştı. Komik ama hoş. Gridnev yakışıklı değildi (Stratejist Sobolev yakışıklı birini yollamazdı zaten) ama çok sevimli ve bir köpek yavrusu kadar sadıktı. Onun yanında yirmi iki yaşındaki Varya kendini çok daha olgun hissediyordu.

Durumu oldukça tuhaftı. Anlaşılan karargâhta herkes onu Sobolev'in sevgilisi olarak görüyordu. Herkes Beyaz General'e hayran olduğu ve bir şey diyemediği için de Varya da hiç laf işitmiyordu. Üstelik Sobolev'in şanından o da yararlanıyordu. Varya'nın

bu şanlı Akhiellus'u reddettiğini ve hâlâ zavallı bir şifreciye tutkun olduğunu bilseler şaşırıp kalırlardı.

Doğrusunu söylemek gerekirse Petya'yla araları pek iyi gitmiyordu. Hayır, ne kıskanıyor ne de davranışlarından dolayı sitem ediyordu. Ancak intihar girişiminden sonra Varya'nın ona ulaşması epeyce zorlaşmıştı. Birincisi, Varya onu neredeyse hiç görmüyordu. Petya "suçunun" kefaretini şifreci olarak kanla ödeyemeyeceği için sanki çalışarak ödüyormuş gibiydi. İki gün üst üste nöbet tutuyor, oradaki karyolada yatıyor, gazeteciler kulübüne hiç uğramıyor, şölenlere katılmıyordu. Noel'i de vaftiz bayramını da onsuz kutlamak zorunda kalmıştı. Varya'yı gördüğünde yüzüne sessiz sevecen bir sevinç yayılıyordu. Onunla sanki Vladimir'deki Meryem Ana ikonuyla konuşuyormuş gibi konuşuyordu; onu aydınlatan kişiydi, tek umuduydu ve Varya olmasa yok olup giderdi.

Ona fazlasıyla acıyordu. Ancak aynı zamanda, hiç de hoş olmayan bir sorudan kurtulamıyordu: Yalnızca acıma duygusuyla evlenmek mümkün müydü? Olmayacağı görünüyordu. Ancak bunu dili getirmek ve "Biliyor musun, Petya, karın olmaktan vazgeçtim" demek hâlâ çok zordu. Düşen kişiye bir darbe daha vurmak olurdu. Kısacası, aşağı tükürse sakal, yukarı tükürse bıyık.

Oradan oraya taşınıp duran basın kulübünde eskisi gibi yine bir çok kişi toplanıyordu ama Zurov'un olduğu dönemdeki hava hiç olmuyordu. Kumar yine oynanıyordu ama küçük paralar dönüyordu. McLaughlin'in ortadan kaybolmasıyla satranç da gözden düşmüştü. İrlandalı hakkında, özellikle de Rusların yanında, kimse konuşmuyordu ama diğer iki İngiliz muhabire açıklanmamış bir boykot uygulanıyordu ve bunun sonucunda onlar da kulübe gelip gitmeyi kesmişlerdi.

Kuşkusuz skandal ve kavgalar da oluyordu. İki kere neredeyse kan dökülecek noktaya gelmişti, üstelik ikisi de Varya'nın yüzünden.

Birincisinde, daha Kazanlık'tayken, Varya'nın statüsünü tam olarak algılayamayan bir yaver onu uygunsuz biçimde "Marlborough Düşesi" olarak adlandırmıştı. Bu yolla Sobolev'in de "Marlborough Dükü" olduğunu ima etmişti. D'Hevrais anında bu küstahın özür dilemesini istemiş, sarhoş olan yaver ayak diretince düello yapmaya çıkmışlardı. Varya bu konuşmalar yapılırken çadırda yoktu, orada olsa kuşkusuz bu aptalca tartışmayı önlerdi. Neyse ki bir şey olmamıştı; yaver ilk atışta d'Hevrais'yi ıskalamış, d'Hevrais ise karşı atışında küstahın başındaki şapkayı vurunca, yaver birden kendine gelip özür dilemişti.

Diğer olayda da yine şaka yüzünden düelloya davet edilen bu kez Fransız olmuştu. Bu sefer Varya'nın yanında olmuştu ve fazlasıyla komikti. Gridnev'in onu gölge gibi her yerde izlemeye başlamasından sonra olmuştu. D'Hevrais düşüncesizce "Matmazel Barbara"nın şimdilerde, zenci çocuklarla dolaşan Anna İvanovna'ya benzediğini söyleyince, muhabirin tehlikeli şöhretinden hiç çekinmeyen başçavuş hemen özür dilemesini istedi. Olay Varya'nın yanında olunca tabii ki, iş düelloya kadar gitmedi. Gridnev'e susmasını, d'Hevrais'ye de sözlerini geri almasını emretti. Muhabir benzetmesinin yersiz olduğunu itiraf ederek anında özür diledi ve Mösyö sous-lieutenant'ın[1] Kyreneia geyiğini yakalayan Herkül'e benzediğini söyledi. Olay böylece tatlıya bağlandı.

Varya zaman zaman d'Hevrais'nin yalnızca tek bir anlama gelebilecek şekilde baktığını hissediyordu ama muhabir kesinlikle Fransız Şövalye Bayard

[1] (Fransızca) Asteğmen.

gibi mesafeli davranıyordu. Diğer gazeteciler gibi o da birkaç gün cephede kayboluyordu dolayısıyla Plevne'deki gibi sık sık görüşemiyorlardı. Yine de bir keresinde baş başa kalmışlar Varya konuşulanları sonradan sözcüğü sözcüğüne anımsayıp günlüğüne yazmıştı. (Erast Petroviç gittikten sonra nedense günlük tutmaya başlamıştı, belki de yapacak işi olmadığından.)

Bir dağ geçidindeki yol meyhanesinde oturuyorlardı. Ateşin başına yerleşmiş, sıcak şarap içiyorlardı, muhabir dışardaki soğuktan etkilenmiş gibiydi.

"Ah, Matmazel Barbara, eğer ben, ben olmasaydım," diyerek acı acı gülümsemişti. Varya'nın neredeyse taptığı Piyer Bezuhov'un sözlerini birebir yinelediğinin farkında değildi. "Başka bir durumda, başka bir karakterim ve başka bir kaderim olsaydı..." Varya'ya öyle bakmıştı ki, Varya yüreğinin, ip atlarkenki gibi göğsünden fırlayacağını hissetmişti. "Hiç düşünmeden şanlı Michel'le rekabete girerdim. Ne dersiniz, onun karşısında şansım olur muydu?"

"Tabii ki olurdu," diye yanıtladı Varya ve bunun bir flört davetine benzediğini fark edince ekledi. "Charles, size şunu söyleyeyim ki şansınız Mihail Dmitriyeviç'inkinden ne daha az ne de daha çok olurdu. Yani açıkçası olmazdı. Genel olarak."

"Genel olarak" sözlerini bilerek eklemişti. Ah bu engellenemeyen dişilik!

Varya, d'Hevrais'nin ilk defa bu kadar yumuşadığını görünce çoktandır merak ettiği soruyu sordu:

"Charles, bir aileniz var mı?"

"Siz kuşkusuz, aslında evli olup olmadığımı merak ediyorsunuz?" diye gülümsedi gazeteci.

Varya mahcup oldu:

"Hayır, yalnızca onu değil. Anneniz, babanız, kardeşleriniz..." dedikten sonra birden neden ikiyüzlü-

lük yapıyorum ki, çok normal bir soru diye düşünüp kararlı bir sesle ekledi:

"Kuşkusuz eşiniz olup olmadığını da bilmek isterim. Örneğin, Sobolev evli olduğunu saklamıyor."

"Ne yazık ki, Matmazel ne eşim var ne de nişanlım. Hiç olmadı. Benimki farklı bir yaşam. Tabii ki bazı maceralarım oldu, siz çağdaş ve aptalca önyargılardan uzak biri olduğunuz için bunları size rahatlıkla anlatıyorum. (Varya keyifle gülümsedi.) Aile konusuna gelince... Yalnızca çok sevdiğim ve fazlasıyla özlediğim babam kaldı. Şimdi Fransa'da. Başka bir zaman onu anlatırım. Savaştan sonra, anlaştık mı? Bu uzun bir hikâye."

Demek, ona karşı kayıtsız değildi ama Sobolev'le rekabete girmek istemiyordu. Gururu engel oluyordu.

Ancak bu durum Fransızın Sobolev'le dostça ilişkisini sürdürmesine engel olmuyordu. D'Hevrais genellikle, sürekli olarak ordunun en ilerisinde yürüyen ve dolayısıyla da muhabirler için oldukça çok malzemenin çıktığı Beyaz General'in birliklerinin yakınlarında oluyordu.

8 Ocak günü öğlene doğru, Sobolev, küçük bir Kazak birliğinin eşliğinde, ganimet olarak ele geçirilen arabayı Varya'ya göndermiş ve kısa bir süre önce alınan Adrianopol'ü ziyaret etmeye davet etmişti. Arabanın rahat koltuklarının üstünde bir kucak dolusu sera gülü duruyordu. Gülleri buket yapmaya çalışan Mitya Gridnev, dikenler yeni eldivenlerini yırtınca çok üzülmüştü. Varya yolda giderken onu teselli etmeye çalışmış ve kendi eldivenlerini vermeyi teklif etmişti. (Başçavuşun elleri kızlarınki gibi minicikti.) Mitya beyaz denecek kadar sarı kaşlarını çatıp, gücenmiş gibi burnunu çekerek, uzun ve sık kirpiklerini sık sık kırpıştırarak yarım saat kadar somurtmuştu. Varya,

bu gencin şansı yalnızca kirpiklerinden yana, diye düşündü. Aynı Erast Petroviç'inkiler gibi ama daha açık renk. Sonrasında düşünceleri doğal olarak nerelerde olduğunu bilmediği Fandorin'e yöneldi. Bir an önce dönse artık! Onunlayken... Daha mı sakin? Daha mı ilginç? Tam bilemiyordu ama belirgin bir şekilde *onunla çok daha iyiydi.*

Hava karardığında ancak ulaştılar. Şehir sessizdi, sokaklarda kimsecikler yoktu, yalnızca süvarilerin nal sesleri ve şoseden sevk edilen topların gürültüleri duyuluyordu.

Geçici karargâh şehrin istasyonundaydı. Varya daha uzaktan zafer marşlarını duydu, bando "Şan olsun!" marşını çalıyordu. Avrupai yeni evlerin hepsinin pencerelerinde ışık vardı, istasyon meydanında büyük bir ateş yakılmış, sahra mutfağının boruları tütmeye başlamıştı. Varya'yı en çok şaşırtan şey peronda duran yolcu treni oldu; tertemiz vagonlar, sakin sakin buhar soluyan lokomotif. Sanki savaş falan yok gibiydi.

Bekleme salonunda tabii ki kutlamalar vardı. Boyutları farklı masaların bir araya getirilmesiyle oluşturulan ve üzerinde yiyecekten çok içki şişesi olan kocaman masanın etrafına doluşmuş subaylar kutlama yapıyorlardı. Varya ve Gridnev içeri girince hepsi birden "hurra" diye gürleyip, kadehlerini komutanlarının oturduğu masaya doğru kaldırdı. Generalin ünlü beyaz üniforması, ordunun siyah, Kazakların gri üniformaları içinde hemen göze çarpıyordu. Şeref masasında Sobolev'in dışında üst subaylar (Varya yalnızca Perepelkin'i tanıyordu) ve d'Hevrais oturuyordu. Hepsinin yüzü neşeli ve pempeydi anlaşılan epeydir kutlama yapıyorlardı.

Yerinden fırlayan Akhiellus, "Varvara Andreyevna!" diye bağırdı. "Gelmenize çok sevindim! Beyler, aramızdaki tek kadının şerefine: Hurraa!"

Herkes ayağa kalktı ve öyle bir sesle gürlediler ki Varya ne olduğunu şaşırdı. Şimdiye kadar böyle hiç selamlanmamıştı. Aslında gelmese daha mı iyiydi? Sahra hastanesinin başında olan Barones Vreyskaya, bir seferinde kendi personeliyle birlikte Varya'yı da uyarmıştı:

"Hanımlar, savaşa ve daha da kötüsü zafere kendini kaptıran erkeklerden uzak durun. Böyle durumlarda içlerindeki o eski vahşilik uyanır ve askeri okulu yeni bitirmiş delikanlı da olsa her erkek bir barbara dönüşür. Bırakın erkek erkeğe eğlensinler, içlerindeki kurtları döksünler, o zaman yeniden uygar kimliklerine geri dönerler ve kontrol edilebilir hale gelirler."

Ancak abartılmış bir nezaket gösterisinden ve yüksek sesli konuşmalardan başka en ufak bir vahşi davranışla karşılaşmadı. Onu masanın başköşesine, Sobolev'in sağ yanına oturttular. Diğer yanında da d'Hevrais vardı.

Şampanya içip biraz sakinleştikten sonra sordu:

"Michel, söylesenize, dışardaki tren de neyin nesi? Bir lokomotifin sakin sakin raylarda durduğunu görmeyeli epey zaman oldu. Gördüklerim hep devrilmiş, harap olmuştu."

"Demek haberiniz yok!" diye bağırdı masanın ucunda oturan genç albay. "Savaş bitti!" Bugün Konstantinopolis'ten barış heyeti geldi! Demiryoluyla, aynı barış zamanlarındaki gibi."

"Kaç kişiler?" diye şaşırdı Varya. "Bir tren dolusu mu?"

"Hayır, Varenka, görüşmeciler iki kişi," diye açıkladı Sobolev. Ancak Türkler Adrianopol'ün düşmesinden o kadar çok tedirgin oldular ki zaman kaybetmemek için normal katara eklemişler onların vagonunu. Kuşkusuz, başka yolcu yok."

"Görüşmeciler nerede?"

"Arabayla Büyük Knyaz'a gönderdik. Demiryolunun ilerisi havaya uçurulmuştu."

"Ah, trene binmeyeli o kadar çok oldu ki," diye mırıldandı hayal alemindeymiş gibi. "Yumuşacık koltuklara gömülmek, kitabını açmak, sıcacık çay içmek... Pencereden uçarcasına geçen telgraf direkleri, tekerlerin tıkırtısı..."

"Sizi dolaştırabilirdim ama," dedi Sobolev. "Gidilecek yer yok. Yalnızca Konstantinopol."

"Beyler, beyler!" diye bağırdı d'Hevrais. "Hağikulade bir fikiğ! La guerre est en fait fini,[1] Tuğkleğ ateş etmiyoğ! Üstelik lokomotifte Tüğk bayğağı asılı! Ayestefanos'a[2] kadağ gidip gelsek fena mı oluğ? Aller et retour[3] Michel, ne dersin?" Sonunda Fransızcaya dönmüş ve daha bir çoşkulu olmuştu. "Matmazel Barbara birinci sınıfta gidecek, ben harika bir yazı yazacağım, bizimle bazı subaylar da gelip Türk cephe gerisine göz atabilirler. Tanrı bilir ya, Michel, yağdan kıl çeker gibi olur! Ayestefanos'a gider geri döneriz! Türklerin akıllarına bile gelmez! Gelse bile ateş açmaya cüret edemezler, ne de olsa görüşmecileri sizin elinizde! Michel, Ayestefanos'dan Konstantinopol avucunun içi gibi görünür! Türk paşalarının yazlık saraylarıyla dolu orası! Ne büyük şans!"

"Sorumsuzluk ve macera," dedi Yarbay Perepelkin. "Mihail Dmitriyeviç, umarım bu işe kalkışmayacak kadar aklınız başınızdadır."

Kaba ve sevimsiz biri şu Yeremey Perepelkin. Doğrusunu söylemek gerekirse, Sobolev'in kurmayı olarak üstün başarılara imza atsa da Varya son aylarda ona karşı tarifsiz bir antipati duymaya başlamıştı. Bir de başarısız olsaydı! Altı ay içerisinde yüzbaşılıktan

---

1 (Fransızca) Savaş fiilen bitti.

2 Yeşilköy.

3 (Fransızca) Gidip dönelim.

yarbaylığa terfi etmesi, "Georgi" nişanına uzanması, yaralandığı için de cesaret kılıcıyla ödüllendirilmesi az şey değildi. Bunların hepsi Michel'in sayesinde. Varya sanki bir şeyini elinden almış gibi nasıl da bakıyordu! Kıskandığı ve Akhiellus'un yalnızca kendine ait olmasını istediği besbelli. Kazanzaki gibi tuhaf eğilimleri mi vardı acaba? Sobolev'le bir konuşmasında bunu ima bile etmişti ama Michel yerlere yatana kadar gülmüştü.

Ancak bu lanet Perepelkin bu sefer kesinlikle haklıydı. Charles'ın "harika fikri" Varya'ya bile saçma gelmişti. Ancak bu fikir masadakilerin çoğu tarafından desteklenmişti bile, hatta bir Kazak albayı, Fransızın sırtını sıvazlayarak "kafa çalışıyor" bile demişti. Sobolev gülümsemiş ama yanıt vermemişti.

"Mihail Dmitriyeviç, bana izin verin," diye atılmıştı bir süvari generali (sanırım adı Strukov'du.) "Benim Kazakları doldurayım vagonlara, keyifle gideriz. Bakarsın, bir Türk paşası bile esir alırız yolda. Buna hakkımız var! Savaşın bittiğine dair henüz bir emir gelmedi."

Sobolev Varya'ya baktı, Varya gözlerinde bambaşka bir parıltı gördü.

"Yo, hayır, Strukov. Adrianopol bize yeter." Akhiellus sesini yükselterek sinsi sinsi güldü. "Beyler, emrimi dinleyin!" Salon sessizliğe gömüldü. "Komuta merkezimi Ayastefanos'a taşıyorum! Üçüncü avcı taburu vagonlara! Hepsi balık istifi binsin. İlk vagonda ben gideceğim. Tren hemen sonra geri dönecek ve askeri malzemeleri taşıyacak, sürekli olarak gidip gelecek. Yarın öğlene kadar bütün alayım orada olmalı! Sizin göreviniz, Strukov, süvarilerinizle oraya en geç yarın akşam varmak. O zamana kadar bana bir tabur yeter. Aldığımız bilgilere göre önümüzde savaşabilecek Türk birliği yok. Yalnızca Konstantinopol'deki

muhafız alayı var, onun da görevi Abdülhamit'i korumak."

"Ekselansları korkulması gereken Türkler değil," diye araya girdi boğuk bir sesle Perepelkin. "Diyelim ki Türkler size dokunmadı ama başkomutanlık bunun için sizin sırtınızı sıvazlamayacaktır."

"Bu daha belli değil, Yeremey İonoviç," diye yanıtladı kurnazca gözlerini kısarak. "Herkes Ak Paşa'nın deli olduğunu biliyor, daha bir sürü şey söylenebilir. Ancak görüşmeler sırasında Konstantinopol'ün banliyölerinden birinin ele geçirildiği haberi Majesteleri İmparatorun da kuşkusuz hoşuna gidecektir. Yüksek sesle bize kızsa da, içten içe teşekkür edecektir. Aynen çoğu zaman olduğu gibi. Emirden sonra tartışmak da nereden çıktı!"

"Absolument!" diye hayranlıkla başını salladı d'Hevrais. "Un tour de genie, Michel![1] Demek, benim fikrim en hağikası değilmiş. Ğöpoğtajım beklediğimden daha iyi olacak."

Sobolev ayağa kalkıp törensi bir edayla Varya'ya elini uzattı.

"Konstantinopol ışıklarını izlemek istemez miydiniz Varvara Andreyevna?"

Tren karanlığı yararak hızla ilerliyor, Varya geçilen istasyonların adını okumaya yetişemiyordu; Babaeski, Lüleburgaz, Çorlu. İstasyonlar aynı Tambov'dakilere benziyordu, tek fark sarı değil beyazdılar. Işıklar, servilerin düzgün siluetleri, demiryolu köprüsünün parmaklıkları arasından görünen ay ışığında parıldayan nehir.

Vagon, pelüş kaplı divanları ve büyük maun bir masayla oldukça rahattı. Eşlik eden askerlerle Sobolev'in beyaz kısrağı Gulnora maiyetin oturduğu

[1] (Fransızca) Kesinlikle! Muhteşem bir hamle, Michel.

bölmeye yerleştirilmişti. Ancak oradan sürekli olarak kişneme sesleri geliyordu. Gulnora bindirildiğinden beri bir türlü sakinleşmemişti. Salonda General, Varya, d'Hevrais, birkaç subay ve bir köşede sakince uyuyan Mitya Gridnev vardı. Subaylar, trenin harekatını haritaya işleyen Perepelkin'in başına toplanmış sigara içiyorlardı, muhabir de not defterine bir şeyler yazıyordu. Varya ve Sobolev onlardan biraz uzakta, pencerenin kenarında duruyor zor bir konuyu konuşuyorlardı.

"...Bunun aşk olduğunu düşündüm, " dedi Michel alçak sesle pencerenin ardındaki karanlığa bakıyormuş gibi yaparak. Oysa Varya, camdaki yansımasını izlediğini çok iyi biliyordu. "Yine de size yalan söylemek istemem. Aşkı falan hiç düşünmedim. Benim en büyük tutkum, hırsımdır, yani işimde başarılı olmak. Diğer her şey daha sonra gelir. Böyle yaratılmışım. Eğer iyi bir amaca hizmet ediyorsa hırs kötü bir şey değildir. Ben yıldızlara ve kadere inanırım, Varvara Andreyevna. Benim yıldızım pırıl pırıl parlıyor ve harika bir kaderim var. Bunu bütün yüreğimle hissediyorum. Daha askeri okuldayken..."

"Eşinizden bahsediyordunuz," diyen Varya onu yeniden ilgilendiği konuya çekti.

"Ah, evet. İtiraf edeyim, hırsım yüzünden evlendim. Hata yaptım. Hırsınızla mermilerin üstüne koşarsınız ama evlenmek yapılacak en kötü şey. Nasıl mı oldu? Türkistan'dan dönmüştüm. Şöhretin ilk ışıkları göründü ama sonradan görmelik, sosyeteye girmenin şaşkınlığı, soylu olmama hep ağır basıyordu. Dedem küçük bir memurdu. Sonra çıkıverdi Knyajna Titova. Soyu Rüriklere uzanıyor. Garnizondan doğruca yüksek sosyeteye. Nasıl kapılıp gitmezsin?"

Sobolev acı çekercesine, dura dura ama içten konuşuyordu. Varya onun bu içtenliğinden memnundu.

Kuşkusuz lafın nereye geleceğini de tahmin ediyordu. Tam zamanında onu durdurup konuyu başka bir yere çekebilirdi ama kararlılığı yetmiyordu. Kim gösterebilirdi ki böyle bir kararlılığı?

"Kısa sürede yüksek sosyete de yapacak bir şeyim olmadığını anladım. Oradaki hava bana uygun değil. Ben seferlerde, karım ise başkentte yaşamaya başladık. Savaş bitince ayrılmayı önereceğim. Bunu hak ettiğimi düşünüyorum. Kimse de bir şey diyemez, ne de olsa kahramanım." Sobolev kötü kötü güldü. "Ne dersiniz, Varenka?"

"Hangi konuda?" diye sordu masum bir ifadeyle. Lanet işvebaz doğası yine kendini göstermişti. Bu itiraf sorun oluşturmaktan başka bir işe yaramayacaktı ama yine de zafer sayılırdı.

"Ayrılayım mı?"

"Bu sizin bileceğiniz bir şey. (Tamam şimdi söyleyecek!)

Sobolev derin bir soluk alıp konuya daldı:

"Sizi epeydir izliyorum. Akıllı, içten, cesur ve sağlam bir karaktere sahip birisiniz. Sizin gibi bir hayat arkadaşına ihtiyacım var. Sizinle daha da güçlü olabilirim. Siz de pişman olmazdınız, yemin ederim... Kısacası, Varvara Andreyevna, size resmi olarak teklif..."

"Ekselansları!" diye bağırdı lanet Perepelkin. "Ayastefanos! İniyor muyuz?"

Operasyon sorunsuz biçimde bitti. Şaşkına dönen istasyon nöbetçilerinin (komikti ama hepsi uykulu altı asker) silahlarına el konuldu ve Sobolev'in askerleri mangalar halinde şehre dağıldı.

Sokaklardan tek tük duyulan silah sesleri kesilinceye kadar Sobolev istasyonda kaldı. Her şey yarım saate bitmişti. Yalnızca bir asker hafifçe yaralanmış-

tı, o da büyük olasılıkla kendi arkadaşları tarafından vurulmuştu.

General gaz lambalarının ışıttığı şehir merkezini hızla gözden geçirdi, biraz ilerde dolambaçlı yolların karanlık labirentleri başlıyordu, oralara girmenin anlamı yoktu. Sobolev rezidans ve savunma merkezi (hani kötü bir durum olursa) olarak Osman-Osmanlı Bankası'nın şube binasını seçti. Bölüklerden biri doğrudan binanın önüne ve içine yerleştirildi, ikincisi istasyonda kaldı, üçüncüsü de çevre yollarda devriye görevini üstlendi. Tren geride kalan güçleri getirmek için geri döndü.

Ordu karargâhına Ayastefanos'un ele geçirildiğine dair telgraf çekilemedi, hatlar kesilmişti. Anlaşılan Türkler yapmıştı.

"İkinci tabur en geç öğleyin burada olur," dedi Sobolev. "Şimdilik her şey olağan görünüyor. Çargrad'ın ışıklarını seyredip güzel sohbetlerle zaman öldüreceğiz."

Geçici karargâh üçüncü kattaki müdür odasına kuruldu. İki nedeni vardı bu seçimin; birincisi, pencerelerden gerçekten de Türk başkentinin ışıkları görünüyordu, ikincisi de odadaki çelik kapı doğrudan bankanın kasa dairesine açılıyordu. Demir raflarda ağızları mühürlü sıra sıra torbalar diziliydi. Arap alfabesini okuyan d'Hevrais, her bir torbada yüz bin lira olduğunu söyledi.

"Bir de Türkiye'nin iflas ettiği söyleniyor," diye şaşırdı Mitya. "Burada milyonlar var!"

"İşte özellikle bu nedenle bu odada kalacağız," dedi Sobolev. "Kaybolmazlar. Beni bir kez suçlamışlardı, hanın hazinesini çalmakla. Yeter."

Kasa dairesinin kapısı yarı açıktı ve milyonlar kimsenin umurunda değildi. Telgraf aletini istasyondan söküp odaya getirdiler, doğruca meydandan hat çektiler. Varya her on beş dakikada bir hiç değilse Adri-

anopol'le iletişim kurmaya çalışıyor ama aletten ses soluk çıkmıyordu.

Şehirdeki tüccar ve dini adamlardan oluşan bir heyet gelip evlerin yağmalanmaması ve camilerin yıkılmamasını rica ettiler, en iyisi bir tazminat meblağı söylenmesini ama bunun elli binden fazla olmamasını çünkü yoksul halkın daha fazlasını veremeyeceğini ilettiler. Heyetin başı olan şişman, karga burunlu, redingot ve fes giymiş Türk, karşısındaki komutanın Ak Paşa olduğunu anlar anlamaz önerdikleri miktarı hemen iki katına çıkardı.

Sobolev tazminat almaya yetkili olmadığını söyleyerek heyeti rahatlattı. Karga burunlu açık kasa kapısına bakarak saygıyla gözlerini aşağı eğdi:

"Anlıyorum efendi. Yüz bin lira, böyle büyük bir adam için tabii ki çok az."

Haberler çabuk yayıldı. Ayastefanos heyetinin ayrılmasının üzerinden iki saat geçmemişti ki Ak Paşa'nın ziyaretine, Konstantinopollü Rum tüccarların temsilcileri geldi. Bunlar tazminat önermediler ama "yiğit Hıristiyan savaşçılara" tatlı ve şarap getirmişlerdi. Şehirde çok sayıda Ortodoks olduğunu, toplarla ateş açılmamasını, yok eğer zorunlu olarak ateş açılacaksa dükkanları ve depolarının olduğu Pera'nın değil, Galata ya da daha iyisi Ermeni ve Yahudi semtlerinin hedef alınmasını istediler. Sobolev'e değerli taşlarla süslü altın bir kılıç vermek istedilerse de kapının önüne konuldular ve oradan ayrıldılar.

"Çargrad!" diye haykırdı Sobolev heyecanla, bu büyük şehrin pencereye yansıyan ışıklarına bakarak. "Rus hükümdarlarının ulaşamadığı ebedi hayal! Uygarlığımızın ve dinimizin beşiği! Bütün Akdeniz'in anahtarı! Ne kadar da yakınsın! Uzatsak elimizi alacak kadar. Bir kez daha mı elimiz boş döneceğiz?"

"Mümkün değil, ekselansları!" diye bağırdı Gridnev. "Majesteleri buna izin vermez!"

"Ah, Mitya. Şimdi cephe gerisi akıllıları, Korçakovlar, Gnatyevler pazarlığa girmiş, İngilizlere kuyruk sallamaya başlamışlardır. Tarihi olarak Rusya'ya ait olan şeyi almaya yürekleri yetmez. 1829'da Dibiç, Andrianopol'de durmuştu, biz ise Ayastefanos'a kadar geldik. Kol uzaklığında ama giremiyoruz. Arhangelsk'ten Çargrad'a kadar, Triesta'dan Vladivostok'a kadar bütün Slav topraklarını birleştiren büyük ve güçlü Rusya'yı elbet göreceğim! İşte o zaman Romanovlar tarihi misyonlarını yerine getirmiş olurlar ve bitmek tükenmek bilmeyen savaşlardan çıkarıp bu çok acılar çeken ülkeyi geliştirme fırsatı bulurlar. Geri adım atarsak, Çargrad duvarlarına ulaşmak için demek oğullarımız ve torunlarımız da kanlarını akıtacaklar. İşte Rus halkının bitmeyen çile yolu!"

"Şu an Konstantinopolis'te neler olduğunu tasavvur edebiliyorum," dedi pencereye bakan d'Hevrais Fransızca olarak. "Ak Paşa Ayastefanos'da! Saray paniktedir, harem boşaltılıyor, harem ağaları yağlı kıçlarını titrete titrete kaçışıp duruyorlardır. Abdülhamid Asya'ya geçmiş midir acaba? Bu arada sizin, Michel, buraya yalnızca bir taburla geldiğinizi hiç kimse aklına bile getirmiyordur. Eğer bu bir poker partisi olsaydı, karşısındakine kâğıtlarını fırlattırıp masayı terk ettirecek muazzam bir blöf olurdu."

"Her saat durumumuz daha da kötüleşiyor!" dedi huzursuzlukla Perepelkin. "Mihail Dmitriyeviç, ekselansları, dinlemeyin onu! Kendinizi mahvedeceksiniz! Zaten buraya gelerek kurt kapanına düştük! Canı cehenneme Abdülhamid'in!"

Sobolev ve muhabir birbirlerinin gözlerine baktılar.

"Kaybedeceğim şey ne?" General parmaklarını çıtlatarak yumruğunu sıktı. "Sultan'ın muhafız alayı korkmaz da ateş açarsa geri çekilirim, işte hepsi bu. Ne dersin Charles, güçlü mü Abdülhamid'in muhafız alayı?"

"Güçlü olmasına güçlü de, Abdülhamid onların yanından ayrılmasına kesinlikle izin vermez."

"Demek ki bizi izleyemezler. Şehre saflar halinde, bayrağımız dalgalanarak, trompetler eşliğinde giriyoruz, önde de Gulnora'nın üstünde ben!" Odada aşağı yukarı dolaşıp duran Sobolev coştukça coşuyordu. "Hava daha aydınlanmadan, bu kadar az olduğumuz belli olmadan doğruca Saray'a. Hem de tek kurşun atmadan! Konstantinopolis'in anahtarını bana teslim ederler mi?"

"Tabii ki edecekler!" diye bağırdı heyecanla d'Hevrais. İşte bu, tam teslimiyet olur!

"İngilizler de oldu bittiyle karşılaşırlar!" diyen General eliyle havayı biçti. "Akılları başlarına gelene kadar Türkler teslim olmuş, şehir de Rusların eline geçmiş olur. Haydi, pilavdan dönenin kaşığı kırılsın. Burayı ele geçirmek için de kimseden izin almadım!"

"Muhteşem bir final olacak! Böyle bir şeyin tanığı olacağım aklıma bile gelmezdi!" dedi muhabir heyecanla.

"Tanığı değil doğrudan katılımcısı," dedi gazetecinin omuzlarına vuran General.

"Bırakmıyorum!" diyen Perepelkin kapının önüne geçti. Görünüşü çok kötüydü, kahverengi gözleri yuvalarından fırlamış, alnı ter içinde kalmıştı.
"Kurmay başkanı olarak bunu protesto ediyorum! Kendinize gelin ekselansları! Siz Majestelerinin maiyet generalisiniz, sıradan bir başıbozuk değil! Sizi uyarıyorum!"

"Perepelkin, çekil oradan, artık sıktın!" diye bağırdı korkunç gök tanrı, mantıklı davranan adama. "Osman Paşa Plevne'den yarma harekatına giriştiğinde de "uyarmıştın" emir gelmeden harekete geçmeyin diye. Hatta diz bile çökmüştünüz! Peki kim haklı çıktı? Söylesene! Çargrad'ın anahtarlarını elime alınca görürsün!"

"Olağanüstü!" diye haykırdı Mitya. "Mükemmel değil mi Varvara Andreyevna?"

Varya susuyordu çünkü olağanüstü olup olmadığını bilmiyordu. Sobolev'in pervasızlığı başını döndürmüştü. Üstelik bir de yeni sorun ortaya çıkmıştı; kendisi ne yapacaktı? Trompet eşliğinde Gulnora'nın dizginlerini tutup avcı taburuyla birlikte mi yürüyecekti? Yoksa bu düşman şehrinde yalnız başına mı kalacaktı?

"Gridnev benim korumalarımı sana bırakıyorum, bankayı koruyacaksın. Yoksa buralılar soyar, sonra suçu yine bana atarlar," dedi general.

"Ekselansları! Mihal Dmitriç!" diye ağlamaklı sesle yalvardı. "Ben de Konstantinopolis'e gelmek istiyorum!"

"Peki Vağvağa Andğeyevna'yı kim koruyacak?" diye sordu d'Hevrais.

Sobolev cebinden altın saatini çıkarıp kapağını sesli bir şekilde açtı.

"Saat beş buçuk. İki, iki buçuk saat sonra hava aydınlanacak. Hey Gukmasov!"

"Emredin ekselansları!" diye haykıran yakışıklı bir Kazak çavuşu içeri daldı.

"Bölükleri topla! Bütün tabur yürüyüş düzenine geçsin! Sancak ve trompetçiler öne! Koro da öne! Doğru düzgün girelim! Gulnora eyerlensin! Çabuk! Saat altı sıfır sıfırda harekete geçiyoruz!

Gukmasov koşarak çıktı, Sobolev huzur içinde gerinerek konuşmaya devam etti:

"Eee, Varvara Andreyevna, ya Bonapart'tan bile büyük bir kahraman olacağım ya da bu uğurda şu aptal kafamı bırakacağım."

"Bırakmazsınız," dedi General'e gerçek bir hayranlıkla bakarak, oraları almasa da harikaydı, gerçek bir Akhiellus.

"Tu, tu, tu," diye tükürdü Sobolev.

"Düşünmek için hâlâ vaktimiz var!" diye atıldı Perepelkin. "İzin verin, Mihail Dmitriyeviç, Gukmasov'u geri çağırayım!"

Kapıya doğru adım attığı anda...

Merdivenlerden yukarı çıkan ayak sesleri işitildi, kapı ardına açıldı ve içeriye Lavrenti Arkadyeviç Mizinov ve Fandorin girdi.

"Erast Petroviç!" diye haykıran Varya az kalsın boynuna atılacaktı, neyse ki son anda kendini tuttu.

Mizinov homurdandı:

"Ooo, o da burada! Çok iyi!"

"Saygıdeğer haşmetmeap?" dedi soru dolu bir sesle Sobolev, generalin arkasındaki jandarmaları görünce. "Nereden çıktınız böyle? Kuşkusuz kendi kafama göre hareket ettim ama beni tutuklamak, biraz fazla olmuyor mu?"

"Sizi tutuklamak mı?" diye şaşırdı Mizinov. "Ne için? Bir drezine binip yarım bölük jandarmayla zar zor geldim buraya. Telgraf çalışmıyor, yollar kesilmiş. Üç defa ateş altında kaldık, yedi adam kaybettim. Hatta paltom bile delindi." Kolundaki deliği gösterdi.

Erast Petroviç bir adım öne çıktı. Yokluğunda neredeyse hiç değişmemişti yalnızca güzel ve modaya uygun giyinmişti; silindir bir şapka, pelerin türü bir yağmurluk, kolalı yakalar.

"Merhaba, Varvara Andreyevna," diye selam verdi Fandorin. "Sa-saçlarınız da uzamış. Size böylesi daha çok yakışıyor."

Sobolev'e de hafifçe eğilerek selam verdi:

"Kutlarım ekselansları, pı-pırlanta kılıç nişanınızı. Bu çok büyük bir şeref."

Perepelkin'e yalnızca başıyla selam verip muhabire döndü:

"Selam aleyküm, Enver Efendi."

FANDORİN'İN UZUN BİR KONUŞMA YAPTIĞI

| ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM |

"Wiener Zeitung" (Viyana)
21 (9) Şubat 1878

... Düşman tarafların güç dağılımı savaşın son aşamasında öyle bir aşamaya geldi ki, birleşik imparatorluğumuzun güney sınırlarını tehdit eden güçlü bir Slav yayılmacılığı tehlikesini artık görmezden gelemeyiz. Çar Aleksandr ve uyduları olan Romanya, Sırbistan ve Karadağ bin beş yüz top ve yedi yüz bin kişilik bir orduya sahip güç haline geldi. Bu ordunun kime karşı olduğu sorulmayacak mı? Bugün için en iyi ihtimalle, yüz yirmi bine ulaşabilecek aç, bitkin ve moralsiz Türk ordusuna mı karşı?

Hiç de gülünç değil, beyler! Bütün uygar Avrupa'yı tehdit eden bu tehlikeyi görmezden gelmek için deve kuşu gibi kafayı kuma gömmek gerek. Geç kalmak, ölmek demektir. Ellerimiz kollarımız bağlı oturup seyrettiğimiz sürece İskit orduları gibi...

Fandorin omuzundaki pelerini atınca sağ elindeki küçük, pırıl pırıl parlayan tabanca ortaya çıktı. Aynı anda Mizinov'un parmağını şaklatmasıyla odaya iki asker girdi ve tüfeklerini muhabire doğrulttular.

"Bu saçmalık da ne?" diye bağırdı Soobolev. "Ne 'Selam aleyküm'ü? Ne 'efendisi'?"

Varya Charles'a baktı. Muhabir ellerini göğsünde birleştirmiş duvarın önünde duruyor ve dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle Fandorin'e bakıyordu.

"Erast Petroviç!" diye atıldı Varya. "Hani siz McLaughlin'in peşinden gitmiştiniz?"

"Varvara Andreyevna, ben İngiltere'ye gittim ama McLaughlin için değil. Be-ben çoktan biliyordum, onun orada olmadığını ve olamayacağını."

"Ama majesteleri konuşurken itiraz bile etmediniz..." Varya devlet sırrını ağzından kaçırdığı endişesiyle birden sustu.

"Açıklayacak ka-kanıtım olsaydı. Avrupa'ya her halükârda gitmem gerekiyordu zaten."

"Ne buldunuz orada?"

"Beklenildiği gibi İngiliz Bakanlar Kurulu'nun bu işte parmağı yok. Bu bir. Evet, Londra'da sevilmiyoruz. Evet, büyük bir savaşa hazırlanıyorlar. Ancak bir süvariyi öldürmek ve kundakçılık, onlara göre değil. İngilizlerin sporcu karakterlerine uymuyor. Graf Şuvalov da aynı görüşte.

Daily Post yazı işlerine uğradım ve McLaughlin'in kesinlikle suçsuz olduğuna inandım. Bu iki. Meslektaşları James hakkında onun dürüst ve doğru bir adam olduğunu, İngiliz politikalarına olumsuz baktığını ve en önemlisi de İrlanda ulusal hareketi destekçisi bile olabileceğini söylüyorlar. Kan içici Disraeli'nin ajanı olmasına ihtimal vermiyorlar.

Dönerken de, zaten yolumun üstüydü, birazcık vakit geçirdiğim Paris'e uğradım. *Revue Parisienne* yazı işlerine de uğradım..."

D'Hevrais'nin kıpırdanmasıyla birlikte jandarmalar tüfeklerini ateşe hazır gibi daha sıkı tutmaya başladılar. Gazeteci anlamlı bir tavırla başını iki yana sal-

layıp ellerini arkasına götürüp redingotunun altında birleştirdi.

"Orada ortaya çıktı ki," diye devam etti Erast Petroviç hiçbir şey olmamış gibi. "Bizim ünlü Charles d'Hevrais'yi kendi yazı işlerinde hiç kimse görmemiş. O muhteşem yazılarını, makalelerini, fıkralarını hep ya posta ya da telgrafla göndermiş."

"Bundan ne çıkar ki?" diye araya girdi Sobolev. "Charles masa adamı değil ki, maceracı bir ruh."

"Hem de ekselanslarının düşündüğünden de fa-fazla. *Revue Parisienne*'in eski sayılarını karıştırınca çok ilginç benzerlikler ortaya çıktı. Bay d'Hevrais ilk yazısını bundan on yıl önce Bulgaristan'dan göndermiş. Tam da Mithat Paşa'nın Tuna Vilayeti Valiliği ve onun sekreterliğini de genç bir memur olan Enver'in yaptığı dönem. 1868 yılında d'Hevrais, Konstantinopol'den sultan sarayının ahlaki değerleriyle ilgili harika yazılar göndermiş. Bu dönem, Mithat Paşa'nın ilk yükseliş zamanı, devlet şurasının başına geçmek üzere başkente davet edildiği dönem. Bir yıl sonra bu reformcu sürgün gibi bir tayinle başkentten uzak Mezopotamya'ya gönderiliyor ve yetenekli gazetecinin kalemi de sihir değmiş gibi birden Bağdat hakkında yazmaya başlıyor. Üç yıl boyunca (Mithat Paşa'nın Irak Valiliği bu kadar sürdü) d'Hevrais, Asur şehirlerindeki kazılar, Arap şeyhleri ve Süveyş kanalı üzerine yazılar yazıyor."

"Tahrif ediyorsunuz!" diye sözünü kesti Sobolev kızgın bir biçimde. "Charles, bütün Doğuyu dolaştı. Yazdığı diğer yerleri saymıyorsunuz çünkü hipotezinize uymuyorlar. Örneğin 1873 yılında benimle birlikte Hilve'deydi. Susuzluktan birlikte kırıldık, sıcakta birlikte piştik. Orada, bay sorgucu, Mithat falan da yoktu!"

"Orta Asya'ya nereden geldi?" diye sordu generale Fandorin.

"Sanırım, İran'dan."

"Bana göre İran'dan değil Irak'tan geldi. 1873 sonlarında gazete onun Yunanistan üstüne yazdığı lirik etütleri basıyor. Yunanistan nereden çıktı? Çünkü bizim Enver Efendi'nin patronu o dönemde Selanik'te görev yapıyordu. Bu arada, Varvara Andreyevna, şu muhteşem çizme hikâyesini anımsıyor musunuz?"

Varya, Fandorin'e büyülenmiş gibi bakarak başını salladı. İnanılması olanaksız bunca şeyi nasıl da kendinden emin, güzel ve ikna edici anlatıyordu! Üstelik kekelemesi de geçmişti.

"Yazıda 1873 yılı kasım ayında Thermaikos açıklarında meydana gelen deniz kazası anlatılıyordu. Bu arada, Selanik şehrinin de bu koyda olduğunu belirteyim. Bu yazıdan, yazarın 1867'de Sofya'da, 1871'de Mezopotamya'da olduğunu çıkardım. Gerçekten de Araplar 1871 yılında kesmişlerdi Sir Andrew Wayard'ın arkeoloji grubunu. 'Eski Çizmeler'den sonra Mösyö d'Hevrais'den ciddi olarak şüphelenmeye başladım ancak usta manevralarla beni her seferinde yanıltmayı başardı... Ama şimdi," Fandorin tabancasını cebine koyup Mizinov'a döndü. "Gelin Enver'in bize verdiği zararları sayalım. Mösyö d'Hevrais, geçen yılın haziran ayı sonlarına doğru aramıza katıldı. Ordumuzun zaferden zafere koştuğu bir dönemdi. Tuna geçilmiş, Türk Ordusu demoralize olmuş, Sofya ve sonrasında da Konstantinopolis yolu açılmıştı. General Gudko'nun birlikleri, Balkanlara açılan Şipka geçini ele geçirmişti. Kısacası savaşı kazanmıştık. Peki sonrasında neler oldu? Şifrenin değiştirilmesiyle ordumuz kimsenin işine yaramayan Niğbolu'yu ele geçirdi, bu arada Osman Paşa'nın ordusu, saldırılarımıza engel olarak serbestçe Plevne'ye yerleşti. Şu gizemli şifre olayını anımsayalım. Şifreci Yablokov, gizli emri masada bırakarak büyük bir suç işliyor.

Yablokov bunu neden yaptı? Çünkü nişanlısı Bayan Suvorova'nın ani gelişiyle ne yapacağını şaşırmıştı."

Herkes Varya'ya bakınca ister istemez kendini önemli bir kanıt gibi hissetti.

"Peki Yablokov'a nişanlısının gelişini kim haber verdi? Gazeteci d'Hevrais. Sevinçten çılgına dönen şifreci hemen nişanlısına koştu, artık 'Plevne' yerine 'Niğbolu' yazmak çocuk oyuncağıydı. Ordunun kullandığı şifreleme, doğrusunu söylemek gerekirse, öyle çok zor bir sistem değil. Rus Ordusunun ne yapacağını d'Hevrais biliyordu çünkü ben Mihail Dmitriyeviç'e Osman Paşa'dan bahsederken o da yanımızdaydı. İlk karşılaşmamızı anımsıyor musunuz?"

Sobolev sıkıntıyla başını salladı.

"Sonra gelelim, d'Hevrais'nin güya röportaj yaptığı şu esrarengiz Ali Bey konusuna. Bu 'röportaj' bize iki bin cana mal oldu ve Rus Ordusu Plevne önlerinde ciddi bir süre çakılıp kaldı. Oldukça riskli bir eylemdi, Enver bütün şüpheleri üstüne çekti ama yapacak başka bir şeyi yoktu. Öyle ya da böyle Ruslar, Osman'ın karşısında bir birlik bırakıp ana güçleriyle güneye ilerleyebilirlerdi ancak ilk saldırının bozguna uğraması bizim komutanlarda Plevne'nin çok tehlikeli olduğu gibi bir düşünce yarattı ve bütün orduyu bu küçük Bulgar şehrini almaya yönlendirdi."

"Erast Petroviç durun bir dakika, Ali Bey'in gerçekte var olduğunu biliyoruz!" diye araya girdi Varya. "Bizim ajanlar onu Plevne'de gördüler!"

"Bu konuya sonra döneceğiz. Şimdi İkinci Plevne saldırısını anımsayalım, bunun sorumluluğunu bizim planlarımızı Türklere verdi diye Romen Albay Lucan'a yüklemiştik. Lavrenti Arkadyeviç, siz haklıydınız, Lucan'ın notlarındaki 'J' harfi gerçekten journalist anlamındaydı ama McLaughlin'i değil d'Hevrais'yi kastediyordu. Bu sıradan Romen'i satın alması oldukça

kolaydı, kumar borçları ve inanılmaz hırsları albayı kolay bir av haline getirmişti. Bükreş'te ise d'Hevrais, Bayan Suvorova'yı ustaca kullanıp artık değerini yitiren ve üstelik artık tehlikeli hale gelen ajanından rahatlıkla kurtuldu. Bunun dışında Enver'in o sıralar Osman Paşa'yla görüşmek istediğini de düşünüyorum. Ordudan uzaklaştırılmasıyla önceden planlanan affedilmesi arsında geçen zaman içerisinde bu olanağı da buldu. Fransız gazeteci bir ay yoktu. Aynı dönemde bizim gizli servis, Türk komutanın Ali Bey adlı gizli bir danışmanı olduğunu iletti. Bu Ali Bey dikkat çeken sakalıyla kendini özellikle göstermeye başladı. O zamanlar epeyce eğlenmiş olmalı bizimle bay casus."

D'Hevrais yanıt vermedi, Fandorin'e dikkatle bakıyor, sanki bir şeyler bekliyordu.

"Ali Bey'in Plevne'de ortaya çıkışı, gazeteci d'Hevrais'nin üzerinde toplanan kuşkuları dağıtmak için gerekliydi. Bu arada Enver'in bu bir ayı kendi açısından oldukça başarılı geçirdiğinden kuşku duymuyorum; büyük olasılıkla Osman Paşa'yla gelecekteki harekatları konuşmuş ve sağlam bağlantılar kurmuş olmalı. Çünkü bizim gizli servis, muhabirlerin kuşatma altındaki şehirde kendilerine haber kaynağı bulmalarına engel olmuyordu. Enver Efendi belki de birkaç günlüğüne Konstantinopol'e bile gelmiştir, çünkü Plevne'nin irtibatı o dönemlerde tam kesilmemişti. Rahat bir şekilde Sofya'ya geçmiş, orada da trene atlayıp ertesi gün İstanbul'a varmıştır.

Üçüncü saldırı Osman Paşa için oldukça tehlikeliydi, özellikle de Mihail Dmitriyeviç'in ani saldırıları. Ancak şans bu kez Enver'in yanındaydı. Kader oyununu oynamıştı. Yaveriniz Zurov karargâha giderken gazetecilerin yanından geçerken sizin Plevne'ye girdiğinizi söyledi. Enver kuşkusuz bu haberin anlamı-

nı ve Zurov'un neden karargâha gönderildiğini çok iyi anlamıştı. Zaman kazanmak ve Osman Paşa'nın birliklerini toplayıp, ek kuvvetler gelene kadar küçük bir birlikle Plevne'ye giren Mihail Dmitriyeviç'i atması için ona şans vermek gerekliydi. Burada Enver yeniden risk alıp harekete geçti. Küstahça, ustaca ve büyük bir yetenekle. Her zaman olduğu gibi acımasızca.

Güney kanadın başarılı saldırısını duyan gazeteciler birbiri ardına telgraf çekmeye atılırken Enver, Zurov ve Kazanzaki'nin peşine düştü. Ünlü atı Yatağan'la onları yakalaması sorun olmadı ve kimsenin olmadığı bir yerde ikisini de öldürdü. Anlaşıldığı kadarıyla ikisine saldırdığı anda Zurov ve Kazanzaki'nin arasındaydı, yüzbaşı sağında, yarbay ise solundaydı. Enver yüzbaşının sol yanağına isabet kaydediyor, sesi duyup dönen yarbayı ise tam alnından vuruyor. Bütün bunlar birkaç saniye içinde olup bitiyor. Etrafta bir sürü asker var ama bunlar çukurda gittikleri için kimse görmüyor, silah seslerine ise o top gürültüleri arasında kimse dikkat bile etmiyor. Zurov cesedini vurulduğu yerde bırakıyor ama kürek kemiğinin altına Kazanzaki'nin bıçağını sokuyor. Yani önce tabancayla öldürüyor sonra da bıçaklıyor, bizim düşündüğümüzün aksine. Amaç belli, şüpheleri Kazanzaki'nin üstünde toplamak. Enver bu düşünceyle Kazanzaki'nin cesedini yakındaki fundalığa taşıyor ve intihar süsü veriyor."

"Peki ya mektup?" diye anımsadı Varya. "Hani şu Şalikov meselesi?"

"Olağanüstü bir hamle daha. Anlaşılan, Kazanzaki'nin sıradışı eğilimleri daha o Tiflis'teyden Türk gizli servisi tarafından biliniyordu. Enver Efendi'nin Kazanzaki'yi ilerde şantaj yapmak için zaten izlediğini düşünüyorum. Ancak olaylar başka türlü gelişmişti, Enver de elindeki bu yararlı bilgiyi bizi farklı

yöne çekmek için kullandı. Enver bir kâğıt alıp hızlı bir şekilde homoseksüel tarafından yazılmış bir mektup karaladı. İşte burada acele etmişti, o zaman da bu mektuptan kuşkulandığımı anımsıyorsunuzdur. Birincisi, en azından liseyi bitiren bir Gürcü knyazının Rusça'yı bu denli kötü yazmasına inanmak çok zordu. İkincisi de, yine anımsarsınız, Lavrenti Arkadyeviç'e zarfın bulunup bulunmadığını sormuş, mektubun merhumun cebinde zarfsız bulunduğu söylenmişti. Peki nasıl olmuştu da cebinde bu kadar temiz kalmıştı. Kazanzaki'nin mektubu en azından bir yıl cebinde gezdirmiş olması lazımdı!"

"Tamam, her şey güzel de," diye araya girdi Mizinov. "Bu açıklamalarınızı bugün ikinci kez dinliyorum, size yeniden soruyorum, neden sustunuz? Neden kuşkularınızı bizimle paylaşmadınız?"

"Bir şeyi çürütürken yerine bir şey koymanız gerekir, benim ise yerine koyacak bir tezim yoktu," diye yanıtladı Erast Petroviç. "Muhatabımız çok farklı oyunlarla karşımıza çıkıyordu. Utanarak söylüyorum ama bir süre benim için baş şüpheli Perepelkin'di."

"Yeremey mi?" diyen Sobolev şaşkınlık içinde kollarını iki yana açtı. "Beyler, bu artık paranoyaya dönüştü."

Perepelkin birkaç kez gözlerini kırpıştırdı ve sinirle yakasını çekiştirdi.

"Evet, aptalcaydı," dedi Fandorin. "Ancak Yarbay hep ayağımızın altında dolanıp duruyordu. Ortaya çıkışı da oldukça kuşkuluydu; tutsaklık, mucizevi kurtuluş, alnını sıyıran kurşun. Başıbozuklar genelde karavana atmazlar. Sonra şifre hikâyesi, Niğbolu'yu alması için General Kridener'e ileten de Perepelkin'di. Sonra güvenilir gazeteci d'Hevrais'nin Plevne'ye girmesine kim yardım etmişti? Ya gizemli 'J' harfi? Zurov'un başlatmasıyla herkes Perepelkin'e 'Jerom'

demeye başlamıştı. Bunlar bir tarafa. Diğer taraftan, Enver Efendi'nin kendini saklamasındaki başarıyı görmezden gelemeyiz. Ne kadar mantıklı sonuçlara ulaşsam da Charles d'Hevrais'yi her gördüğümde bu sonuçlar yerle bir oluyordu. Bir bakın bu adama," diyen Fandorin gazeteciyi gösterdi. Herkes d'Hevrais'ye döndü o da abartılı bir alçakgönüllülükle eğilerek selam verdi. "Bu harika, keskin zekâlı, Avrupai bayın, aynı zamanda Türk gizli servisinin kan emici, gaddar şefi olduğuna kim inanabilir?"

"Kesinlikle, hiçbir koşulda!" dedi Sobolev. "Şimdi de inanmıyorum!"

Erast Petroviç beklediği yanıtı almış gibi başını salladı.

"Şimdi gelelim McLaughlin ve başarısız yarma harekatına. Burada her şey kolaydı ve risk yoktu. Kolay inanan James'e "sansansyonel" bir haber uydurmak hiç de zor değildi. Bizden gizlediği ve gurur duyduğu kaynağı, sanırım size çalışıyordu Efendi?"

Varya birden irkildi, Charles'a böyle hitap edilmesi onu rahatsız etmişti. Hayır, bu işte bir yanlışlık olmalı. "Efendi" kim, o kim!

McLaughlin'in iyi niyetinden ve hırsından ustaca yararlandınız. Ünlü Charles d'Hevrais'yi öylesine kıskanıyordu ki hep onu geçmeyi hayal ediyordu. O zamana kadar yalnızca satranç oynarken yenebiliyordu, o da birkaç kez ve şansı yaver giderse. Exclusive information from most reliable sources![1] Hem de ne information! Böyle bir haber için her gazeteci ruhunu şeytana satar. Eğer McLaughlin yolda Varvara Andreyevna'ya rastlamasa ve gevezelik etmese... Osman muhafız kolordusunu ezmiş, kuşatmayı yarmış ve Şıpka'ya çekilmişti. Böylece cephede beraberlik ortaya çıkacaktı."

---

[1] (İngilizce) Güvenilir kaynaktan muhteşem bir bilgi.

"Peki McLaughlin casus değilse, nereye kayboldu?" diye sordu Varya.

"Başıbozukların karargâhına saldırdıklarını ve kendisinin zor kurtulduğunu anlatan Ganetski'nin hikâyesini anımsıyor musunuz? Bana göre onlar Ganetski'yi değil McLaughlin'i arıyorlardı. Bir an önce ortadan kaldırılmalıydı, o da kayboldu. Hem de iz bırakmadan. Büyük olasılıkla aldatılmış ve ismi lekelenmiş İrlandalı şimdi nehrin dibinde yatıyordur. Boynuna bağlı bir taşla. Ya da başıbozuklar alışkanlıkları gereği parça parça doğramışlardır."

Varya'nın gözünün önüne son görüşmelerinde yuvarlak yüzlü muhabirin çörekleri yutuşu geldi. Demek o zaman birkaç saati kalmıştı bu hayatta...

"Zavallı McLaughlin'e acımadınız mı?" diye sordu ama d'Hevrais (ya da gerçek adıyla Enver Efendi) eliyle devam etmesini işaret ederek, elini yeniden arkasına götürdü.

Varya psikoloji biliminde elini arkaya saklamanın bir şeyler gizlendiğini ya da gerçeği söylememe isteğini gösterdiğini anımsadı. Olabilir miydi? Gazeteciye yaklaşıp, bu tanıdık çizgilerde yabancı bir şeyler bulma düşüncesiyle yüzüne daha dikkatlice bakmaya başladı. Yüzü her zamanki gibiydi, belki biraz daha solgun. D'Hevrais, Varya'ya bakmadı bile.

"Yarma başarılı olmadı ama siz yine sudan ıslanmadan çıkmayı başarmıştınız. Paris'ten buraya, savaş sahnesine neredeyse uçarcasına geldim. Çünkü artık sizin kim olduğunuzdan ve ne denli tehlikeli olduğunuzdan emindim."

"Telgraf çekebilirdin," dedi Mizinov.

"Nasıl bir telgraf, saygıdeğer haşmetmeap? 'Gazeteci d'Hevrais, Enver Efendi'dir.' Böyle bir haberi alınca delirdiğimi düşünürdünüz. Bu işin bir İngiliz komplosu olmadığına sizi kanıtlarıyla inandırabil-

mek için ne kadar uğraştığımı anımsıyor musunuz? Bakın, General Sobolev bunca açıklamalarıma karşın hâlâ emin değil."

Sobolev inatla başını salladı:

"Hele sonuna kadar sizi dinleyelim, Fandorin, sonra da Charles'a söz veririz. Bir yargılama yalnızca savcının sözlerinden ibaret değildir."

"Merci, Michel," diyen d'Hevrais gülümsedi. "Comme dit l'autre, a friend in need is a friend indeed.[1] Biğ soğum olacak mösyö procureur.[2] Benden şüphelenmek neğden aklınıza geldi? Au commencement?[3] Meğakımı gideğin lütfen."

"Tabii ki," diye şaşırdı Erast Petroviç. "Çok dikkatsizdiniz. Böylesine riskler alıp rakibinizi küçümsemek doğru değil! Sizin *Revue Parisienne*'deki yazınızın altındaki d'Hevrais imzasını daha ilk gördüğümde, bizim baş düşmanımız Enver Efendi'nin Bosna'daki Hevrais kasabasında doğduğunun söylendiğini anımsadım. D'Hevrais, yani 'Hevraisli,' bunun çok açık bir mahlas olduğu konusunda bana hak verirsiniz. Kuşkusuz rastlantı olabilirdi ama ne olursa olsun kuşkulu bir durumdu. Sanırım gazeteciliğe ilk başladığınız zamanlarda bu kimliği diğer işlerde de kullanacağınız aklınıza gelmemişti. Bana göre Paris gazetesinde tamamen masum düşüncelerle yazmaya başladınız, olağanüstü edebi yeteneğinizi göstermek istediniz diğer yandan da Türk İmparatorluğu'nun sorunlarına Avrupa'da dikkat çekmeyi başardınız özellikle de büyük reformcu Mithat Paşa'ya. Bu işi harika yaptığınızı itiraf etmeliyim. Yazılarınızda bilge Mithat'ın adı en az yüz kez geçiyor. Paşayı Avrupa'da ve özellikle de

---

1 (Fransızca-İngilizce) Teşekkürler, Michel. Denildiği gibi, dost kötü günde belli olur.

2 (Fransızca) Bay savcı.

3 (Fransızca) Başından beri mi?

halen yaşadığı Fransa'da bu kadar popüler ve saygı duyulan bir isim haline siz getirdiniz."

D'Hevrais'nin Fransa'da yaşayan sevgili babasını anlatmasını anımsayan Varya istemeden irkildi. Bütün bunlar gerçek miydi? Varya dehşet içinde gazeteciye baktı. Muhabir hâlâ soğukkanlılığını koruyordu ama gülümsemesi Varya'ya sanki biraz zorlama gibi geldi.

"Şunu da söylemeliyim ki, sizin Mithat Paşa'ya ihanet ettiğinize kesinlikle inanmıyorum," diye devam etti Fandorin. "Bu çok ustaca oynanmış bir oyun. Şimdi, Türkiye'nin yenilgisinden sonra başında defnelerle yeniden dönecek ve hükümeti kuracaktır. Avrupa'nın bakış açısıyla, ideal biri. Paris'te neredeyse elüstünde tutuyorlar." Fandorin eliyle şakağına dokununca Varya onun ne kadar yorgun ve solgun göründüğünü fark etti. "Dönmek için acele etmeme karşın, Sofya-Harmanlı arasındaki yüz versta, Paris-Sofya arasındaki bin verstadan daha çok zamanımı aldı. Cephe gerisi yolları anlatılacak gibi değil. Neyse ki, Tanrıya şükür, Lavrenti Arkadyeviç'le zamanında yetiştik. General Strukov, ekselanslarının gazeteci d'Hevrais'yle birlikte Ayastefanos'a hareket ettiğini söyleyince bunun Enver Efendi'nin ölüm hamlesi olduğunu anladım. Telgrafların çalışmaması da rastlantı değildi. Mihail Dmitriyeviç, bu adamın sizin cesaretiniz ve hırsınızı kullanıp sizi Konstantinopol'e girmeye ikna etmesinden çok korkmuştum."

"İyi de niye korktunuz ki Bay Savcı?" diye sordu Sobolev ince bir alayla. "Rus askerleri Türk başkentine girmiş, ne var bunda?"

"Ne demek, ne var!" diyen Mizinov kalbini tuttu. "Aklınızı mı kaçırdınız! Bu her şeyin sonu olurdu!"

"Neyin sonu?" diye omuzlarını silkti Akhiellus ama Varya onun gözlerindeki huzursuzluğu farketmişti.

"Ordumuzun, zaferimizin, Rusya'nın!" diye tehdit

dolu bir sesle gürledi jandarma şefi. "İngiltere büyükelçimiz Graf Şuvalov'dan şifreli bir mesaj aldık. Saint James hükümetinin gizli memorandumunu gözleriyle görmüş. Britanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorlukları arasındaki gizli bir mutabakata göre, Konstantinopol'e bir tek Rus askerinin bile girmesi halinde Amiral Hornby'nin donanması ateş açacak ve Avusturya-Macaristan Ordusu da Sırp ve Rus sınırlarından içeri girecek! İşte böyle Mihail Dmitriyeviç. Böyle bir durumda bizi Kırım'dakinden daha büyük bir bozgun bekliyor olacaktı. Ülke Plevne yüzünden zayıf düşmüş, Karadeniz'de donanma yok, kasa tamtakır. Kesinlikle facia olurdu."

Sobolev dağılmış gibi susuyordu.

"Neyse ki ekselansları bilgece ve tedbirli davranıp Ayastefanos'tan daha ileriye gitmemişler," dedi Fandorin saygıyla. "Yani Lavrenti Arkadyeviç'le boşuna acele etmişiz."

Varya, Beyaz Genaral'in yüzünün kıpkırmızı olduğunu gördü. Sobolev öksürdü, ağırbaşlılıkla başını eğdi ve gözlerini mermer tabana dikti.

Tam o anda kapının açılıp Gukmasov'un içeri dalması büyük şanssızlıktı. Gukmasov, içerdeki mavi üniformalılara şöyle bir bakıp gürledi:

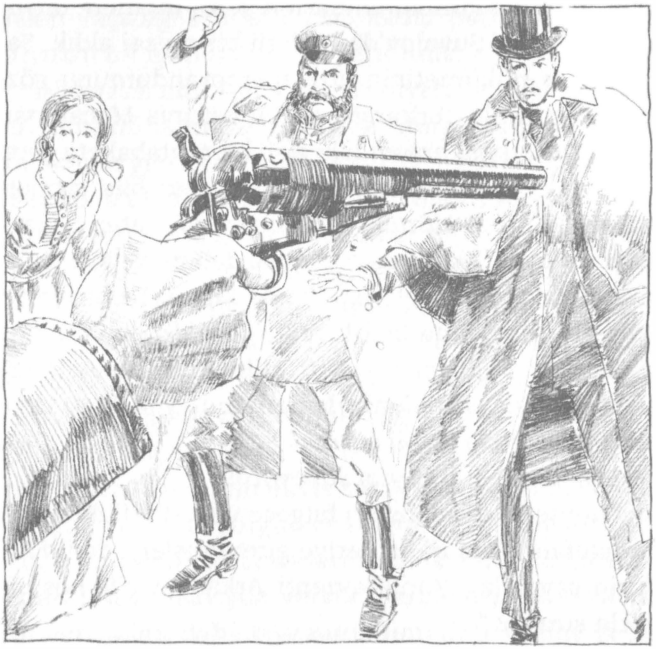
"Ekselansları, izninizle bildirmek isterim ki!"

Varya, zavallı Akhiellus'a duyduğu üzüntüyle başını çevirdi ama aptal çavuş olanca sesiyle gürlemeye devam etti:

"Saat tam altı! Emrinize uygun olarak tabur sıraya girdi, Gulnora eyerlendi! Çargrad kapılarına dayanmak için ekselanslarını bekliyoruz!"

"Kes sesini, aptal!" diye bağırdı mosmor olmuş kahraman. "Başlarım kapısına..."

Neye uğradığını şaşıran Gukmasov kapıda kayboldu. Kapı kapanır kapanmaz beklenmedik bir şey oldu.

"Et maintenant, mesdames et messieurs, la parole est a la défence!"[1] diye bağırdı d'Hevrais.

Sağ elini arkasından çıkardı. Elinde bir tabanca vardı. Tabanca iki kez gürledi.

Varya iki jandarmanın da sol göğüslerinden kan fışkırdığını gördü. Ellerindeki tüfekler çınlayarak düştü, jandarmalar ise sessizce yere yığıldılar.

Silah sesi kulaklarında yankılanıyordu. Varya ne bağırmaya ne de korkmaya zaman bulmuştu, d'Hevrais sol elini uzatıp Varya'yı dirseğinden yakaladı, kendine çekerek onu kendine siper etti.

Varya içeri dalan jandarmanın bir anda donup kaldığını görünce "Müfettiş" oyunundaki o sessiz sahne aklına geldi. Erast Petroviç ve Mizinov da ta-

[1] (Fransızca) Bayanlar ve baylar, şimdi söz savunmada!

bancalarını çekmişlerdi. Generalin yüzü kızgın, Fandorin'inki mutsuzdu. Sobolev ellerini açmış öylece kalmıştı. Şaşkınlıktan ağzı açık kalan Mitya Gridnev o harika kirpiklerini kırpıştırıp duruyordu. Perepelkin yakasını düğmelemek için elini kaldırdığı gibi kalakalmıştı.

"Charles, aklınızı mı kaçırdınız!" diye bağırdı Sobolev bir adım atarak. "Bir kadının arkasına saklanmak da ne oluyor!"

"Mösyö Fandoğin, benim Tüğk olduğumu açıkladı ya," diye alayla yanıtladı d'Hevrais. Varya ensesinde onun sıcak soluğunu duydu. "Tüğkler kadın konusunda öyle şekilci değildiğ."

"Uuuuu" diye bağıran Mitya, başını boğalar gibi eğerek ileri atıldı.

D'Hevrais'nin tabancası tam da Varya'nın dirseği-

nin altından bir kez daha gürledi ve genç başçavuş ahlayarak yüzüstü yere yuvarlandı.

Herkes yeniden dondu kaldı.

D'Hevrais, Varya'yı geriye doğru çekmeye başladı.

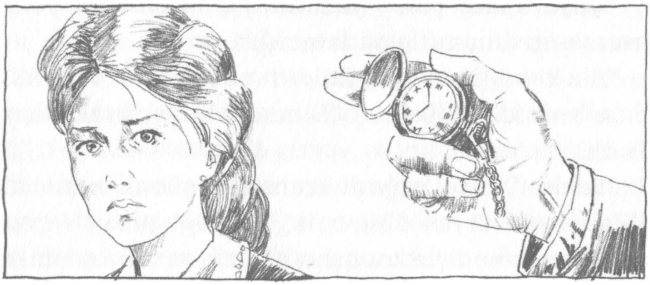
"Kımıldayanı vuğuğum," dedi alçak bir sesle.

Varya arkasındaki duvarın kaydığını hissetti, birden başka bir odada buldu kendini.

Ah, evet, kasa dairesi.

D'Hevrais çelik kapıyı kapatıp sürgüleri çekti.

İkisi baş başa kaldılar.

RUSYA'YA HAKARET EDİLEN VE DANTE'NİN SESİNİN KARIŞTIĞI

| ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM |

"Hükümet Bülteni"
(St. Petersburg)
9 (21) Ocak 1878

...üzücü düşüncelere sevk ediyor. Geçtiğimiz Perşembe Rusya Bankalar Birliği toplantısında konuşan Maliye Bakanı M. H. Reytern'in açıklamalarından kesitler vereceğim: Bütçemiz, uzun yıllardan beri ilk kez 1874 yılında fazla verdi. 1876 yılında da hazinenin 40 milyon ruble fazla vermesi bekleniyordu. Ancak bir yıldan fazla bir süredir devam eden askeri harekatlar hazineye bir milyar iki yüz milyon rubleye malolmuş ve savaşı sürdürmek için herhangi bir kaynak kalmamıştır. Sosyal harcamaların kısıtlanması sonucu 1877 yılında İmparatorluk sınırları içerisinde bir versta bile demiryolu döşenmedi. Hazinenin iç ve dış borç miktarı hiç olmadığı şekilde artmış ve...

D'Hevrais Varya'yı serbest bıraktı ve o da korku içinde bir köşeye sığındı.

Sağlam kapının ardından uğultulu sesler geliyordu.

"Enver, koşullarınızı söyleyin!" Bu, Fandorin'in sesiydi.

"Koşul falan yok!" (Mizinov.) Hemen açın yoksa emir verip dinamitle patlatacağız!

"Siz kendi jandarma kolordunuzda emir verebilirsiniz ancak!" (Sobolev.) "Dinamit kullanırsak Varya da ölür."

"Beyler!" diye bağırdı Fransızca olarak kesinlikle d'Hevrais olmayan d'Hevrais. "Bu yaptığınız saygısızlık! Hanımefendiyle konuşmama izin vermiyorsunuz!"

"Charles! Ya da adınız her neyse!" diye bağırdı general bas sesiyle. "Eğer Varvara Andreyevna'nın saçının bir tek teline bile zarar gelirse, sizi sorgusuz sualsiz kazığa oturturum!"

"Bir söz daha ederseniz önce onu sonra da kendimi öldürürüm!" diye dramatik bir sesle bağıran d'Hevrais, Varya'ya dönüp sanki oldukça uygunsuz ama çok komik bir şey söylemiş gibi göz kırptı.

Kapının dışında sesler kesildi.

"Sanki boynuz ve dişlerim çıkmış gibi bana öyle bakmayın, Matmazel Barbara," dedi alçak bir sesle ve yorgun yorgun gözlerini ovuşturdu. "Kuşkusuz, sizi öldürecek falan değilim, yaşamınızı kesinlikle tehlikeye atmak istemem."

"Ya?" dedi Varya zehirli bir dille. "O zaman bunca tantana ne için? O zaman neden hiçbir suçu olmayan üç kişiyi öldürdünüz? Neye güveniyorsunuz?"

Enver Efendi (artık d'Hevrais adı unutulabilirdi.) saatini çıkardı.

"Altıyı beş geçiyor. 'Bu tantana' bana zaman kazanmak için gerekliydi. Bu arada genç başçavuş için üzülmenize gerek yok, ona değer verdiğinizi bildiğimden yalnızca kasığından vurdum, önemli bir şeyi yok yani. Hatta sonrasında savaş yarasıyla övünebilir bile. Jandarmalara gelince, onların kaderi buymuş."

Varya korkuyla sordu:

"Zaman kazanmak mı? Ne için?"

"Bakın, Matmazel Barbara, plana göre bir saat yirmi dakika sonra, yani yedi buçukta, Ayastefanos'a Anadolu Avcı Alayı girmiş olacak. Türk Ordusunun en seçkin birliklerinden biri. Planıma göre Sobolev'in birliği o sırada İstanbul'a girmiş ve İngiliz donanmasının ateşine düşmüş ve geri çekilmeye başlamış olacaktı. Avcı Alayı da darmadağın geri çekilen Ruslara bir darbe daha indirecekti. Güzel plandı ve son ana kadar harika gidiyordu."

"Sonrasında?"

"Diyorum ya, güzel plandı. Başlangıçta önemli olan Michel'in dikkatini hazır bekleyen trene çekebilmek önemliydi. Bu konuda bana çok yardımcı oldunuz. "Kitabını açmak, sıcacık çay içmek" düşüncesi olağanüstüydü. Sonrası kolay oldu; bizim bulunmaz Akhiellus'un o muazzam hırsı, o zaptolunmaz coşkusu ve yıldızına olan inanç sahneyi tamamlamak için yetiyordu. Ancak Sobolev'in ölmeyecekti. Buna izin vermezdim. Birincisi ona gerçekten bağlıyım, ikincisi de büyük Ak Paşa'nın esir alınması, Balkan savaşının ikinci aşamasının başlangıcı için oldukça iyi fırsat olurdu..." Enver soluklandı. "Yazık oldu plana. Sizin genç moruk Fandorin alkışı hak etti. Doğulu bilgelerin dediği gibi tam bir karma."

"Ne diyorlar, ne diyorlar?" diye şaşırdı Varya.

"Görüyorsunuz ya, Matmazel Barbara, eğitimli ve aydın bir kadın olmanıza karşın basit konuları bile bilmiyorsunuz," dedi küçümser bir tavırla tuhaf muhatabı. "Karma," Hint Budist felsefesinin temel taşlarından birisidir. Hıristiyanlıktaki alın yazısı gibi ama çok daha ilginç bir şey. Batının sorunu, Doğunun bilgeliklerine gözünü kapatmasıdır. Oysa Doğu çok daha eski, çok akılcı ve karmaşıktır. Benim Türkiyem ise Batı ve Doğunun kesiştiği yerdedir ve büyük bir geleceği olması mutlaktır."

"Bırakın ders vermeyi," diye kesti akıl yürütmesini. "Ne yapmak istiyorsunuz?"

"Ne demek ne yapacağım?" diye şaşırdı Enver. "Saat yedi buçuğu bekleyeceğim. İlk plan suya düştü ama Anadolu avcıları nasılsa gelecekler. Çatışma başlayacak. Eğer bizimkiler kazanırsa, sayısal üstünlüklerini, eğitimlerini ve beklenmediklerini düşünürsek zaten bu kaçınılmaz, o zaman ben kurtulurum. Yok eğer Sobolevinkiler tutunmayı başarırlarsa... Neyse fal açmaya gerek yok. Bu arada," Ciddi bakışlarla Varya'nın gözlerinin içine baktı. "Sizin ne kadar inatçı olduğunuzu biliyorum ama saldırıyla ilgili olarak arkadaşlarınıza bir şeyler söylemeyi aklınızdan geçirmeyin bile. Bağırmak için ağzınızı açtığınız anda, ağzınızı tıkamak zorunda kalırım. Size duyduğum sempati ve saygıya karşın bunu yaparım."

Bu sözlerden sonra kravatını çıkarıp, yumak yaparak cebine koydu.

"Bir kadının ağzını tıkamak mı?" diye alaylı bir şekilde gülümsedi. "Fransız halinizi daha çok seviyordum."

"İnanın bana, benim yerimde Fransız bir casus olsa ve birçok şey onun yapacaklarına bağlı olsaydı, o da aynı benim gibi yapardı. Kendi yaşamımı hiçe saymaya alıştım hatta birçok kez de işin geleceği açısından tehlikeye de attım. Bu durum, başkalarının yaşamını da umursamama hakkı veriyor bana. Bu eşit koşullarda oynanan bir oyun, Matmazel Barbara. Acımasız bir oyun ama zaten yaşamın kendisi acımasız. Cesur Zurov ve iyi niyetli McLaughlin'e üzülmediğimi mi sanıyorsunuz? Hem de nasıl üzüldüm ama duygulardan daha önemli şeyler de var."

"Neymiş bu daha önemli şeyler?" diye bağırdı Varya. "Açıklayın bay entrika, hangi yüce değerlerle dost saydığın insanı öldürebilirsin?"

"Güzel bir konuşma konusu," Enver bir sandalye uzattı. "Oturun Matmazel Barbara, epey zaman öldürmek zorundayız. Bana öyle kötü kötü bakmayın. Ben hilkat garibesi falan değilim, yalnızca ülkenizin düşmanıyım. Beni yüksek ferasetli Mösyö Fandorin'in tarif ettiği gibi ruhsuz bir canavar olarak görmenizi istemiyorum. Aslında zamanında ondan kurtulmalıydım... Evet, ben bir katilim. Ancak buradaki herkes katil, sizin Fandorin de, merhum Zurov da, şu Mizinov da. Sobolev ise kan içinde yüzen bir cani. Bizim erkek oyunlarında iki rol vardır; ya katilsindir ya da ölü. Kendinizi kandırmayın, matmazel, hepimiz bir cangılda yaşıyoruz. Önyargılarınızı, sizin Rus benim de Türk olduğumu unutup bana öyle bakmaya çalışın. Çok zorlu yollardan geçip hayatta kalan biriyim. Sizin de kayıtsız olmadığınızı bildiğim aynı kişiyim. Üstelik ben de size biraz aşığım.

Varya bu "biraz" sözcüğünden alınıp yüzünü buruşturdu:

"Size minnettarım."

"İşte yine yanlış sözcükler kullandım," diyen Enver çaresizce ellerini açtı. "Ciddi olarak birini sevmeme izin veremem, bu göz ardı edilemeyecek tehlikeli bir lüks olur. Neyse bu konuyu bırakalım. En iyisi sorduğunuz soruyu yanıtlayayım. Dostunu aldatmak ya da öldürmek, ağır bir deneyim ama bazan bu eşiği aşmak gerekebiliyor. Ben de aştım..." Dudaklarının kenarı seğirmeye başlamıştı. "Eğer büyük idealleri kendinize hedef olarak seçtiyseniz kişisel bağlılıklarınızı feda etmeniz gerekebiliyor. Örnek bulmak için öyle uzağa falan gitmeye gerek yok! İlerici bir kadın olarak devrimci idealleri canla başla savunduğunuza eminim. Öyle değil mi? Sizin Rusya'da devrimcilerin de silaha sarılmaya başladıklarını biliyorum. Yakın bir gelecekte gerçek bir gizli

savaş başlayacak, bu konuda bir profesyonel olarak bana inanabilirsiniz. İdealist görüşlü delikanlı ve kızlar sarayları, trenleri, arabaları havaya uçurmaya başlayacaklar. Patlatılan yerlerde gerici bakan ya da gaddar valinin yanı sıra masum insanlar da, akrabaları, yardımcıları, hizmetçileri de olacak. Ancak ideal için bunlara göz yumulur. Yakında göreceksiniz. İdealistleriniz de güveninizi kazanacak, casusluk yapacak, aldatacak ve diğerlerini öldürecekler. Düşünceleri uğruna.

"Peki sizin düşünceniz ne?" diye sertçe araya girdi Varya.

"İzin verirseniz anlatayım," Enver dirseğini para çuvallarının olduğu rafa dayadı. "Ben kurtuluşun devrimde değil evrimde olduğuna inanıyorum. Yalnızca evrimin doğru bir şekilde akabilmesi için yardımcı olmak gerekir. On dokuzuncu yüzyılımızın insanın yazgısını değiştireceğine kesinlikle inanıyorum. Aklın ve sabrın güçlerinin egemen olması için çalışmalıyız yoksa çok yakın bir gelecekte Dünyamızı çok zor ve gereksiz sarsıntılar bekliyor."

"Peki bu akıl ve sabır nerede? Sizin Abdülhamit'in hükümranlığında mı?"

"Kuşkusuz, hayır. İnsanın kendisine ve başkalarına biraz saygı duyduğu, başkalarını sopayla değil düşünceyle ikna ettiği, zayıfların desteklendiği ve başka düşüncelere tahammül gösterildiği ülkelerden bahsediyorum. Bu konuda bir şeyler vaat eden bazı çalışmalar hem Batı Avrupa, hem de Kuzey Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılıyor. Kuşkusuz bunları idealize etmiyorum. Oralarda da birçok pislik, bir çok suç ve aptallık var. Ancak tuttukları yol doğru. Bütün dünyanın bu yolda ilerlemesi gerek yoksa insanlık kaos ve tiranlık altında boğulup gidecek. Dünya haritasında aydınlık noktalar şimdilik çok az

ama kısa sürede artacaktır. Önemli olan o bölgeleri karanlığın gücünden uzak tutabilmek. Büyük bir satranç partisi oynanıyor, ben de bu oyunda beyazlarla oynuyorum."

"Yani Rusya siyahlarla mı oynuyor?"

"Evet. Büyük devletiniz bugün uygarlığın önündeki en büyük tehlike. Büyük topraklarıyla, çok sayıda cahil halkıyla, beceriksiz ve saldırgan devlet yapısıyla. Rusya'yı uzun zamandan beri inceliyorum, bunun için dilini öğrendim, birçok yerini gezdim, tarihi kitaplarını okudum, devlet düzeninizi öğrendim, önderlerinizle tanıştım. Siz yalnızca yeni bir Bonaparte olmayı kafaya takmış Michel'i dinliyorsunuz! Rus halkının misyonu, Çargrad'ı alıp Slavları birleştirmek midir? Romanovlar yeniden bütün Avrupa'da hüküm sürsünler diye mi? Korkunç bir düşünce! Bunları duymak sizin için, Matmazel Barbara, hoş değil ama Rusya kendi içinde uygarlık için korkunç bir tehlike saklıyor. İçinde er ya da geç ortaya çıkacak vahşi ve yıkıcı güçler barındırıyor, kendi duvarlarını yıktıklarında dünya için hiç de iyi olmayacak. Rusya hem Batının hem de Doğunun en kötü şeyleriyle beslenen istikrarsız, saçma bir ülke. Rusya'nın yerini bilmesi sağlanmalı, uzanan elleri kesilmeli. Bu sizin de faydanıza, Avrupa da gerekli yönde ilerlemeniz için yardımcı olacaktır. Biliyor musunuz, Matmazel Barbara," Sesi beklenmedik biçimde titreme başladı. "Ben bu şanssız Türkiye'mi çok seviyorum. Büyük fırsatları kaçırmış bir ülke. Bu sevgime karşın, dünyayı Rus tehlikesinden kurtarabileceğimi bilsem Osmanlı devletini seve seve feda etmeye hazırım. Satranç konusuna dönersek, siz gambitin ne olduğunu biliyor musunuz? Hayır mı? İtalyanca *gambetto* 'çelme' demektir. *Dare il gambetto* ise 'çelme takmak.' Satrançta açılış oyununlarından biri de gambit diye

adlandırılır. Stratejik üstünlük sağlamak amacıyla rakibinize bir piyon ya da başka bir taş verirsiniz. Bu büyük satranç oyununu ben tasarladım ve oyunun daha başında Rusya'nın önüne reddedemeyeceği bir taş sürdüm; yağlı, iştah kabartıcı ve zayıf Türkiye'yi. Osmanlı İmparatorluğu yok olacak ama Aleksandr da oyunu kazanamayacak. Bunun yanı sıra, savaş öyle başarılı bir hal aldı ki Türkiye için bile her şey bitmedi. Elinde Mithat Paşa var. Bu, olağanüstü bir adam, matmazel Barbara, onu bilerek oyunun dışına aldım, şimdi yeniden sürüceğim... Kuşkusuz buna olanak bulabilirsem. Mithat Paşa İstanbul'a hiç lekelenmemiş olarak dönecek ve iktidarın başına geçecek. İşte o zaman, belki Türkiye, karanlıktan aydınlığa çıkabilir."

Kapının ardından Mizinov'un sesi duyuldu.

"Enver Bey, ne diye uzatıyorsunuz? Bu çocukça bir şey! Çıkın, savaş esiri olarak kabul edileceğinize söz veriyorum."

"Kazanzaki ve Zurov için de darağacı mı? diye fısıldadı Enver.

Varya derin bir nefes alıp ağzını açacakken Türk atik davrandı ve cebinden kravatı çıkarıp başını salladı. Sonra da kapıya doğru bağırdı:

"Düşünmem gerek mösyö general! Saat yedi buçukta yanıt vereceğim!"

Sonra epeyce bir süre sustu. Kasa dairesinde dolaştı, birkaç kez saatine baktı.

"Buradan çıkabilseydim!" diye homurdandı sonunda tuhaf adam, yumruğuyla demir rafa vurarak. "Bu Abdülhamit, ben olmazsam, Mithat'ı kesin yer!"

Açık mavi gözleriyle Varya'ya suçlu suçlu bakıp açıklamaya başladı:

"Bağışlayın, Matmazel Barbara, sinirleniyorum. Bu satranç oyunundaki rolüm oldukça önemli. Benim

yaşamım da bir satranç taşı ama, Osmanlı İmpartorluğu'ndan daha değerli bir taş. Osmanlı'yı fil kabul edersek ben vezirim. Ne var ki zafer için vezir bile feda edilebilir... ne olursa olsun partiyi kaybetmedim, pat oldu!" Canlı bir kahkaha attı. "Ordunuzu Plevne önlerinde beklediğimden daha fazla oyalamayı başardım. Yok yere güç ve zaman yitirdiniz. İngiltere savaşa hazırlanmayı başardı, Avusturya korkmayı bıraktı. Savaşın ikinci aşaması olmasa bile Rusya'nın eli boş kalacak. Kırım savaşının etkilerinden ancak yirmi yılda kurtulabildi, bu savaşın yaralarını da bir yirmi yılda ancak sarabilir. Her yılın çok önemli olduğu on dokuzuncu yüzyılda bu çok değerli bir şey. Yirmi yılda Avrupa çok daha ileriye gidecek. Rusya da şimdiki gibi ikinci sınıf bir ülke olarak kalacak. Yolsuzluk ve nihilizm onu yiyip bitirecek ve gelişme için bir tehlike olmaktan çıkacak."

Varya'nın artık sabrı taşmıştı.

"Siz kimsiniz de, uygarlığa kimin yarar kimin zarar vereceğine karar veriyorsunuz? Yok devlet yapısını araştırmış, yok önderlerle tanışmış! Graf Tolstoy ya da Fyodor Mihayloviç Dostoyevski'yi biliyor musunuz? Rus edebiyatını okudunuz mu? Ne o, zamanınız mı yoktu? İki kere iki her zaman dört, üç kere üç her zaman dokuz eder değil mi? İki paralel doğru hiç kesişmez değil mi? Sizin Öklid'inize göre kesişmez ama bizim Lobaçevski'de kesişir!"

"Benzetmelerinizi anlamıyorum," diye omuz silkti Enver. "Rus edebiyatını tabii ki okudum. Güzel bir edebiyat ve ne İngiliz ne de Fransız edebiyatından kötü değil. Ancak edebiyat yalnızca bir oyuncaktır, normal bir ülkede fazla bir önemi de yoktur. Ne de olsa ben de kendi çapımda edebiyatçıyım. Ruhu besleyen hikâyeler yerine işle uğraşmalı insan. Örneğin, İsviçre, öyle doğru dürüst edebiyatı yok ama oradaki

yaşam, sizin Rusya'nızdan katbekat daha iyi. Bütün çocukluğum ve yeniyetmeliğim orada geçti, bana inanabilirsiniz..."

Sözünü bitirmedi. Uzaktan silah sesleri duyulmaya başlamıştı.

"Başladılar. Zamanından önce hem de!"

Enver kulağını kapıya dayadı, gözleri heyecanla parladı.

"Kahretsin, bu lanet odanın bir penceresi bile yok!"

Varya yerinden çıkacakmış gibi çarpan kalbine hakim olmaya çalışıyordu. Silah sesleri yakınlaşıyordu. Sobolev'in bazı emirler verdiğini duyuyor ama anlamıyordu. Bir yerlerden "Allah!" diye bağırış duyuldu, arkasından silahlar patladı.

Enver tabancasının topunu çevirerek homurdandı:

"Ben de çıkmalıyım ama yalnızca üç kurşunum kaldı... Böyle durmaktan nefret ediyorum!"

İrkildi. Silah sesleri artık binanın içinden geliyordu.

"Eğer bizimkiler kazanırsa sizi Adrianopol'e gönderirim," dedi hızlı hızlı. "Anlaşılan, savaş bitiyor. İkinci aşama olmayacak. Yazık. Her şey planladığın gibi gitmiyor. Belki, yine görüşürüz sizinle. Şimdi benden nefret ediyorsunuz ama zaman geçince benim haklı olduğumu anlayacaksınız."

"Sizden nefret etmiyorum," dedi Varya. "Yalnızca, sizin gibi yetenekli birinin pisliğe bulaşmış olmasına üzülüyorum. Mizinov'un sizin yaşamınızı okuduğunu anımsıyorum..."

"Gerçekten mi?" diye sözünü kesen Enver silah seslerine kulak kabarttı.

"Evet. Ne kadar çok entrika ne kadar çok ölüm. Knyazın önünde arya okuyan Çerkez de sizin arkadaşınızdı değil mi? Onu da mı feda ettiniz?"

"Bu hikâyeyi anımsamak istemiyorum," dedi sertçe. "Biliyor musunuz, ben kimim? Ben bir ebeyim, bebeğin dünyaya gelmesine yardım ediyorum, ellerim dirseklerime kadar kan ve pislik içinde..."

Silah sesleri artık çok yakından duyuluyordu.

"Şimdi kapıyı açıyorum," dedi Enver tabancasının horozunu kaldırarak. "Bizimkilere yardım edeyim. Burada kalın ve Tanrı aşkına burnunuzu sokmayın. Yakında her şey bitecek."

Sürgüyü kaldırdığı anda dondu kaldı. İçerden silah sesi gelmiyordu. Konuşmalar duyuluyordu ama Türkçe mi, Rusça mı olduğu anlaşılmıyordu. Varya soluğunu tuttu.

"Şimdi suratına geçiririm! Köşeye saklanmış anasını..." diye bağırdı bas bir ses, kendi dilini duyan Varya'nın içi ürperdi.

Dayandılar! Geri püskürttüler!

Silah sesleri gittikçe uzaklaşıyor ve "hurraa" sesleri duyuluyordu.

Enver gözleri kapalı ayakta duruyordu. Yüzü sakin ve hüzünlüydü. Silah sesleri iyice kesilince sürgüyü çekip kapıyı araladı.

"Tamam, Matmazel Barbara. Rehineliğiniz bitti. Çıkın."

"Ya siz?" diye fısıldadı Varya.

"Vezir kazanç olmadan feda ediliyor. Yazık. Neyse her şey devam edecek. Çıkın, size mutluluklar dilerim."

"Hayır!" diye itiraz eden Varya elinden kurtuldu. "Sizi burada bırakmayacağım. Teslim olun, sizin lehinize şahitlik yaparım."

"Boynumu dikip tekrar assınlar diye mi?" dedi gülümseyerek. "Hayır, teşekkür ederim. Dünyada iki şeye tahammül edemem, biri alçalmak diğeri teslim olmak. Elveda, yalnız kalmam gerek."

Varya'nın kolunu yakalayıp kapıdan dışarı itti ve kapıyı kapattı. Çelik sürgünün çekildiği duyuldu.

Varya ilk önce önünde duran solgun Fandorin'i gördü, kırık camın önünde duran General Mizinov cam kırıklarını süpüren jandarmalarına emir yağdırıyordu. Dışarda hava aydınlanıyordu.

"Michel nerede?" diye sordu Varya telaşla. "Öldü mü? Yaralı mı?"

"Sapasağlam," diye yanıtladı Erast Petroviç ona dikkatle bakarak. "Kendini kaptırmış düşmanı takip ediyor. Zavallı Perepelkin yeniden yaralandı, yatağanla kulağının yarısını almışlar. Kesin, yeni bir madalya daha alır. Başçavuş Gridnev için de tasalanmayın, o da iyi."

"Biliyorum, " dedi Varya. Fandorin merakla gözlerini kıstı.

Yanlarına gelen Mizinov dert yanmaya başladı:

"Kaputumda bir delik daha. Ne gündü ama. Sizi bıraktı mı? Harika! Artık kapıyı patlatabiliriz.

Kasa kapısına dikkatle yanaşıp yokladı.

"Sanırım, iki çubuk yeter de artar. Yoksa fazla mı? Alçağı canlı yakalasak iyi olur."

Kapının ardından kaygısız ve oldukça melodik bir ıslık duyuldu.

"Bir de ıslık çalıyor!" diye kızdı Mizinov. "Şuna bakın! Şimdi gösteririm sana ıslık çalmayı. Novgorodtsev! İstihkamcıları çağır, dinamit de alsınlar!"

"Di-dinamite gerek olmayacak," dedi ıslık sesini dinleyen Erast Petroviç .

"Yeniden kekelemeye başladınız," dedi Varya. "Her şey bitti demek mi?"

Beyaz kaputu yer yer kanlanmış Sobolev çizmelerini gıcırdatarak içeri girdi.

"Çekildiler!" dedi bağırmaktan kısılmış sesiyle. "Çok kaybımız var ama önemli değil, trenin gelmesi yakın. Bu kadar güzel ıslık çalan kim? Bu '*Lucia di Lammermoor*', çok severim!" General de kısık da olsa bariton sesiyle ıslığa eşlik etmeye başladı.

Del ciel clemente un riso,
la vita a noi sara![1]

Son dizeleri duygu dolu söylemişti, içeriden bir el silah sesi duyuldu.

[1] (İtalyanca) Donizetti'nin "Il dolce suono" aryası; Merhametli gökyüzünden bir gülümseme, hayat bizim olacak.

SON SÖZ

"Moskovskiye Gubernskiye Vedomosti"
19 Şubat (3) Mart 1878
BARIŞ İMZALANDI!

Bugün, köylülüğe gösterilen yüce merhametin on yedinci yılında, Kurtarıcı Çar'ımızın hükümdarlık tarihine altın harflerle yeni bir sayfa daha yazıldı. Rus ve Türk yetkililer, Ayastefanos'ta, Hıristiyan ulusları Türk egemenliğinden kurtarmak için yürütülen şanlı savaşı sona erdiren Ayastefanos barış anlaşmasını imzaladılar. Anlaşmaya göre Sırbistan ve Romanya bağımsızlıklarına tamamen kavuşmuştur, bunun yanı sıra Bulgar Knyazlığı kurulacaktır. Rusya ise savaş tazminatı olarak bir milyar dört yüz on milyon ruble karşılığında aralarında Beserabya, Dobruca, Ardahan, Kars, Batum, Beyazıt olan toprakları alacaktır...

"İşte, barış anlaşması da imzalandı, hem de oldukça iyi. Oysa siz, bay kötümser, neler diyordunuz," dedi Varya ama hiç söylemek istemedikleri çıkmıştı ağzından.

Fandorin, Petya'yla vedalaşmıştı, daha dün gözetim altında olan şimdi ise özgür biri olan Pyotr Yablokov, kalacakları kompartımanı bulmak ve eşyaları

yerleştirmek için vagona çıktı. Savaşın zaferle bitmesinin ardından affedilmiş ve hatta çalışkanlığı nedeniyle bir de madalya vermişlerdi.

Aslında iki hafta önce de gidebilirlerdi, hatta Petya acele ettirip durmuştu ama Varya ne beklediğini bilmeden uzattıkça uzatmıştı.

Sobolev'le kötü ayrılmalarına üzülmüştü, General kırılmıştı. Neyse, Tanrı yolunu açık etsin. Böyle bir kahramanı teselli edecek biri nasılsa çıkar.

Sonunda Erast Petroviç'le de vedalaşma zamanı gelip çatmıştı. Sabahtan beri gergindi, kaybolan broşu için Petya'nın dünyasını başına yıkmış, sonra da oturup ağlamıştı.

Fandorin Ayastefanos'ta kalmıştı, anlaşmanın imzalanmış olmasıyla diplomatik işler bitmiş olmuyordu. İstasyona doğruca bir kabul töreninden, üzerinde frak, silindir şapka ve bembeyaz ipek bir kravatla gelmişti. Varya'ya bir buket mor menekşe armağan etti, sıkıntıdan patlıyor ve durmadan ayak değiştirip duruyordu, bir de bugün pek konuşkan değildi.

"Barış anlaşması fazlasıyla iyi," diye yanıtladı. Avrupa kabul etmeyecektir. Enver muhteşem biçimde o-oynadı gambitini ben ise kaybettim. Bana madalya verdiler, aslında mahkemeye vermeliydiler."

"Kendinize karşı ne kadar acımasızsınız! Hem de çok acımasız!" dedi Varya ağlamaktan korkarak. "Ne diye kendinize işkence edip duruyorsunuz? Siz olmasaydınız, başımıza neler gelebileceğini düşünemiyorum bile..."

"Mizinov da hemen hemen aynı şeyleri söyledi," diyen Fandorin gülümsedi. "Bir de gücünün yettiği her türlü ö-dülü isteyebileceğimi söyledi."

Varya çok sevindi.

"Gerçekten mi? Tanrı'ya şükür! Peki ne istediniz?

"Beni görevle dünyanın öbür ucuna göndermesini,

bunca şeyden olabildiğince uzağa," dedikten sonra ne anlama geldiği belli olmayan bir şekilde elini salladı.

"Saçmalık! Peki Mizinov ne dedi?"

"Kızdı. Ama söz sözdür. Gö-görüşmeler bitince Konstantinopolis'ten Port-Said'e, oradan da gemiyle Japonya'ya gideceğim. Tokyo Büyükelçiliğimize ikinci kâtip olarak atandım. Daha u-uzağı yoktu."

"Japonya mı..." Sonunda gözyaşlarını tutamadı ve öfkeyle eldivenine silmeye başladı.

Kampana çaldı, lokomotif düdüğünü öttürdü. Petya vagonun penceresinden sarktı:

"Varenka, haydi. Hareket ediyor."

Erast Petroviç kararsızlık içinde yere baktı.

"Ho-hoşçakalın, Varvara Andreyevna. Çok memnun oldum sizi..." Sonunu getiremedi.

Varya onun eline yapıştı, aralarından yaşlar dökülen kirpiklerini kırpmaya başladı.

"Erast..." diye başladı ama sözcükler boğazında kaldı, devam edemedi.

Fandorin başını çevirdi ama o da konuşmadı.

Tekerler gıcırdadı, vagon silkindi.

"Varya! Varya, beni sensiz götürüyorlar!" diye bağırdı Petya umutsuzca. "Hadi, çabuk ol!

Varya şöyle bir baktı, bir saniye öylece kalıp önünden geçip giden trene atladı.

...ilk iş olarak sıcak bir banyo. Sonra Filippov'a, çok sevdiğin o kayısılı drajelerden. Sonra kitapçıya, yeni çıkanları almaya, sonra da üniversite. Düşünsene ne çok soru...

Varya kompartımanın penceresinde durmuş mutluluktan uçan Petya'nın saçmalıklarına kafa sallıyordu. Gözü peronda kalan siyah figürdeydi ama o tuhaf davranıyor gözden kaybolup gidiyordu. Yoksa gözleri mi bozulmuştu?

"Times" (Londra)

10 Mart (26 Şubat) 1878

Majestelerinin hükümeti "hayır" diyor.

Bugün Lord Derby, birçok Avrupa ülkesi hükümetinin desteklediği Britanya Hükümeti'nin, Çar Aleksandr'ın doymaz iştahının Türkiye'yi zorladığı barış anlaşmasının haydutça koşullarını kesinlikle reddettiğini açıkladı. Ayastefanos anlaşması, Avrupa güvenliği çıkarlarıyla çelişmektedir ve anlaşmanın bütün büyük devletlerin katılacağı özel bir toplantıda gözden geçirilmesi gerekmektedir.

İÇİNDEKİLER

Aydın Bir Kadının Bir Çıkmaza Düştüğü
| Birinci Bölüm, **7**

Birçok İlginç Erkeğin Ortaya Çıktığı
| İkinci Bölüm, **18**

Neredeyse Tamamıyla Doğu Sinsiliğine Adanmış
| Üçüncü Bölüm, **41**

Düşmanın İlk Darbeyi Vurduğu | Dördüncü Bölüm, **61**

Harem Düzeninin Anlatıldığı | Beşinci Bölüm, **74**

Plevne ve Varya'nın Kuşatmaya Direndikleri
| Altıncı Bölüm, **95**

Varya'nın Namuslu Kadın Unvanını Yitirdiği
| Yedinci Bölüm, **116**

Varya'nın Ölüm Meleğini Gördüğü
| Sekizinci Bölüm, **129**

Fandorin'in Amirlerinden Paparayı Yediği
| Dokuzuncu Bölüm, **146**

Majestelerine Altın Kılıç Götürülen
| Onuncu Bölüm, **163**

Varya'nın Politikanın Yüksek Çevrelerine Girdiği | On Birinci Bölüm, **175**

Olayların Beklenmedik Bir Yön Aldığı | On İkinci Bölüm, **193**

Fandorin'in Uzun Bir Konuşma Yaptığı | On Üçüncü Bölüm, **213**

Rusya'ya Hakaret Edilen ve Dante'nin Sesinin Karıştığı | On Dördüncü Bölüm, **229**

Son Söz, 242

UNVAN VE RÜTBE TABLOSU

19. yüzyılda geçen bu kitap serisinde bir yenilik yaparak, Rus klasiklerinin dünyasını aktarırken karşılaştığımız bir sorunu çözmeye çalıştık. Akunin, kahramanı Erast Fandorin'i sadece Rus tarihinin değil, o tarihin temel parçası olan Rus bürokrasisinin içinde de gösteriyor. Dışarıdan bakan birine, Büyük Petro'nun 18. yüzyılda yaptığı reformlarla Rus İmparatorluğu'nun bütün halkını sınıflara ayırmış, meslek sahibi herkese bir unvan ve rütbe vererek toplumdaki yerlerini, hatta birbirlerine hitap biçimlerini belirlemiş olduğunu açıklamak zordur. Fakat okuduğumuz Rus klasiklerindeki bütün karakterler böyle yerlere sahiptir ve çoğu kez, edebiyata yansıtılan kaygılarının büyük kısmını da toplum içindeki bu yerleri oluşturur. Türkçedeki Rus klasik edebiyatı çevirilerinde, genel olarak, ilk Rusça çevirmenlerinin bulduğu bir çözüme göre hareket edilir; devlet kurumlarında çalışan memurlar için getirilen on dört derecelik unvan sistemi Türkçeye aktarılırken, genellikle bizdeki memur derecelendirme sistemi de göz önünde tutularak, "9. dereceden memur," "12. dereceden memur" diye çevirmek yeterli bulunur. Okuma ve hikayenin özü açısından bir sorun yaratmayan kullanışlı bir çözüm olsa da, bazen yetersiz kalır. Erast Fandorin serisini çevirirken, biz Çarlık dönemi Rus edebiyatının ve toplumunun temel taşlarından biri olan Табель о рангах, yani Unvan ve Rütbe Tablosunu Türkçeleştirmeye karar verdik. Okur ekte yer alan tabloya bakarak karakterlerin toplum içindeki yerlerini daha berrak görebilir. Tablonun önemi Fandorin'in maceraları devam ettikçe daha çok anlaşılacaktır.

Sabri Gürses-Uğur Büke

Derece	Unvan	Ordudaki Rütbe	Hitap şekli
	Çar, Çariçe, Büyük Knyaz, Büyük Knyaginya	-	Majesteleri, İmparator Hazretleri Cömert Efendimiz, Zat-ı Şahaneleri
1	Şansölye I. Derece Saray Yüksek Danışmanı	Feldmareşal	Saygıdeğer Haşmetmeap
2	Saray Yüksek Danışmanı Şansölye Yardımcısı	Korgeneral (topçu, süvari, piyade)	Saygıdeğer Haşmetmeap, Zat-ı Alileri, Zat-ı muhteremleri
3	Saray Özel Danışmanı	Tümgeneral	Ekselansları
4	Başmüsteşar	Tuğgeneral	Ekselansları
5	Müsteşar	-	Yüce Efendim
6	Bakanlık Danışmanı Askeri Danışman	Albay	Şerefli Efendim, Vakur Efendim, Alicenap Efendim, Asil Efendim
7	Adli Danışman	Yarbay	Şerefli Efendim, Vakur Efendim, Alicenap Efendim, Asil Efendim
8	Bakanlık Uzmanı	Binbaşı; 1884'den sonra Yüzbaşı, Süvari yüzbaşı, Kazak Yesaul	Şerefli Efendim, Vakur Efendim, Alicenap Efendim, Asil Efendim
9	İtibari Danışman	1884'e kadar yüzbaşı Süvari yüzbaşı, Kazak Yesaul 1884'den sonra Kıdemli yüzbaşı, Kıdemli Süvari yüzbaşı, Kazak Üsteğmen	Muhterem efendim

Derece	Unvan	Ordudaki Rütbe	Hitap şekli
10	Bakanlık Kâtibi	1884'e kadar Kıdemli yüzbaşı, Kıdemli Süvari yüzbaşı, Kazak Üsteğmen; 1884'den sonra teğmen, Kazak teğmen	Muhterem efendim
11	Gemi Kâtibi	1884'e kadar teğmen, Kazak teğmen	Muhterem efendim
12	Eyalet Kâtibi	Teğmen, 1884'den sonra Kazak Başçavuş	Muhterem efendim
13	Özel Kalem Kâtibi Taşra Kâtibi Senato Kâtibi Sinod Kâtibi	Kıdemli Başçavuş	Muhterem efendim
14	Bakanlık Kalem Kâtibi / Stajyer Bakanlık Kâtibi	Başçavuş	Muhterem efendim